אלע ווערק פון שלום־עליכם

דראמאטישע שריפטען

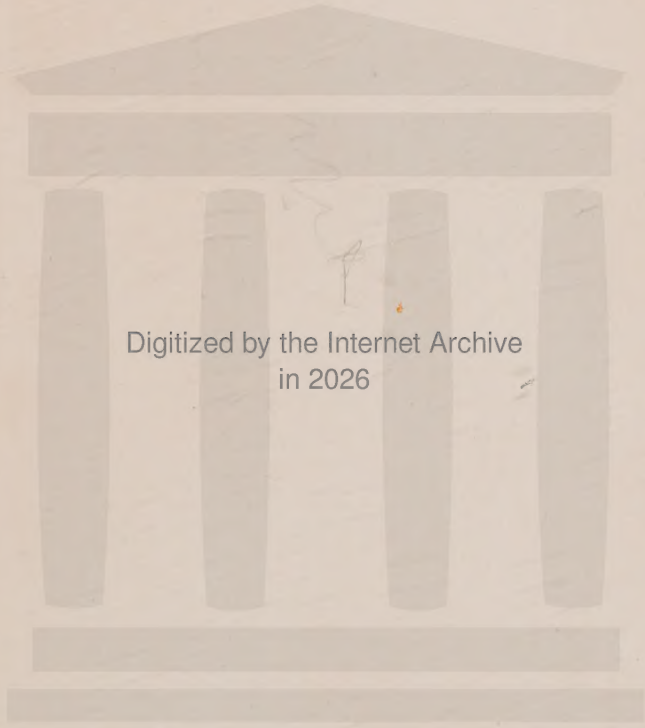

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/allworksofshalom0000vari_o1j3

אַלע ווערק פון שלום־עליכם

דראַמאַטישע שריפטען

שלום־עליכם פאַלקספאַנד אויסגאַבע—ניו יאָרק, 1917

דראַמאַטישע שריפטן

Copyright 1917 by Olga Rabinowitz (Sholom-Aleichem), New York

אינהאלט

דער גט 7

צעזעעס און צעשפרייס 41

א דאקטאר 99

מענטשען 117

דאס גרויסע געוויכט 151

דער גמ. - סצענעס פונ׳ם אמאלינען אידי-
שען לעבען, אין איין אקט און דריי בילדער.

געשריבען אין יאהר 1887.

די פּאַרשוינען:

שׂרה חנצי, „אַיין אשת חיל".
ראובן־הערש, איהר מאַן, אַ יודע ספּר.
עטעל, זייער טאַכטער, אַ יונג וויבעל.
מאַטעל, זייער איידעם, אַ פּויניר יונגערמאַנטשיק.
לוי־בנימין, אַ יונגערמאַן אַ משכיל, מאַטעל'ס אַ חבר.
רב שלום שדכן, אַ איד אַ שדכן.
רב אַרקע, דער רב פּון שטעדטעל.
פּרומע־ליבע, די רביצין.
רב זכריה, אַ סופּר, אַ איד מיט אַ גרויער שאַל.
איידעל דער שמש, אַ ריהרעוודיג איידעל מיט אויין אויג.
צווייי עדות.
אַ מניין איידעז.

די געשיכטע קומט פּאַר אין אַ קליין שטעדטעל אינ'ם פּאָריגען יאָהר־הונדערט.

דאָס ערשטע בילד.

אין א געווען־הנליך ציימער, פשוט מעבלירט, אויף דעם אַלטען אידישען אופן, זיצט בייַ א גרויסען פיערעקעכיגען טיש, אויף אַ בענקעל, - ר א ו ב ן - ה ע ר ש איבער אַ ספר פון די ח י נ ט י ג ע ס פ ר י ם, שטאַרק פערטיעפט. ביי דער הרובע זיצט ש ר ה - ח נ צ י און ארבייט אַ זאַק מיט גרוים מחירות, און דאָס קנייל־כען בויכוואָהל קאַטשעט זיך כיי איהרע פים אויף דער ערד; זי איז פערטיעפט אין דער ארבייט און קוקט אויף די דרעשלעך, וואָס טאַנצען ארום אין איהרע פינגער.

.1

ש ר ה - ח נ צ י און ר א ו ב ן - ה ע ר ש .

ש ר ה - ח נ צ י (צעהלט די אויגלעך פון זאַק). איינס, צוויי, דריי, פיער, פינף... ראובן־הערש! זעכס, זיעבען, אכט, נייַן, צעהן... ראובן־הערש!

ר א ו ב ן - ה ע ר ש (הויבט אויף די אויגען פון דעם ספר). האַ?

ש ר ה - ח נ צ י . האַק דיר אין קאָפ אריין! צעהן מאל דאַרף מען דיך רופען, ביז דו וועסט זיך א מאל אנרופען.

ר א ו ב ן - ה ע ר ש . וואָס־זשע איז דאַרטען?

ש ר ה - ח נ צ י . וואָס זאל זיין? גאָר ניט! ער האָט זיך אַנגערעדט מיט'ן געניידעם, מע זאל מיך א לעבעריגע אריינטרייבען, שונאי ציון, אין דער ערד אריין — אוו געוונ.

ר א ו ב ן - ה ע ר ש . שא, א נייעס! וואָס נאָך וועסט דו זיך אויסטראַכטען?

ש ר ה - ח נ צ י . אויסטראַכטען? איך טראַכט זיך אוים? איא, ראובן־הערש? ווער איז נערעכט? דו מיט דעם געניידעם דיינעם! ווער איז א הולטייקע? איך! ווער ווערד אויסגעריסען, אויסגעריסען זאל איהר ווערען? ווער פרוירט א נאנצען טאג איז

ר א ו ב ן - ה ע ר ש (רייסט זיך אפ פון'ם ספר). הא? הא? הא?

ש ר ה - ח נ צ י . קוק אן אביסעל א האסען — האק דיר אין מוח! איך דער פון דיין תכשיט, פון'ם ענניידעם דיינעם דער איך, פערחאפט זאל ער ווערען!

ר א ו ב ן - ה ע ר ש . וואס האסט דו צו איהם? וואס האט ער דיר געטהאן?

ש ר ה - ח נ צ י . וואס, האסט דו געוואלט, זאל ער מיר טהון? ער זאל מיך שלאגען? ס'איז נענוג דאס, וואס ער באשרייבט מיך אויף די גאזעטען!

ר א ו ב ן - ה ע ר ש . וואר האט דיר געוואגט, אז ער באשרייבט דיך אויף די גאזעטען?

ש ר ה - ח נ צ י . וואס דען ליגט ער טאג ווי נאכט ביי לאהדוואסי'ם ענניידעמעל, וואס שרייבט אין אלע בלעטער? צענויפגעקאמפאניעט זיך מיט א שארלאטאן א שרייבער, און נאר מע לאכט, און נאר מע ראהאטשעט זיך, און אז מע דערזעהט מיך, ווערד מען אנשטומט, שטום און קרום זאלען זיי ווערען פאר כלישראל!

ר א ו ב ן - ה ע ר ש . כלעבען, דו טשעפעסט זיך אומזיסט. מאטעל איז א יונגערמאן א גאלד! אזא יאהר אויף מיר.

ש ר ה - ח נ צ י . אמו, אזא יאהר אויף אייך ביידען!

ר א ו ב ן - ה ע ר ש . ער איז א יונגערמאן, וואס קאן גוט לערנען, און לייענען, און שרייבען, און... און... און...

ש ר ה - ח נ צ י . און... און... און! ... איך דארף ניט האבען קיין שרייבער, וואס זאל מיך באשרייבען! באליאפען!

ר א ו ב ן - ה ע ר ש . טשעפע זיך אפ, ער האט דיך ניט אפילו איז זינען!

קלייט, אויסגעפרוירען זאלט איהר ווערען אלע אייגציגוויים? — אלע איה! אלע איה! און אז סע קומט צו עפּים, ביז איה די שלעכטע! געה, האַרעווע, קריה אין דער ערד! א שענעם כבוד קאן מען זיה פון אייה דערלעבען, ברענען זאלט איהר אויפ'ן פייער, ווי מיר ברענט דאס פּנים, רבונו של עולם! אז טאג ווי נאכט ווייסט מען נאר זיצען איבער די שענע ביכלעך און פאטשקען אין די גאזעטען! און אז איה קום פון מארק, קוקט מען אויה מיר, ווי אויה דעם הונט, און מע סוד'עט זיה מיט דעם ווייב, און מע שושקעט זיה מיט איהר — שו־שו־שו, שו־שו־שו... וואס שושקעט ער זיה מיט איהר? האַ? דו מיינסט, איה ווייס ניט, אז ער רעדט פון מיר? האסט מורא, איה הער ניט? וואס פאר סודות איז דא פאר א שוויענגער? איה פרעג דיה, וואס האט זיה אין איידעם צו בעהאלטען פון א שוויענגער? ראובן־הערש? ראובן־הערש! (מיט א קוועטש). ראובן־הערש!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (תאפט זיה אויה). האַ?

ש ר ה ־ ח נ צ י. האק דיר אין מוח! איה רעד און רעד, וועד צע־זעצט רעדענדיג, און ער „האקעט" און „האקעט", גלייה ווי א הונט ביקט! אין מיר וועדט מיין גאל צע־פּלאצט. מיין בלוט וועדט איבער־געזאדעט, ווי איין אקריפ — און ער זיצט זיה מיט א גלאטען לונג און לעבער איבער די ספרים'לעה, און איה האווקע און האווקע, טאמער ווייסט דו וואס? אפּנים, די ספרים'לעה זענען ביי דיר טהייערער פונ'ם ווייב? דאס איז דאה אין גאנצען דיין חיות! און וועד פאהרט אויה א יאריד?—שרה־חנצי! וועד ווארנט זיה מיט א קארטאפּלי פאר א גאנצען טאג, דערווארנען זאלסט דו וועדען, ליעבער גאט? — שרה־חנצי! ס'זאל איהם אנהויבען, אשטייגער, אהרען, וואס שענער געניידעם זיינער, ברענען זאל ער, פאטשקעט מיה אויה די גאזעטען... ראובן־הערש! (בויגט זיה אן צו איהם, אין אויהער אריין). ראובן־הערש! ראובן־הערש! ראובן־הערש!

ש ר ה ־ ח נ צ י . ווייסט איהם דער שווארצער יאהר! דו קענסט איהם ניט, דעם כהן? ער ווייל ניט ליידען, למאי דיין מאטעל איז נפש־אחת מיט דעם שארלאטאן.

ע ט ע ל . מיט וואסער שארלאטאן?

ש ר ה ־ ח נ צ י . אט מיט לאה־דוואסי׳ס געניידעמעל, מיט לוי־בנימין׳ען.

ע ט ע ל . מיט וואס איז לוי־בנימין א שארלאטאן?

ש ר ה ־ ח נ צ י . איך ווייס, מיט וואס? ער ווייל ניט, דער טאטע דיינער, אז דיין מאן זאל זיין באקאנט מיט א שלים־מזל, וואס פאטשקעט אויף די קרויטבלעטלעך, שרייבט אויף די נאזע־טען מיין איך... ער ווייל ניט ליידען, דער טאטע דיינער, וואס די שטאדט האלט דיך אין מויל, דיך און דיין מאן.

ע ט ע ל . מיין מאטלען?

ש ר ה ־ ח נ צ י . דיין מאטלען! וואס, מיינסט דו, איז דיין מאטעל? א בשר־ודאם גליך מיט אלע.

ע ט ע ל . וואס־זשע זאגט מען אויף מיין מאטלען?

ש ר ה ־ ח נ צ י . מע זאגט... וואס א שטאדט קאן זאגען! מע שמועסט, אז ער ליגט טאג ווי נאכט ביי לאה־דוואסי׳ן נישט אזוי צוליעב דעם איידעם, ווי צוליעב עמיצען אנדערש.

ע ט ע ל (אויפגערעגט). למשל, צוליעב וועמען?

ש ר ה ־ ח נ צ י . איך ווייס, צוליעב וועמען? ווייסט זיי דער רוח אלעמען!

ע ט ע ל (לאכט מיט יאשטשערקעס). חא־חא־חא! לעדיגגעה־ערס, פוסטעפאסניקעס, רכילות׳ניקעס! האבען שוין ניט וואס אויסצוטראכטען!

ש ר ה ־ ח נ צ י . אז מע קלינגט, איז א חגא... וועלט האבען אויהרען, נאסען האבען אויגען!...

ש ר ה ־ ח נ צ י . וואָס איז ! סע שטעהט איהם אפשר ניט אן ? איך דאַרף אויך כפרות אייז אייַדעם, וואָס קען צופיעל אוז פארשטעהט צופיעל אוז ווייסט צופיעל !

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. וואָס־זשע אהרט עס דיך, אז ער קען צופיעל אוז פארשטעהט צופיעל אוז ווייסט צופיעל ?

ש ר ה ־ ח נ צ י . אהרען אהרט מיך ניט ; לאז ער זיך אנ־ צינדען ! אבי ער זאל מיך לאזען צורוה. ניט פאטשקען מיך אויף די גאזעטען !

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש . וועד האט דיר געזאגט, אז ער פאטש־ קעט דיך אויף די גאזעטען ?

ש ר ה ־ ח נ צ י . וואָס דען טהוט ער טאג ווי נאכט ביי לאה־ דוואסי׳ס גענייד־עמעל, וואָס אלע ווייסען, אז ער פאטשקעט אויף די קרויטבלעטלעך, מיין איך אויף די גאזעטען ?

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (ארויס פון די כלים). א מעשה אהן איין עק מיט דיר ! עס וואלט טאקי געווען א מצוה, כלעבען, מע זאל דיך טאקי באשרייבען אין די גאזעטען, און גוט באשרייבען, אזוי אז דו זאלסט האבען צו זינגען און צו זאגען !

ש ר ה ־ ח נ צ י (רויט פאר כעס). ניט דערלעבען וועט איהר דאס ביידע ! נא דיר א מתנה ! (מראגט איהם אונטער א פויג).

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש . עס געזונד ! (נעמט דעם ספר אונטער דער האנד און געהט אוועק, טהוט א זעץ מיט דער טהיר. פונ׳ם אנדערען חדר לויפט ארויס ע ט ע ל).

2.

ש ר ה ־ ח נ צ י און ע ט ע ל .

ע ט ע ל (איבערגעשראקען). וואָס איז דער טאטע אזוי אין כעס ?

ש ר ה ־ ח נ צ י . איך זעה? הלואי וואלט קיינער ניט זעהן! מע זעהט שוין!

ע ט ע ל (דערשראָקען). וואס זעהט מען? וועך זעהט? וואס האט מען געזעהן?

ש ר ה ־ ח נ צ י . מע האט געזעהן דאס, וואס קיינער דארף ניט זעהן.

ע ט ע ל (צעקאָכט). מאמעניו! הארצעניו! ליובעניו! איך בעט דיך, זאג מיר, וואס האט מען געזעהן?

ש ר ה ־ ח נ צ י . אזוי? ווילסט דו טאקי, אז איך זאל דיר זאגן? א שענער כבוד פאר דער מאמע דיינער! לאזן דיר אנ־דערע זאגן, טאכטער מיינע!

ע ט ע ל (ווייניט). דו מוטשעסט מיך, מאמע! איך בעט דיך, זאג מיר חאטש איין וואָרט, חאטש א האלב וואָרט! איך בעט דיך, מאמעניו! הארצעניו! נשמה'ניו!

ש ר ה ־ ח נ צ י . וואס זאל איך דיר זאגן, וואס? וואס האסט דו זיך צוגעטשעפעט צו מיר? געה, לאז ער דיר זאגן, וואוהין געהט ער אלע טאג נאכ'ן דאוונען?

ע ט ע ל . וואס הייסט וואוהין? צו לוי־בנימין, צו לאה־דוואסי'ס איידעם; דארט לערנען זיי צוזאמען, לייענען גאזעטען...

ש ר ה ־ ח נ צ י . חא־חא־חא! אזוי טאקי? וועך האט דיר גאזאגט? מע לערנט דארט אינאיינעם אוו מע לייענט גא־זעטען?!

ע ט ע ל . וואס זשע דען טהוען זיי? אדרבה, זאג, מאמע, לאם איך אויך וויסען!

ש ר ה ־ ח נ צ י . פון וואנען זאל איך ווייסען? איך גע־הען איהם נאך, צי וואס? איך האב מעהר נישט וואס צו טהון, נאר נאכקוקען דעם געניידעם מיינעם, וואוהין ער גענהט — איך זאג דיר! פראמענע מעג ער גענהן ניט נאר צו לאה־דוואסי'ס טאכ־

ע ט ע ל (אויסער זיך). הערסט דו מאמע? אט די, וואס זיי קאנען זאגען אזא זאך, מעג זיך זיי שטעלען דאס מויל אויף א זייט! א חדוש איז מיר נאר אויף דיר, מאמע, אז דו זאלסט קאנען גלויבען אזעלכעם? דו מיינסט, אז ער נעהט טאקי אוים נאך דיר, טאכ־טער, אזוי ווי דו נאך איהם?

ש ר ה ־ ח נ צ י . זעה נאר, ווי זי פארציהט איהם אביסעל אויף א שטריקעלע: ט א ט ע ל ע ! מא־טע־לע! וואס איז דארט אזעלכעם? דו מיינסט, אז ער נעהט טאקי אוים נאך דיר, טאכ־טער, אזוי ווי דו נאך איהם?

ע ט ע ל . מאמע, דו האסט אין איהם א גרויסען טעות, מא־מע! דו קענסט איהם ניט! ער איז...

ש ר ה ־ ח נ צ י . אזוי? הייסט דאס, ווייסט דו מעהר פון מיר? גוטע יאהרען! אז אך און וועה רער מאמע! ניטא וואס צו רעדען! מיין טאכטער ווייסט מעהר פון מיר! זי איז די חכמה! זי ווייסט אלעם! נאר איך וויים נאר ניט! איך בין דער נארר! איך בין די בהמה!...

ע ט ע ל . ווער זאגט דען, מאמע? איך זאג נאר, אז אזא יונגערמאנז, ווי מיין מאטעל...

ש ר ה ־ ח נ צ י (נעמט די הענד צאדבאקאם). נו?

ע ט ע ל . אזא יונגערמאנ, ווי מיין מאטעל, דארף מען אוים־פאהרען די גאנצע וועלט, וועט מען נישט געפינען...

ש ר ה ־ ח נ צ י (קאששעט זיך). חא־חא־חא־חא־חא! אזוי? דאס האט ער דיר אזוי איינגערעדט? איא? נו, גלויב איהם, טאכטער! ער האט דיר אפשר געשווארען אויך? חא־חא־חא־חא! האסט זיך אין איהם אביסעל צופיעל אויפגעגלויבט, פיהרט ער דיך ביי דער נאז. וועז דו זאלסט זיך צו איהם אזוי צוקוקען, ווי איך קוק זיך צו, וואלסט דו אפשר אויך געוואהר דאס, וואס איך זעה.

ע ט ע ל . וואס זעהסט דו אויף איהם אזעלכעם, מאמע?

3.

די זעלבע און מאטעל.

מ א ט ע ל (לויפט אַריין אַ דערשראָקענער). וואָס איז? וואָס שרייסט דו, עטעלע? דו ווייגסט? וואָס ווייגסט דו, עטעלע? (נעמט זי אָן ביי דער האַנד, קוקט ביזן אויף דער שוויגער).

ש ר ה־ח נ צ י (שטעהט אויף). קוק איהם אָן אַביסעל, ווי ער מאַכט דעם אָנשטעל! א נעבאַכעל, גאָט די נשמה שולדיג... געמאַכט א תל פון מיין קינד, אַוועקגעקוילעט, אַראָפגענומען דעם קאָפּ — און האָט א פּאָטעפּאַלנעסט פרעגען, וואָס זי ווייגט? רוצח! קוילער! מלאך־המות איינער! זאָג מיר, מיט וואָס אַטוועטשאיעסט דו מיר פּאַר מיין קינד? פּאַר מיין קינד, פּאַר מיין אויג איז קאָפּ? ווייַ, טאָכטער, ווייַ! וועה איז דער מאַמע דיינער! (תאָפּט די ארבויט, געהט ארויס און שהוט אַ קלאַפּ מים דער טהיר).

4.

מ א ט ע ל און ע ט ע ל.

מ א ט ע ל (נעמט אָן עטלעכן ביי בוידעם העיד און וויל איהר געבען אַ קוש; זי לאָזט זיך ניט און הערט ניט אויף צו ווייגען). עטעלע! טהייערע מיינע! זאָג מיר, וואָס איז דא אַזעלכעס? וואָס ווייגסט דו? איך בעט דיך, נשמה מיינע! זאָג מיר! נו, זאָג חאָטש איין וואָרט! חאָטש איין וואָרט!

ע ט ע ל (צעגעהט זיך פּאַר גענווייַן). אוי, לאָז מיך! לאָז מיך! אוי, גענה אַוועק פון מיר! אַוועק! אַוועק! אַוועק! (שטופּט איהם אַפּ פון זיך).

מ א ט ע ל (טרעט אַפּ אַביסעל, בליבט שטעהן, לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ, לעגט צענויף די העגד און בליבט אין אַ טראַגישער פּאָזע). רבונו של עולם! רבונו של עולם! (געהט צו נעהנטער צום ווייב). עטעלע! עטעלע! האָב רחמנות!... עס ווייזט אויס, אז די שוויגער האָט שוין וויעדער

טער — אפילו אין דער ערד אריין, אהרט מיך אויך ניט, אבי מיר אונ מיין קינד זאל ניט שארעו!

ע ט ע ל . מאמע! דו ווייסט נאר ניט וואס דו רעדסט! יואס יענער וועט דיר דערצעהלען פזמונות, נעכטיגע טעג...

ש ר ה ־ ח נ צ י (מיט פייער). הער נאר, טאכטער מיינע. שוין לאנג ביזט דו געוואהרעו אז פרעסטארעץ, וואס דו דערצעהלסט מיר מעשיות? וואס מאכסט דו מיר אועק מיט דער האנט: „פזמונות"! איך דארף זיך ביי קיינעם ניט נאכפרעגעו! איך פרעג נישט ביי קיינעם; מע קומט צו מיר אין קלייט אריין אונ מע דערצעהלט מיר — זאל איך מיר פארשטעלען די אויהרעו? מאהל דיר, אז אף אונ וועה איז מיר, אז איך זיץ אונ הער אוים אט די אלע שענע מעשיות! איך בין דאך מעהר נישט ווי א מענטש. נו, א מאמע איז מסתמא נישט איינגענומעו, אז מע רעדט אויף איהר קינד. יענעם דאס מויל פארשטעלען קאן איך ניט, אונ געהן זיך אפקריעגעו מיט יעדעו בעזונדער בין איך אויך ניט משה־מחויב. ווי זאגט מעו: „שנייץ די נאז אונ שמיר דעם פנים"... ס'איז מיר אודאי גוט, זאג איך דיר!

ע ט ע ל (אויסער זיך). עמיצער האט דיר אויסגעקלערט א נעכטיגעו טאג, אודאי א שונא מיינער, אונ דו גלויבסט!

ש ר ה ־ ח נ צ י (חיים). אויסגעקלערט? א שונא? א, כשר'ע בהמה'לע! גאה הער, וואס מע רעדט אויף דער גאס, אין אלע הייזער! די גאנצע שטאדט האט צו טהון מיט מיר — זאגט זי א שונא! מיר ליגעו ביי יעדעו אין מויל, קינד אונ קיינ וועיסט פונ'ם סוד. יעדער בעזונדער ווייזט אויף מיר אז מיט'ן פינגער, אונ אין שוהל הער איך הינטער מיינע פלייצעס, ווי מע שושקעט זיך אונ מע לאכט — אונ זי זאגט מיר, אז ע מ י צ ע ר האט אויסגעטראכט! יענער הענגט זיך לאה־דוואס'ס טעכטערעל אויפ'ן האלז, אונ זי זאגט: אויסגעטראכט!

ע ט ע ל (ווייזט). ס'אליגעו, מאמע, ס'אליגעו! ס'אליגעו!

איך וועל דיך פארבייטען אויף לאה־דוואסי׳ס טאכטער? דיך? מיין קעצעלע? מיין נשמה? מיין לעבען? מיין... איך...? א, איך וויים שוין, פון וועמען דאָס וואכסט! איך וויים שוין! דאס האט זי אויסגעטראכט! זי! די שוויגער! יא, איך וויים שוין! איך וויים שוין! א, זי וויל אונז צעשיידען! זי וויל מיך אין דער ערד ארייגטרייבען א לעבעריגען! זי האט זיך גענומען אויף מיר! ערשט היינט אין דער פריה האט זי מיר דערצעהלט און אנגערעדט אויף דיר כל הצרות! אז דו האסט זיך איהר געקלאגט אויף מיר, אז דו קאנסט מיך ניט אנקוקען, אז לוי־בנימין האט א שען קול און קאן זינגען און איך ניט; אז לוי־בנימין... נאר איך גלויב ניט, אוז דו גלויבסט! איך זשאלעווע דיך, און דו מיך — ניט. איך האב דיך ליעב און בין דיר געטריי ביז לעצט, און דו האסט אפילו קיין קאפ רחמנות ניט אויף מיר! ... דו האסט מיר געגעבען א שבועה, אז דו וועסט מיך אייביג ליעב האבען, תמיד גלויבען; צום סוף, ווילסט דו אפילו אויף מיר קיין קוק ניט טהון... א! איך בין דער אומגליקליכסטער מענטש אויף דער וועלט! (פאלט אויף א בענקעל און ווייגט).

ע ט ע ל (געהט־צו צו איהם און וויל איהם טהון א קוש; ער לאזט ניט). מאטעלע! גאט איז מיט דיר! טהו אויף מיר א קוק — דאס בין איך! דו ווילסט מיך ניט? מאטעלע! מאטעלע!

מ א ט ע ל (פאלט איהר אויף דעם האלז). עטעלע!...

ע ט ע ל (מע קושט זיך). מאטעלע!...

מ א ט ע ל (קוישענדיג). קעצעלע!

ע ט ע ל (קוישענדיג). קאטעקעל!

מ א ט ע ל (קושט זי). נשמה מיינע!

ע ט ע ל (קושט איהם). לעבען מיינס!

מ א ט ע ל (קושט זי). מיין ענגעל!

ע ט ע ל (קושט איהם). מיין הארץ!

אנגערעדט אויף מיר... עטעל! למאי זאלסט דו פון מיר פארבאר־
גען? ערשט נעכטען האסט דו מיר געשווארען, אז וואס מע וועט
דיר זאגען, וועסט דו מיר באלד דערצעהלען... אז דו וועסט שוין
מעהר קיין שלעכטס אויף מיר נישט גלויבען... אז צווישען אונז
וועט תמיד זיין א הייליגע ליעבע אויף אייביג... און אצינד, מיין
טהייערע, שטעה איך פאר דיר און בעט רחמים, זאלסט חאטש
איין קוק טהון אויף מיר, חאטש איין וואָרט מיר זאגען, ווילסט דו
נישט, עטעל! וואו זענען דיינע שבועות? וואו זענען דיינע נעכטי־
גע הבטחות, עטעל? (ער חאפט זי ארום און טהוט זי א קוש. זי
רייסט זיך אויס פון זיינע הענד מיט בעס).

ע ט ע ל. אַוועק! אַוועק צו לאה־דוואסי׳ס טעכטערעל!
אַוועק פון מיינע אויגען!

מ א ט ע ל (ערשטוינט). צו לאה־דוואסי׳ס טעכטערעל? וואס
הייסט דאס און וואס בעדייט דאס? וואס איז דאס פאר א נייעס,
הא?

ע ט ע ל (מיט האַרץ). א נייעס, זאגסט דו? גאָה הער, וואס
די שטאדט רעדט!

מ א ט ע ל. די שטאדט רעדט! וואס רעדט די שטאדט?
אדרבה, לאם איך אויך וויסען?

ע ט ע ל. דו פרעגסט נאך? הא? וואס געהסט דו אהין
אלע טאג? דו מיינסט, דו נארסט מיך אפ? מיין ניט, אז איך
בין אזא נארר, ווי דו מיינסט. א, איך וויים שוין! איך וויים שוין!
צו לוי־בנימין׳ען געהסט דו? איא? צו איהר, צו לאה־דוואסי׳ס
ק ר א ס א ו ו י צ ע מיט דער רויטער נאז... א א א!!! (זי
רייסט אויף זיך די האָר און איז אויסער זיך).

מ א ט ע ל (חאפט זי ביי די הענד, נעמט זי ארום מיט היימע
פלאם־פיערדיגע קושען). עטעל! ליובעניו! וואס רעדסט דו?
איך? איך? צו לאה־דוואסי׳ס טאכטער? צו אט דער דאזיגער?

דאס צווייטע בילד.

1.

ראובן־הערש זיצט איבער א ספר אין דעם זעלבען צימער און איז צעקאָבט. ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן קוקט איהם גלייך אין די אויגען אריין.

ר א ו ב ן ה ע ר ש א ו ן ש ל ו ם ש ד כ ן.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. וואס זענט איהר אזוי צעטראגען וואס? מילא, וואס סע מאכט זיך וואס? אייער טאכטער איז ניט די ערשטע איז זי! איהר האט מורא האט איהר. זי וועט נישט קריגען קיין אנדערען וועט זי? בראד איז ניט אויסגעשטארבען בראד!

ר א ו ב ן־ ה ע ר ש. וואס רעדט איהר? איהר ווילט מיר איינרעדען א קינד אין בויך? מאטעל איז א זעלטענער יונגערמאן; א זעלטען קינד, כלעבעו, א זעלטען קינד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. נו, וואר זאגט דען וואר? ער איז אודאי נישקשה פון א יונגערמאן איז ער; נאר מסתמא איז דאס ניט איהר זיווג מסתמא...

ר א ו ב ן־ ה ע ר ש. נישט איהר זיווג, זאגט איהר? וואס איז? וואס געהט איהם אפ? איך פרעג אייך, רב שלום, מיט וואס איז דאס נישט גלייך? אדרבה, זאגט איהר אליין! (רוקט זיך צו צו איהם).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (רוקט זיך אפ). וואס קאן איך זאגען וואס? גאט איז דער מזווג זיווגים איז ער. וואס קאן וויסען א מענטש וואס?

מ א ט ע ל . און דו האסט זיך אויף מיר אזעלכעם געגלויבט, הא ?

ע ט ע ל . א, זיי מיר מוחל, מאטעלע ! דאס לעצטע מאל !

מ א ט ע ל . זעה זשע, עטעלע, דאס לעצטע מאל !

ע ט ע ל . דאס לעצטע מאל ! דאס לעצטע מאל !

מ א ט ע ל . שוועך מיר !

ע ט ע ל . איך שוועך דיר !

מ א ט ע ל . ביי דיין לעבען ?

ע ט ע ל . ביי מיין לעבען !

שרעג פון'ם ערשטען בילד.

ר א ו ב ן - ה ע ר ש. וואָס הייסט, איהר וויסט ניט? איך וועל דערלאָזען אַוועקצעם ביי זיך אין שטוב? אַוא רציחה איז נאָך נישט געהערט געוואָרען אויף דער אַלבער וועלט! מע זאָל נעמען קינדער, אַוועקצע צווי טהייערע קינדער, וואָס האָבען זיך לעבּ דאָס חיות מיט דער נשמה, און פּלוצים אין מיטענדרינען אַפּ'גט'ען זיי, צעשיידען זיי, צעריסען זייער גליק אויף אייביג! פּאַר וואָס? פּאַר וועז? פּאַר וועמענס זינד? (ער טרייסעלט רב שלום'ן פּאַר די לאָצען).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (רייסט זיך אוים). וואָס בין איך שולדיג וואָס? וואָס האָט איהר צו מיר וואָס?

ר א ו ב ן - ה ע ר ש (מיט גרויס פּייער). אַוא צאַצקע! אַוא יונגערמאן! נו, און איך וועל דאָס צוזעהן און אַפּשווייגען? הא? וואָס מיינט איהר זיך? איך בין דאָך א פּאַטער! איך בין דאָך דער פּאַטער! איך האָב עפּים אויף א שטיקעל דעה, צי ניין? הא? איך וועל לאָזען, מע זאָל מיין קינד פיהרען פּאַר א קרבן? און וואו בין איך — פּרעג איך? רב שלום, וואו בין איך? (ער וויל אַנטאַפּען רב שלום'ן פּאַר דער לאָז).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (רוקט זיך אַפּ). איהר זענט גערעכט איהר, וואָס אמת איז אמת, רב ראובן-הערש. איהר זענט אודאי גערעכט זענט איהר. הייסט געבען אביסעל בראַנפּען און עפּים פּאַרבייסען אויך. איך האָב נאָך היינטיגען פּריהמאָרגען איז מיין מויל ניט געהאַט האָב איך. (מע טראַגט אריין א פּלעשעל ווין מיט פּאַרבייסען. רב שלום שדכן גיסט זיך אַן א כוסה). לחיים, רב ראובן-הערש, לחיים! לאָז גאָט געבען בעסערע געשעפּטען לאָז ער... לחיים! לחיים! (ער מאַכט א כוסה).

ר א ו ב ן - ה ע ר ש (גיסט זיך אַן און נעמט א קאַפּ). לחיים, רב שלום! לחיים טובים ולשלום! עה, ברודער, א פּאַהאַנע וועלט! פּע, כלעבען, א פּאַהאַנע וועלט! פּע!... (טרינקט נאָך א קאַפּ).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (א כוסה). פּע, רב ראובן-הערש, פּע, פּע!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (חאַפּט אָן רב שלום'ן פּאַר די לאַצען און פּריסעלט איהם). גאָט איז מזווג זיווגים, זאָגט איהר? א י ה ר קאָנט מיר אָזעלכעם זאָגען? א י ה ר ווייסט דאָך יאָ, וואָס דא טהוט זיך, און ווילט מיך אָפּנאַרען? מיך???

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (רייסט זיך אויס פון זיינע הענד אַ דערשראָקענער). לאָזט מיך צו־רוה לאָזט מיך! וואָס קעהר זיך מיט מיר אָן וואָס? איך דאַרף קריכען צו יענעם איז קעשעניע דאַרף איך? איך וויים גאָר ניט איך!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (געהט אַרום הין און צוריק) אוי, ווייסט איהר ניט! איהר ווייסט גאָנץ גוט פון מיין שלאָק, פון מיין צרה! איהר מאַכט זיך נאָר, אז איהר ווייסט ניט!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. יאָ, אָבער וואָס קעהר זיך דאָס מיט מיר אָן וואָס? מע האָט מיך גענשיקט רופען האָט מען מיך — בין איך געקומען בין איך: מע זאָגט א גט, לאָז זיין א גט לאָז זיין...

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (שטעלט זיך אָפּ). א גט, זאָגט איהר?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (קאַלטבלוטיג). נו, פּארשטעהט זיך, א גט.

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (א זעץ מיט דעם קולאַק אין טיש אַרויין). איך ווילּ ניט קיין גט! איהר הערט, רב שלום? איך ווילּ ניט קיין גט! איך ווילּ ניט! איהר הערט, צי ניין?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. איך הער, איך הער: פּאַר וואָס זאָלּ איך ניט הערען פּאַר וואָס? „זי" ווילּ אָבער, „זי"!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. וואָר איז די „זי"? וואָס איז פּאַר א „זי"? וואָס מיר זי, וואָר מיר זי?...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. איך מיין, שרה־חנצי מיין איך: אייער שרה־חנצי אייערע.

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. שרה־חנצי? נו, און וואו בין איך?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. (באַראַבאַנעט מיט די פינגער אין טיש אַרויין). דאָס וויים איך ניט דאָס.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. אודאי גט! (גיסט אן א כוסה). ביי מיר אויך די אייגענע צרה ביי מיר...

(עס קומט אן ש ר ה־ח נ צ י).

2.

ד י ז ע ל ב ע א ו ן ש ר ה־ח נ צ י.

ש ר ה־ח נ צ י (פליהט אריין, ווי א וויבער, און בלייבט שטעהן אין מיטען שטוב; א פליעסק מיט די העגד). ראובן־הערש! וואס איז דא ביי דיר פלוצים פאר א יום־טוב? גאט איז מיט דיר, ראובן־הערש! וועסט צייט האבען נאך דעם גט פארטרינקען... (קוקט אין דעם לעדיגען פלעשעל אריין). געמענט איבערלאזען אביסעל אויך שפעטער... וועסט נאך האבען גענוג צייט צו טרינקען. און איהר אויך, רב שלום! אם ירצה השם, צום צווייטען קנס־מאל און צו דער אנדערער חתונה ביי אונזער טאכטער... נאר לאז שוין גאט געבען מיט מעהר הצלחה, ניט אזא געניידעם, ווי איהר האט מיר געגעבען, רב שלום!...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (לעפעטשעט מיט דער צונג). איך בעט אייך, שרה־חנצי... איהר זענט דאך... א... א... איך מיין טאקי באמת מיין איך... א... א... ווי זאגט ער... א... א... א... אשה צנועה... א...

ש ר ה־ח נ צ י (ווייזט זיי אויף דער טהיר. זיי געהען בוידע מיט אראפגעלאזטע קעפ, און זי געהט זיי נאך). נו, געהט שוין, געהט! שוין אלץ פארטיג... דער רב האט געשיקט צו מיר דעם שמש... דער גט איז שוין צום שרייבען... נו, ריהר זיך שוין, ראובן־הערש, ריהר זיך! קוק איהם אן אביסעל, ווי ער פלאנטעט מיט די פיס... אין מיטען דרינען זעצט מען זיך אוועק חלעפטשען ווייז... (שטילערהייד). פיאווקעם זאלען טרינקען אייער בלוט בייד... האט זיך צענויפגעקאמפאניעט מיט דעם דאזיגען זולל־

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (טרינקט נאָך אַ קאַפּ). אַבער גאָר אויף אייך אַנדער אופן פּע, רב שלום!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (טרינקט), זעהר פּע! זעהר פּע!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (נאָך אַ קאַפּ). אַבער טאַקי, רב שלום, וואָס פּע הייסט!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (נאָך אַביסעל). פּע, פּע, פּע! ביז'ן עק אריין פּע!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (אַביסעל פּערשמאַכט). וואָס וועלסט איהר, רב שלום, ווי פּע דאָס איז! וויפּיעל איהר ווייסט פּע, איז אַפילו קיין שמינית שבשמינית, קיין צעהן־טויזענד־חלק אפילו! דאָס איז אַזאַ מין פּע, וואָס זינט די וועלט שטעהט איז נאָך אַזאַ פּע ניט געווען!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (מראה כהן; שאַקעלט צו מיט'ן קאָפּ און שמייכעלט). איך וויים, רב ראובן־הערש! ס'איז שטאַרק פּע! איהר דאַרפט מיר ניט דערצעהלען איהר. איך האָב אויך די אייגענע מכה איך, פּונקט אַזאַ צרה פּונקט, און אפשר נאָך ערגער אפשר...

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. דאָך איז מיט א גאַנג: ניט אַזוי ווי ביי מיר. אוי, וואָס וועלסט איהר, וואָס וועלסט איהר? קיינער וועלסט ניט, רב שלום! אַט דאָ ליגט דאָס ביי מיר. (וועיזט מיט'ן פינגער אויף דעם האַרצען). אַט דאָ, טיף־טיף!... און פּאַר וואָס? פּאַר וועמען? (בויגט איין דעם קאָפּ). שוין עטליכע און צוואַנציג יאָהר, אז איך קום אפּ אויף דער וועלט... עטליכע און צוואַנציג יאָהר בין איך אין גיהנם... שבעה מדורי גיהנם... אויף הייסע סקאַוו־רעדעם בראַטען מיין לייב... קאַליסטראַי, רב שלום, קאַליסטראַי טרייבט זי מיך דריי מאָל אין טאָג... אָהן אַ שום רחמנות... קיין גוט וואָרט כמעט פון דער ערשטער שעה... א וועלט אויסצו־רעדען — עטליכע און צוואַנציג יאָהר!... אַט וואו מע דאַרף אַ גט, רב שלום! (קוקט זיך אַרום מיט שרעק). אַט וואו מע וואָלט בעראַרפט אַרויספּיהרען אויף א גט!...

פונ׳ם קאָפּ! איין מאָל פאר אַלע מאָל! (ער שפּאַנט אַרום איבער דער שטוב).

מאָטעל (פערטראַכט). זיך גע׳גט?... נו, און עטעל? אַך, לוי־בנימין! וואָס וויסט דו, וואָס וויסט דו, ווי טייער, ווי ליעב זי איז מיר!?...

לוי־בנימין (שפּאַנט אַרום הין און צוריק). קוק איהם אָן אביסעל, ווי ער מאַכט דאָס העויות, די ליעבע האָט זיך אין איהם צעפלאַקערט! ווער מיר ליעבע? וואָס מיר ליעבע? וואָס האָסט דו זיך איינגעבילדעט, משוגענער? א שענע ליעבע, אָז די מאַמע קאָן זי אַרויפּהרען צעהן מאָל אין טאָג אויף גט? אויף מיר א ליעבע! חאַ־חאַ־חאַ!

מאָטעל. מעגסט דיר לאָכען וויפיעל דו ווילסט. און דאָס, וואָס דאָס האַרץ פיהלט? (ער חאַפּט זיך בויִם האַרצען).

לוי־בנימין. חאַ־חאַ־חאַ! וואָס פיהלט דאָס האַרץ? וואָס?... ער האָט זיך אַנגעליעבט מיט ראָמאַנעו, ווי א פּויק, און שרייעט אויף אַלע גאַסען „ליעבע"! גלאָט, סע ווילט זיך דיר שפּיי־לען א ראָמאַן, נעמסט דו אַליין אויף זיך צרות מיט שלעק!... נו, ווילסט ניט קיין גט? ווי דו ווילסט זיך! זיץ דא! אט וועט באַלד קומען דער אשמדאי, די שוויעגער דיינע, און וועט דיך אריינלעגען נייען אייליען אין דער ערד אריין און וועט אנשטעלען די טאַכטער, אָז זי זאָל דיר וואַרפען דעם גט פאַר די פיס; און נאָכדעם וועט איהר זיך איבערבעטען, צעקושען, און שפּעטער מיט צווויי טעג וויעדער די זעלבע געשיכטע, ביז פון דיין געליעבטער וועט ווערען א מין שרה־חנצי און פון דיר א מין ראובן־הערש שרה־חנצי׳ס... א לעמעשקע... א שענער סוף!... שעם זיך! (לוי־בנימין רוקט אָן מאָטעלען דאָס היטעל ביז איבער די אויהרען). א פיינער יונגערמאַן! א יונגערמאַן ביזט דו? א ווייבעל ביזט דו! א אידינע! מאָטעל די אידינע! „סענדערעל די אידינע", חאַ־חאַ־חאַ! דו געדענקסט „סענדערעל די אידינע" ביי אַבראַמאָוויטששען? חאַ־חאַ־חאַ! „שהיה יושב על הספסל" — אז סענדערעל די אי־

וסובא'ניק און מע האָט אויסגעראָמט וואו ס'איז דא א שטיקעל לעקאך אין שאפע, עסען זאָלען אייך ווערעם ביידע אייער לייב, זיסער גאָט!...

.3

פריהער קומט אריין מ א ט ע ל, פאָלט אויפ'ן בענקעל און בלייבט זיצען אין א טראָגישער פאָזע; באָלד נאָך אים קומט אַריין ל ו י־ב נ י מ י ן מיט א שמייכעלע.

מ א ט ע ל און ל ו י־ב נ י מ י ן.

מ א ט ע ל (וויינט און רייסט אויף זיך די האָר). פארפינ־סטערט בין איך געווארען! אז אך און וועה איז מיר, אז איך דאַרף מיין עטלעך געבען גט!

ל ו י ב נ י מ י ן. וואס־זשע האָסט דו געוואָלט? אז עטעל זאָל דיר געבען גט?

מ א ט ע ל. יא? דו לאָכסט? דו טרייבסט קאַטאַווע? אצינד?

ל ו י־ב נ י מ י ן. וואס דען? משוגענער, וואס קלאָגסט דו? וואס האָסט דו זיך צעיאָמערט, ווי א אידענע? אַדרבה, זאָג!

מ א ט ע ל. וואס־זשע דען? טאָנצען זאָל איך?

ל ו י־ב נ י מ י ן. אודאי טאָנצען!... דו ווערסט פטור פון אזא שוויעגער, ווי שרה־חנצי, מעגסט דו געווים געהן טאָנצען... ווער קען זי ניט? איך בין באַוואָהרענט, אז דו וועסט דא אפזיין נאך א האָלב יאָהר אין שטוב, וועט דיך דיין שוויעגער פאטשען, אזוי ווי זי פאטשט דעם שווער דיינעם, אט דעם עהרליכען טפש, וואס איז ערגער פון איהר, אז ער לאָזט זיך אזוי טרעטען מיט די פים.

מ א ט ע ל. ס'איז דיר גרינג צו רעדען, יא. זאָלסט אבער זיין אויף מיין אָרט, וואָלסט דו...

ל ו י־ב נ י מ י ן. איך זאָל זיין אויף דיין אָרט, לעקיש, וואָלט איך מיך אויפ'ז דריטען טאג גט'גט און מ'זפטר'ט איין עול

דאס דריטע בילד.

קומט פאר ביי ר ב ־ א ר ק ע ד ע ם ר ב אין שטוב, וואס איז איבערגע־ צאמט מיט א רעדנע אויף צוויי צימערן: א „זאל" מיט א „קיך". אין „זאל" שטעהט א שאפע מיט ספרים, אויף דעם טיש ליגט א „יורה־ דעה" מיט איין „אכן־העזר". א קאנאפע, בעצויגען מיט קעסטעלדיגען זיצק; א מזרח אויף דער וואנד; א זיגער מיט א קוקושקע; א טיזליק מיט א טולופעל פון פיי מיט ווייד־עלער; א שטרי־מעל; איין אטלעסענע קאפאטע מיט א גרעלען אונטערשלאק; די רביצינ'ס יופע אויף וואטע; א גרויסע קוואדרט מיט א פישט־נאסען האנדטוך מיט א פאמוניצע און מיט א בעזעם.

1.

פרומע־ליבע די רביצין און שרה־חנצי.

ר ב י צ י ן. זיצט, שרה־חנצי. זעצט זיך צו, וואס שטעהט איהר?

ש ר ה ־ ח נ צ י (מיט'ן בורנעם אויף איין אחכעל). נישקשה, איך קאן באשטעהן. (זי סמארעט מיט דער נאז).

ר ב י צ י ן. וואס אהרט אייך, שרה־חנצי? אט שטעהט א בענקעל, נעמט, זעצט זיך צו. ביז דער גט וועט נאך פארטיג וועט רעזן, וועט אביסעל געדויערעזן. אך־אך־אך! (שפארט־אונטער די באק אויף צוויי פינגער און שאקעלט זיך).

ש ר ה ־ ח נ צ י. אך־אך־אך! (מאכט פיסקעס אויף צו וויינען און זעצט זיך צו מיט א זייט אוף דעם שפיץ בענקעל).

ר ב י צ י ן (מיט רחמנות). למאי זאלט איהר זינדיגען, שרה־ חנצי? מסתמא איז דאס א באשערטע זאך. מסתמא הייסט דער אויבערשטער, הקדוש־ברוך־הוא, ברוך הוא וברוך שמו! מסתמא איז דאס נישט קיין זיווג...

דינע איז געזעסען אויפ'ן בענקעל אונטערגעבונדען מיט א טיכעל די צייהן, „וקולף קאַרטאָפלים" — און האָט געשיילט קאַרטאָפ־לים — חאַ־חאַ־חאַ!

מאָטעל. גוט איז דיר צו לאַכען! דו האָסט זיך אריינ־געחאַפּט אין א שטוב צווישען לייט, ניט צווישען אַזעלכע, ווי איך בין אריין...

לוי־בנימין. האָסט א גרויסען טעות, מאָטעל, איך האָב שוין דיר טויזענד מאל געזאָגט, אז סע ווייזט זיך דיר אויס. גלויב מיר, ברודער, אז איך קום גענוג אפ. ניט אַזוי פיעל, וויפיעל דו, פּארשטעהט זיך, אַבער קיין האָניג לעק איך אויך ניט... סע ווילט זיך מיר אזוי זיצען און קוועטשען די באַנק, אזוי ווי דיר גלוסט זיך אַצינד געהן טאַנצען. נאר וואָס זאל מען טהון? מיר זענען איידעמס, מאָטעל, מיר זענען איידעמס!... מע האָט אונז געגומען פאַר א ציערונג אין שטוב אריין, מע האָט אונז גע־געבען ווייבער און מע זאָגט אונז: געהט, קינדערלעך, צווויי מאל אין טאָג אין שול אריין! טהוט אייך דאָרט וואָס איהר ווילט, אבי לאַזען לייט זאָגען, אז איהר זענט שענע איידעמלעך, זיידענע יונגע־לייט; און מיר, קעלבלעך, לאַזען זיך פיהרען פאַר'ן שטריקעל, טהון טהוען מיר גאר ניט, עסען לאַסקאַווע ברויט, טונעיאדצעס, פּוסטעפאַסניקעס! און אַזוי געהען אַוועק טעג מיט יאהרען, עס ווערד א קינד און צוויי... און מיר, קאַן זיין, וואָלט זיך גאר געגלוסט אַצינד זיין ווייט־ווייט פון דאַנען, ערגיץ אין א דעס, אַדער אין א פיי טערבאַרג... שטודיערען... עה, ברודער, ניטא וואָס צו רעדען, מאָטעל, מיר זענען ביידע גוט אין דער נעץ. מיר איז אַביסעל בעסער, דיר איז ערגער — געה זשע, נארעלע, פלאַנטע זיך ארוים, ביז דו קאַנסט נאַך, — וויל שפּעטער גאָט ווייסט?... קום שוין, קום מאָטעל, מאַך זיך ניט נאַריש!... (ער נעמט אַן מאָטלען ביי דער האַנד, זיי געהען אַפּ).

ענדע פונ'ס צוויימען בילד.

ש ר ה ־ ח נ צ י . וואס איז דען מיט חיים־מאיר ליפא־חזקאל'ס איידעם?

ר ב י צ י ז (פארגלאצט די אויגען, שפייעט אויס און טהוט זיך א וויש האם מויל). ס'זאל מיר נור נישט פארעכענט ווערען פאר קיין לשון־הרע חלילה. שוין זינד חיים־מאיר ליפא־חזקאל'ס האט געבראכט דעם איידעם, האבען אנגעהויבען צו פאלען קליי־נע קינדער, ניט היינט געראכט, אזוי ווי שטרוי. גאט זאל זיך דער־בארעמען, ברוך הוא וברוך שמו!

ש ר ה ־ ח נ צ י (שמוצערט מיט די ליפען, שאקעלט זיך מיט'ן גאנצען קערפער). וואס רעדט איהר, אוי, פרומעניו, נשמהניו? וואס זשע איז מיט איהם אזעלכעם, למשל? וואס האט ער גע־טהאן, דער ימח־שמו'ניק, פארחאפט זאל ער ווערען?

ר ב י צ י ז . וואס האט ער געטהאן, פרעגט איהר? פרעגט בעסער, וואס האט ער נ י ט געטהאן? א קלייניגקייט — יע־נער האט אפגערעדט די לבנה!

ש ר ה ־ ח נ צ י . א, פארחאפט זאל ער ווערען! וואס הייסט ער האט אפגערעדט די לבנה?

ר ב י צ י ז . ווייסט איהם דער גוטער יאהר! מיט אזא כשוף, צי וואס! זינט ער האט איהם געבראכט צו פיהרען, איז ניט געווען איין לבנה.

ש ר ה ־ ח נ צ י . א, פארחאפט זאל ער ווערען! וואו איז אהינגעקומען די לבנה?

ר ב י צ י ז . איך וויים וואו זי איז אהינגעקומען? וואס וויים א אשה? איך וויים נור, דער רב האט מיר געזאגט, אז ס'איז נישטא קיין איין לבנה מחדש צו זיין; ביז חיים־מאיר ליפא־חזקאל'ס האט נישט אפגע'גט דעם איידעם, איז נישט געווען קיין לבנה. און אז מע האט איהם אפגע'גט, האט נאט ברוך הוא וברוך שמו א נם געטהאן, ס'איז שוין וויעדער דא אלע חודש א לבנה...

ש ר ה ־ ח נ צ י (ווישט זיך די אויגען און שניצט די נאז). נישט קיין זיווג, זאגט איהר? אוי, פרומעניו, נשמה'ניו! איהר קענט מיך דאך ניט פון נעכטען און ניט פון פאר־א־יאהרעז... איך קאן דאס אייך גאר אזוי פיעל נישט למנצח זיין, איך בעט אייך איבער ווי איין־אייגענע שוועסטער. וועז איהר זאלט וויסען, ווי אזוי ער באגעהט זיך מיט מיין טאכטער, מיט מיין לייב און פלייש, וואלט איהר אליין געזאגט, אז... אז עס איז אויך מיר א „מחזיר נשמות", עפיס א מין פורעניות פון זיין ליעבזן נאמען, עפיס איין „עוטר ישראל" איז ער, נאך ערגער פון א משומד, ניט דא געדאכט. איך וויים? איין אויסווירפלינג, א „נשמת־כל־חי", א ווילדע חיה רעה, א וואווקעלאקע!...

ר ב י צ י ן (שמוציעט מיט די ליפען און מאכט מיט דעם קאפ). מע זאל גאר בעהיט ווערען, רבונו של עולם פון דער גאנצער וועלט, ברוך הוא וברוך שמו! סע איז דאך עפיס גאר איין אנ־שיקעניש איז דאס! א מכה בכורה פון מצרים!

ש ר ה ־ ח נ צ י (מיט חיטק). פון מצרים, זאגט איהר? פון סדום, זאג איך אייך! פון סדום! עפיס א מין, א מין... „ורחצו"! א פיפערנאטער, וואס איז דורם מיט'ן קוק, א לינדענווארעם, וואס ליגט אין חריין און מיינט, אז סע איז גאר קיין זיסערס נישטא אויף דער וועלט! ער ליגט און טאטשעט, ווערעם זאלזן טאטשען זיין לייב אין דער פינסטער, ליעבער גאט!

ר ב י צ י ן. באהיט מיך גאט, ברוך הוא וברוך שמו! (זי הויבט אויף די אויגען מיט די העגד צו דער סטעלי). איך וויים? איהר דארפט נאך דאנקזן און לויבזן דעם וואס לעבט אייביג, ברוך הוא וברוך שמו, וואס איהר ווערד פטור פון אזא צרה שלא תבוא! אט נעמט, אשטייגער, חיים־מאיר ליפא־חזקאל'ס איידעם, מע זאל באהיט און באשירמט ווערזן, רבונו־של־עולם, ברוך הוא וברוך שמו!

טראגען. דער שמש ווייזט זיי זייערע ערטער. רב אַרקע דער רב אויפֿט זיך און שניידט אויס די נאַז און איז זיך מכין צום סדר הגט.

רב אַרקע דער רב, רב זכריה סופר, אידע׳ל דער שמש, ראובן־הערש, מאַטע׳ל, לוי־בנימין, די רביצין, עטע׳ל, צווי עדות אונ׳ אַ מנין אידען.

דער רב (נעמט דעם גט). דו, סופר זכריה בר טוביה, איז דאָס דער גט, וואָס דו האָסט דאָ געשריבען, האָסט דו געשריבען?

דער סופר (קראַצט זיך אין דער געדיכטער באָרד). יאָ.

דער רב. קענסט דו דעם גט און האָסט דאָ אַ סימן מובהק?

דער סופר. יאָ.

דער רב. האָט דיר דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, געגעבען דאָס פּארמעט, דעם טינט און דאָס טינטערע׳ל און דאָס גאַנצע שרייב־געצייג פּאָר די עדים?

דער סופר. יאָ.

דער רב. האָט דיר געהייסען דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, אַז דו זאָלסט דעם גט שרייבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

דער סופר. יאָ.

דער רב. האָסט דו אַזוי געערעט, אַז דער גט, וואָס דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, האָט געשריבען, איז געשריבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

דער סופר. איך האָב געערעט, אַז דער גט, וואָס דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, האָט געשריבען, איז געשריבען לשמו ולשמה ולשם גירושין.

דער רב (צו די עדות). האָט איהר געהערט פונ׳ם מגרש, משה מרדכי בר אפרים מנשה, אַז ער האָט מבטל׳ געווען אַלע

דאָס אייגענע איז מיט אייך, שרה־חנצי: אַט וועלד איהר פון איהם פּטור, אם ירצה־השם, מיט'ן אויבערשטענם הילף, ברוך הוא וברוך שמו...

ש ר ה ־ ח נ צ י. איך וועל פּטור? סע קאָסט מיך קאַרג בלוט? וואָס רעדט איהר, פרומע לעבען? א וועלד שידוך, א שידוך געטאָן, חתונה געמאַכט, אַנגעטוישעט זיך — און וואָס, איך בעט אייך? אַצינד, געה טהו נאָך אַמאָל א שידוך, וויעדער אַיין אייידעם, א ציערונג אין שטוב אַריין, אַיין עבודה־זרה, א לעשות־נקמה'ניק, א בייזער שטערן... ששא, אן געהט ער, דער תכשיט מיינער. לאָם איך זיך באהאַלטען, פרומע־לעבען, ביי אייך אין קיך, מיינע אויגען זאָלען איהם נישט אַנקוקען אין זיין טרפה'נעם פּרצוף. א סבה איהם אין פּנים אויף דריי יאָהר מיט א האַלבען!... (זי גיהט אַוועק אין צווייטען ציממער).

2

ר ב אַ ר ק ע ד ע ר ר ב קומט אַריין געשווינד, וואָשט די הענד, זאָגט „אשר יצר" אויף א קול און זעצט זיך אויבענאָן אויף דער קעס־טעלדיגער קאַנאַפּע מיט גרויס פּאַראַד. נאָך איהם גיהט אַריין ר ב זכריה סופר און שטעלט זיך אן א זייט. נאָך דעם סופר גיהען נאָך עווי ע ד ו ת, און דער ש מ ש טראָגט אַריין דעם ג ט ביט א גרויסען גלעזערנעם טינטער, אין וועלכען סע שטעקט א געניזענע פע־דער. עס הויבען אָן אַריינצוקומען אוינציגוויז אַלערליי אידען; הויכע און נידעריגע, אַלטע און מיטעלע, שוואַרצע און געלע — ביז עס קלויבט זיך צענויף א מנין. ל ו י ־ ב נ י מ י ן, ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן און ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש קומען אן בעזונדער, פ ר ו מ ע ־ ל י ב ע ד י ר ב י צ י ן הויבט אויף דעם פאַרהאַנג פון דער קיד־טהיר און לאָזט אַריין ע ט ל ע ן, וואָס גיהט טריט ביי טריט, אַנגערוקט דאָס טיבעל ביז דער נאָז. פון דער טהיר קומט אַריין מ א ט ע ל, בלאָם און צע־

ד ע ר ר ב . האסט דו געוועדט מעולם א דבור, אדער א שבועה, אדער איין איסור, ס'זאל דעם גט ניט מזיק זיין?... זאג: „ניין".

מ א ט ע ל (רוקט זיך צו נעהענטער צו עטלען. דער שמש נעמט איהם אן פאר די אכסלען און פיהרט איהם אף אביסעל ווייטער). ניין! איך האב געוואלט זאגען... (ער וויל עפים זאגען ווייטער, טהוט איהם דער שמש א ציה ביי דער האנד).

ד ע ר ר ב (גיט איהם איבער דעם גט על־פי דין). נא דיר דעם גט, האלט איהם, ביז איך וועל דיר זאגען... (דער רב וועגדט זיך שוין צו עטלען). גיב איהם אף די כתובה, אדער זיי איהם מוחל. טהו אוים דאס פינגערעל, ס'זאל ניט זיין קיין שום חציצה, און דער ארבעל זאל ניט אנריהרען, די הענט הויב אויף, אזוי זאלסט זיי ניט פארמאכען, ביז איך וועל דיר זאגען... (צום עולם). וועי סע האט עפים א פסול אויפ'ן גט — זאגט!... (דער עולם שווייגט מיט שטילשווייגענש. דער רב צו מאטלען). דו, משה מרדכי בר אפרים מנשה, הויב אויף די הענט העכער פון דיין ווייב. (מאטעל רוקט זיך צו צו עטלען און פארקוקט איהר אונטער'ן טיבעל; בייזע יונגע מענשען ווייזען און שלינגען די טערערן. דער רב צו מאטלען). דו, משה מרדכי בר אפרים מנשה, זאג מיר נאך ווארט אין זאג: „הרי זה גיטך"...

מ א ט ע ל (ער וואַרפט זיך). הרי זזה גגגיטך...

ד ע ר ר ב . „והתקבלי גיטך"...

מ א ט ע ל (מיט א קוויטש). והתקבלי גיטטך...

ד ע ר ר ב . „ובו תהיי מגורשת"...

מ א ט ע ל . ובו תהיי מגגגגורשת...

ד ע ר ר ב . „ממני מעכשיו"...

מ א ט ע ל (מיט א יאמערליך געוויין). מממממני מעכשיו...

ד ע ר ר ב . „והרי את"...

מודעות, אוֹן אז דער גט, וואָס ער האָט געשריבען, איז געשריבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

ד י ע ד ו ת (בײדע צוזאַמען, אײנער אויף אַ גראַבער אוֹן דער אַנדערער אויף אַ דינער שטימע). יאָ.

ד ע ר ר ב. האָט איהר געזעהען, אז דער מגרש, משה מרדכי בר אפרים מנשה, האָט מוסר געווען דעם טינט אוֹן פֿען אוֹן דאָס טינטערל, בכדי דער גט, וואָס ער האָט געשריבען, זאָל זיין געשריבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

ד י ע ד ו ת. יאָ.

(מע דעקט אַפּ עשלען די פּאַטשיילע).

ד ע ר ר ב. דו, חיה עטל געבענדל בת ראובן הערש, וויל‌סט דו מקבל זיין דעם גט פון דיין מאַן משה מרדכי בר אפרים מנשה פון גוטען וויל‌עז, אהן אונס אוֹן אהן תנאי?...זאָג: „יאָ".

ע ט ע ל (שווייגט אַ היבשע וויילע, ביז אידעל דער שמש טהוט זי אַ טאַרק ביי‌ם אַרבעל). יאָ.

ד ע ר ר ב. האָסט דו געטהאָן אַ נדר, אדער אַ שבועה, אדער איין איסור? זאָג: „ניין".

ע ט ע ל (שאָקעלט מיט'ן קאָפּ). ניין, ניין!

ד ע ר ר ב. האָסט דו גערעדט מעולם אַ דבור, אדער אַ שבועה, אדער איין איסור, ס'זאָל דעם גט ניט מזיק זיין?... זאָג: „ניין".

ע ט ע ל (מיט טרערען). ניין!

(אידעל דער שמש פּיהרט צו מאַטלען).

ד ע ר ר ב. דו, משה מרדכי בר אפרים מנשה, וויל‌סט דו געבען דעם גט דיין וויב חיה עטל געבענדל בת ראובן הערש פון דיין גוטען וויל‌עז, אהן אונס אוֹן אהן תנאי? זאָג: „יאָ".

מ א ט ע ל (דרעהט אויס דעם קאָפּ צו עשלען אוֹן זיפצט. אידעל דער שמש טהוט איהם אַ שטורך פון הינטען מיט'ן עלענבויגען. ער שאָקעלט מיט דעם קאָפּ אויף „ניין" אוֹן זאָגט „יאָ"). יאָ!

ר א ו ב ז ־ ה ע ר ש (צו שלום שדכן). נו, רב שלום! וואס האָב איך אייך געזאגט? אײַ? וואר איז געראטן, רב שלום? הא, רב שלום? נאָ־דיר נאָר גט'ען זיך?!

ר ב ש ל ו ם. אָבער מיין רח"ש מיינער? רב ראובן־הערש, מיר קומט רח"ש קומט מיר! א שדכן אַז ער שטעהט אפילו פון דער זייט א שדכן, קומט איהם שוין אויך שדכנות קומט איהם! וואס זאגט איהר, רב ארקע, ניט אַזוי, וואס? ע ל ע ה י י א נייער שידוך ע ל ע ה י י! ... (צום שמש). און פארגעסט נישט, רב אידעל, דאָרע קישקע, למען־השם, קישקע דאָרע!

ד ע ר ע ו ל ם (אַסך קולות). וואו איז אהינגעקומען דאָס פּאַרפּאַלק? וואו זענען זיי? האָסט דו געהערט איין אַקציע? חא־חא־חא! א קאמעדיע! א ריינע קאמעדיע! (האַלטען זיך ביי די זייטען לאַכענדיג).

ל ו י ־ ב נ י מ י ן (צו מאַטלען). מזל טוב דיר, מאַטעל! וואר ס'איז דיר מקנא, דער זאָל אַליין ניט האָבען... איך האָב דיר שוין פארזאָרגט אויף אייביג... (צום עולם). א קאמעדיע זאגט איהר? ס'איז טאקי צו מאַכען פון אייך א קאמעדיע! ס'וועט זיך שוין געפינען אַזעלכער, וואס וועט פון אייך אמאל באשרייבען, מאַכען פון אייך א קאמעדיע...

ש ר ה ־ ח נ צ י (ערשיינט פון יענער זייט פארהאַנג. צום מאַן). ראובן־הערש, דו הערסט? האָב איך דיר געזאגט, אַז ער וועט אונז באשרייבען אויף די גאַזעטען, אט דער כל־בוניק!? (בעווייזט מיט די קולאַקעס אויף לוי־בנימינען און אויף מאַטלען און לאַזט זיך צו דער טהור).

פ א ר ה א נ ג.

מ א ט ע ל (חליפעט ווי א קליין קונד). והחרי את... (הער גט פאלט פלוצים ארויס פון זיינע הענד. מאטעל פאלט עטלעך אויפ'ן חאלז — און דאס פארפאלק וועלד אומגעריכט צענויפגעגאסען אין א לאגגען, הויסען, פלאם־פיוערדיגען קוש).

ד ע ר ע ו ל ם (בלויבט לכתחילה ערשטוינט, אפחענדוג, אהן לשון; קוקען אויינער אויף דעם אנדערען און אלע צוזאמען אויף דעם רב). אי־א־נו־פע! ...

ד ע ר ר ב (אין אויניגע מינוט ארום). נו, נו! א מעשה! א מעשה! (קנויטשט מיט די פלויצעס). איך בין שוין דא, ברוך השם, באלד זיבען און דרייסיג יאהר רב, און האב שוין אויף מיין לעבען געזוג פארלאף אפגע'גט, — האט זיך מיר נאך אזא מעשה ניט פארלאפען! א מעשה! א מעשה! נו, נו!...

ד י ר ב י צ י ן (קוקט ניט אויף קיינעם). מן השמים! מסתמא איז דאך דאס א זיווג מן השמים, פון השם יתברך, ברוך הוא וברוך שמו...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. מזל טוב! אידען, זאגט מזל טוב, אידען! און שטעלט משקה שטעלט!

ד ע ר ע ו ל ם (אויינער דעם אנדערען). מזל טוב! מזל טוב! מזל טוב!

ד ע ר ס ו פ ר. רב ראובן־הערש! רב ראובן־הערש! שיקט נאך משקה, וועלען מיר טרינקען „לחיים".

ד ע ר ע ו ל ם. נאך משקה! נאך משקה! אידעל, משקה ברענג צו טראגען!

א י ד ע ל ד ע ר ש מ ש. אט געה איך! אט לויף איך! וואס זאל איך ברענגען אויף צו פארבייסען?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. ברענג קיכלעך ברענג, און הערינג ברענג, און א ביסעל דארע קישקע אביסעל...

צעזעעט אוֹן צעשפּריט. בילדער פּונ׳ם
אידישען לעבען. אין דריי אקטען.

נעשריבען אין יאהר 1905.

צו דער צווייטער אויפלאגע.

מיט אייניגע יאהר צוריק האט זיך געדרוקט פון מיר א פע־
ליעטאן אין דער „יודישער פאלקס־צייטונג" אונטער דעם נאמען
„צעזעעט אוז צעשפרייט, בילדער פונ'ם יודישען לעבען". הגם די
דאזיגע בילדער זענען געשריבען אין א דראמאטישער פארם, דאך
האט זיך מיר אפילו ניט גע'חלומ'ט, אז איך וועל אמאל זוכה זיין
צו זהען זיי אויפגעפיהרט אויף דער סצענע.

אין עטליכע יאהר ארום האט מען די פיעסע איבערגעזעצט
אין דער פוילישער שפראך אוז מע האט זי געשפיעלט אין פוילישען
טהעאטער אין ווארשא. אמת, דאס פובליקום האט אויפגענומען
די פיעסע אוז דעם מחבר פון דער פיעסע זהער ראשענד, די גא־
לעריע האט געפאטשט „בראוא", ווי געווינטליך, נאר וואס מעהר
דער עולם האט געגוואלדעוועט, אזוי מעהר האט דאס דעם מחבר
פערדראסען: ער האט געפיהלט, אז דער פיעסע פעהלט א סך מעהר
וויפיעל זי פערמאגט; ער האט געפיהלט, אז אויף דער ביהנע
ווערד געשפיעלט א פעליעטאן, נישט קיין דראמא. דאס, וואס איך
האב דעמאלט געליטען, קאן מען באמת אנרופען „חבוט הקבר".
„קיינער ווייסט ניט, זאגט מען, וועמען דער שוך קוועטשט". איך
בין געווען דענסמאל אויב נישט דער אייגציגער, וואס האט אויס־
געפייפט דעם מחבר פון דער פיעסע.

איצט, ביי דער צווייטער אויפלאגע, צום אויפפיהרען זי אויף
דער אידישער ביהנע, האב איך זי נענומען צום אויסבעסערען.
דאס „אויסבעסערען" האט מיך אבער אזוי ווייט פערשלעפט, אז
איך האב כמעט אנגעשריבען א גאנץ נייע פיעסע, כמעט נאר
איבערגעלאזט דעם הויפטגעדאנק, די נעמען פון די פארשוינען אוז

די פֿאַרשוינען:

מ א י ר ש א ל א נ ט, א איד אַ סוחר, אַיין אויפֿגעקומענער גביר, אַ פֿראַסטער תּי־רוקים, שניידט זיך אויף אויף אירסטאַקראַט.

מ ל כ ה, זיין ווייב, אַ אידינע איין עהרליכע, אַ כשר'ע נשמה.

מ א ט ו ו י י, זייער עלטערער זוהן, אַ „פֿראַנט".

פ ל א ר א, זייער עלטערע טאַכטער, אַ גרושה „פֿען־דע־סיעקל".

ח נ ה, זייער אינגערע טאַכטער. געשאַרענע האָר. רייסט זיך אויף די קורסען.

ח י י ם, זייער אינגערער זוהן, אַ ציוניסט.

ו ו א ל א ד י, זייער דריטער זוהן, אַ „חברה־מאַן".

ס א ש ק ע, זייער מיזיניקעל, אַ צעבאַלעוועט בר־מצוה־בחור'על.

מ ש ה ' ל ע ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר, שאַלאַנט'ס מחותן, אַיין אַפֿגעפּוצט אידעל, אינגעטונקען אין יחוס.

א י ט ע ל ע, זיין ווייב, טראַגט פּערל אין דערוואַכען.

א ר א נ ט ש י ק, זייער זוהן, חנה'ס חתן, אַ „סטאַטעטשנע" בחור.

פ ע ס י ל, אַיין אַרעמע קרובה מלכה'ס, אַ ווייבעל מיט אַ פּאַטשוילע.

ד א ו ו י ד ק ע, מאַטוויי'ס אַ חבר, אַ קאַרטענשפּיעלער.

ב ע נ י, אַ איד מיט אַ זאַנטיק, האַלב מעקלער, האַלב שדכן.

מ א ש ע, אַ שטובמיידעל בּיי די שאַלאַנטס.

בחורים מיט שוואַרצע העמדלעך, מיידלעך מיט רויטע בלוזקעס און גלאַט פֿאַרשוינען.

די גאַשיבטע קומט פֿאַר אין אַ גרויסער שטאַדט.

א צוויי־דריי סצענעס אומנעענדערט. איך האב געוואלט, אז מיין ערשטע פיעסע אויף דער אידישער ביהנע זאל האבען חאטש א שטיקעל פנים פון א פיעסע, אזוי, אז אויב די נאלעריע וועט זיך נים קאנען איינהאלטען און וועט אמאל וועלען „פאטשען בראווא", זאל זי נים פאטשען אומזיסט... „יונגע דראמאטורגען — זאגט טשעכאוו — בעדארף מען ווינציגער אפלאדירען און מעהר אויספייפען". גאלדענע ווערטער!...

קיעוו, מאי, 1905. ש ל ו ם - ע ל י כ ם.

ערשטער אקט.

ביי אַ גרויסען, רויך־געדעקטען טיש זיצט מ א י ר ש אַ ל א נ ט אין אַ חאַלאַט, פערטיעפט אין חשבונות. — מ ל כ ה איז בעשעפטיגט ביים סאַמאָוואַר, ט׳ראַגט אונטער איטליכען טיי. — פ ל אַ ר אַ , אויף אַנגעפודערטע, מיט בריוטע צעשניטענע אַרבעל, זיצט אין אַ וויעגשטוהל, וויעגט זיך און זינגט שטילערהייד. — ח נ ה , פערטיעפט אין אַ ביכעל, לייענט. — מ אַ ט ו ו י י , אַ צעקאָשמעטער, פייפט אונטער שטילערהייד.

ערשטע סצענע.

מ ל כ ה (אויף רוסיש). שאַשע! שאַשענקע?

ס א ש ק ע (פונ׳ם אַנדערען חדר, אויף רוסיש). וואָס איז, מאַמאַשא?

מ ל כ ה . וואָס טהוסט דו דאָרטען?

ס א ש ק ע . איך וואַש די קאַץ. וואָס איז דען?

מ ל כ ה . געה טרינקען טיי! (מאַטוויי און פלאָרא לאַכען).

ח נ ה (צו דער מוטער). אַנדערש קאַנסט דו טאַקי מיט איהם ניט רעדען, נאָר אויף רוסיש?

מ ל כ ה . ווי אזוי דען זאָל איך רעדען, אז איהר רעדט אַלע אזוי? איך וואָלט אודאי געוואָלט בעסער רעדען אויף אידיש, אויף מאַמע־לשון, נאָר וואָס זאָל איך טהון, אז איהר אלע, און אפילו אט דער אלטער נאָרר (זי בעווייזט אויף מאיר׳ן), האָט זיך אנגערעדט, מע זאָל אַרויסטרייבען אונזער הייליגען לשון. און וואָר שמועסט, פון זינט מיר זענען אַריבערגעפאָהרען אהער, איז דער דאָזיגער פּארשאָלטענער שטאָרט! וואָס, אפשר ניט אזוי, מאיר?

מ א י ר . וואָס ניט אזוי? אז דו ביזט א בהמה? (מאַטוויי און פלאָרא לאַכען).

מ ל כ ה . לאַכט, לאַכט! דאָס עפעלע פאָלט ניט וויט פונ׳ם בוימעלע. „יאַקי טאַטקא, טאַקי דזיעצקא"...

מ א ט ו ו י י (ציהט אויס אַ לאַנגען פּויף). פּי־יו־יט!

מ א י ר (הויבט אויף דעם קאַפּ). וועך פּייפט עס? וואָס פּאַר אַ פּייפּעריי?

מ ל כ ה (צו די קינדער מיט אַ געבעט). לאָז זיין שטיל, איך בעט אייך! (עס קומט אַן ח י י ם, טהוט אַ קוש דעם פּאַטער. גיט חנה'ן די האַנד. מ ל כ ה טראָגט איהם אונטער טיר).

צווייטע סצענע.

מ א י ר. וואו ביזט דו דאָס געווען, חיים? וואָס פּאַר זאַ־סעראַניעס ביי דיר?

ח י י ם. פון ציוניסטען.

מ א ט ו ו י י. פון ארץ־ישראל־אידען.

מ א י ר (אירָאַניש). וואָס זשע איז געבליבען דאַרטען ביי אייך אויף דער אסיפה?

מ א ט ו ו י י. מע זאָל אריבערפּעקלען אלע אידען קיין ארץ־ישראל.

ח י י ם. ניט אלע... די אידען, וואָס זיי געפּעלט ניט ארץ־ישראל, קאַנען בלייבען דאָ.

מ א ט ו ו י י. עס גיהט זיי אפּ צום רומעל נאר א ווייס פּערדעל. (פּלאָצלִיך לאַכט נערוועז. עס קומט אַן ו ו א ל א ד י מיט אַ פּעקעל ביכער, טהוט אַ קוש דעם פּאַטער, קוועטשט חיים'ן און חנח'ן די האַנד. מ ל כ ה טראָגט איהם אונטער טיר).

דריטע סצענע.

ו ו א ל א ד י. וואָס איז דאָ אזוי פּריילִיך?

ח י י ם. וואָס פּעהלט זיי?

מ א י ר (צו וואַלאַדי'ן, כישט אויפּגעהויבען די אויגען). נו, און דו, וואַלאַדקי? וואוהין ווילסט דו אריבערפּיהרען די אידען? אויף קיין ארץ ישראל? צי אפשר נאָר קיין מצרים?

מ א י ר . שוין? האסט שוין אננעהויבען מיט דיין מוסר, מיט'ן טייטש־חומש און מיט'ן פעטשענע־וואַרענע? (מאַטוויי און פלארא לאַכען). וואו איז חיים? וואו איז וואלאדי? (קוקט זיך ארום). פאר וואס זעהט מען זיי ניט?

מ ל כ ה . שלאפען נאך מן הסתם.

מ א י ר . אזוי שפעט? טאמער וואלט מען זיי אויפגעוועקט טרינקען טיי?

מ ל כ ה . א רחמנות, זיי האבען זיך שפעט געלעגט שלאפען.

מ א י ר (קוקט אין די פאפיערען). געלערנט?

מ א ט ו ו י י . פארשטעהט זיך! ווי דען? מיר דאכט, אז זיי זענען ביידע געקומען אהיים מיט'ן טאג גלייך.

פ ל א ר א . מיט'ן טאג גלייך? געווען שוין גרויסער טאג.

מ א י ר (צו מלכה'ן). וואס היסט דאס? וואו איז מען דאס געווען? וואוהין נעהט מען דאס ארום גאנצע נעכט? וואס פאר ארומגעהנכטסעז ביי נאכט?

מ ל כ ה . וויים איך וואס — קינדער פלאפלען!

מ א ט ו ו י י . מאמאשע! וואס דארפסט דו זיי פארענטפערען? זיי זענען געווען אויך א „זאסעראניע". וואס איז דער אומגליק?

מ א י ר . וואס פאר זאסעראניעס נאר?

פ ל א ר א . שפיעלסט זיך מיט זיי? יענע קעהרען וועלטען!

מ א ט ו ו י י . מע ברענט די באר!

ח נ ה (בישט צוגעדעקט די אויגען פון'ם בוך). אלץ בעסער ווי שפיעלען גאנצע נעכט אין קארטען.

פ ל א ר א (צו מאטוויייען). דאס איז שוין אין דיין גארטען אריין, מאטוויי...

מ א ט ו ו י י . „לאנגע האר, זאגט מען, קורצער שכל". ביי איהר איז ביידע זאכען: אי קורצע האר, אי קורצער שכל.

ח נ ה . אי פלאטשיג, אי אהן טעם.

מ ל כ ה . ווייס איך וואס א קינד פלאפעלט! ... א לעסיפער האסט דו צוגעזאגט איהם קויפען, וואס?

מ א י ר . וואסעדע לעסיפערעז! וואסערע פלאמעז! אזא קלייגער וועוריק ווי דו דארפסט נאך לערנען, ניט ארומפאהרען אויף לעסיפערעז אוז שפיעלעז זיך מיט אזא פאסקודסטווע! (וואַרפט אַראָפּ די קעשן; סאַשקע הויבט זיי אויף איין מאל אוז צוויי מאל אוז דריי מאל. אַלע לאַכען, חוץ מלכה'ן). וואו זענען דיינע לעהרערם וואו?

ס א ש ק ע . לעהרערם? חא־חא־חא! געווען איינער א לעהרער, איז ער אויך נישטא.

מ א י ר . וואס הייסט איינער א לעהרער? נו, אוז דער מלמד — וואו איז דער רבי?

ס א ש ק ע . וואסער מלמד? וואסער רבי? שוין לאנג דורכגעטריבען!

מ א י ר (איבערשטט). הא? וואס? דורכגעטריבען? ווער האט איהם דורכגעטריבען? ווער האט דאס געהאט א העזה ארויס־טרייבען א מלמד אהז מיר? (קלאפט מיט די העכד אין טיש). איך בין דא בעל הבית, צי ניין? וואס שווייגט איהר? ווער איז דא בעל הבית? (ער געהט אריין וואס ווייטער אין אלץ מעהר כעס, וואַרפט די קעשן פוג'ם טיש; סאַשקע ווייל זיי אויפהויבען, דער פאַטער טרייבט איהם דורך). נעה דיר, דו פידסווינעק איינער, מיט דער פאסקודסטווע! (סאַשקע מיט די קעשן געהט אַוועק, מורקעט אונ־טער דער נאז: „א פערשאַלטענע שטוב"...).

פינפטע סצענע.

מ א ט ו י י (ציהט אויס א לאַנגען פייף). פי־יו־יט!
פ ל א ר א . (שטיקט זיך שטילעהויד). חי־חי־חי!
ח י י ם (צו וואַלאַדי'ן). א זעלטען בחור'ע!
ח נ ה . זעלטענע ערציהונג!

ו ו א ל א ד י . וואם דארף מען קיין מצרים? מע קאן ניט זיין קיין שקלאפען דא?

מ ט ו ו י י . פאפא! דאס מיינט מען אונז און דיך אויך בתוכם...

מ א י ר (צו וואלאדין אין גוטען מוטה). מיט א טאטען רעדסט דו אזעלכע ווערטער, דו שייגעץ איינער?

ו ו א ל א ד י . וואסערע ווערטער? (באמווייזט פייפט, פלאצט לאכט).

מ א י ר (שטרענג). וואס פאר א פייפערי? וואס פאר א געלעכטער?

מ ל כ ה (לויפט צו). אבער לאז זיין שטיל! קינדער, לאז זיין שטיל, איך בעט אייך! (עס קומט אן ס א ש ק ע מיט צוויי קעצ־לער אונטער ביידע הענד. ער קושט פריהער דעם פאטער, נאכדעם די מו־טער. מ ל כ ה באזעצט אים, דרעהט זיך ארום אים, גיט אים מיי, ער האדעוועט די קעץ מיט מילך).

פיערטע סצענע.

מ א ט ו ו י י . אהא! ער איז שוין דא מיט דער משפחה!

פ ל א ר א. סאשקע מיט די קעץ!

ס א ש ק ע (קוקט ניט אויף קיינעם). פאר וואס קויפט מען מיר ניט קיין וועלאסיפעד?

מ ל כ ה (לויפט צו צו אים). לאז זיין שטיל, סאשענקע! וואס טויג דיר זיך האלטען מיט אזא מיאוסקייט? וואדף זיי ארוים! שאדט צום זכרון! א שרץ!

ס א ש ק ע (הערט זי ניט). פאר וואס קויפט מען מיר ניט קיין וועלאסיפעד? (הויך). קיין וועלאסיפעד פאר וואס קויפט מען מיר ניט?! (אלע לאכען, חוץ מלכה'ן).

מ א י ר (ריסט זיך אפ פון די פאפיערען). הא? וואס האט ער געזאגט? וואס זאל מען איהם קויפען?

געלר... בלאטע! איך וועל נישט דערלאזען, מע זאל האקען דעם וואלד, מאכען איהם א תל פון דער אימעניע, אבער נאר לא!... (געהט צו צו א שרייבטישעל, וואס ביי דער זייט). מע בעראַרף איהם אוועקשרייבען אזא בריוועל, ס'זאל איהם נעמען! ... נו, קינדער! ווער שרייבט?

מ א ט ו ו י י. איך האב נאר פארגעסען, אז כ'האב היינט קיין צייט ניט. (הויבט זיך אויף און געהט אוועק).

פ ל א ר א. איך וועל מיך היינט אמאל אנטהון, צי ניין? (תויבט זיך אויף און געהט אוועק).

מ א י ר. נו?

ח י י ם (צו וואלאדי'ן). נו? וועסט אפשר שרייבען?

ו ו א ל ל א ד י (צו חיים'ן). פאר וואס ניט דו?

מ א י ר. נו?

ח נ ה (געהט צו צום טישעל). אט וועל איך. (נעמט זיך צו דער פען).

מ א י ר. שעמען מעגט איהר זיך! מילא יענע צוויי עלטערע האבען זיך אפגעטראגען, איז חאטש דער פארדראס ניט אזוי גרוים: ס'איז פאר זיי א סוד, זיי קאנען נעבאך נישט... אבער איהר, ימח־שמו'ניקעם? איהר יכול'ט דאך יא! קארג קאסט איהר מיך אפ?... א וואוי! קינד איז טאקי חנה'לע... (צו חנה'ן). שרייב... (שטעלט זיך אוועק אין א פארטראכטע פאזע, דיקטירט). שרייב איהם אזוי: „יעווא סיאטעלסטוואו יאסנאווועלמאזשנעמו פאנו חראביא"... שוין?

ח נ ה. שוין.

מ א י ר (מיט די העגד). „ראשית חכמה קום איך דיר, יאסנא־וועלמאזשנע פאן חראביא, צו מעלדען... ניין! ערנידעריגסט צו מעלדען מיין איבערגעבענהייט... ניין! מיין אלערטיעפסטע אי־בערגעבענהייט"... שוין?

ח נ ה. שוין.

ו ו א ל א ד י (דעקלאַמירט). „וואָס זלאַנראַוויא דאַסטאַיניא פלאַדי"... (אַפאַר מינוט הערשט אַ שטילשווייגעניש).

ח י י ם (צו וואַלאַדי'ן). וועז מאַכען מיר א דיסקוסיע?

ו ו א ל א ד י. נישטאָ דערווייל קיין פלאַץ... (צו חנה'ן). נעמסט איין אַנטהיי! אין אונזערע דעבאַטען?

ח נ ה. מיט פערגניגען. וועז וועט דאָס זיין?

פ ל א ר א. וואָס? א ספּעקטאַקל?

ח י י ם (צו וואַלאַדי'ן). וואָס חלומ'ט זיך א הוהו?

ח נ ה. פּראָסע.

פ ל א ר א (צו מאַטוויייעז). וואָס זאָגסט דו אויף אונזער קורסיסטקע? זי מיינט, אז ווי באַלד מע שערט זיך אונטער די האָר, אזוי נעמט מען שוין צו אויף די קורסען...

מ א י ר. הא? קורסען? וואָס פאַר קורסען?

מ ל כ ה. וויים איך וואָס קינדער פלאַפלען!

מ א ט ו י י. זי פּאַרגעסט, אז דערווייל איז זי א אידישע מאַכטער, דאָס הייסט, א „זשידאַווקע מיט איין אַטעסטאַט".

ח י י ם. אַלץ שענער ווי וואַלגערען זיך אין אַלע קלובען.

ו ו א ל א ד י. אוז שפּיעלען אין קאַרטען.

מ א י ר. וואָס פאַר קלובען? וואָס פאַר קאַרטען?

מ ל כ ה. וויים איך וואָס קינדער פלאַפלען! (צו די קינדער). איך בעט אייך, לאָז זיין שטיל! (עס ווערד אויף א ווייל שטיל. יונגוואַרג רעדען צווישען זיך שטילערהייד).

מ א י ר (שטעהט אויף פונ'ם טיש). ווער ווען מיר אַנשרייבען עפּים א רעכטען בריף צום פּריץ, צום גראַף מיין איך?... ער שרייבט מיר, דער גראַף, אז מע דינגט ביי איהם וואַלד, מע גיט איהם, זאָגט ער, איין אייזערנעם פּרייז... ער מיינט, איך ווייס ניט, וואָס ער מיינט!... עס ציהט איהם שוין אַהין, קיין „מאַנטע־קאַרלא" ציהט עס איהם! א קערטלע!... בעדאַרף ער האָבען

מ א י ר (אויפגערעגט). ווילט איהר מיך לערנען שכל, הייסט עס? די נאַז שנייצט אוים, יונגע צוציקעס וואס איהר זייט! (שרייט אַלע מאל התעבר). וואס פאר א העזה האט איהר דאס נאר אַזוי צו רעדען מיט א טאטען, הא? וואס שווייגט איהר? ! ...

מ ל כ ה (לויפט אונטער אין אימפעט). אבער געגוג! לאז זיין שטיל, אין גאטעס ווילען, מאיר! (שיקט ארויס חיים'ן און וואַלאדי'ן, נעמט צו די פעז ביי חנה'ן). נו, גענוג. לאז איבער אויף שפעטער. מע וועט שוין שפעטער שרייבען. (חנה געהט אַפ, מאיר און מלכה בליבען אַליין).

זעכסטע סצענע.

מ א י ר (שפאַנט ארום איבער'ן שטוב). נו, א שטוב! נו, קינדער!

מ ל כ ה. דיין שטוב, דיינע קינדער...

מ א י ר. אוז דיין השגחה.

מ ל כ ה. נישט דו האסט דאס בעראַרפט זאגען!

מ א י ר. אוז דו ווילסט בעסער שווייגען.

מ ל כ ה. שווייגען? איך האב שוין גענוג געשווייגען. אייניגעמיעדט זיך שווייגענדיג. צייט איך זאל שוין עפים רעדען. איהר לאזט מיך דען אויסרעדען א ווארט? איך האב דען אויך עפים א דעה? אוז ווער איז שולדיג, אז ניט אט די שטאדט מיט דער שטוב מיט דעם נייעם שניט? נישט געווען קיין גלה, איז נישט געווען קיין טארעראַם, מיט קיין הארמידער, מיט קיין פוסטעקראַטישע גענג. נישט געווען די גרויסע שטאדט. האב איך נישט געוואוסט פון קיין שפיעגלען, מיט קיין פאטלעלען, מיט קיין צאצקעס,מיט קיין טאפטשאנעס, מיט קיין לעסיפערען...

מ א י ר. ווער האט דאס אויסגעטראכט, אז ניט דו, צוליעב'ן טייערען מיזיניקעל?

מ א י ר . „מיין אלערטיעפסטע איבערגעבענהייט און גע־טרוישאפט... ניין! מיין שטענדיגע געטרויישאפט צו דיר, יאסנאַ־וועלמאזשנע פּאַן חראביא, און צו דיין הויזגעזינד... ניין! צו דיין יאסנאווועלמאזשנע הויזגעזינד...“

ח י י ם (הויך). איך פארשטעה ניט, צו וואס זאל א איד זיך מאכען אזוי נידעריג פאר א פריץ?

ו ו א ל א ד י . וואס עפּים א איד? און גלאט א מענש פאר א מענשען?

מ א י ר (אויפגעהויבען דעם קאָפּ). הא? שרייבען קען איך נישט — מע האט מיך ניט געלערנט. נאר ו ו א ס און ו ו י א ז ו י צו שרייבען צו א פריץ — דאס בעדאַרף איך מיך ביי אייך ניט לערנען. איך וועל מיך נאך אויסגלייכען מיט אלע אייערע קענערם דארטען, און אפשר נאך מיט א סמיטשיק. צי איהר מיינט טאקי, אז ווי באלד איך קען ניין געאגראפיע, אזוי בין איך שוין גאר א בהמה און פארשטעה שוין גאר ניט?

ח י י ם . ווער זאגט דען? מע שמועסט נאר פון דעם, למאי זאל א איד אזוי אנבויגען דעם קאָפּ פאר א פריץ היינטיגע צייטען?

ו ו א ל א ד י . וואס עפּים א איד? יעדער מענש בעדאַרף זיך האלטען מענשענגלייך. א מענש בעדאַרף קודם־כל אכטען זיך אליין, אליין קוקען אויף זיך, ווי אויף א מענשען.

מ א י ר . גוט, גוט. דער גראַף קען מיך, ברוך השם, נישט דאס ערשטע יאהר, און חאטש איך האב אין די „גימענאזיעס“ ניט געלערנט, וועט ער פון דעסטוועגען אוועקגעבען פאר מיר דריי הונדערט פּאר פיינע בריות אזעלכע ווי איהר, וואַרום ער ווייסט, פארשטעהט איהר מיך, אז איך בין איהם נעטריי און איבערגעגעבען ווי א הונט...

ח י י ם און ו ו א ל א ד י (בייזע מיט אמאל). אט־אט, אט דאס מיינט מען טאקי! אט דאס וואַרט „הונט“ אין איבעריג.

פּרעמדם? איך האב עהרליך, כשר פּארדיענט... הלואי וואלטען מיר ניט אוועקגעוואָרפען די אלטע פּרנסה, נישט פּארגלוסט קיין גרינגע פּויגעלעך מיט קיין פּריצים, מיט קיין גראפען, מיט קיין אימעניעם, און ניט אריבערגעפאהרען אהער, אין דער דאזיגער פּארשאלטענער שטאדט, צווישען הולטייעם, וואם מע וויסט נאר אויסברענגען, טרענצלען קערבלעך דער רוח וויסט אויף וואם, אויף שפּיגלען מיט טאפּטשאנעם, מיט „טרעיאטערם". מיט גימנאזיעם, מיט סאבראניעם, מיט גוליאניעם — טפו!

מ א י ר (לאכט). „סאבראניעם־גוליאניעם"? חא־חא־חא!

מ ל כ ה . לאכסט? אז אך און וועה צו דיין געלעכטער!... איך זאל האבען די טויזענדער, וואם ס'איז געווען בעסער דעמאלט אהן געלד, ווי אציגר מיט געלד... ניט געווען קיין געלד, זענען די קינדער געווען קינדער; אציגר זענען די קינדער קיין קינדער ניט, די מאמע איז קיין מאמע ניט. איטליכער געהט וואוהין ער ווייל; איינער אין ליסי, דער אנדערער אין סטריסי. משטיינס געזאגט, צעזעעט און צעשפּרייט אויף אלע זיבען ימין!... (ווייגט, לאזט זיך צו דער טהיר, בעגעגענט זיך מיט די מחותנים, משה'לע זיידענשטאטער און זיין ווייב איטעלי, טהוט זיך א נעם צוריק).

זיבעטע סצענע.

מ א י ר (שטעהט אויף, געהט זיי אקעגען, רייבט א האנד אן א האנד). א? ברוך הבא, גענסט! זיצט, זיצט, מחותן! מחותנת'טע, זיצט! מלכה! היים געבען טיי, היים מאכען קאווע, היים דער־לאנגען עפּים פּארבייסען! (מלכה שאפט. עס ווערד ארויסגעטראגען א גרויסע זילבערנע טאץ מיט אלדאם גוטם). וואם זשע מאכט איהר עפּים, מחותן? ווי געהט עס אייך אין געזונד? וואם מאכט עפּים דער חתן? פּאר וואם זהט מען איהם ניט?

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . וואם זאלען מיר מאכען? מע לעבט, דאנק גאט. (צעלעגט זיך גאנץ בריוטליך אין א וויכען פּאטעל,

מ ל כ ה (אַ פּליעסק מיט די הענד). אוי, איך וועל מיר נאָר אַ מעשה אָנטהון! איך האָב אויסגעטראַכט? איך? דו האָסט שויז, אָפּנים, פּאַרגעסטו, מאיר, אַז דו ביזט געקומען צו פּאַהרען אָנומעל־טען פּוג'ם גראָף, האָסט דו אַליין געזאָגט, אַז דו וועסט איהם קויפען אַ לעסיפּעד. איך וויים? איך זאָל, דאָכט מיר, לעבעז דריי הונדערט יאָהר, וואָלט איך מיך בעגאָנגען אָהן דעם! אדרבא, איך האָב גע־זאָגט, מע דאַרף ניט, איך האָב נאָר מורא געהאָט, דאָס קינד זאָל זיך סך הכל ניט אויסברעכען אַ האַנד אַדער אַ פוס, האָט מען נאָך געמאַכט פּון מיר דאָס גרעסטע געלעכטער!

מ א י ר. פּארשטעהט זיך, מע האָט געלאַכט. ביזט אַ נע־שליערטע האַנדזי, לאַכט מען!

מ ל כ ה. אוז דו ביזט דאָך דער גרויסער חכם מיט'ן גרויסען פּוסטעקראַט! זינט מיר האָבען באקומען געלד אוז אַרויסגעפּאָה־רען אין דער דאָזיגער שטאָדט, זענען מיר געווארען מיט גאָטס הילף גאַנצע פּוסטעקראַטען!

מ א י ר. אוז אַז מיר זענען, ניט היינט געדאַכט, געזעסען אינ'ם פּארשטונקענעם שטעדטעל אוז געי'פּגר'ט פּאר אַ דרייערעל, איז דיר געווען בעסער? עס לויגט דיר ניט, אָפּנים, וואָס איך היים איצטער „פּאני שאָלאָנט" אוז בין אַ מחותן מיט משה'לע זיידענשטאָמער? צי נאָך דיין שכל קומט אפשר אויס, אַז ס'איז גע־וועז שענער דעמאָלט, אַז איך האָב געהייסען „מאיר טשאָלענט", אוז דיך האָט מען גערופען „די טשאָלענטיכע" — א יא?

מ ל כ ה. איך זאָל האָבען די ברכות, רבונו של עולם! ס'איז מיר נאָר געווען בעסער, אַז איך האָב געהייסען „טשאָלענטיכע" אוז בין מיר געשטאָנען ביי די פיש...

מ א י ר. ש ש ש!... בהמה! דאַרפסט, אַז די קינדער זאָלען נאָך דערהערען?

מ ל כ ה. איז וואָס? לאָזען זיי הערען! איך דאַרף מיך שעמען פּאַר זיי? איך האָב עפּיס געי'גנבה'ט? חלילה צוגענומען

מ ל כ ה . נעמט עפּים, פּאַר וואָס נעמט איהר עפּים ניט, איך בעט אייך?

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . ברענגט ער, דער רמב"ם הייסט עס, ערגיץ אין איין אָרט, אז על פּי „חכמת הפּילוסופּיע" איז לופט כמעט אזוי נויטיג, ווי וואַסער. און וואַסער איז דאָך מים, פּון די ארבעה יסודות, הייסט עס... (צעהלט אויף די פּינגער). רוח—לופט, מים—וואַסער, אש—פּייער, עפּר—ערד... (טהוט אַ ניס).

א י ט ע ל י . צו געזונד און צו אריכת ימים!

מ א י ר און מ ל כ ה . צו געזונד און צו אריכת ימים!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . א דאנק... און יאָאָ!... איז וואו האלט איהר, הייסט עס? ביי די ארבעה יסודות...

א י ט ע ל י . יאָ! דו האָסט דאָך געוואָלט, דאָכט מיר, שמועסען מיט זיי פּון עפּים איין אנדער ענין נאָר?...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . וואָס זשע האָבען מיר אזוי קיין צייט ניט? מיר וועלען נאָך רעדען. דו ווייסט דאָך, אז די זיי־דענשטאָמערם האָבען פּיינט חאָפּ־לאָפּ. די זיידענשטאָמערם האָבען צייט. די זיידענשטאָמערם האלטען פּונ׳ם גלייכווערטעל: „געה נישט גיך, וועסט דו נישט רייסען קיין שיך". איהר האָט געהאָרכט אמאל דאָס דאָזיגע גלייכווערטעל? דאָס איז מיין זיידענס א וואָרט. מיין זיידע, עליו השלום, האָט געהאָט אין זיך וועדטער— וואָס ווייסט איהר? וואָס ווייסט איהר?... און יאָאָ!... „דאָס עפּעלע, פּלעגט ער זאָגען, פּאָלט נישט ווייט פּונ׳ם בוימעלע". און „יחום־אבות, פּלעגט ער זאָגען, נא בית הקברות". אדער: „אז גאָט וויל, שיסט א בעזעם". האָט איהר געהערט אמאל דאָס וואָרט? איז דאָס אויך זיינס... הא, איטעל, וואָס זאָגסט דו?

א י ט ע ל י . זיינס, זיינס, זכר צדיק לברכה! נאָר מיר דאכט, אז...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . האָב קיין יסורים ניט, איך וויים וואו איך האלט... און יאָאָ!... איז מיין זיידע, זכר צדיק לברכה,

טראָגט אונטער אַ זילבערן פּושקעלע מיט מאַבעקע צו רער נאָז, רעדט חויך, געצעהלטע ווערטער, און לאָזט אויס אַלע מאָל מיט אַ לאַנגען „אוֹן יאָאָאָ!!!". בוידע מחותנת'טעס זעצען זיך אוועק איינס אַקעגען דאָס אַנדערע מיט צענויפגעלעגטע הענד און מע רעדט שטילערהייד).

מ א י ר . וואָס זשע הערט זיך עפּעס ביי אייך? זעהט, נעמט עפּעס אין מויל אַריין, מחותן. מחותנת'טע, נעמט עפּעס! מלכה! בעט, זיי זאָלען עפּעס נעמען אין מויל אַריין!

מ ל כ ה . נעמט עפּעס, פּאַר וואָס נעמט איהר עפּעס ניט, איך בעט אייך!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . ס'איז אַזוי די מעשה. געגאַנגען פּערבי. וואָלט נישט אַריינגעגאַנגען. רופט זיך אַן צו מיר זי: „לאָמיר אַריינגעהן". זאָג איך: „וואָס עפּעס פּלוצים אין מיטען דרינען?" זאָגט צו מיר זי: „וואָס אַהרט דיך? מיר זענען שוין דאָ, לאָמיר אַריינגעהן". זאָג איך: „מילא, לאָמיר אַריינגעהן"... און יאָאָ!... איך בין, דאַרפט איהר וויסען, נישט קיין ליעבהאָבער אויף געהן. מיר אַלע האָבען נישט ליעב געהן. די זיידענשטאָמערס האָבען פיינט געהן. חאָטש אפילו דער דאָקטאָר האָט מיר אַנגעזאָגט, איך זאָל דוקא געהן, און דוקא אָסך! צוליעב דער לופט. וואָרום לופט איז אַ גרויסער ענין... און יאָאָ! נאָך מיין זיידע, עליו השלום, פלעגט זאָגען, אַז לופט — דאָס איז אַזא מין זאָך, וואָס סאי אַ מענטש, סאי, להבדיל, אַ בהמה אַדער אַ חיה, אַדער אַזוי א לעבעדיגע זאָך, קאָן נָיך אָהן דעם נישט באָגעהן. מחמת לופט איז אַזא מין זאָך, וואָס, וואָס... פּארשטעהט איהר מיך... נאָך דער רמב"ם ברענגט, אַז על פּי חכמת הרפואה קומט אויס, אַז בשעת אַ מענטש חאָפּט דעם אָטעם... און יאָאָ!... איהר האָט דאָך געהערט מסתמא פּונ'ם רמב"ם?

מ א י ר . געהערט, ווי דען? ... פּאַר וואָס נעמט איהר עפּעס ניט אין מויל אַריין, מחותן? מחותנת'טע, פּאַר וואָס נעמט איהר עפּעס ניט? מלכה! בעט, זיי זאָלען עפּעס נעמען אין מויל אַריין!

מ א י ר (צעטראָגען). ווער? וואו?

א י ט ע ל י . טאקי אייער טאכטער מיינט מען, די כלה, היסט עס, דרודעלע אַ־דעם חתן...

מ א י ה (חאפּט זיך אויף). האַ? וואָס? ווער? חנה? ... מלכה, דו הערסט?

מ ל כ ה . ווייס איך וואָס קינדער פּלאַפּלען!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . קינדער, זאגט איהר, פּלאַפּלען? עס קאן זיין. מסתמא קענט איהר בעסער אייערע קינדער... איט־ליכער קען זיינע קינדער... איך ווייס, אז מיינע קינדער פּלאַפּלען ניט, חס־חש! אט, למשל, מיינע קינדער זענען נישט קיין ציונים־טען. די זיידענשטאמערם האלטען עפּים נישט פון דעם ציוניזם... נישט מחמת איך האב עפּים חלילה צו די ציוניסטען אַ טענה? אדרבה, מהיכי תיתי, פּאר וואָס ניט? נאָר גאָר נישט, איך בין נישט גורס, איך האלט נישט דערפון! (אַ מאָל מיט דער האַנד). צי אַשטייגער, כדומה למשל, די היינטיגע ווייסע־חברה'ניקעס מיט די היינטיגע געגנ זייערע, וואָס ווילען איבערקעהרען די גאַנצע וועלט מיט'ן קאָפּ אַראָפּ, מיט די פּיס ארויף, ווילען זיך צעטיילען מיט אייער געלד, דרינגען, אז אַלסדינג, וואָס איהר האָט, איז דאָס ניט אייערס, פּריהער גאָטט און נאָכדעם פּרעמדם, הייסט עס, ס'איז ביי אייך סאָמע גנבה, גזלה... און יאָאָ!...

מ א י ר (אויפגעבראַכט). איך האב ביי קיינעם נישט גע־גנבה'ט, קיינעם נישט בע'גזל'ט. איך האב מיין געלד כשר פּער־דיענט! איך האב געגנג געהאַרעוועט דערויף! איך בין געגנג...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר (שלאָגט איהם איבער). איך ווייס, איך ווייס! ס'ניט איך זאג עס! דאָס זאָגען זיי, די ווייסע־חברה'־ניקעס, הייסט עס... און יאָאָ!...

מ א י ר . וואָסערע ווייסע־חברה'ניקעס?

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . אט א די דאָזיגע, ווי, למשל, אייר־ערע, די אינגערע.

געווען א איד א חכם און א גרויסער מיוחס, ווי אייך איז בעוואוסט, דעם אלטען רושישטשעווער רענדאר'ס איין אייניקעל. איהר פאר־שטעהט? פון איין זייט דער „בעל השור שנגח", פון דער אנדערער זייט דער רושישטשעווער רענדאר, וואס געהייסען האט ער אהרן און געוופען האט מען איהם „רב אהרן". דאס איז ער טאקי נאך איהם א נאמען, דער חתן אייערער, א שקאץ א גרויסער! וועלינג דער נאמען זיינער, וואלט ער געמענט זיין א קאפעטשקעלע פרו־מער, חע־חע, נאר נאר נישט, מע קאן מיט היינטיגע קינדער נאר נישט מאכען. אז ס'איז נאר געווארען א מאדע — אלע ווילען לערנען זיך! אלע ווילען לערנען!

א י ט ע ל י. שטונדירען אין די קלאסען.

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. און יאאא!... האב איך געזאגט מיין זוהן: לערנען — וויפיעל דו ווילסט, אבי ניט אין די קלא־סען! ווארום אונזער משפחה, ווי אייך איז ידוע, איז קיין עין הרע א היבשע משפחה, וועט איהר פון דעסטוועגען ניט געפינען ביי אונז נישט קיין דאקטאר, נישט קיין ארוואקאט. נישט מחמת מיר זענען, חלילה, אזעלכע פארברענטע חסידים; אדרבה, מהיכי תיתי, פאר וואס נישט? נאר נאר נישט, מיר זענען נישט גורם, מיר האלטען עפים נישט דערפון! (טהוט א מאך מיט דער האנד). און יאאא!... קאנט איהר דערפון פארשטעהן, וואס פאר א פנים עס האט ביי מיר, אז ער קומט צו געהן צו מיר, דער חתן הייסט עס, און זאגט מיר, אז באשר אזוי ווי זי, הייסט עס, ווייל, ער זאל זיך לערנען נאך...

א י ט ע ל י. שטונדירען, הייסט עס, אין די קלאסען.

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. און יאאא!... זי איז איהם מסית ומדיח, רעדט איהם צו, הייסט עס, ער זאל זיך מכין זיין, צוגרייי־טען זיך הייסט עס, אין די קלאסען, און די חתונה, זאגט זי, זאל מען אפלעגען אויף שפעטער, אויף אמאל, הייסט עס. זי האט צייט. חע־חע!...

אכטע סצענע.

מ א י ר (צו מלכה'ן). נו?

מ ל כ ה (צו מאיר'ן). נו?

מ א י ר . וואס נו?

מ ל כ ה . וואס וואס נו?

מ א י ר (אַ שטאַרקען שפּוי אַן דער זייט). טפּו!...

סוף פון ערשטען אקט.

מ א י ר (שהוט זיך אַ ווײַל). האַ?...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. איהר דאַרפט זיך ניט אפּעסען דאָס האַרץ, מחותן! ס'איז נישט כראי, כּלעבּעז... (צו מלכה'ן). ווי אַזוי זאָגט איהר? קינדער פּלאַפּלעז, חע־חע?... (נישט).

א י ט ע ל י. צו געזונד אוז צו אריכת ימים!

מ א י ר אוז מ ל כ ה. צו געזונד אוז צו אריכת ימים!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. אַדאַנק... אוז יאָאָ!... איז וואו האַלט איהר, הייסט עס? רעדט זי איהם צו, מיינעם, הייסט עס, ער זאָל זיך נאָך אַביסעל צולערנעז...

א י ט ע ל י. שטונדירעז אין די קלאַסעז.

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. אוז יאָאָ!... אוז איהר ווייל נאָר אפּשטעלעז די חתונה, פּארשטעהט איהר מיהּ, אויהּ ראש חודש אלול, מחמת איהּ האָב נישט ליעב קיין קלאַסעז, נישט מחמת איהּ האָב עפּים צו ז״י; אדרבה, מהיכי תיתי, פּאר וואָס ניט? נאָר נאָרנישט, איהּ בין נישט גורם. איהּ האַלט נישט דערפוז! (אַ מאָך מיט דער האַנד). אוז יאָאָ!... (אַ קוק אויפֿ׳ן זייגער, חאַפּט זיך אויפֿ). אוי־וואַ! אַביסעל פּאַרזעסעז. מיר וועלעז זיך נאָך אומקעהרעז מסתמא צו דעם ענין נאָך אמאָל, אז עס וועט האַלטעז ביי אַפּ־שטעלעז די חתונה, אם ירצה השם... אוז יאָאָ!... איהּ האָב פּיינט דוחק את השעה זיין, איהּ האָב נישט ליעב חאַפּ־לאַפּ על רגל אחת. די זיידענשטאָמערס האָבעז ציים. „וואַר עס לויפֿט, דער מיעדט זיך איין״. האַט איהר געהאַרכט אמאָל דאָס וואָרט? ס'איז אויהּ מיין זיידענס, זכותו יגן עלינו. האַ, איטעל, וואָס זאָגסט דו?

א י ט ע ל י (גרייט אויפֿ אַוועקצוגעהן). אַלץ, אַלץ איז זיינס, זכר צדיק לברכה!...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר (צו מלכה'ן מיט אַ זויט). ווי אַזוי האַט איהר געזאָגט? קינדער פּלאַפּלעז? חע־חע! נישט אַלע קינדער פּלאַפּלעז. מיינע קינדער פּלאַפּלעז נישט. די זיידענשטא־מערס פּלאַפּלעז נישט... אַ גוטעז! (זוכט אַ מזוזה, געהעז אַם. מאיר אוז מלכה בליבעז אַ מינוט אָהן לשון, ווי געשלעפּט).

אויף איין טאָג, קלויבען זיך צענויף אַהערצו, צו די „פּאַניטשלעך", גאַנץ קעקעלי־קהל, פון דער וועלט בחורים; דער רוח ווייסט זיי, וואָס זיי טהוען דאָ; ווישען ניט אַפּ די שטיוועל אפילו; רייסען זיך אויף די גאַרגלען און רויכערען, און רויכערען, און רויכערען! (טרייבט אַרויס דעם רויך מיט'ן האַנטוך, פערטשעפּעט און צעברעכט אַ וואָזע). אַ בראָך פאר אַ בראָך! (פארקעהרט די שטיקלער וואָזע). לאָז זי זיין די כּפּרה פאר מיר און פאר כל ישראל, ס'איז ביי זיי דאָ נענוג!...

הערט זיך א קול פון אינוועניג: „מאַ־שע! מאַ־שע!" — מאשע תויך אויף א קול). איך געה! איך געה! (שטיל פאַר זיך). ס'איז אודאי פלאַרעניו מיט איהרע האר... דרייַ שעה דארף מען שטעהן אויף די פּיס בשעת זי פארקעמט זיך!... א מענטש האָט ביי זיי א וועדטה פון א הונט... עס מעג שוין קומען אויף זיי א חלירע אויף אַלע בעלי־בתים, מע זאָל שוין פון זיי אַמאָל עפּעס אויפגערעכט ווערען, לייעבער גאָט!... (דורך איין טהיר געהט מאשע צוועק; עס קומט אַן פון דער אַנדערער טהיר מ ל כ ה, נאָך איהר — פ ע ס י ל. פּעסיל קוקט זיך ארום אויף אַלע זייטען איבעראַשט, רעדט ניך, מאַהלט ווי א מיהל).

צווייטע סצענע.

מ ל כ ה. וועז זשע, הייסט עס, קומסט דו אַן? זיץ, פּעסיל. הא? וואָס זיצסט דו נישט?

פ ע ס י ל. אַדאַנק, איך קאָן באשטעהן. (זעצט זיך צוועק מיט א זייט אויף איין עק ביינקעל). וועז איך קום אַן — פרעגט איהר מיך? מיט'ן באַהן קום איך אַן. איך בין געפאַהרען פארביי בין איך געפאַהרען, און האָב מיך אַנגעהויבען דערפרעגען, צי ווייסט איהר ניט. וואָס מאַכט עפּעס טשאַלענט? זאָגען זיי: וואָסער טשאַלענט? זאָג איך: מאיר טשאַלענט. איהר קענט ניט מאיר טשאַלענט? זאַגען זיי: מיר ווייסען ניט קיין טשאַלענט; אפשר מיינט איהר, זאָגען זיי, שאַלאַנט, מאיר שאַלאַנט?... זאָג איך: איהר ווילט

צווייטער אקט.

א רייך מעבלירטער זאַל ביי די שאַלאנטס. אַנגעשטעלט און אַנגענאקט, ווי אין א מעבעל־מאגאזין. שפּיעגלען הויכע; פּאַרטעפּיאנעס צוויי; שטוהלען געגילטע; בילדער אויף די וואַנט אַ סך; אויבענאַן, אין גילדענע ראַמען, מווי גרויסע פּאַרטרעטען: דער בעל־הבית אין אַ יאַרמעלקע אוז די בעל־הבית'טע מיט אַ סך פּערל אויפ'ן האַלז; בויכ'ם קאמין זיצט א בייזער הונד מיט אַ מוראַ'דיגען קוק — סכנות נפשות; אַ גליק, וואַס פון גיפס.

ערשטע סצענע.

מ א ש ע (דרעהט זיך אַרום מיט אַ באַרשט, שטעלט צענויף דאַס מעבעל, קעהרט און ראַמט און רעדט צו זיך אַליין). א שטוב! דרייסיג מאל א טאג דארף מען נאָך זיי ראַמען, אויסראַמען זאל עס זיי!... און קינדער? נו, קינדער! מע זאל זיי געריכט זייען און שיטער אויפגעהען! פאַהרט אוועק דער בעל־הבית — קעהרען זיי איבער די גאנצע שטוב האַרע־קאַרע! (שטעלט אוועק א שטוהל און צעברעכט א פיסעל). א בראַך פאר א בראַך... לאז עס זיין די כפּרה פאר מיר און פאר כל ישראל, זיי האבען גענוג!... בעסער פון אַלע איז מאטווייטשיק, מיט'ן קאָפּ זאל ער אַנלעגען! טאג ווי נאכט נאר נעקנייפּט זיך!... און א פלאַרעניו! ס'זאל אויף איהר קומען איין אויסחאַפּענייש! טאמער וויל די בעל־הבית'טע אמאל שענקען א קלייד־ל איין אַלטס, צי אפּאר שיך, לאזט זי נישט... זי מעג טאקי נישט פארמאגען קיין מאל!... א שטיקעל גליק, וואס די „בארישני" שטעלט זיך איין אמאל, די כפּרה זאל זי זיין פאר דער „בארישני" אינאיינעם מיט דעם קליינעם סאשקע, פּארברענט זאל ער ווערען! מיר צעשניטען אפּאר נייע קאלאשען!... אנגערוירט ווי אין א באד! (עפענט אויף א פענסטער און טרייבט ארויס דעם רויך מיט'ן אַנטוך). טאמער פאהרט אוועק דער בעל־הבית

מ ל כ ה . וויפיעל קינדער האָסט דו?

פ ע ס י ל . וויפיעל קינדער איך האָב? לאָזען זיי זיין גע־זונד און שטאַרק! איהר, האָט דען געזעהען אַמאָל אַ סך קינדער? נישטאָ קיין צופיעל קינדער! וויפיעל קינדער ס'זאָלען ניט זיין, זענען זיי קינדער! איינע האָב איך די עלטערע, רופט מען זי סאָסיל, נאָך דער באָבע סאָסי, איהר צו לענגערע יאָהר; איז דאָס אַ סאָסיל — וואָס זאָל איך אייך זאָגען? זינט נאָט האָנדעלט מיט סאָסלעך, האָט ער נאָך אוא סאָסיל נישט געהאָט, מעגט איהר מיר גלויבען אויף נאָמנות! און א חתן נעמט זי — שוין איין מאָל א חתן, פון חתן־לאָנד א חתן! (עס קומט אַן פ ל אַ ר א, זעהט נישט פֿאַר זיך קיינעם, דרעהט זיך אַקעגען שפּיעגעל, זינגט א ליעדעל און טאַנצט אונטער).

דריטע סצענע.

פ ל אַ ר א (נעמט אַרויס אַ בריוועל און לייענט אויף רוסיש). „ליעבסטע, טייערסטע פלאָרא! דיין זים בריוועלע האָט מיך דער־קווייקט. איך בין זעהר צופריעדען, וואָס דיין פאָטער איז אַוועקגע־פאָהרען און וואָס איך וועל זיך קאָנען זעהן מיט דיר היינט אויף דער אפערעטקע. צווישען טאָג און נאַכט וועל איך מיך אראפּהאפּען צו אייך און וועל דיך נעמען אין טהעאַטער אַריין. האָב קיין פאר־איבעל ניט, וואָס איך קום נישט באַלד; איך וויל נישט באַגעגענען זיך מיט דיינע ברידערלעך, וואָס מיינען, אַז זיי מאַכען גליקליך די וועלט מיט זייערע „סאַבראַניעס" און מיט זייערע „זאָסע־דאַניעס". איך האָב פיינט דיינע ברידער און האָב פיינט דיין שוועסטער מיט די געשערענע האָר. איך האָב ליעב נאָר דיך אליין, מיין טהייערער עננעל, מיין נשמה, מיין הארץ, מיין לעבען פלאָרא!" (לעגט צעבויף דאָס בריוועלע, קוועטשט דאָס צו צום הארצען). אך, מיין ליעבער טייערער מאָקס!

פ ע ס י ל . אָט דאָס איז די ג'נט'ע אייערע? די גרושה? אַ באַלליאָנט דאָס איז!

שאלאנט, לאז זיין שאלאנט. ביי אונז האבען זיי געהייסען טשא־
לענט: ער טשאלענט און זי — טשאלענטיכע...

מ ל כ ה (רייסט זי איבער). וואס זשע מאכט עפּים דיין
לייזער?

פּ ע ס י ל. וואס זאל ער מאכען? א מוכר־תבואה'ניק!...
וואס מע טהוט און וואס מע מאכט — איז שלים־שלים־מזל! האט
ער נעהאנדעלט מיט ווייץ, איז ווייץ געלעגען נייען אייליען אין דער
ערד. אחוץ וואס די ווייץ אליין האט געטויגט אויף כּפּרות, איז
ניט געווען קיין קונה אויף קיין ווייץ, חאטש נעם די ווייץ און
וואגף ארויס די ווייץ. זאג איך איהם: וואס האסט דו זיך אנ־
געקלעפּט אין ווייץ? זעהסט דאך, אז די ווייץ איז ניט קיין ווייץ;
נעמט מען, זאג איך, און מע קויפט פּראסע, און מע קויפט הירזש.
גענט ער און קויפט הירזש. וועדר א זול אויף הירזש; אומערום
הירזש, וואו מען טהוט זיך א וואגף — איז הירזש און הירזש! צו
וואס האט דיר געטויגט, זאג איך, הירזש? הירזש געהט דיר אפּ?
זאגט ער: האסט דאך מיר אליין געהייסען קויפען הירזש! האב
איך דען געמיינט, זאג איך, דוקא הירזש?...

מ ל כ ה (רייסט זי איבער). נו, און די קינדער דיינע וואס
מאכען?

פּ ע ס י ל. די קינדער? לאזען זיי זיין געזונד און שטארק,
איהר וויסט נישט היינטיגע קינדער? היינטיגע קינדער איז ניט
דאס, וואס אמאליגע קינדער. אמאליגע קינדער זענען געווען קינ־
דער, און היינטיגע קינדער וואס? היינטיגע קינדער ווי־
סען נאר געהן אויף „מענישטראציעס", נאר לויפען, און נאר
שרייען, און נאר ליארעמען, און נאר פּילדערען! אז עס קומט
אונטער א יום־טוב אדער א חאגע, פּאלט מיר ארויס די נשמה:
קינדער, געהט נישט! קינדער, לויפט נישט! קינדער, שרייעט
נישט!...

פ ל א ר א (האַלט זיך בוי די זייטען). חאַ־חאַ־חאַ!

פ ע ס י ל (אויף פלאַראַ'ן). א בארליאנט דאָס איז! (געהט אַוועק מיט מלכה'ן. פלאַראַ דערהט זיך אַקעגען שפּיעגעל. עס קומען אַריין מ א ט נ ו י י און ד א ו י ד ק ע).

פערטע סצענע.

ד א ו י ד ק ע (קוקט, ווי פלאַראַ דערהט זיך פאַר'ן שפּיעגעל. רעדט צו מאַטוויייען שטיל). הערסט דו, וואָס איך ווילל דיר זאָגען, מיין טייערער שפּיעלפויגל? דיין שוועסטער איז דאָך נאָך עפּים טאַקי גאָר א „שקאַשקעוואָטע שטוטשקע!"

מ א ט ו י י. פי! וואָס איז דאָס פאַר מין אויסשפּראַך ביי דיר?

ד א ו י ד ק ע. טאַקי באמת? אויף וואָס דען פאַר א שפּראַך ביזט דו געוואוינט געווארען צו רעדען, דו דזשענטעלמען מיינער?

פ ל א ר א (דערהט זיך אויס, דערזעהט א פרעמדען מענטשען, טהוט זיך א וואַרף צו דער טהיר). אַך, פּאַרדאָן!

ד א ו י ד ק ע (צו פלאַראַ'ן). פּאַרדאָן איז א לאַקשענברעט... (פלאַראַ ווערד אנטרונגען).

פינפטע סצענע.

מ א ט ו י י. אָט אַזוי רעדט מען מיט א דאָמע, דו אונגע־בילדעטער מענטש וואָס דו ביזט?

ד א ו י ד ק ע. וואָס זאָגט איהר אויף דעם תר־נגול! למאי האָסט דו מיך ניט פאַרגעשטעלט פאַר דיין שוועסטער? עס שטעהט דיר ניט אָן, דו שוטה בן פיקהאלץ, דו שארלאָט שבשאר־לאָטים, דו פאַנסקי צאַפּ איינער?

מ א ט ו י י. נאָהאַ! קומסט צו מיר אין שטוב אַריין מיך זידלען?

ד א ו י ד ק ע. חאַ־חאַ! צו איהם אין שטוב אריין! (בע־קוקט די שטוב). א גרויסען חלק האָסט דו אין דער דאָזיגער שטוב!

פ ל א ר א (דערזעהט, טהוט זיך א וואַרף צוריק). וואָס איז דאָס פאר א שלים־מזל? אלע מאל, וועז דער פאפא פאהרט אוועק, טראגט אן דער רוח איין אנדער שווארץ יאהר!

פ ע ס י ל. שלים־מזל זאגסט דו? שלים־שלים־מזל! וואָס זאל מען טהון, אז גאט ווי! נישט געבען קיין מזל? ווי זאגט מען דאָס: אהן מזל זאל מען גאר ניט געבוירען ווערען! איידער א פונט גאלד איז בעסער א לויט מזל... פונדעסטוועגען האט זיך יערער מענטש זיין מזל, און אפילו א קינד, אז ס'ווערד נעבארען, אזוי שטעהט, זאגט מען, ביי אונז געשריבען אין די ספרים, ווערד דאָס אויך געבארען מיט זיין מזל...

פ ל א ר א. זי האט זיך עס אביסעל צע'מזל'ט! ווער איז די אידינע, מאמע?

מ ל כ ה. דאָס איז פעסיל דער מוהמע סאסי'ס, אונזערע איין אייגענע, א קרובה דיינע.

פ ע ס י ל (אויף פלאַראַ'ן). א בארליאנט דאָס איז! (געהט צו, קוש פלאַראַ'ן אין האנד).

פ ל א ר א. וואָס זשע טהוט זי דא? וואָס דארף זי?

פ ע ס י ל (אויף פלאַראַ'ן). א בארליאנט דאָס איז! וואָס איך טהו דא? וואָס זאל איך טהון? גאר ניט, איך בין געפאהרען פארביי, האב איך מיך אנגעהויבען צו דערפרעגען: „וויסט איהר נישט, וואָס מאכט עפים ביי אייך טשאלענט?" זאגען זיי: „וואָסער טשאלענט?"...

מ ל כ ה (רייסט זי אף). קום, פעסיל, וועלען מיר עפים נעמען אין מויל ארייז. ביזט אודאי הונגעריג...

פ ע ס י ל. הונגעריג? ביז מיין לעבען זאל איך אזוי זיין הונגעריג, ווי איך בין איצטער הונגעריג! פאר פרייד איז דער גאנצער הונגער אוועקגעפלויגען, גלייך ווי ס'איז גאר קיין מאל קיין הונגער נישט געווען אויף דער וועלט! (מלכה נעמט זי אוועק).

נאקעט, צונעמען וואו ס'איז דא ערגיץ א העלפער און לאזען זיצען דעם עולם אויפ'ן קלאץ!... איך שארף אויך איהם די צייהן שוין פון לאנג; איך מוז איהם אמאל חאפען און אפביסען איין אויהער! זיין גליק, וואס איך בין איצטער איין „אראפטשיק", געה ארום אהן קליינגעלד... און אויפ'ן „פאנף" וויל ער מיט מיר ניט שפּיעלען; קרייד איז א רפואה, זאגט ער, צו ווערעם, ווערעם זאלען עסען זייז לייב!... וועסט מיך דערהאלטען ביי מיין לעבען, הערסט דו, אז דו וועסט מיר געבען אביסעל גאלד.

מ א ט ו ו י י (דערשראקען). ווי קומט צו מיר גאלד?

ד א ו ו י ד ק ע. מאך נאר נישט קיין אנשטעלעז, דו זויערע קיסלייצע, און געב אהער צוויי „שמאטעס". זיי נאר נישט דאס, וואס סע קוויטשעט!

מ א ט ו ו י י (חאפט ארויס דעם טויסטער). איך זאל אזוי ריין זיין פון שלעכטס! נא, זעה!

ד א ו ו י ד ק ע (שטופט איהם אפ דעם טויסטער) די קונצעז געהען ביי מיר נישט אן! ווייסט דאך, אז איך בין א מבין אויף א טשאר, היינט וואס מאכסט דו אנשטעלעז, דו פראי־אדם, דו פוסטע גלאק, דו „באסיאק" איינער? און אז עס מאכט זיך, ד ו בלייבסט זיצען אין קלוב אהן פאדעם, געב איך דיר נישט, דו יאקעל בן פלעקיל, דו הונט איינער, דו כלב שבכלבים!? (עס קומען אן פון איין אינוועניגסטער טיר ח י י ם און ו ו א ל א ד י ; נאך זיי — פארלעבוויז יונגע ליים און בחורים מיט שווארצע און בלויע העמדלער— חיים'ס און וואלאדי'ס חברים; אויך מיידלער מיט אונטערגעשטרעמפטע האר און מיט צעפלאקטע און מיט רויטע בלומקעס; אויניגע גהען ארום הין און צוריק, רעדען מיט היצע, מאכען מיט די הענד; אויניגע וויעגען זיך אין די וויעגשטוהלען; אויניגע צעלעגען זיך אין די וויכע פאטעלען, זוי ביי'ם טאטען אין ווינגארטען, און רויכערען. א פאר מיידלער זעצען זיך אוועק צום פארטעפיאן; אויפ'ן קלאפּט מיט די הענד איבער די בייגל

מ א ט ו ו י י . מיין טאטענס שטוב...

ד א ו ו י ד ק ע . אז אך און וועה איז דיין טאטע, וואס פאר א זוהן ער האט אויסגעהאדעוועט! הער נאר, דו ווייסט חאטש, דו גרינער אגרעס איינער, וואס איך בין צו דיר אזוי פריה געקומען?

מ א ט ו ו י י . דהיינו? זאג, וועלען מיר השרען.

ד א ו ו י ד ק ע . איך האב צו דיר א בקשה, מיין ליעבער רב אליקום, א טובה'לע.

מ א ט ו ו י י (וועדט בלייבליך). אך, מיט'ן גרעסטען כבוד!

ד א ו ו י ד ק ע . מיט'ן גרעסטען בזיון קעהרסט דו מיינען? מע האט מיך נעכטען „צעלעגט", ווי א שעפס, געשלאגען „צו דער ארער", כ'האב געגליהט א גאנצע נאכט ווי „אויף פאקעז", און בין ארוים „נקי", ריין ווי א טעלער, נאך קיין מאל נישט געווען אזוי „אפען", ווי היינט.

מ א ט ו ו י י . ווער האט דאס דיך אזוי אפגערייניגט?

ד א ו ו י ד ק ע . ווער ניט? תחילת האב איך געהאט שויז אנגעשלאגען א היטעל מיט גאלד; טראגט אן דער רוח דעם שוואר־צען „קאטער", און ווי באלד דער שווארצער קאטער שטעלט זיך אוועק און הויבט אן „שמירען" פאר מיר, אזוי ווייס איך פריהער, אז איך ווע אריין ווי קורח, איך ווע ברענען ווי א שטרויענער דאך — אזא שלים־מזל איז דאס, ברענען זאל ער! טהוט ער א קוק אין וואסער — הויבען אן פגר'ען פיש... וואס טויג דיר גרויס— איך האב מיך „ארויפגעריסען" אויף די ריינע דרייצהן „פאסען"!

מ א ט ו ו י י (מיט ברענענדיגע אויגען). דרייצהן פאסען?!

ד א ו ו י ד ק ע . ווי די בערען!

מ א ט ו ו י י . ווער האט „געוואלפען" די „באנק?"

ד א ו ו י ד ק ע . דו ווייסט ניט ווער? אלץ דער פלאקענ־שיסער! פארשטעהרט זאל איהם ווערען! איהם, אז עס געהט אוועק דאס „בלעטעל", קאן ער אויסטהון די גאנצע „קוליסע" אדם־

פ ע ר ט ע ר ח ב ר . אהא! קאסמאפאליטיזם האט זיך שוין צערעדט!

פ י נ פ ט ע ר ח ב ר . מע איז אריינגענאנגען אהער זיך אפרוהען פון דער דיסקוסיע, האבען זיי פארבונדען דא א פרישע דיסקוסיע. משוגעים!

ז ע כ ס ט ע ר ח ב ר (לאכט). חא־חא־חא! חא־חא־חא!

א ל ע . וואס איז אויף איהם אזא געלעכטער?

ז ע כ ס ט ע ר ח ב ר . קומט אהער, וועט איהר עפים הערען א שענס! (אלע לאזען זיך צו איהם). זעהט איהר? (ער נעמט ביי חנה'ס חתן א פאפיער פון די הענד). דאס האט זיידענשטאמער גע־בראכט צו טראגען אהער א „פעטיציע"!

א ל ע . א „פעטיציע"?

א ר א נ ט ש י ק (רוים, ווישט זיך דעם שוויים, שטעלט ארויס א שווערע גאלדענע קויט מיט א גרויסען מעדאליאן). וואס איז פארהאן וואס צו לאכען? אלע געהען היינט מיט פעטיציעס. פאר וואס זאלען מיר ניט געהן מיט א פעטיציע? מיט גוטען אז מיר וועלען געהן, וועלען מיר תמיד בעסער מאכען... דאס האט איהר נומער איינס... (האלט דעם פינגער אזוי, אז מען זאל זעהען, ווי דער ברילליאנט פונ'ם רינג פינקעלט).

ע ר ש ט ע ר ח ב ר . ווילט איהר, אז מיר זאלען חתמ'ענען אויף אייער פעטיציע?

א ר א נ ט ש י ק . פאר וואס ניט?

צ ו ו י ט ע ר ח ב ר . אפשר וואלט איהר זיך מטריח גע־ווען זי איבערלייענען?

ד ר י ט ע ר ח ב ר (צום צווייטען). האסט, אפנים, מעהר ניט וואס צו טהון? (דער עולם לאכט).

ח נ ה (געהט צו). וואס איז דא? (צום חתן). וואס איז? (זיי רעדען בוידע שטילערהייד. ארא נטשיק בעהאלט דאס פאפיער צוריק

לער. בעזונדער, אן אַ זויט, שטעהט חנה; אַקעגען איהר — אַ ר אַ נ ־ ט ש י ק, טענה'ט עפּיס, האַלט אַ פּאָזיער. מאַטוויי און דאַווידקע בליי־ בען שטעהן אין אַ ווינקעל תינטער די בלומען: מע זעהט זיי ניט).

זעכסטע סצענע.

ע ר ש ט ע ב ל ו ז ק ע. וואָס טהוסט דו?

צ ו ו י י ט ע ב ל ו ז ק ע. איך שפּיעל אויפ'ן בורזשואזנע אינסטרומענט.

ע ר ש ט ע ר ח ב ר. אינטערנאַציאָנאַליזם! אינטערנאַציאָ־ נאַליזם!... פּאָר א פּאַלק, וואָס האָט א טעריטאָריע, זיצט אויף זיין ערד, איז גרינג צו רעדען פון אינטערנאַציאָנאַליזם, זיך משדך זיין מיט אנדערע פעלקער; פּאָר אונז, אידען, איז דאָס א שחיטה!

צ ו ו י י ט ע ר ח ב ר. מיט וואָס איז דאָס א שחיטה?

ח י י ם. אזוי. וואַרום אַלע גרויסע פעלקער, נאָך אַלע טענות. בלייבען פּאָרט בעל־הבית ביי זיך זעלן לאָנד. איינגלענדער וועלען תמיד זיין איינגלענדער; פראַנצויזען וועלען תמיד בלייבען פראַנ־ צויזען. און פון אונז וואָס וועט בלייבען? אָט דאָס א! (בלאָזט פונ'ם פּאַפּיראָס).

ד ר י ט ע ר ח ב ר. איין אומגליק מיט די ציוניסטען! באַלד זענען זיי דא מיט זייער נאציאָנאַליטעט! מע רעדט פון פּאַראַייני־ גען זיך קעגען קאַפּיטאַל, פיהרען א מלחמה מיט דער בורזשואזיע, קומען זיי צוגעהן מיט זייער פּאַלקסגעפיהל און מיט זייער גאָט... א סך האָט איהר ג'פּוע'ל'ט מיט אייער נאציאָנאַליזם? וואוהין זע־ נען אַהינגעקומען אונזערע גרויסע אידען: שפּינאָזאַ, היינע, בערנע, לאַסאַל, מאַרקס און נאָך כדומה? איהר האָט נעזאַרגט פאר אייער נאציאָנאַלנאסט, און זיי זענען זיך דערווייל אוועק צו פרעמדע...

ו ו א ל א ד י. וואָסערע פרעמדע? נישטא קיין אייגענע! נישטא קיין פרעמדע!

ד א ו י ד ק ע . האָסט דאָך נעזאָגט, אַז דו האָסט קיין געלט ניט, דו שקרן, דו כזבן, דו לײגנער וואָס דו ביזט !... ווייסט דו, וואָס איך וועל דיר זאָגן, פּאַני פּיפּערנאָטער? ס'איז ביי אייך א שטוב פון סאָמע משוגעים, לאָם איך אזוי לעבען מיט דיר אינאיי־ נעם. קום,יאָקים!... (געהען אָפּ. עס קומען אַן מלכה מיט פּעסלען).

אכטע סצענע.

פּ ע ס י ל (מאַהלט ווי א מיהל). גאָט זאָל אייך העלפען, מלכה'־ ניו, איהר זאָלט תמיד זיין רייך, און תמיד נעזונד, און תמיד אויפ־ געלענט, און תמיד פרייליך. איך זעה, ס'איז ביי אייך א שטוב, קיין עין הרע, וואָס ס'איז תמיד פרייליך, קיין עין הרע, אזוי פיעל געסט ביי אייך. (ווייזט מיט דער האַנד אויף דער טהיר, וואו עס הערען זיך קולות פון יונגווארג).

מ ל כ ה (קוקט אויף ענער טהיר, זיפּצט). געסט? הלואי וואָלטען זיי בעסער ווינציגער געגאנגען אהער, וואָלט איך געווען רוהיגער...

פּ ע ס י ל (מאַכט זיך ניט העראנדיג, מאַהלט ווייטער). קיין עין הרע, אזא ראַסקאַש ווי ביי אייך, קיין בייז אויג זאָל ניט שולט זיין. וואָס פּעהלט אייך?

מ ל כ ה . זאָל עס מיר צוקומען! אונז פּעהלט נאָר שלום־בית. ווייסט דו שוין, וואָס אונז פּעהלט?...

פּ ע ס י ל (מאַכט זיך ניט העראנדיג). הויבט די קינדערלעך אייערע, קיין עין הרע, קיין בייז אויג, בארליאָנטען! און דעם נחת, וואָס איהר האָט פון זיי, מיט'ן כבוד. קיין עין הרע, קיין בייז אויג!

מ ל כ ה . וואו איך האָב ערגיץ א שונא, רבונו של עולם!... נחת זאָגסט דו? א שענער נחת! די עלטערע טאָכטער גע'נט זיך... די זיהן ווילען ניט חתונה האָבען... ביי'ם עלטערען שיט זיך שוין א בערדעל... די אינגערע האָלטען אין איין לערנען מיט אייז

אין בוזעמקעשענע, ווישט דעם שווייס, שטעלט ארויס די גאלדענע קייט מיט'ן גרויסען מעדאליאן).

ו ו א ל א ד י (קוקט אויפ'ן זייגער). שוין באלד איבערגענאנגען די מינוטען. קינדער, קינדער, צו דער ארבייט! די ציים שטעהט ניט! (קלינגט מיט א גלעקעל. אלע הויבען זיך אויף פון די ערטער, וואַרפען אַוועק די פּאַפּיראָסען אויף דער ערד, צעטרעטען מיט די פיס, און לאזען זיך געהן אלע אין איין טהיר. חנה מיט'ן חתן געהען פון הינטען).

זיבעטע סצענע.

ד א ו ו י ד ק ע . וואס איז דאס? וואס פאר א קאמעדיע ביי אייך? וועד זענען די דאזיגע לייט?

מ א ט ו י י . ס'איז ביי זיי איין אסיפה... חברה יונגווארג... ציוניסטען... סאציאל־דעמאקראטען...

ד א ו ו י ד ק ע . וואס ווילען זיי?

מ א ט ו י י . ווייסט ניט וואס זיי ווילען?

ד א ו ו י ד ק ע . איך זאל אזוי ווייסען פון דיר.

מ א ט ו י י . האסט קיין מאל ניט געהערט דאס וואָרט פּראָלעטאריאט?

ד א ו ו י ד ק ע . איך זאל דיך אזוי האבען פאר א טאטען.

מ א ט ו י י . זיי ווילען, פארשטעהסט דו מיך... זיי שטעלען זיך איין פאר די ארעמע ארבייטער. זיי ווילען איינפיהרען. ס'זאל זיין ווינציגער געארבייט און מעהר נענומען געלד. היינט פערשטעהסט דו שוין, דו גוויעשער קאפ?

ד א ו ו י ד ק ע . אט דאס איז גאר? דו פוסטע כלי וואס דו ביזט! דאס אייגענע ווילען מיר דאך אויך!...

מ א ט ו י י . וואס דען מיינסט דו? קום, וועלען מיר מאכען אייך עקארטע.

עס... ער זאל אבער הערען, וואס דער וואלאדי רעדט! ער זאל וויסען, וואס דער וואלאדי טהוט! (בויגט זיך צו צו פּעסלען אויפ'ן אויהער). ער לערענט זיך שיסען...

פּ ע ס י ל (שאקעלט מיט'ן קאפּ, שמוצערט מיט די ליפּען). דער אויבערשטער זאל שומר ומציל זיין! פּונקט דאס אייגענע, וואס ביי אונז. באלד עפּים — שיסען זיי!...

מ ל כ ה. איין שטיקעל נחת וואלט איך געהאט פּון מיין קלענערער טאכטער, פּון מיין חנה'לען; קוים דערלעבט א שדוך טהון, און נאך וואס פּאר א שדוך! משה'לע זיידענשטאמער — דער ערשטער יחוס ביי אונז! און א חתן — אזא יאהר אויף מיר! א שטיק גאלד! האסט דאך איהם געזעהען?

פּ ע ס י ל. א בארליאנט דאס איז! קיין עין הרע, קיין בייז אויג!

מ ל כ ה. איז אבער מיין מזל אזוי גרויס, אז זי וויל נישט חתונה האבען.

פּ ע ס י ל. וועה איז מיר! וואס הייסט, זי וויל ניט חתונה האבען?

מ ל כ ה. זי וויל זיך לערנען ווייל זי... מיינסט, זי איז ווינציג געלערענט? געלערענט מיט סכנת־נפשות! נאר וואס דען? פּאר איהר איז קארג, זאגט זי, זי וויל נאך! טענה איך מיט איהר: נו, און די חתונה? זאגט זי: די חתונה וועט מעגען זיין שפּעטער מיט עטליכע יאהר... דו הערסט? א גליק, הערסט דו, וואס ער, מאיר הייסט עס, ווייסט נישט דערפון. ער ווייסט גאר נישט, מע בעהאלט פון איהם, מע האט פּאר איהם דרך־ארץ. פּארט א מאנס־ביל! א מאנספּארשוין! (עס פּליהט אריין ווי א ווייבער ס א ש ק ע, גלייך צו דער מוטער).

געהן אויף סאבראניעס־גולׂיאניעס... ציטערט אויף מיר דאס לייב פאר זיי... רעדעו אזעלכע ווערטער, אז מע קאן שטאַרבען!... אז ער איז אין דערהיים, מאיר הייסט עס, האט מען חאטש אביסעל דרך־ארץ, פּאַרט א מאַנסביל! אוו פּאַהרט ער אַוועק אויף אייז טאַג, קאַהרט מען איבער די שטוב! מע קלויבט זיך צענויף, וואו ערגיץ א שלעפּער, א בעל־מלאכה, אויף טיש אוו אויף בענק! אוו פּרוב זאגען א ווערט, ביזט דו ניט זיכער מיט'ן לעבען!... ס'איז עפּיס גאר הפקר געווארעו, עפּיס א פּארקאהרטע וועלט: טאַטע־מאַמע האבען היינט מורא פּאר די קינדער... וואס, ניט אזוי?

פּ ע ס י ל. וואס זאלט איהר קלאהרען, מלכה'ניו, ס'איז אין אונזער גראַד אויך ניט בעסער. מע דארף היינט פּאר קינדער האלטען דאס היטל; אַנים, חאפּען זיי א שטאקען מיט א רויטע פּעטשייל אוו מע וואהט אַרויס אויף „א מענסטראציע"...

מ ל כ ה (ציטערט אזוי). מאהר ווי פּאר אלע האב איך מורא פּאר מיין וואלאדי'ן — אט א יענער, וואס כ'האב דיר אנגעוויזען. מיט'ן העמדל... מילא, דער עלטערער איז טאקי אפילו א גרויסער גאַרנישט, ווערד פּארפּאלען א מאל אויף א גאנץ מעת־לעת; ווער ווייסט וואו ער איז געווען? איז ער אבער דערפּאר א שטילער, מישט זיך ניט אהין, וואו מע דארף ניט... וועט קומען די צייט, וועט ער מסתמא חתונה האבען, ווערען א מענטש... דער אנדערער איז זהר א וואוילער, איז ער אבער א „צענסט", א פּייעריגער „צענסט"!

פּ ע ס י ל (שאקעלט מיט'ן קאפּ). אוי־אוי־אוי! ווי קומט עס צו־נ־איך?

מ ל כ ה. לאם איך אזוי וויסען שלעכטס מיט דיר אינאיינעם... למאי וואלאדי? פּון וואנען קומט צו מיר אזא וואלאדי? דער וואלאדי האט אויף זיך א קאפּ, וואס מע זאל אויספּאהרען די גאנצע וועלט! ער האט איהם ליעב דאס חיות, מיין מאיר הייסט

איז. — גיך שפריצט ארויס פון דאַרטען אַראַנטשיק, בלאַם ווי דער טוידט, לויפט אַרום, ווי אַ פער׳סמ׳טער איבער׳ן זאל; אלע טהירען זענען צו).

א ר א נ ט ש י ק (רעדט צו זיך אַליין). מע דאַרף זיך בעציי־טענס אָפּטראַגען פון דאַנען... וואָס האָב איך דא צו טהון?... נישט מחמת איך האָב מורא! וואָס האָב איך מורא? נאָר נאָר נישט, איך האָב עס פיינט!.... (שפרינגט ארויס דורכ׳ן פענסטער).

סוף פונ׳ם צווייטען אַקט.

נייענטע סצענע.

ס א ש ק ע . מאמע, געלד! געלד, מאמע! דאווּאי דיענגי!

מ ל כ ה (צו דער קעשעני). שא! וואס פאר געלד? אויף וואס איז געלד?

ס א ש ק ע . אויף וואס? (טראַכט אַביסעל). אויף... טינט!

מ ל כ ה . טינט? קאַרג טינט אין שטוב. טאַטעניו? ערשט נעכטען געקויפט א פלאַש טינט! וועט טרינקט אוים אזוי פיעל טינט?

ס א ש ק ע . נו, פענעם!

מ ל כ ה . פארשטעהט זיך, אז ניט קיין טינט, איז פענעם.

פ ע ס י ל . אט דאס איז אייער מיזיניקעל, לעבען זאל ער? א בארליאנט דאס איז, קיין עין הרע, קיין בייז אויג! (מלכה צעהלט איהם געלד, פעסיל שאקעלט מיט'ן קאפ, מאַכט גרימאַסען; סאשקע, הינטער איהרע פלייצעס, מאַכט איהר נאך. מלכה ווינקט צו איהם, ער זאל אַוועק־געהן. סאשקע אנטלויפט. עס לויפט ארויס מאשע דאס שטובמיידעל מיט איין אויבערגעשרעקטן פנים).

צעהנטע סצענע.

מ א ש ע . געקומען אהער דער נאדזיראטעל מיט'ן „טשעסנע פּריסטעוו“... א פולער הויף... ארומגערינגעלט די גאנצע שטוב ארום און ארום...

מ ל כ ה (א פליעסק מיט די הענד). א דונער האט מיך דערשלאגען! (לאזט זיך אין יענעם חדר, וואו די קינדער. פאלט חלשות).

פ ע ס י ל (וואַרפט זיך צו מלכה'ן). גאט איז מיט אייך, מלכה'־ניו! האַרצעניו! נשמה'ניו! וואסער! גיכערט! ברענגט אהער־צו וואסער!... (עס הערט זיך א רעש אין יענעם צימער, וואו קליינוואַרג

אומגליק! אזא בזיון! וואס וועט מען זאגען? שען געלעבט קינדער! (שטעלט זיך אפּ, טהוט א זעץ מיט דער האנד איבער'ן טיש). מלכה!

מ ל כ ה (טהוט זיך אן וואַרף). הא? וואס איז דיר?

מ א י ר. דו דאוונסט? די טאכטער דיינע שפּאציערט ארום ערגיץ דער רוח ווייסט מיט וועמען, דער זוהן זיצט גאט וויסט וואו און מיט וועמען — און דו דאוונסט?

מ ל כ ה. איך האוועז, וואס דען? אזוי ווי דו? אזוי ווי איהר, וואס האט אוועקגעווארפען דאס דאוונען מיט'ן גאנצען אי־דישקייט? אלייז געווארען אויס איר, און די קינדער געמאכט פאר גויים... מאיר! מיר האבען פארזינדיגט פאר גאט, מאיר, בעדארף מען איהם דאוונען. דאוונען דארף מען איהם!...

מ א י ר. נו, דאוועז, דאוועז. געזונדערהייט. וועך לאזט דיך ניט?... (געהט ארום). אויך איין טאג נאר ארויסגעפאהרען איז וואלד — וואס דא טהוט זיך! איין איבערקעהרעניש: מע בעדארף עפּים טהון... לויפען... שרייבען... בעטען.. שיטען געלד... ראטעווען א קינד... אזא קינד! איך וועל נישט זיצען דא בשעת ער וועט זיין דארטען, גאט וויסט וואו און מיט וועמען!... (חאפּט זיך פאר'ז קאפּ). מע דארף שרייבען א בריעף, א פּראשעניע... וואו זענען ערגיץ די קינדער? וואו איז מאטוויי?

מ ל כ ה (דאוונט). מאטוויי איז ניטא.

מ א י ר. וואס הייסט, ער איז ניטא? וואו איז ער?

מ ל כ ה. איך וויים וואו ער איז?

מ א י ר. וועך דען וויסט? ביזט א מאמע, צי ניין? וואו איז מאטוויי, פרעג איך דיך?

מ ל כ ה. שא, שרייי נאר ניט אזוי, מע וועלט פון דיר ניט גליקליך... איך בעדארף ווייסען, וואו מאטוויי איז! מע פרעגט ביי מיר, צי מע דערצעהלט מיר? ביזט נאר אוועקגעפאהרען פון דער היים, קוק איך איהם נישט אן אין די אויגען שוין דריי מעת־לעת!

דריטער אקט.

די זעלבע דעקאַראַציע, וואָס אין ערשטען אַקט. — מ א י ר געהט אַרום צעטראַגען, די הענד אַרונטער. — מ ל כ ה , אין אַ פּאַריק און אין בריל׳ען, זיצט איבער אַ גראַבען קרבן־מנחה און דאַוונט שטיל׳ערהייט מיט א פּרום פּאַרווייגט פּנים, מישט איין בלעטל נאָכ׳ן אַנדערען.

ערשטע סצענע.

מ א י ר . יא, פיין פיין... האָסט זיך שוין אויסגעפיינט, מאיר שאַלאָמט, שוין!... די טאָכטער אַנטלאָפען — אוז מיט וועמען? מיט עפּים א נאַקעטען פּראַוויזאָר, צי א צייהנרייסער, א דאַנטיסט. דער רוח ווייסט זיי דאָרטען! אוז דער זוהן זיצט... (שטעלט זיך אַפּ ווילע, ברעכט די העכד). אוז וועד איז שולדיג, אַז ניט דו?

מ ל כ ה (דאַוונט). איך?

מ א י ר . וועד דען? איך?

מ ל כ ה . נו, לאָז זיין איך.

מ א י ר . זאָג אפשר, אז ניין? דו ביזט דאָך די מאַמע!

מ ל כ ה . נו, יא, איך בין א מאַמע. (דאַוונט).

מ א י ר . וועד דאַרף אַכטונג געבען אויף קינדער, אַז ניט די מאַמע? א מאַמע בעדאַרף צו וויסען וואָס ביי איהרע קינדער קאָכט זיך. אַלסדינג, אַלסדינג בעדאַרף א מאַמע וויסען! (שרייעט אַלע מאָל העכער).

מ ל כ ה . ביזט גערעכט, גערעכט. אַלסדינג בעדאַרף א מאַמע וויסען. נאָר וואָס דען? איין זאָך וועל איך פון דיר בעטען: אַהן געשריי. טאָקי דער אייגענער גוואַלד, נאָר אביסעלע שטיל׳ער. לאָז חאָטש די נאָס נישט וויסען אונזער אומגליק!

מ א י ר . א סוד פאר נאָנץ בראד!... עס וויסט שוין מסתמא פון דעם די גאַנצע שטאָדט פון איין עק ביז׳ן אַנדערען עק... אזא־נ־

ח י י ם . מיין ארץ־ישראל? ארץ־ישראל איז אזוי מיינס ווי דיינס.

מ א י ר . נעווים! (מיט גיפט). רעכענסט אפשר אין גיכעז טאקי זיך דורכפאהרעז אהינצו, הא?

ח י י ם . פאר וואס ניט?

מ א י ר . אוז טאקי אין אייז וועגס דארטעז בלייבעז זיצעז?

ח י י ם . מיט'ן גרעסטעז כבוד.

מ א י ר (צום ווייב). מלכה, דו הערסט?

מ ל כ ה . וויים איך וואס א קינד פלאפּלט!

מ א י ר (צו חיים'ן). וואס רעכענסט דו, אשטויגער, דארטעז צו טהוז, כדומה למשל?

ח י י ם . דאס, וואס אלע קאלאניסטעז: בעארבייטעז די ערד, פלאנצעז בוימער, ווייגנערטנער.

מ א י ר (צום ווייב). מלכה, דו הערסט? (נעמט חיים'ס האנד). ער וועט גראבעז ערד! פלאנצעז בוימער! חא־חא־חא! וואס זאגסט דו אויף דעם ערדגראבער? אויף דעם בוימערשלאנצער?

מ ל כ ה . וויים איך וואס קינדער פלאפּלעז!

מ א י ר (מיט כעס צום ווייב). בהמה! יענער רעדט וועריטער. אוז זי זאגט (קרימט זי איבער): קינדער פלאפּלעז!... (צו חיים'ן). זאג מיר נאר, זוהניו, קיין שענערע פרנסה האסט דו דיר שוין נאר נישט געקאנט געפינעז, אחוץ ערד גראבעז אוז בוימער פלאנצעז?

ח י י ם . מיט וואס איז ערד ארבייט מיאוס'ער, ווי זיין דעם פריצ'ס א איד? מיט וואס איז קויפעז אוז פארקויפעז וואלד איז גלות שענער, ווי פלאנצעז בוימער ביי זיך איז דערהיים, אינ'ם אייגענעם לאנד, צווישעז אייגענע ברידער אוז שוועסטער?

מ א י ר (צו מלכה'ן). דו הערסט? איך האב איהם נאר קיין מאל ניט געהארכט אזוי רעדעז! (צו חיים'ן, אירגיש). וועז זשע רעכענסט דו מאכעז די רייזע, אם ירצה השם, אין א גוטער שעה?

מ א י ר (אויסער זיך). האָ? וואָס? דריי מעת לעת?! וואו זענען דיינע אויגען? א קינד געהט אַוועק אויף דריי מעת לעת פון שטוב — עס זאָל זי אפילו אַנהויבען אַהרען! זי זאָל דאָס אפילו א פרעג טהון, וואוהין מע גיהט! וואָס פאר א מאַמע ביזט דו, פרעג איך דיך? ביזט א מאַמע, צי ניין?

מ ל כ ה . טשעפע זיך אָפּ, איך בעט דיך! וואָס פאר א מאַמע בין איך דיר, אַז מע הערט מיך ווי דעם הונט, פונ'ם גרעסטען ביז'ן קלענסטען! וואָס פאר א מאַמע בין איך איך, אַז איהר אַלע לאַכט פון מיר, מאַכט מיך דער בלאָטע גלייך? וואָס פאר א מאַמע קאָן איך שוין זיין, אַז דו אַליין האָסט זיי געלערענט פון קינדווייז אויף שטעלען דער מאַמע א פייג? אַליין געמאַכט א תל פון די קינ־דער — און טשעפעט זיך! וואָס? זאָג אפּשר, אַז ניין?

מ א י ר . גוט־גוט. ביזט גערעכט, גערעכט... וואו איז חיים? (שרייעט). חיים! חיים! (עס קומט אריין ח י י ם).

צווייטע סצענע.

מ א י ר (צו חיים'ן). וויסט ניט, וואו איז ערגיץ מאַטוויי דעם דריטען מאָג?

ח י י ם . פון וואַנען זאָל איך וויסען?

מ א י ר . וואָס הייסט, פון וואַנען זאָלסט דו וויסען? ער קעהר דיר, דאַכט מיר, אַזוי אַז א ברודער, ווי דו איהם? צי ניין?

ח י י ם . א ברודער קעהר ער מיר אָן, נאָר וואו ער איז וויים איך נישט.

מ ל כ ה . וואָס ווילסט דו פונ'ם קינד? פון וואַנען זאָל ער וויסען?

מ א י ר . פאָר וואָס זאָל ער נישט וויסען? פאר וואָס וויסט ער צו מאַכען סאַבאַניעס מיט זאָסעראַניעס, אַז איך פאָהר אַוועק? (צו חיים'ען, איראָניש). וואָס הערט זיך עפּים מיט דיין ארץ־ישראל?

מ א י ר . אין פּאַרשיעדענע וועגען? נאָט אויך א גראָשען פּאַר אַלע אייערע וועגען!...

ח י י ם . איטלעכעס מאָלט זיך אויס, אַז ער געהט אין רעכטען וועג...

מ א י ר . אזא יאָהר אויך אַלע מיינע שונאים. אייגער בעסער פּונ'ם אַנדערען! די עלטערע זענען אַוועק דער שוואַרץ יאָהר וויסט וואוהין; האָב איך געראַבענט פּון אייך חאטש א שטיקעל נחת; צום סוף האָבען זיי זיך גענומען צו פּראָפעסע עסקים גאָר! געשעפּטען!

ח י י ם (מיט פּייער). פּאַר וואָס עפּעס פּראָפעסע? ס'איז אייגענע, ניט קיין פּראָפעסע! וועמען שלאָגט מען? אייגענע, צי פּראָפעסע? וועמענס ברידער ליידען? אייגענע, צי פּראָפעסע? צי מיינסט דו, אַז אַלפּרינג, וואָס קומט פּאַר אַצינד ביי אידען, מיינט מען דאָך יענעם, ניט דיך?

מ א י ר (ארויס פּון די כלים). שטיל זאָל זיין, דו שנעק אייגער! אט אזוי רעדט מען מיט א טאטען?! (לאַזט זיך צו איהם).

מ ל כ ה (שטעלט זיך אַוועק אין מיטען). מאיר! זאָל איך שלעכטס האָבען, זאָל איך שטאַרבען, אויב דו וועסט מיר אַנריהרען דאָס קינד! (עס עפּעפּט זיך די טהיר און עס קומט אַריין ב ע נ י מיט'ן זאַקטוק, חיים גענהט אַפּ).

דריטע סצענע.

ב ע נ י (מאַכט א „בואי־בשלום"). א גוטער מאָרגען זאָל איך זיין, רב מאיר! א גוטער מאָרגען זאָל איך זיין. מלכה! א גוטער מאָרגען זאָל איך זיין בייידען! וואָס הערט זיך, וואָס מאַכען עפּעס אייערע... דאָס? (קוקט זיך ארום אויף אַלע זייטען). אייערע קינדער מיין איך?

מ א י ר . גוט מאָרגען—גוט יאָהר. זיצט, וואָס מאַכט א איר?

ח י י ם . אפילו היינטיגען טאג... מע דארף פריהער דאס פאלק ריהרען פונ׳ם ארט, צוגרייטען אונזערע ארעמע ברידער, די ארבייטער.

מ א י ר . ביזט דו דאס פון די דאזיגע, וואס ריהרען דאס פאלק? פון די דאזיגע, וואס גרייטען צו די ארעמע ברידער?

ח י י ם . וועל דען? איהר, וואס זענט שטענדיג פארנומען: נאר מיט אייער געלד און נאר מיט אייערע געשעפטען? צי אזעלכע, ווי מאטווי, וואס איז פארנומען מיט זיך אליין? צי אפשר זיידענשטאמער מיט זיינע קינדער?...

מ א י ר . ביזט דו דאס מחויב זיך אננעמען די קריוודע פון אלע ארעמע לייט? ווי געפעלט עס דיר!

ח י י ם . מחויב זענען מיר אלע, וואס מיר אלע זענען קינדער פונ׳ם ארעמען אידישען פאלק, וואס ליידט שוין באלד צוויי טויזענד יאהר און וואס האט ערשט נישט לאנג אויפגעוואכט פונ׳ם שוועריען מורא׳דיגען שלאף, ערשט ניט לאנג אויפגעפענט די אויגען און דערזעהען וואו ער איז אין דער וועלט.

מ א י ר . וואס איז דאס מיט אייך געווארען אזעלכעס? איך מיין דיך... וואלאדי׳ן... חנה׳ן... איך האב קיין מאל נישט געהערט פון אייך אזעלכע ווערטער!

ח י י ם . וואהרום דו האסט זיך קיין מאל ניט אינטערעסירט, מיט אונז קיין מאל ניט גערעדט פון אזעלכע עסקים...

מ א י ר . אזעלכע עסקים? וואס פאר עסקים ביי אייך? ווי קומט צו אייך עסקים? דער — מיט ציוניזם! יענער — מיט ביכלעך! וואס פאר ביכלעך האט מען דאס געפונען ביי וואלאדי׳ן? דו מוזט דאך וויסען! אפשר וועט מען עפים קאנען טהון? רעטעווען איהם?

ח י י ם . איך האב דיר שוין געזאגט, אז איך קאן דיר, ליידער, נאר נישט זאגען, וואס מיט וואלאדי׳ן איז געווען. וואהרום איך מיט וואלאדי׳ן געהען אין פארשיעדענע וועגען...

איך... דעם פּריזיוו האָט ער שוין, ברוך השם, גע'פּטר'ט לאנג, קומט איהם שוין, דאָכט זיך, אַ דאָס, אַ כּלה מיין איך? שאָרע, וואָס מע טרעפט איהם קיינמאָל נישט אין דערהיים... (קוקט זיך אַרום אויף אַלע זייטען). וואו איז ערגעץ אייער עלטערער דאָס, אייער זוהן מיין איך?

מ א י ר . וואָס איז דען? איהר דאַרפט איהם עפּיס?

ב ע נ י . אויף וואָס דאַרף איך איהם? גלאָט אַזוי, איך זעה, מע זעהט איהם ניט, — פּרעג איך. זעהט איהר, דער אנדערער — דער איז ביי אייך נאָר אַ גערָאטענער. דער חסרון, וואָס ער איז אַ דאָס, אַ ציוניסט מיין איך. דאָס הייסט, קיין חסרון איז דאָס נישט; אדרבה, ס'איז נאָר אַ מעלה. אייַדער ליגען אין די קלובען און שפּיעלען אין קאָרטען, איז שוין גלייכער זיין אַ דאָס, א ציוניסט מיין איך... מיינע קינדער אַליין זענען אויך ציוניסטען, חאָטש סע געפעלט מיר ניט דער דאָס... דער געדאַנק מיין איך. דאָס הייסט, געפעלען געפעלט ער מיר, פּאָר וואָס זאָל ער מיר ניט געפעלען? אדרבה, זעהר שען פון זייער זייט. וואָס זיי פּארנעמען זיך מיט אַזעלכע זאכען, זארגען זיך פּאר'ן דאָס, פּאר'ן כּלל הייסט דאָס. דער חסרון, וואָס מע רעדט צופּיעל... אָט בין איך געווען אנומעלטען אויף אַ דאָס, אַיין אסיפה הייסט עס: האָט אייער זוהן געהאַלטען אַ דאָס, אַ דרשה מיין איך — צוקער־זיס!... דער דריטער אייערער איז אויך אַ גוטער שקאָץ! נאָר, דאָכט מיר, שוין ניט קיין דאָס, קיין ציוניסט מיין איך? מסתמא ווייסט איהר דאָך בעסער וואָס ער איז?... א חברה־מאָן איז ער אַ גוטער! ער קען זיך מיט אַלע דאָס, חברה־לייט מיין איך... (קוקט זיך ארום אויף אַלע זייטען). וואו איז ער ערגעץ אייער דאָסיגער דאָס, אייער יונגערער זוהן מיין איך?

מ א י ר . וואָס פּרעגט איהר זיך אַזוי נאָך? איהר דאַרפט איהם דען?

ב ע נ י . וואָס איז שייך, איך דאַרף איהם? גלאָט אַזוי, איך זעה, מע זעהט איהם ניט, — פּרעג איך... איין אויסגעשפּיעלטע,

ב ע נ י . עט! וואס זאלען מיר מאכען? (זעצט זיך אוועק). נישט גוט. דאס הייסט, ס'וואלט געווען גוט, מע זאל פארדינענען. פארדינענט זיך אבער ניט, איז שלעכט... גוט איז אייך. אז איהר זיצט זיך, קיין עין־הרע, מיט אייער אלטעטשקע און מיט אייערע קינדערלעך, קיין עין הרע. ווי שטעהט דארטען גערייבען ביי אונז, הא? אשתך—דיין ווייב, כגפן — ווי א ווינשטאק, פוריה — וואס זי פרוכפערט זיך, בנים — די קינדער, כשתילי זיתים — ווי די אייל־בירט־צוויגען, סביב לשולחנך — רינגלעך ווי ארום דיין טיש. (קוקט זיך ארום). וואו זענען זיי ערגיץ אייערע דאס... די קינדער מיין איך?

מ א י ר (קוקט אויף מלכה'ן, מלכה דאוועגט). וואס איז דעו? וואס דארפט איהר זיי?

ב ע נ י . וואס איך דארף זיי? גלאט אזוי: איך זעה, מע זעהט זיי ניט, — פרעג איך... געראטענע קינדער ביי אייך, קיין עין־הרע, איינס בעסער פון'ם אנדערען. ס'איז נאר, הערט איהר, א מזל. דער נגיד, זאגט מען, האט גליק צו אלסדינג, אפילו צו קינדער. די עלטערע איז ביי אייך, קיין עין הרע, א פארשוין; שאדע, וואס זי זיצט ביי אייך אזוי לאנג א דאס, איין אלמנה מיין איך; איך האב שוין וויפיעל מאל געוואלט צו אייך ארייננעהן שמועסען מכח... איך האב פון איהרעטוועגען א דאס, א שדוך מיין איך; ווייל זי ניט, האב איך געהערט זאגען, חתונה האבען דורך א דאס, דורך א שדכן הייסט עס... (קוקט זיך ארום אויף אלע זיישען). וואו איז זי ערגיץ אייער עלטערע דאס, די טאכטער מיין איך?

מ א י ר (קוקט זיך איבער מיט מלכה'ן). וואס איז דעו? וואס דארפט איהר זי?

ב ע נ י . גלאט אזוי, איך זעה, מע זעהט זי נישט, — פרעג איך... נאר פאר וואס ע ר האט ניט חתונה — דאס קאן איך שוין ניט פארשטעהן. איך מיין אייער עלטערען דאס, דעם זוהן מיין

אויף די קורסען הייסט עס, — זאל זי פאהרען, זאגט ער, געזונדער־הייד... און אזוי ווי מיט אייער עלטערע טאכטער די גרושה האט זיך געשראפען א מעשה... און אייער זוהן האט מען איינגעזעצט אין דאס, אין טורמע הייסט עס, און די גאנצע שטאדט, זאגט ער, האלט אויך אין די דאס, אין די מיילער הייסט עס; לכן בעט ער, איהר זאלט קיין פאראיבעל ניט האבען און זאלט מוחל זיין איבער־געבען אייער דאס, אייער טאכטער הייסט עס, איהרע דאס, איהרע תנאים הייסט עס. (גיט איבער מאיר'ן דאס פאפיער).

מ א י ר (אויסער זיך פאר כעס). מלכה! דו הערסט? (צע־קנייטשט די תנאים אין די העכד). געהט זאגט איהם, אייער גרויסען יחסן, אז איך לאז פון זיין באבע! איך דארף איהם אויך זיבענ־טויזענד כפרות מיט זיין גאנצען יחוס! זאגט איהם, לאז ער נאר נישט פארגעסען אפשיקען דאס ביסעל ציערונג, די מתנות, און טאקי היינט! און אז איהר זענט שוין יא א שילאטען־שמש, טא געהט זשע טאקי פון דאנען גלייך אהין, און טאקי באלד, און טאקי שוין! (ווייזט איהם אויף דער טהיר).

ב ע נ י . וואס דארפט איהר זיין אזוי דאסיג? איך בין דאך נישט מעהר ווי א דאס, א שליח מיין איך. מע זאגט מיר, איך זאל דאסען — דאס איך, מיין איך, איך זאל געהן — געה איך...

מ א י ר . דאסט זשע געזונדערהייד! (בעני רוקט זיך ארויס פון דער טהיר מיט א זויטעל).

פערטע סצענע.

מ א י ר (צו מלכה'ן). נו? דו שווייגסט?

מ ל כ ה . (קוקט אין סידור ארויין). וואס זאל איך שרייען?

מ א י ר . וואס זאלסט דו שרייען, פרעגסט דו? אודאי דארף מען שרייען! אין אלע גאסען דארף מען אויסשרייען! קינדער זאלען אזוי מוטשען א טאטען! וואו זענען די קינדער אלע? חנה! חיים! וואו זענט איהר?!

זאגט מען, איז ביי אים די קליינע, אט די וואס מיט די גרעשערענע דאס, האר מיין איך... א מאנסביל־שער קאפ אויף איהר, זאגט מען: אוז א קענערין — א שארפע! אוז נעמט א דאס, א חתן מיין איך, אויך זעהר א גראטענעם... אוז חאטש איך בין דא קיין שדכן ניט געווען אוז קיין געלד ביי איך נישט פארדיענט, נאר פונדעסטוועגען קאן מען פונ'ם אמת ניט אוועקגעהן: איהר האט מיט'ן דאזיגען שדוך ניט שלעכט געדאסט, געטראפען מיין איך... ווארום לאמיר זיך ניט נארען, איהר זענט טאקי א איד איין עושר, קיין עין הרע, מע קאן זאגען א גביר, חאטש איך האב אייער געלד נישט גע־צעהלט... נאר ווי קומט איהר צו רב משה'לע זיידענשטאמער? יע־נער איז איינגעטונקען אין דאס, אין יחוס מיין איך... דער חסרון, וואס ער נעמט זיך שוין צופיעל איבער. אוז פארגעסט, אז טאמער זענט איהר נישט אזא גרויסער יהסן, גיט איהר אבער דערפאר אייער קינד א סך דאס, נדן מיין איך... וואו איז זי ערגיץ (קוקט זיך ארום אויף אלע זייטען) אייער קלענערע דאס, טאכטער מיין איך?

מ א י ר . אויך וואס קאנט איהר זי, אשטייגער, דארפען?

ב ע נ י . איך? חס ושלום! גלאט אזוי, איך זעה, מע זעהם זי ניט, — פרעג איך... דאס הייסט, אז מע ווייל שמועסען דאס אייר־גענע צוריק, בעדארף איך גראדע צו איהר יא האבען. דאס הייסט, איך האב צו איהר א שטיקעל דאס, א בריעף הייסט עס...

מ א י ר . א בריעף? פון וועמען איז א בריעף?

ב ע נ י . עס רעדט זיך אזוי א בריעף. טאקי פון איהם, פון אייער דאס, פונ'ם מחותן מיין איך.

מ א י ר און מ ל כ ה . פונ'ם מחותן?

ב ע נ י (נעמט ארויס פון דער אונטערשטער קעשענע א פאפיער). ער האט מיך געבעטען, איך זאל אייך איבערגעבען, אזוי ווי אייער דאס, טאכטער הייסט עס, האט נישט אין זינען אפילו צו טראכטען מכח דאס, חתונה הייסט עס, זי ווייל נאר פאהרען אויף די דאס,

געווארעז פון א חתן, וואס טראגט בריליאנטענע פינגערלעך אוז שרייבט פעטיציעס. אציגד בין איך פריי אוז קאן מיר פאהרעז לערנעז.

מ א י ר (צו מלכה'ן). דו הערסט? זי איז פריי!... זי קאן פאהרעז לערנעז!...

מ ל כ ה . ווייס איך וואס א קינד פלאפעלט.

ח נ ה . נייז, מאמע, איך פלאפעל נישט. איך רער ערנסטע ווערטער.

מ א י ר . וואוהיז, אייגענטליך. פאהרסט דו, הייסט עס, אויב מע קאן וויסעז?

ח נ ה . קיין בערן פאהר איך. דא נעמט מעז נישט צו, מוז מעז פאהרעז אין דער פרעמד.

מ א י ר (צו מלכה'ן). דו הערסט ווערטער? קיין בעריל פאהרט זי. דא איז פאר איהר ווינציג תורה, דארף מעז פאהרעז אזש קיין... ווי אזוי הייסט עס?

ח נ ה . בערן.

מ א י ר . בעריל! זעהר שעז, א שענער נאמעז! דו קיין בעריל, אוז חיים קיין ארץ ישראל.

ח נ ה . איך גלעב נישט אפ קיין דין־וחשבוז פאר חיים'ן, אוז חיים — פאר מיר. איטליכער פאר זיך.

מ א י ר . די אייגענע ווערטער האב איך געהערט פוז חיים'ן. איטליכער פאר זיך, איטליכער פאר זיך. נו, אוז פאר אונז ווער? אוז פאר וועמעז מיר? איהר קעהרט אונז עפים אז שטיקלעך אייגענע, צי ניין? איהר זענט א ו נ ז ע ר ע ק י נ ד ע ר , צי ניין?

ח נ ה . אייערע.

מ א י ר . אוז מיר זענעז אייערע פאטער אוז מוטער, צי ניין?

ח נ ה . אונזערע.

מ ל כ ה . שא! מע וועט זיך דאך טאקי צענויפלויפען פון דער גאס!

מ א י ר . לאז מען לויפען! לאז מען זעהען, וואס קינדער טהוען מיט א טאטען! נישטא זיי? נישטא די קינדער? נישטא קיין קינדער, מלכה! נישטא! צעלאפען זיך, ווי די מייז צעלאפען זיך!

מ ל כ ה . צעזעעט אזן צעשפרייט אויף אלע זיבען ימין... (עס קומט ארויין ח נ ה, קוקט אויפ'ן פענסטער און אויף דער מוטער).

פינפטע סצענע.

ח נ ה . פאפא! ... דער מחותן האט אפגעשיקט די תנאים?... כ'האב שוין געהערט. ס'איז אמת?

מ א י ר . א גדולה אויף דער באבע! וואס זשע ביזט דו אזוי לעבעדיג?

ח נ ה . וואס זשע? ווייגען זאל איך?

מ א י ר . ניין, טאנצען דארף מען. מע דארף געהן א פרייליכם! זאג מיר, חנה, וואס טהוט זיך עם מיט אייך? חתן-כלה איז ביי אייך עפים שפיעלעכלעך, צי וואס?

ח נ ה . ס'איז ביי א י ך שפיעלעכלעך, נישט ביי אונז. אייך האט זיך געגלוסט א שדוך טהון מיט משה'לע זיידענשטאמער, איינקויפען זיך אין יחוס. עס איז אייך דען איינגעפאלען, איהר זאלט פרעגען מיך, צי געפעלט מיר זיידענשטאמערם זוהן? אבי גאט האט אייך געהאלפען, איהר האט א שענעם מחותן... אייער מחותן איז א נידעריגער מענש! ער האנדעלט מיט יחוס, ווי מיט אתרוגים. אנשטאט דעם, וואס ער זאל קומען דיך טרייסטען איז דיין אומגליק, וואס האט אונז געטראפען, האט ער אונז אפגעשיקט די תנאים. איך דאנק איהם זעהר אזן זעהר, וואס איך ביז פטור

מ א י ר . גוט. למשל, אז מיר וועלען דיר זאגען: חנה'לע, פאהר ניט אהינצו אין יענער שטאדט, וועסטו דו דאך מסתמא דוקא יא פאהרען ?

ח נ ה . אודאי, וואהרום אין דעם הענגט אפ דאס גאנצע לעבען מיינם !

מ א י ר . פארשטעהט זיך! וואהרום ווי קאן מען גאר לעבען אויף דער וועלט, אז מע פאהרט ניט אוועק אהין... ווי אזוי הייסט די שטאדט ?

ח נ ה . בערן.

מ א י ר . בעריל. און דיין ברודער חיים מוז פאהרען קיין ארץ ישראל פלאנצען ווייגנגערטנער ?

ח נ ה . איך האב דיר שוין געזאגט, אז איטליכער פאר זיך.

מ א י ר . פארשטעהט זיך, איטליכער פאר זיך: דער קיין בעריל, דער קיין ארץ ישראל, דער וועט זיצען אין טורמע. דער וועט גלאט פארפאלען וועלען אויף דריי מעת לעת; און די וועט לויפען אין דער וועלט אריין — הכלל איטליכער וואוהין די אויגען וועלען איהם טראגען. (צו מלכה'ן). נו ? און מיר, מלכה ? מיר וועלען זיך בלייבען דא אינצווייען, ווי זאגט ער: „דיד דא באבא". די קינ־דער אלע באוואהרענט, וועמען הערען מיר ? (לאבט מיט גאל). חא־חא־חא ! (צו חנה'ן). ווי אזוי רעבענסט דו, למשל, פון וועמענם וועגען איז דאס אט דאס אלעס, דאס גאנצע פארמעגען מיט'ן גאנ־צען גלעד ? איך מיין נישט איצטער, איך מיין שפעטער, איבער הונדערט צוואנציג יאהר ?

ח נ ה . א מענש, כל זמן ער לעבט, דארף ער זארגען פאר'ן לעבען, ניט פאר'ן טוידט.

מ א י ר . ביזט קלוג טאקי נאר ווי שלמה המלך, כלעבען. לכן וואלט איך וועלען, זאלסט מיך קלאר מאבען, פון וועמענם וועג־גען, אייגענטליך, האבען מיר דאס גאנצע לעבען געהארעוועט, אוים־

מ א י ר . האבען מיר עפּים אויף איך צו שאפען, צי ניין? ווי מיינסט דו, אשטייגער?

ח נ ה . איך מיין, אז א מענש אויף א מענשען קאן נישט האבען צו שאפען.

מ א י ר . נישט דאס מיין איך. איך מיין, צי קאנען מיר אייך זאגען, למשל, דאס מעגט איהר אזן דאס ניט? דאס ווילען מיר אזן דאס ניט?

ח נ ה . ניין, איהר קאנט ניט.

מ א י ר . ניין? מיר קאנען ניט? דו הערסט, מלכה, וואס די טאכטער דיינע זאגט? מיר קאנען נישט! מיר האבען נישט אויף זיי קיין שום דעה, קיין שום שליטה!

מ ל כ ה . ווייס איך וואס א קינד פלאפעלט!

מ א י ר (לאזט אויס דאס האַרץ צו מלכה'ן). בהמה וואס דו ביזט! יענע רעדט, ווי איין אלטער, ווי א בר־דעת, אזן זי (קרימט איהר איבער) — ווי א קינד פלאפעלט! (צו חנה'ן). זאגסט דו, הייסט דאס, אז נאך דיין שכל נאך קומט אויס, אז מיר מיט אייך קעהרען זיך גאר נישט אן, לחלוטין גאר נישט? איהר זענט זיך — איהר, אזן מיר זענען זיך — מיר?...

ח נ ה . ווער זאגט דאס דען? איהר זענט אונזערע עלטערען. אזן מיר זענען אייערע קינדער, וואס זענען פערפליכטעט האלטען אייך בכבוד, ליעב האבען אזן...

מ ל כ ה (אויפגעלעבט). נו־יא, ווי מיר זאגען אלע אין דער־פריה: „איך וועל פאלגען אלסדינג, וואס דער טאטע הייסט, וואס די מאמע הייסט, וואס גוטע־פרומע לייט הייסען"...

מ א י ר (רייסט איהר איבער, לעגט צענויף ביידע הענד, קוקט ארויף). „א ברכה־הצלחה זאל קומען אויף מיין קעפעלי, אמן סלה"... אודאי ווען זי דיך באלד פאלגען! דו זעהסט ניט?

ח נ ה . אבי נאר א גלייבע זאך — פאר וואס ניט?

חנה קושט איהם). זאג מיר צו, טאכטער מיינע, זאג מיר צו, אז דו וועסט ניט פאהרען אהין...

ח נ ה (ראנגעלט זיך מיט זיך אַ ווייל). ניין, פאפא! ניין! אלסדינג יא, אלסדינג וועסט דו ביי מיר פועל'ן, נאר דאס נישט, דאס נישט, איך מ ו ז פאהרען! איך קאן נישט! איך קאן נישט זיין דא מעהר, אין דער דאזיגער שטוב!...

מ א י ר (שפרינגט אַף). הא? דו קאנסט ניט זיין דא מעהר? אין דער ד א ז י ג ע ר שטוב? מלכה! דו הערסט? זי קאן ניט זיין דא מעהר, זאגט זי, אין דער ד א ז י ג ע ר שטוב! ס'איז איהר דא איינג, ס'איז זיי דא אלעמען מיט אמאל געווארען איינג אין דער ד א ז י ג ע ר שטוב!... (חאפט זיך אויף, שרייעט מיט כעס). שוין לאנג, אז ס'איז אייך נמאס געווארען די ד א ז י ג ע שטוב?!...

מ ל כ ה. (שטעלט זיך אַוועק צווישען פאטער און צווישען דער טאכטער). מאיר!... (חנה געהט אַף, עס פליהט אַריין סאשקע מיט אַ גדולה).

זעכסטע סצענע.

ס א ש ק ע. דו ווייסט, מאמע? מע האט דאך מיר טאקי געבראכט צופיהרען א הונט! אוי, זאלסט זעהען וואסער א הונט! געב מיר, מאמע, געלד! האסט דאך מיר צוגעזאגט, אז מע וועט מיר קויפען א הונט!

מ ל כ ה (ווינקט צו איהם, ער זאל אַוועקגעהן). אט האסט דו דיר די אנדערע טעג יום־טוב!

מ א י ר (אין כעס פון פריהער). וואס פאר הינט?

ס א ש ק ע. א מאפס. איין אמת'ער מאפס!

מ א י ר. איך וועל דיר געבען א מאפס! הינט פעהלט דא נאך אין דער ד א ז י ג ע ר שטוב! אַוועק. דו וועווריק, דו פידס־ווינק איינער! וואו!!!....

גערוסעז געווארעז, אפטמאל נישט דערשלאפעז, נישט דערעסעז, א סך מאל געליטעז בזיונות, הכלל — זיך מפקיר געווען, געקלויבעז א קערבעל צו א קערבעל — אייך נאכגעגעבעז אלסדינג, וואס אייער הארץ געלוסט, בכדי איהר זאלט זיך אויפהויבעז אין א שענעם פריהמארגעז, צעקריכעז זיך דער אהער, דער אהין. אוז אונז איבער־לאזעז אליין, עלענד, אהן א זייגעזונד, ווי מע זאגט... (מלכה בויגט זיך אן איבער'ן סידור אוז ווייגט שטילערהייד).

ח נ ה (געהט צו צו איהר, נעהמט זי ארום, קושט זי). מאמע, ווייז נישט, איך קאז נישט זעהז, ווי דו ווייגסט.

מ א י ר . דו קאנסט ניט זעהז, ווי זי ווייגט? אוז אז איך קאז נישט שלאפעז קיין נעכט פוז זינט מע האט צוגענומעז וואלא־די'ז, וואס איהר ווילט אפילו ניט זאגעז מיר. פאר וואס אוז פאר וועז? אלץ איהר? אלץ פוז אייערטוועגעז?...

ח נ ה . וואס זשע ווילסט דו, פאפא? אז צוליעב דיר זאל די זוגז אויפהערעז וואראעז די ערד, נאר פארקעהרט?... דו ווילסט, אז צוליעב דיר זאל די גאנצע נאטור זיך איבערבייטעז, אוז קינדער זאלעז וועראז צוגעוואכסעז צו זייערע עלטערעז, ווי צווייגעז צו־נא־בוים? ניט היינט, איז מארגעז, שיידעז זיך מוז מעז דאך אמאל!

מ א י ר . רעדסט ווי א בר־דעת. לאם איך האבעז אזא יאהר... נאר אלץ הייסט ביי דיר שיידעז זיך? שיידעז זיך הייסט ביי מיר, אז קינדער האבעז חתונה. באזעצעז זיך ווי מענטשעז, דער ביי אזא געשעפט, דער ביי אזא געשעפט... אבער ניט אזוי ווי מיר. אויף מיר איז עפעס איין אויסגאם... (רעדט מיט א ווייגעדיג פאר־דומפטעז קול). א גאט'ס שטראף אויף מיר... איוב'ס צרות... אוז על כולם אט דער וואלאדי האט מיר גאר דעם קאפ אראפגענומעז!... איך וויים גאר ניט, ווי איך האלט דאם אויס... (ווישט זיך די אויגעז. מלכה ווייגט. אויף איהר קוקעגדיג — אויך חנה. פויזע דויערט א מינוט. מאיר נעמט פלוצים חנה'ן פאר א האגד, ציהט זי צו זיך.

מ ל כ ה . צעזעעט און צעשפריט אויף אלע זיבען ימין...

מ א י ר . הא? וואס זאגסט דו? מלכה! וואו זענען אונ־זערע קינדער?... (פאלט צו אינ׳ם גאנצען אנטהון צום טיש און ווייגט).

מ ל כ ה (לויפט צו איהם אין שרעק). מאיר! גאט איז מיט דיר! מאיר!!...

סוף פונ׳ם דריטען אקט.

ס א ש ק ע . אויב אזוי, געה איך גאר זיך טרינסען! (אַנטלויפט).

מ א י ר (שרייענד איהם נאָך). זיך טרינקען? טרינק זיך! היינג זיך! היינגט זיך אַלע! אַלע זאַלט איהר זיך אויפהיינגען אויף איין שטריקעל! אזעלכע קינדער, ווי אירד, זאַלען גאָר ניט גע־בארען ווערען!... (מלכה ווייל זיך לאַזען ליפּען נאָך סאַשקען; מאיר האַלט זי אָפּ). שא! לויף ניט! ציטער ניט! האָב קיין מורא ניט פאַר'ן מיזיניקעל! עס וועט איהם גאָר ניט זיין, דעם קדיש דיי־נעם!... (עס קומט אַריין מאַשע דאָס רייעכטמויידעל).

זיבעטע סצענע.

מ א ש ע . דאָ איז געקומען צוגעהן א מענטש פון גראַנד־האָטעל זאָגען, מע זאָל אייך זאָגען, אז דער פּריץ, דער גראַף הייסט עס, איז געקומען צו פאַהרען, אין גראנד האָטעל הייסט עס, און ער רופט אייך, דער פּריץ, דער גראַף הייסט עס, איהר זאָלט באַלד קומען צו געהן אַהינצו, אין גראַנד האָטעל הייסט עס.

מ א י ר . הא? וואָס? דער פּריץ? דער גראַף איז געקומען צו פאַהרען? וואָס זשע שווייגט איהר? דאָס אַנטהון גיט אַהער! די שטיוועל! דאָס היטעל! גיכערט! דער פּריץ! דער גראַף איז געקומען צו פאַהרען, און איהר שווייגט!? (ער וואַרפט זיך אויף אַלע זייטען. מע טראָגט איהם צו דאָס אַנטהון. ער שלעפּט אויף זיך די מלבושים, טרעפּט ניט וואו מע דאַרף און ווערד נאָך מעהר צו טראָגען און נאָך מעהר אין בעס). בהמות! פערד! וואָס שטעהט איהר, ווי די טאָקען? פאַר וואָס העלפט איהר מיר ניט אַנטהון זיך? איהר הערט דאָך, אז דער פּריץ, דער גראַף איז געקומען צו פאַהרען, דער גראַף! דער גראַף!!... (זיך אַנגעטהאָן, לאָזט ער זיך צו דער טהיר און בלייבט שטעהן מיט'ן ציליגדער א ווילע ווי פארטראַכט). מלכה! (רייבט זיך אין שטערן). וואָס האָב איך דיר געוואָלט זאָגען? איך האָב דיר עפּים געוואָלט זאָגען... (דערמאָנט זיך). און וואָלאָדי זיצט?... און די איבערינע מינדער?...

א דאקטאר. א שפאס
אין איין פאקט.

געשריבען אין יאהר 1887

די פֿאַרשוינען:

חיים־לייב קרעגדעלמאן, איין אויפגעקומענער גביר פון א יאָהר פופציג. א איד מיט אַ קאַפּאָטע, נאָר אָהן א היטעל.

חנה־לאה, זיין ווייב. קיין יאָהרען וויסט מען נישט. האָלט זיך יונג, רייבט זיך צווישען „היינטיגע". בעהאנגען מיט גאָלד, **דימענטען, בריליאַנטען** און פּערל.

ווי ער אַטשקע, זייער טעכטערעל. אַ שען מיידעל פון „היינטיגער וועלט".

אבראַמטשיק, זייער זוהן. אַ גייציג בחור'על, א „משכיל".

רב שלום שדכן, אַ איד א שדכן מיט א יאָרמעלקע און מיט א גרינער קאַפּאָטע.

זלאָטקע דאָס מיידעל, אַ פּאָקאַיאַווע ביי די קרענדעלמאָנס.

ברוינע די אידינע, אַ קעכין ביי די קרענדעלמאָנס. א אידינע מיט וואָנסעס

אחר!... (צו חיים־ליב'ן). הונדערט און צוואנציג יאהר זאלט איהר מיר לעבען! עטליכע שורות, עטליכע וועכטער, געצעהלטע דריי וועכטער, רב חיים סערצע־וואס אהרט אייך עס וואס? טהוט מיר צו ליעב טהוט מיר! גלויבט מיר, איך זאג אייך בנאמנות זאג איך אייך, ס'איז א גליק, א זעלטענע זאך, כלעבען. איין מאל אין צעהן יאהר מאכט זיך אזא גליק. נאט, טהוט זייט מוחל א קוק אליין מיט אייערע אויגען, זעהט, אטא...

ח י י ם - ל י ב (תאפט זיך מיט בויזע העגד פאר'ן קאפ). גוואלד! גוואלד! וואס איז דאס פאר איין אומגליק? וואס איז דאס פאר איין אנשיקעניש אויף מיר? וואס דולט ער מיר מיין קאפ? גוואלד!... גוואלד!... גוואלד!... (עס לויפט ארויין ח נ ה - ל א ה).

צ ו ו י י ט ע ס צ ע נ ע.

ח נ ה - ל א ה (א דערשראקענע). שא! וואס איז דארטען?

ח י י ם - ל י ב (וויל רעדען, לאזט איהם ניט רב שלום שדכן. ער האלט איהם צו מיט איין האגד דאס מויל, און אין דער אנדערער האלט ער דאס בריוועל). מ מ מ...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. פארשטעהט איהר מיך, חנה־לאה קרוין, געזונד זאלט איהר מיר זיין, איך ווייז זיי דאס בריוועל ווייז איך זיי; למאי זאלען מיר זיך נארען למאי? איך מיין מאקי באמת מיין איך, א גליק, א גליק פאר אייער טאכטער, איך זאל אזוי גע־זונט זיין מיט איך אינאייניעם! אט נעמט, נאט, לייענט, לייענט, וועט איהר זעהען, אז איך זאג איך ניט קיין ליגען זאג איך אייך! צו וואס טויג עס מיר, איך זאל אייך ארויינפיהרען חלילה זאל איך אייך? אט זעהט, נאט, לייענט, נאט, נאט...

ח נ ה - ל א ה (נעמט דאס בריוועל און גיט דאס איבער דעם מאן אין די העגד ארויין). פאר וואס זאלסט דו טאקי ניט איבערלייע־נען, חיים־ליב? וואס אהרט דאס דיך? עס קאסט דיך נעלד, צי וואס?

א גרויסער זאַל. טהייער מעבעל מיט סאַמעט בעצויגען. גוטע דיוואַנעס, בראַנזענע שפּיגלען. א סך טישען מיט קלוינע טישעלעך. גלעזערנע שאַפּעס, אַנגעשטעלט מיט פּיעל זילבער, כוסות, טעצעלעך, געגילטע לעפּעלעך, גרינע און רויטע גלעזער. די פּאַטעלען פערוואַרפען מיט פּיעל פערשיעדענע, זויערעענע און סאַמעטענע דאַמען־קלוידער. אויפ'ן טיש אַ „בלאַט לאַקשען". אויפ'ן פענסטער א גרויסע קופּערנע קוואַרט מיט צוויי אויהערען. פערטריקענטע, נאַר טהייערע וואַזענס, אויף וועלכע עס הענגען אַ פּאָר אויסגעבערשטעלטע הויזען מיט א ווייסען זשילעט. אויף א גוטער עטאַזשערקע מיט ספּרים וואַלגערען זיך א סך אַנגעשניטענע שטיקלעך קויעטש מיט אַ סלאַי אוינגעמאכטס. אויפ'ן פּאַרטעפּיאַן — אַ קישען. דורך — א זעלטענער „פּאַראַנדעק".

ערשטע סצענע.

חיים־לייב (מאַכט מיט די הענד און לויפט ארום איבער דער שטוב). וואָס דולט ער מיר מיין קאָפּ ?

רב שלום שדכן (לויפט איהם נאָך מיט א בריעף אין די הענד). נאָט, זעהט אַליין, וואָס מע שרייבט מיר וואָס; איך וועל אייך אָפּנאַרען וועל איך אייך ?

חיים־לייב. אַבער אז איך בעט אייך ניט ! איך דארף ניט קיין שידוך ! איך ווייל ניט ! וואָס דולט ער מיר מיין קאָפּ ?

רב שלום שדכן. אז איך פערלאַנג אַבער פון אייך גאָר ניט, בלתי וואָס איהר זאָלט זיך נאָר מטריח זיין איבערלייענען אָט דאָס דאָזיגע בריוועלע, וואָס מע שרייבט מיר וואָס.

חיים־לייב. וואָס האָט איהר צו מיר ? אַבער טשעפּעט זיך אָפּ פון מיין לעבען ! איך האָב קיין צייט נישט מיט אייך צו רערען ! איהר וועט קומען איין אנדערס מאָל, איך בעט אייך ! וואָס דולט ער מיר מיין קאָפּ ?

רב שלום שדכן (צו זיך אַליין). עס פּאַסט איהם ניט האַרכען פּאַסט איהם ניט... ער ווייל ניט געבען קיין נדן, דער דבר־

ח נ ה ־ ל א ה . נו, מילא, לייען שוין אז דו לייענסט.

ח י י ם ־ ל י ב (רויט ווי פייער פאר כעס, לייענט ווי ויטער). „... האט איהם דער קאזיאנע רב געזאגט: וואס ווילט איהר? האט ער איהם געזאגט: איך ווילּ, איהר זאלט מיר געבען חופה וקדושין. האט איהם דער קאזיאנער רב געזאגט: וואס היסט, איך זאל אייך געבען חופה וקדושין? איך קען אייך? האט ער איהם געזאגט... האט איהם דער קאזיאנער רב געזאגט... האט ער איהם געזאגט...“ טפו זאלט איהר ווערען! „האט איהם ער רט געזאגט! האט ער איהם געזאגט!“ צו וואס טויגען מיר די אלע זאגאכצען? וואס ווילט איהר האבען פון מיינע יאהר און טעג? (ער טהוט אַ שמיץ דאס בריוועל און וויל אַנטלויפען. רב שלום שדכן לאזט איהם ניט. ער האלט איהם צו ביי דער האנד און נעמט אליין לייענען דאס בריוועל).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (לייענט גיך און פארחליגעט זיך). „...אי־אי־אי! אט דאס האט איהר פון היינטיגע לעהרערס מיט היינטיגע דאקטוירים...“ על כל פנים... יא... „איז הגביר שלנו ניט קיין מחותן פאר הגביר שלכם; על כן האב איך א בעסערען, א שענערען, א פיינערען און א גרעסערען שידוך בעבור הגביר שלכם אין אלע אופנים, היינו: עס איז דא איז דער שטאדט ליפעוועץ זעהר א פיינע אלמנה מרת ביילה שתחיה, ביילה גאלדשפינער, און הגם זי איז ניט אזוי רייך, ווי הגביר שלכם, דערפאר שטאמט זי אבער פון גאר א הויך ארט, פון רב פינחס'ע ליפעוויצער, און איבערהויפט — וואס זי האט א זוהן, א בן־יחיד, איין אנטיקע, וואס מע קריגט דאס ניט בכל קצוי ארץ, היינו: שען, פיין, שרעקליך געבילדעט מיט סכנות־נפשות! א געשטודירטער, פארשטעהט איהר מיך, אויך אלע לשונות, געבילדעט כמעט ווי א דאקטאר, און אפשר נאך מעהר ווי א דאקטאר, וועט פארשטעקען אלע דאקטוירים אין גארטל...“ (צו חנה־לאה'ן). נו? וואס וועט איהר עפים זאגען אויפ'ן שדוך? איהר זענט דאך, ווי זאגט מען, קיין עין־הרע, א קלוגע אידינע, א חכמה...

ח י י ם ־ ל י ב (נעמט דאָס בריוועל; טהוט אַן אַ פּאָר זילבערנע ברילען אויף דער נאָז; זעצט זיך אַנידער און הויבט אַן צו לייענען הויך, אויף אַ קול. חנה־לאה זעצט זיך נעבען איהם, און רב שלום שדכן שטעהט און שאָקעלט צו מיט'ן קאָפּ נאָך יעדען וואָרט און טאָכט מיט די ליפּען; עס קומט איהם צו אַ שטיק געזונד). „לכבוד ידידי היקר הנכבד והמופלג הנגיד והקציו איש חסיד וירא שמים כש"ת מוהר"ר שלום נ"י! ראשית אודיעכם, אז איך בין ברוך השם בקו החיים והשלום, געב גאָט דאָס נעמליכע פון אייך צו הערען אויף ווייטער ניט ערגער, אָמן. והשנית, זייט וויסען, אז השרוך עם הגביר שלכם, וואָס איהר האָט מיר געהאָט געשריבען, ועם הגביר שלנו, האָב איך מורא וועט ניט געהן, מחמת ערשטענס האָט איהר מסתמא געהערט די מעשה, וואָס האָט זיך געטראָפען מיט'ן מחותן של הגביר שלנו, וואָס זיין על־טערע טאָכטער האָט זיך..." צו וואָס טויג עס מיר? צו וואָס דאַרף איך עס וויסען?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (חאָפּט איהם ביי דער האַנד). וואָס אַהרט עס אייך וואָס? לייענט, וועט איהר זעהן ווייטער, וועט איהר זעהן.

ח נ ה ־ ל א ה. אָנו? לייען, לייען, וואָס האָט זיך דאָס אַזעל־כעס געטראָפען מיט איהר? עס קעהר זיין אַ שענע מעשה.

ח י י ם ־ ל י ב (לייענט ווייטער). „...זיין עלטערע טאָכטער האָט זיך אַנגענקלעפט, רחמנא ליצלן, אין אַ לעהרער און איז מיט איהם מחילה אַנטלאָפען אין אַ שטאָדט אַריין און האָט דאָרטען געוואָלט שטעלען אַ חופּה. איז ער געקומען מיט זיין פּלונית'טע צום רב שטעלען אַ חופּה. האָט איהם דער רב מסתמא נישט געוואָלט געבען קיין חופּה וקדושין. איז ער אַוועקגעאַנגען צום קאַזיאַנע רב שטע־לען אַ חופּה, האָט איהם דער קאַזיאַנער רב געזאָגט..." וואָס קעהר זיך דאָס אַן מיט אונז, איך בעט אייך?...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. וואָס אַהרט אייך וואָס? אָט לייענט ווייטער, לייענט!

דריטע סצענע.

חיים־לייב. פון וואנען קומט דאס אז אזא איד, ווי דו?

אבראמטשיק (קוקט נישט אויף קיינעם). אזא איד, ווי איך, קומט אז פון דער ביבליאטעקע... פו! א היטץ! (דערזעהט רב שלום שדכן). א? רב שדכן? וואס טהוט איהר דא? וויעדער א שדוך? וויעדער שדוכים? גוואלד, ביז וואנען וועט איהר האנדלען מיט לעבעדיגע מענשען? ביז ווי לאנג וועט איהר פארקויפען כלות מיט חתנים? איהר זענט דאך ערנער פון אזיאטען, ווילדע מענשען, דעספאטען!

חיים־לייב (לעגט צו איין אויהער, קוקט אויפ'ן שדכן מיט גרויס גדלות). הא, וואס האסט דו געזאגט?

רב שלום שדכן. וואס האסט דו געזאגט וואס?

אבראמטשיק. אז איך וועל אייך זאגען, וועט איהר שוין וויסען?

חנה־לאה. פאר וואס ניט? רב שלום זענען דען אזא בהמה?

אבראמטשיק. וער זאגט דען, אז ער איז א „בהמה"? איך זאג נאר, אז ער וויסט ניט, ווייל ס'איז א „אינאסטראנע" וואָרט.

רב שלום שדכן. א וואסער א וואָרט זאגסט דו?

אבראמטשיק (בויגט זיך צו צו רב שלום שדכן). אינאסטראנע — וויסט איהר שוין? אינאסטראנאיע סלאוואַ!

רב שלום שדכן (פינטעלט מיט די אויגען). אהא! (פאָטער און מוטער קוועלען).

אבראמטשיק. אהא? וואס אהא? א איד זאגט דיר באלד „אהא"!

רב שלום שדכן. איך מיין דאס וואָרט מיין איך. הייסט עס, א פנים, אזא וואָרט, וואס דער פשט איז דערפון... (ער מאכט מיט די פינגער). ע־ע־ע...

ח נ ה ־ ל א ה (דרעהט מיט דער נאָז). נייַן, ניט דאָס מיינען מיר.

ח י י ם ־ ל י ב. ניט דאָס האָבען מיר נעמיינט.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך). אט האָסט דו דיר! הויב זיך אָן מיט די אויפגעקומענע נגידים! דאָס טעלערעל פונ׳ם הימעל איז זיי קאַרג! (צו זיי בייַדעו). וואָס דען האָט איהר נעוואָלט וואָס?

ח נ ה ־ ל א ה. מיר האָבען נעוואָלט, ס׳זאָל זיין עפּיס... עפּיס... אזעלכעס וואָס... איין אַנטיק!

ח י י ם ־ ל י ב. עפּיס איין אַנטיקעל זאָל זיין!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. פּאַר צעהן טויזענד ווילט איהר האַנדלעו מציאות ווילט איהר?

ח נ ה ־ ל א ה. צעהן טויזענד? צוואַנציג טויזענד!

ח י י ם ־ ל י ב. צוואַנציג טויזענד? צעהן טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך). הייַנט דערגעה א טאָלק! צעהן טויזענד, צוואַנציג טויזענד! צוואַנציג טויזענד, צעהן טויזענד!

ח נ ה ־ ל א ה (הויך). אז מע זאָגט אייך צוואַנציג טויזענד, איז צוואַנציג טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. צוואַנציג טויזענד!

ח י י ם ־ ל י ב (הויך). אז מע זאָגט אייך צעהן טויזענד, איז צעהן טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. צעהן טויזענד!

ח נ ה ־ ל א ה (נאָך העכער). צוואַנציג טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. צוואַנציג טויזענד!

ח י י ם ־ ל י ב (נאָך העכער). צעהן טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. צעהן טויזענד! (צו זיך). דול אוו משוגע קאָן מען פון זיי ווערען! (עס קומט אַן א ב ר א מ ט ש י ק מיט א פּאַק ביכער אונטער די העגד, געהט צו דער שאַפע).

רב שלום שדכן. איך פערשטעה שוין, איך פערשטעה שוין! עס הייסט, דער שורש דערפון איז אזוי, נאר דער פשט איז איין אנדערער. על פי דקדוק, הייסט עס... (מאכט מיט די פינגער). זאג זשע מיר, אבראמטשיק, זאלסט מיר געזונד זיין זאלסט דו מיר, פון וואסער א שפראך נעמט זיך דאס דאזיגע ווארט פון וואסערער? פון דייטשעס, צי פון פראנטשעיזשעס?

אברא מטשיק (קוקט אין ביכעל אריין). האָ? דעם־פאטיזם? פון לאטיין.

רב שלום שדכן. אזוי? טצא־טצא־טצא! אוש פון לעטיין! (צו רב חיים־ליב'ן מיט זיין ווייב). אָ? זעהט איהר? אט דאס הייסט געקענט שפראך אט דאס! אט דאס הייסט היינ־טיגע וועלט אט דאס! אין אונזערע יאהרען, רב חיים־ליב, האבען מיר עפיס א סך געוואוסט פון א שפראך מיט א לעטיין? האָ? (דער פאטער מיט דער מוטער קוועלען).

אברא מטשיק (קוקט פון אויבען אראָפּ). וואס איז דער חתן אייערער, וואס איהר רעדט מיין שוועסטער: א דאקטאר מע־דיצין, צי א יורים?? צי אפשר גאר א אינזשענער טעכנאלאג?

רב שלום שדכן (בלאזט דעם פאפּיראס). נישט דאס און נישט יענץ און נישט גאר נישט.

אברא מטשיק. נישט דאס און נישט יענץ און נישט גאר נישט? טא וואס דען איז ער? א קופּטשיק? א טונעיאדעץ?

רב שלום שדכן. חס וחלילה! ער איז א גבירישׁ קינד, וואס איז שייך — א קענער, א מוראַ'דיגער קענער! לשונות מיט שפראך, מיט אידיש, מיט רוסיש, מיט דייטש, מיט פראנצויז, מיט סכנות־נפשות!

אברא מטשיק. זענט איהר דאס דער מבין? גוטע יאה־רען! אומזיסט אייער טרחה! מיין שוועסטער וועט ניט נעמען קיינעם, א חוץ א דאקטאר, און דוקא א דאקטאר מעדיצין.

א ב ר א ם ט ש י ק (חאַפּט זיך מיט בוידע העגד בוים בויך). חא־חא־חא! אוי, פאנאטיקער! אוי, פאנאטיזם! אוי, חסידיזם! אינאסטראַנע ווערטער ווערעז אַנגערופען פרעמדע ווערטער, ווערטער פון פרעמדע שפּראַכען, למשל, „דעספּאָט", „דעספּאָטען". פון וואַנען נעמט זיך דאָס, ווייסט איהר?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. אדרבה, פון וואַנען, אדרבה? איך בין א איד א פּראָסטער בין איך, אין די שקאַלעם האָב איך ניט געלערענט און אין די אוניווערסיטעטען בין איך ניט געגאַנגען... געב מיר נאָר א פּאַפּיראָס געב מיר. (נעמט ביי איהם א פּאַפּיראָס).

א ב ר א ם ט ש י ק (מיט גדלות). דאָס וואַרט „דעספּאָט" נעמט זיך פון דעספּאָטיזם... היינט ווייסט איהר שוין?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (שאַקעלט מיט'ן קאָפּ). אזוי? פּס!!!... וואָס זשע הייסט דאָס „דעספּאָטיזמא"?

א ב ר א ם ט ש י ק. דעספּאָטיזם איז דאָס זעלבע, וואָס דעספּאָט.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. אהא, אויב אזוי וויים איך שוין! אפשר האָסט דו א שוועבעלע? (נעמט ביי איהם א שוועבעלע). וואָס זשע הייסט דאָס דעספּאָט? (פּיפּקעט דעם פּאַפּיראָס). אדרבה, מאַך מיך קלאָר, אדרבה!

א ב ר א ם ט ש י ק. א דעספּאָט הייסט אזא מענש, וואָס פיהרט זיך דעספּאָטיש, און שוין!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. איך פערשטעה, איך פערשטעה! (רויכערט דעם פּאַפּיראָס און בלאָזט מיט די ליפּען). איז וואָס זשע הייסט דאָס דעספּאָטיש?

א ב ר א ם ט ש י ק. דעספּאָטיש הייסט, אז ער פיהרט זיך ווי א דעספּאָט, און א דעספּאָט הייסט א טיראַן, דעספּאָט און טיראַן איז כמעט אלץ איינס, און לאָזט מיך צורוה! (קוקט אין די ביכלעך אריין און מישט בלעטלעך).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ז . א דאקטאר? מילא, אויך די אייגענע מעשה; איהר זאגט א דאקטאר? לאז זיין א דאקטאר לאז זיין.

ח י י ם - ל י ב (צו חנה־לאה'ן). א דאקטאר? אנדערש לוינט דיר ניט?

ח נ ה - ל א ה . אנדערש לוינט מיר ניט.

ח י י ם - ל י ב . נו, וויל איך דוקא א סוחר. איך האב דיר וויפיעל מאל געזאגט, אז איך וויל נעמען א סוחר, ניט קיין דאקטאר! א טהייערע מציאה א „יאקטער"! ער האט געשטודיערט און געשטודיערט, קוים אויסגעשטודיערט — און פון דעסטוועגען וועט ער קומט צו וועמען, אז עם טהוט איהם וועה דער בויך? וועט נעמט ביי וועמען א קערבעל? איך ביי איהם, צי ער ביי מיר? ניין, אדרבה, זאגט שוין איהר אליין, רב שלום! הקצור, איך נעם ניט פאר מיין טאכטער קיין דאקטאר! איך נעם איהר א סוחר! פארשרייבט אייך, רב שלום: א סוחר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ז . א סוחר? מילא, אויך די אייגענע מעשה! איהר זאגט א סוחר? לאז זיין א סוחר לאז זיין.

ח נ ה - ל א ה . איז דוקא וויל דו ווילסט א סוחר, וויל איך א דאקטאר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ז . א דאקטאר.

ח י י ם - ל י ב (הויך). איהר הערט, רב שלום? א סוחר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ז . א סוחר.

ח נ ה - ל א ה (הויך). א דאקטאר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ז . א דאקטאר.

ח י י ם - ל י ב (נאך העכער). א סוחר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ז . א סוחר.

ח נ ה - ל א ה (נאך העכער). א דאקטאר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ז (צו זיך). משוגע צו ווערען פון זיי! (צו זיי ביידען). ווייסט איהר גאר וואס? איך וועל אייך געבען א

ח י י ם ־ ל י ב . וועד פרעגט דיך ? וואס ביזט דו פאר א מחותן אהער אויף זאגען דעות ?

א ב ר א מ ט ש י ק . וואהרום אזוי ! איך וויס, אז וויראטשקע וועט נישט נעמען קיין אנדער חתן, א חוץ א דאקטאר מעדיצין.

ח י י ם ־ ל י ב . יא. אבער וואס ביזט דו פאר א שילאטען־שמש? דיין נעשעפט איז ביכער אוז ביכלעך. גאה געזונטערהייד !

ח נ ה ־ ל א ה (שטעלט זיך איין). וואס אהרט דיך, אז דאס קינד רעדט ?

ח י י ם ־ ל י ב . איך האב פיינט איין עזות־פנים ! ס'איז ניט זיין באבע'ס דאגה !

א ב ר א מ ט ש י ק (לאזט זיך געהן, בלייבט שטעהן אויף א ווייל אין א טראגישער פאזע, שאקעלט מיט'ן קאפ און רעדט צו זיך אליין). א, דעספאטיזם, פאנאטיזם, חסידיזם, אבסקוראנטיזם!... (געהט אוועק. דער פאטער און די מוטער קוועלען).

פ ע ר ט ע ס צ ע נ ע .

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . אט דאס הייסט א מושלם ! אט דאס הייסט געקענט אט דאס ! הקצור, איז ווי אזוי בלייבט דאס ווי אזוי ? איהר האט מיר פארשלאגען די פאמערקעם האט איהר מיר... יא ! קלאפ איך, הייסט עס, אוועק א דעפעש, אדער איך שרייב אריין אטקריטקע צו מיין שותף וועגען דעם דאזיגען שדוך, אז... ח נ ה ־ ל א ה (שלאגט איהם איבער). זייט זיך ניט מטריח, קלאפט ניט קיין דעפעשען אוז שרייבט ניט קיין אטקריטקעס — דער שדוך איז ניט פאר אונז.

ח י י ם ־ ל י ב . ס'איז ניט פאר אונז דער שדוך.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . פאר וואס איז ?

ח נ ה ־ ל א ה . דערפאר, וואס מיר ווילען א דאקטאר. הויבט ווייסט איהר שוין ? איין מאל פאר אלע מאל — א דאקטאר.

חנה־לאה. וואָס טהוט א שדכן? ער רעדט שדוכים.

ווי ער אָט שקע. וועמען רעדט ער דאָס שדוכים?

חיים־ליב. וועמען? מיר!

חנה־לאה. זיי רעדען דיר א חתן, ווי ער אָט שקע.

ווי ער אָט שקע. וואָס הייסט, ער רעדט מיר א חתן? א חתן דארף זיך רעדען אליין. (טהוט אויס די הענטשקעלעך). וועמען, א שטייגער, רעדט ער מיר?

חנה־לאה. זיי רעדען דיר א דאָקטאָר.

חיים־ליב. א סוחר רעדט ער דיר.

חנה־לאה (הויך). א דאָקטאָר, ניט קיין סוחר! (רב שלום שדכן רעדט נאָך: „א דאָקטאָר").

חיים־ליב (הויך). א סוחר, ניט קיין דאָקטאָר! (רב שלום שדכן זאָגט נאָך: „א סוחר").

חנה־לאה (נאָך העכער). א דאָקטאָר! (רב שלום שדכן: „א דאָקטאָר").

חיים־ליב (נאָך העכער). א סוחר! (רב שלום שדכן: „א סוחר").

רב שלום שדכן (צו זיך). יאָ! עס הויבט זיך שוין אן א טרעיאטער! (צו פאָטער און מוטער). שאָט! ווייסט איהר גאָר וואָס? לאָמיר פרעגען ביי איהר אליין לאָמיר. (צו וויערא'ן). וואָס ווילסט דו בעסער, מיידעלע, א סוחר, צי א דאָקטאָר?

ווי ער אָט שקע. איהר זענט א נאָחאָל!

רב שלום שדכן. א וואָס?

ווי ער אָט שקע. א נאָחאָל!

רב שלום שדכן. ניין, דו האָסט א טעות, מיידעלע, איך בין א שדכן בין איך, ניט קיין נעחאָל; איז אויב דו ווילסט, קאָן איך דיר געבען אויך אויסצוקלייבען קאָן איך דיר; רב שלום שדכן האָט ברוך השם גענוג. איך קאָן דיר געבען א סוחרישען דאָקטאָר, אדער א דאָקטאָרשען סוחר. די ברירה איז ביי דיר די ברירה.

סוחר וועל איך אייך געבען אועלכען, וואם היילט, אדער א דאקטאר, וואם האנדעלט, און לאז דאם האבען איין עק לאז דאם, און הייסט עפים דערלאנגען צום טיש, דורכשוויינקען דעם גארגעל, טרוקענ געוואלט אין האלז רעדענדיג מיט אייך, און טאקי... (חנה־לאה טהוט אַ קלונג. מע טראגט ארויין לעקאך מיט ברענפען. עס קומט אן פון דער גאס ווי ערשטע מיט'ן היטעלע, מיט'ן זאנטיקעל און מיט די העגטשקעלעך).

פינפטע סצענע.

ווי ערשטע (צום שדכן). באנזשור, מאנסיע!

רב שלום שדכן. מע רופט מיך רב שלום, ניט מאסיו.

ווי ערשטע. חא־חא־חא! אט א ניעוועזשדא! „באנזשור מאנסיע" הייסט — גוט מארגען אייך, מיין הערר.

רב שלום שדכן. א שענער גוט מארגען אויף איהר; שוין באלד נאכט... א גוטער אבענד זאל דיר זיין! לחיים, רב חיים־ליב! לחיים, חנה־לאה! נו, לאז גאט געבען ביי איהר צו דער חופה.

ווי ערשטע. חא־חא־חא! אט א קאמיק! וואס טהוט איהר דא? אלץ מכח חתנים? אומזיסט אייער מיה, אומזיסט ברעכט איהר פיס.

רב שלום שדכן. די פיס זיינען מיינע, ניט קיינעמס.

ווי ערשטע (געהט אוים פאר געלעכטער). חא־חא־חא! חא־חא־חא!

חנה־לאה. וואס לאכסט דו אזוי, טאכטער?

חיים־ליב. וואס איז דער געלעכטער?

ווי ערשטע (צו דער מוטער). א קאמיטשעסקע פיגור! חא־חא־חא! פון וואנען נעמען זיך אזעלכע ניעוועזשדעס? וואס טהוט דא ביי אייך דער שדכן?

זעכסטע סצענע.

זלאטקע דאס מיידעלע. א דאקטאר? וועמען איז א דאקטאר? וועלכען דאקטאר? אט לויף איך ברענגען דעם דאקטאר!

ברייענע די אידינע. א מכה איז מיר א גרויסע! א דונער האט מיך דערשלאגען! וואס איז דא? מע חלש'ט? וועך חלש'ט? פאר וועמען דארף מען דאס דעם דאקטאר? (וויינט שטשקע תערט ניט אויף צו קאטשען זיך פאר געלעכטער).

חנה־לאה (לאזט זיך צו די דיענסטען מיט ביידע קולאקעס). א בייזער! א וויסטער! א פינסטערער חלום צו אייער קאפ און צו אייערע הענד און פיס! וואו, שלים־מזלען! ארויס פון דאנען, דראנקעס! חצופות! (ביידע דיענסטען לאזען זיך צו דער טהיר, באגעגענען זיך מיט רב שלום שדכן, צעבוצקען זיך מיט די נעז).

רב שלום שדכן. ביז עפים וואס, קאן מען דא חאפען צווישען יא און ניין א פאר פעטש קאן מען... א שטוב פון נאלע משוגעים, כלעבען... זיי דארפען אלע א דאקטאר דארפען זיי... ווי אין לעבען אריין א דאקטאר!

פארהאנג.

ווי ער א טשקע (קייכט פאר געלעכטער). חא־חא־חא! א סוחרישער דאקטאר, אדער א דאקטארשער סוחר! חא־חא־חא!...

ר ב שלום שדכן (צו זיך). דאס מיידעל איז מיר עפּיס פרייליך דאס מיידעל... (צו פאטער און מוטער). לחיים, רב חיים־ליב! לחיים, חנה־לאה! נו, לאז גאט נעבען אין גיכען צו דער חופּה!...

ח נ ה־ל א ה. וואס שווייגסט דו, טאכטער? זאג איהם, דעם טאטען דיינעם, דעם טיראן, דעם דעספּאט, אז דו וועסט נעמען א דאקטאר, ניט קיין סוחר! (רב שלום שדכן זאגט נאך: „א דאקטאר, ניט קיין סוחר").

ח י י ם־ל י ב. א סוחר וועט זי נעמען, ניט קיין דאקטאר! (רב שלום שדכן זאגט נאך: „א סוחר, ניט קיין דאקטאר").

ח נ ה־ל א ה (הויך). א דאקטאר! (רב שלום שדכן זאגט נאך: „א דאקטאר").

ח י י ם־ל י ב (הויך). א סוחר! (רב שלום שדכן זאגט נאך: „א סוחר").

ח נ ה־ל א ה (א טוּפּ מיט'ן פוס). א דאקטאר! א דאקטאר! א דאקטאר!

ר ב שלום שדכן (זאגט נאך). א דאקטאר! א דאקטאר! א דאקטאר! לחיים, רב חיים־ליב! לחיים, חנה־לאה'ניו!

ווי ער א טשקע (קאטשעט זיך פאר געלעכטער). חא־חא־חא! א דאקטאר! א דאקטאר! א דאקטאר! (פון יענער זייט וואנד הערט זיך א קול פון אבראמטשיקען: „א דאקטאר! א דאקטאר! א דאקטאר!" — עס עפענט זיך די קיכטהיר און עס לויפט ארויס איין אי־בערגעשראקענע זלאטקע דאס דינסטמיידל מיט א האנדטוך און מיט א פלעדערוויש, און נאך איהר ברינגע די אי־דינע מיט א האנטשערקע און מיט א ראהאטש).

מענשען. א טהעאטער-
שטיק אין איין אקט

געשריבען אין יאהר 1907.

די פֿערזאָנען:

ד נ י א ל. אַיין אלטער הויזדיענער, אַיין עקאָנאָם און אַיין אויפֿ־זעהער אויף די „מענטשען" אין הויף. א בחור שוין אין די יאָהרען, וואָס וויל אויסזוהען יונג. טראָגט אַ רויטע וועסטע מיט מעשענע קנעפּלעך, קעסטעלדיגע הויזען, אַ גרינעם שניפּס. האַלט זיך גרויס און רעדט שטרענג מיט קלענערע פון זיך; מיט גרעסערע וועדט ער קליין, רעדט וויך.

ה ע ר ץ. אַיין עלעגאַנטער משרת. טראָגט א פראַק, א ווייסע וועסטע, שענע וואָנטען.

ר י ק ע ל. אַ קעכין. טראָגט אַ ווייסען פאַרטוך, אַ ווייסען שלויער. אַ פרייליכע נשמה.

פ י ש ע ל. איהר מאַן. דיענט אין צוויימען הויף. אַ פערזאָרגטער נפש.

ל י ז א. אַ שטוב־מיידעל, וואָס מע האָט נאָר־וואָס אָפּגעשאָפט.

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. אַ שטוב־מיידעל, וואָס מע האָט נאָר־וואָס צוגענומען.

פ א נ י ט ש ק ע. אַ שטוב־מיידעל, וואָס מע האָט שוין לאַנג אָפּגעזאָגט.

ר ב ס ע נ ד ע ר. אַ מלמד. אַ בעוואכסענער ווי אַ חיה. רעווטשקעס פאָטער.

י ו כ ב ד. זיין ווייב. רעווטשקע'ס מוטער.

מ א ד א ם ג א ל ד. אַיין אויפגעקומענע נגידית. מע זאָגט — אַ מיליאָנערקע.

די האַנדלונג שפּיעלט זיך אָפּ ביי די נגידים אין אונטערשטען שטאָק, אין אונזערע צייטען.

ר י ק ע ל . וואס הייסט, אט דא ערשט האלסט דו? וואס ס'האט זיך מיר גע'חלום'ט יענע נאכט און היינטיגע נאכט! וועז זשע וועלען מיר קומען צו גאט?

ה ע ר ץ . וואס זשע האט איהר געמיינט? אזוי ווי איהר בארעבאנעט, אזוי זאל זיך שרייבען? א פען איז ניט קיין צונג, וואס זאל מאהלען! איידער מע שטעלט אוועק איין אות, דארף מען גוט צוהארעווען! (קוקט אויף דער פעדער צו דער ליכט). און דערצו איז נאך די פעדער פון אונזער עקאנאם נעראטען אן איהר בעל־הבית: האר־טלייביג, שווערפיסיג און פוזאטע. (בעווייזט מיט די הענד אויפ'ן בויך. עס קומט אן ל י ז א פון די טרעפ אראפ, געהט צו צום רויטען קעסטעל, זעצט זיך אוועק, דאם פנים אין די הענד, ווייגט).

ר י ק ע ל (צו ליזא'ן). נאט איז מיט דיר, וואס ווייגסט דו? אויף חורבן בית־המקדש?

ה ע ר ץ (צו ליזא'ן). ביזט משוגע, צי חסר־דעה? איז מיטען דאנערשטאג האט זי זיך צעווייגט? זאלסט בעסער וועלען זיין מיין כלה...

ר י ק ע ל . האסט, אפנים, געהאפט א פעטשאטעק פון דער מאדאם? א נאווינע! אז מע איז ביי יענעם א „מענטש", דארף מען אלסדינג איבערטראגען!

ה ע ר ץ . האב זיי אין דער ערה, נארעלע, אזוי ווי איה. (ציהט זיך אויס). איה האב קיין מורא ניט פאר קיינעם! איבער מיר איז נישטא קיין עלטערס און קיין גרעסערס און קיין שטארקערס... וואס מיר בעל־הבית! וואר מיר מאדאם! וואו מיר עקאנאם! דו האב בעסער חתונה פאר מיר, נאריש מיידעל וואס דו ביזט, וועט דיר זיין גוט ווי די וועלט.

א גרויסאַרטיגע קיך. אַ ווייסע פּליטע מיט מעשענע רעהרען און גלענצענדע גאַלקעס. אלע זאַכען און כלים פון א רייכער קיך: ריין, ווייס און זויבער. דער אויוועז רעכטס, מיט'ן פּנים צום פּובליקום. — לינקס, אין ווינקל, טרעפּ אַרויף אויפ'ן צווייטען שטאָק. — צווישען די טרעפּ און צווישען דער ראַמפּע בילדעט זיך ווי אַ מין חדר'ל, אַפּגעזונדערט פּונ'ם אויוועז. דאַרטען שטעהט אַ קליין טישעל מיט אַ גרויסער ווייסער וואַלטער־שטוהל (אַיין אַלטמאַדישע קרעסלע). אויף דער שטוהל זיצט אַלע מאָל ד נ י א ל. אַקעגען דעם אַלקערעל, ביי דער צווייטער ווינד, רעכטס, שטעהט א גרויסער גרינער קאסטען. נעבען דעם קאסטען, נעהענטער צו דער ראַמפּע, אַ קליין רויט קעסטעל. אין מיטען קיך שטעהט אַ גרויסער לאנגער טיש מיט עטליכע בענקלעך. ביי'ם טיש, אַראַפּגעווענדט פּען דעם פּראָק און פּערקאַשעטע די אַרבעל, זיצט ה ע ר ץ און שרייבט אַ בריף. ר י ק ע ל שטעהט הינטער איהם און דיקטירט איהם.

ר י ק ע ל. „...און שרייב מיר, ליעבע שוועסטער, ווי געהט דיר אין דעם דינענסט? און צי ס'איז עפּים ביי אייך א סך „מענטשען" און וואַסערע „מענטשען"? און ווי אַזוי בעגעהט מען זיך ביי אייך מיט די „מענטשען"?..."

ה ע ר ץ (שרייבט און דרעהט מיט דער צונג אַהין, ווען די פּיין געהט). „און שרייב מיר, ליעבע שוועסטער..." נו? ווייטער?

ר י ק ע ל (דיקטירט). „ביי אונז זענען מיר פיער „מענטשען". אחוץ ווען ביי'ם גרעט וואשען א בעזונדער „מענטש". און ביי די פערד א „מענטש", און ביי'ם טויער א „מענטש", און אין גאַרטען א „מענטש"..."

ה ע ר ץ. טרררר!... זעה נאָר, ווי זי האַט זיך עם אַביסעל צעמענטשעלט! איך האַלט נאָך גאָר פון פּאַרינט, און זי מאַהלט ווי א מיהל!

ר י ק ע ל. ווען זשע האַלסט דו, שלים־מזל?

ה ע ר ץ. איך האַלט ביי דער ליעבע שוועסטער...

ל י ז א (נעמט דאָס געלד, הערט ניט אויף צו ווייגען). וואָס בין איך שולדיג? ער האָט מיר געזאָגט, אז איך בין א שענע. ער האָט מיר געשווארען, אז ער האָט מיך ליעב...

ד נ י א ל. א גדולה! ער האָט זי ליעב! אט דער לץ, דער פּאיאץ, דער משולחת? פּארברענט זאל דאָס ווערען!...

ל י ז א (הויבט אויף דעם קאָפּ). וועמען מיינט איהר דען?

ד נ י א ל. און דו וועמען מיינסט דו?

ל י ז א (לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ). נאטאַנע'ן מיין איך, נאטאן מאיסעיעוויטש...

ד נ י א ל (חאָפּט זיך אויף). האָ? וואָס האסט דו געזאָגט? נאטאן מאיסעיעוויטש?

ל י ז א (שטיל). ער...

ד נ י א ל (שטיל). שוטה! וואָס זשע האסט דו געשווינגען, נאריש ציענדיג וואָס דו ביזט? (מיט כעס). פּאר וואָס האסט דו ניט געזאָגט מיר? נאריש קעלבעל! מ י ר האסט דו בעראַרפט זאָגען, מ י ר! פּארברענט זאל דאָס ווערען!...

ר י ק ע ל (לויפט צו פּונ'ם אויוועז). וואָס איז? וועה איז מיר! (ברעכט די הענד).

ד נ י א ל. ניט אייער באבע'ס דאגה! צו אייער ארבייט געהט!

ר י ק ע ל. טפו! (געהט צוריק צום אויוועז).

ד נ י א ל. ווי אזוי איז דאָס געווען? דערצעהל, פּאר מיר האָב קיין מורא ניט; מיר קאָנסט דו דערצעהלען אלץ. (שטיל). הייסט דאָס, האָט ער דיר איינגערעדט, אז ער האָט דיך ליעב? און דו האסט איהם געגלויבט אויף נאמנות? אומגליקליכע וואָס דו ביזט!... און איך האָב געמיינט, אז דו האסט זיך פערבונדען מיט אט דעם פּוסטען בחור, מיט דעם שלים-מזל! קום נאר אהער, זיץ...

ר י ק ע ל . אַליין דער חתן — אַליין דער שדכן !... (ד נ י א ל אַראָפּ פון די טרעפּ. הערן האָפּט זיך אויף, טהוט אַן דעם פּראָק, שטעלט אַוועק די טינט און פּען צוריק אויפ'ן קלייענעם טישעל, ווערד אויך אַנדער מענש. ריקעל שטעלט זיך אַוועק צום אויוועז).

ד נ י א ל (צו הערצ'ן). הער נאָר דו, פיינער בחור מיינער, קום נאָר אַהער ! (פיהרט איהם צו צום פענסטער, קוקט איהם גלייך אין די אויגען אַריין, ווייזט איהם מיט'ן פינגער אויף ליזא'ן). נו ?

ה ע ר ץ . ווָאס „נו" ?

ד נ י א ל . זיך שען אויסגעפיינט.

ה ע ר ץ . ווער ?

ד נ י א ל . איך !

ה ע ר ץ . איהר ?

ד נ י א ל (טהוט איהם אַ שמיר איבער דער נאָז). קלאָון ! פּאיאָץ ! נעה שוין נעה אַרויף, מע רופט דיך ! פּארבּרענט זאָל דאָס ווערען !

ה ע ר ץ . די רגע ! (ער געהט צו די טרעפּ אַרויף).

ד נ י א ל (בעזעצט זיך פעסט אין דער קרעסלע, פערקאַטשעט די אַרבעל, שליסט אַפּ דאָס טישקעסטעל מיט אַ קלונג, נעמט אַרויס א ביכעל. טהוט אַן אַ פּאָר קייליעכיגע ברילען. רופט צו ליזא'ן צום טיש, קוקט אין ביכעל אַריין). דיר קומט פּאר פיער חדשים מיט דריי וואָכען. פיער מאָל אכט איז, אַ פּנים, צוויי און דרייסיג; און פּאר די דריי וואָכען צו צוויי רובעל אַ וואָך — איז דריי מאָל צוויי האָבען מיר, אַפּנים, זעכס. צוויי און דרייסיג און זעכס איז, אַפּנים, אכט און דרייסיג. צוועלף האָסט דו צו א גלייכען חשבון, איז, אַ פּנים, פופציג. נאָ, אט האָסט דו געלד. (נעמט אַרויס געלד, שטעלט אַוועק אויף ליזא'ן די קייליעכיגע ברילען). דו ווייסט ? דו ביזט נאָך נערעכט ? הא ? ... (שטרעקט). מאָך ניט קיין אַנשטעלען און נעם געלד !

אדער שיסען... ער וועט זיך נעמען דאָס לעבען... אָפּגעלעגט אַווי פון טאָג אויף טאָג... ס'איז אויף איהם געווען אַ גאַט'ס רחמנות...

ד נ י א ל . זי האָט אויף איהם געהאַט רחמנות? חא־חא־חא! פארברענט זאָל דאָס ווערען! נו, און ער אויף דיר? פאַר וואָס האָט ער אויף דיר קיין רחמנות ניט? הא?... וואָס־זשע האָט ער דיר געזאָגט היינט, נעכטען, עהערנעכטען? האָסט גערעדט מיט איהם? זאָג!

ל י ז א . גערעדט, וואָס דען, איך האָב ניט גערעדט? איך האָב איהם אַלסדינג געזאָגט... איך האָב געווויינט... (ווויינט).

ד נ י א ל . זי האָט געווויינט!... נו, און ער?

ל י ז א . ער האָט געבעטען פריהער מיט גוטען, איך זאָל שווייגען, מיר צוגעזאָגט מתנות, געלד... און אַז איך האָב מיך אָפּגעזאָגט פון די מתנות, האָט ער אָנגעהויבען מיט בעזעז. ער האָט מיר געזאָגט, אַז טאָמער מאַך איך אַ סקאַנדאַל, וועט ערגער זיין פאַר מיר, פאַר מיין שוועסטער...

ד נ י א ל . פון וואָנען וויים ער פון דיין שוועסטער?

ל י ז א . איך האָב איהם דערצעהלט, אז איך האָב אַ שוועסטער אַ קאַסירערין. טאָמער וועדט מען געוואָהר, פערלירט זי די שטעלע...

ד נ י א ל (חאָפּט זיך אויף מיט כעס, טהוט אַ זעץ אין טיש אַרויין. הויך). וואו זענען געווען מיינע אויגען, פארברענט זאָל דאָס וועט רעדן!... און פאַר וואָס האָסט דו מיר פריהער ניט געזאָגט, אומגליק־ליכע וואָס דו ביזט! (זעצט זיך אַוועק, רייבט זיך דאָס פּנים, רעדט אַביסעל ווייטער). זאָג מיר נאָר, קום אַהער, דו נאָריש מיידעל וואָס דו ביזט, וועמען האָסט דו דא אָהוץ דער שוועסטער?

ל י ז א (דורך טרערען). קיינעם ניט. איך האָב דאָך אייך געזאָגט, אז איך האָב דא נאָר איין שוועסטער, דיענט זי אין אַ קלייט. אַ קאַסירערין איז זי, אַ אינגערע פון מיר; איז טאָמער וועדט מען געוואָהר פון מיין אומגליק, פערלירט זי די שטעלע (יאָמערט).

(ווייזט איהר אויף אַ בענקעל נעבען זיין שטוהל). זאָג מיר נאָר דעם ריינעם אמת, געדענק! דו רעדסט מיט מיר... ס'איז ער? נאָטאָז מאָיסעיעוויטש, זאָגסט דו?

ל י ז א (ווייזט). לאָמיך שוין אַזוי לעבען אוז געזונד זיין מיט אייך אין אייניעם... אט האָט ער מיר געשענקט א פינגערעל... (זי ווייזט איהם דעם פינגער).

ד נ י א ל (נעמט איהר האַנד, בעטראַכט דעם פינגער מיט'ן רינג). אומגליקליכע וואָס איהר זענט!... שאַף! ציענען! קעלבלעך!... לאָזט זיך איבערערדען פון יערען אייניציגען!... (מהוט איהר אַ וואַרף אַף די הענד). געהאָלטען דאָס בסור פון מיר?!... סודות? זיך צע־נויפנערעדט? גענלויבט? געמיינט, זי איז אויפ'ן זיבעטען הימעל?! פאַרבראַנט זאָל דאָס ווערען!!... (חאַפט זיך אויף, שפּאַנט אַרום). אט אזוי נאָרט מען אייך אַריין, אומגליקליכע נפשות וואָס איהר זענט! (געהט־צו צו איהר, רעדט הויך). וואָס האָסט דו געמיינט? וואָס האָסט דו זיך געטראַכט? האָסט גערעכענט, אז ער וועט דיך נעמען? א מאַראַם גאָלד האָסט דו זיך גערייכט צו זיין, חאַ־חאַ־חא! וואָס שווייגסט דו, וואָס? (זעצט זיך אַוועק אַקעגען איהר, נעמט איהר האַנד, רעדט ווייבער). דערצעהל מיר, קינד, דערצעהל מיר אַלץ.

ל י ז א (זעצט זיך אַוועק נעבען איהם אויף א בענקעל, חליפעט. ריקעל גבי'עט זיך אונטער, לעגט צו אַיין אויער). די ערשטע צייט, אז איך בין אַנגעקומען, איז ער מיר נאָר נאָכגענאַנגען אוז געזאָגט, אז איך בין א שענע, א פּאַרשוין... אז איך בין א ציערונג אין שטוב, אז ער וואָלט אויף מיר נאָר געקוקט אוז נאָר געקוקט... נאָכדעם האָט ער אַנגעהויבען זיפצען אוז צו קרעכצען, זאָגען, אז ער האָט מיך לעיב, אז ער געהט אויס נאָך מיר, אז ער קאָן אָהן מיר ניט לעבען... מיך געפרענט, אויב איך ווייל זיין זייַנע... געבעטען, איך זאָל אויף איהם האָבען רחמנות... צוגעזאָגט, אז ער וועט איבער־רעדען מיט זיי... און אז זיי וועלען ניט וועלען, וועט ער זיך סמ'עז,

ר י ק ע ל . אוי, גאָט'ס בהמה'לע וואָס דו ביזט! האָסט א געלעגענהייט זיך בעוואָהרענען איצט מיט נדן! זיי האָבען גענוג, נישקשה, אויסקרענקען מענען זיי! אוז נעמען א חתן, נאָרעלע, אויף מיר אזא יאָהר, חתונה האָבען אוז אויפהערען זיין א „מענטש" ביי יענעם... ווערען א בעל־הבית'טע, נאָרעלע, אוז אליין האָלטען „מענטשען"... בעטראכט זיך!... אוי, מע געהט... (לויפט אָפּ צוריק צום אויוונ. ד נ י א ל אוז ה ע ר ץ געהען ביידע פון די טרעפּ).

ה ע ר ץ . דאָס איז יא גאָט די נשמה אוז דעם הונד דעם לונג אוז לעבער! (מאַכט א מאָדנע גרימאַסע, נעמט זיך צו איין ארבייט). בלבולים גאר!!

ד נ י א ל (שטרענג). זאָל זיין שטיל! (צו ליזא'ן). אייגנע־פאָקעווט ביי דיר די זאכען? (עפענט אויף דאָס טישקעסטעל). נא, אט האָסט דו נאָך א פופציגער... אויף הוצאות וועסט דו בעקומען אחוץ... איך וועל שוין זעהען... אומגליקליכע בעשעפענישען וואָס איהר זענט! פערבלאָנזעטע שעפּעלעך, גאָט'ס בהמה'לעך, פאָר־ברענט זאָל דאָס ווערען! (ליזא וויינט, וויל גיין, ער האָלט זי אָפּ). האָב צייט. איך וועל דיר געבען א קוויטעל, א בריעף וועל איך דיר געבען. (וויל שרייבען. קומט־צו ריקעל).

ר י ק ע ל (לויפט־צו צו דניאל'ן מיט'ן לעפּעל אין האַנד). איהר וויסט דאָך, אז איך האָב פיינט מיך מישען אין פרעמדע געשעפּ־טען. נאָר זי האָט איצט א געלעגענהייט זיך בעוואָהרענען האָטש מיט נדן. א כשר בהמה'לע, איהר זעהט דאָך...

ד נ י א ל (שטרענג, קוקט דורך די בריל'ען). וועט פרענט ביי אייך עצות? אייער ארבייט איז ביים אויוונ! גרייט נאָר צום טיש נאָך אויף דריי פּאַרשוין. דא קומט באלד אראָפּ דער מאדאָם'ס קרובים, ארעמע קרובים, דאַרף מען זיי געבען עסען איז קיך מיט די „מענטשען".

ד נ י א ל (שטילט זי איין). האָב קיין מורא ניט, ס'וועט דיין שוועסטער ניט שאַדען... גוט, וואָס דו האָסט מיר געזאָגט. איך וועל שוין פון דיינעטוועגען זעהען. איך וועל שוין זעהען... (טראַכט א ווייל). ווייסט דו וואָס? איך וועל דיר געבען א קוויטל צו מיינע א בעקאַנטע... דאָרט וועסט דו זיין, ביז איך וועל זעהען... איך וועל שוין זעהען... (נעמט אַרויס א שטיקעל פאַפּיער. שרייבט און סאַפּעט. ליזא זיצט און ווייגט. פון די טרעפּ הערט זיך א פרויען־קול: „דניאל! דניאל!").

ד נ י א ל (לעגט־אַרויין דאָס שטיקעל פאַפּיער צוריק אין טישקעסטל, טהוט אויס די ברילליען, ווערד מיט א קאַפּ נידעריגער). באַלד! באַלד! (לאָזט זיך אַרויף אויף די טרעפּ).

ר י ק ע ל (געהט־צו מיט'ן לעפּל צו ליזא'ן, שאָקעלט מיט'ן קאַפּ). מיינסט, איך האָב נישט געהערט? כ'האָב געהערט אלסדינג... אט אזוי האָט מען, אז מען איז א „מענטש" ביי יענעם. קומען זאל אויף זיי א חלירע, אויף אלע בעלי־בתים, רבונו של עולם!

ל י ז א (ווייגט). אוי, ריקעל־קרוין, נשמה'ניו, האַרצעניו! איך בין אומגליקליך! וואָס וועל איך טהון? וואוהין וועל איך נעהן? וואָס וועל איך זאָגען?... (ברעכט די הענד).

ר י ק ע ל. ווייז נישט, נאַרעלע! איך האָב פיינט מיך מישען אין פרעמדע געשעפטען, דו ווייסט דאָך; נאָר וועז ס'זאל קומען אויף מיר... (בויגט זיך איין צו איהר אויפ'ן אויהער). וועז עס קומט אויף מיר אזא זאַך, וואלט איך ביי זיי אפּגעצאפּט דריי אקעס בלוט! פאַסען וואלט איך פון זיי געשניטען! (ווייזט מיט'ן לעפּל). פאַסען! קינדס־קינדער וואלטען זיי פערזאָגט, זיי זאלען זיך נישט בעגעהן אזוי מיט „מענטשען"! א חלירע זיי אין פנים!

ל י ז א (ברעכט די הענד). וועה איז מיר, איך האָב מורא פאַר דער שוועסטער, פאַר מיין שוועסטער, זי וועט פערלירען די שטעלע... וואָס וועל איך טהון? וואָס וועל איך טהון?...

מ א ד א ם ג א ל ד . ריווע? רבקה? ניט שען!... רעווע־קע. רעווע־טשקע — זאל זי הייסען רעווע־טשקע.

י ו כ ב ד . איהר ווילט רעווע־טשקע, זאל זיין רעווע־טשקע! ווער קאן אייך זאגען א דעה? זי איז דאך אייערע...

ר ב ס ע נ ד ע ר . מיינע ווערטער. אבי ס'זאל איהר זיין גוט און קיין זאך ניט פעהלען. לא המדרש עיקר, אלא המעשה.

מ א ד א ם ג א ל ד . דאס ווענדט זיך אן איהר. ווען זי זיין גוט, ווען איהר זיין גוט; ווען זי זיין שלעכט, ווען איהר זיין שלעכט.

ד נ י א ל . (חאפט אונטער). ווען זי דיענען גוט, ווען איהר זיין גוט; ווען זי דיענען שלעכט, ווען איהר זיין שלעכט. (טחוט א וואונק צו הערצ'ען און צו ריקל'ען).

ה ע ר ץ און ר י ק ע ל (בוידע אין אויגעם). ווען זי דיענען גוט, ווען איהר זיין גוט; ווען זי דיענען שלעכט, ווען איהר זיין שלעכט.

ה ע ר ץ (בעזונדער, אויף א זייט). אזא יאהר אויף זיי!

מ א ד א ם ג א ל ד . מיינע מענטשען האבען זיך נאך קיין מאל אויף מיר נישט באקלאגט.

ד נ י א ל . אונזערע מענטשען האבען זיך נאך קיין מאל נישט באקלאגט! (ווינקט צו הערצ'ען און צו ריקל'ען).

ה ע ר ץ און ר י ק ע ל (בוידע אין אויגעם). קיין מאל נישט באקלאגט זיך נאך.

ה ע ר ץ (בעזונדער, אויף א זייט). אווי פיעל מכות זיי!

מ א ד א ם ג א ל ד . ביי מיר, עס קומט־אונטער א יום־טוב, א אימענינעם, נעם איך אן אלע מענטשען מתנות.

ד נ י א ל . דא בעקומען אלע מענטשען מתנות! (ווינקט צו הערצ'ען און צו ריקל'ען).

ה ע ר ץ און ר י ק ע ל . מיר בעקומען אלע מאל מתנות!

ה ע ר ץ . א גליק האטש, וואס ניט מיט די הינט... (ר ב ס ע נ ד ע ר , י ו כ ב ד און ר ע ו ו ע ט ש ק ע לאָזען זיך אַראָפּ אַלע דריי, טהוען זיך אוים. רב סענדער וויקעלט זיך אויף פון די שאַלען, און מע דערזעהט אַ בעוואַכסען פּנים. ריקעל און הערץ בעטראכטען איהם. ווי אַ ווילדע חיה).

ר י ק ע ל . וואָס איז דאָס? (ווייזט מיט די אויגען אויף די געסט).

ה ע ר ץ . זאָל מיך אזוי וויסען א בייזע וועטשערע! קיין עין־הרע, א גערעטע אויפ'ן פּנים, גוט בעוואכסען...

ד נ י א ל (צו די געסט). זעצט זיך אַוועק אָט דאָ ביי'ם טיש, וועט מען אייך געבען עסען... ריקעל! גיט עסען! (רב סענדער וואַשט זיך, מאַכט המוציא הויך אויף אַ קול. הערץ ענטפערט „אמן יהא שמיה רבה"... ריקעל לאַכט אין פויסט. — מ א ד אַ ם ג א ל ד קומט אַריין באלד נאָך זיי. בשעת די מאדאם גאַלד בעווייזט זיך, וועדט אַיין איבערקעה־רעניש אין קיך: ריקעל טהוט זיך אַ וואַרף צום אויוון. הערץ חאַפּט זיך צו די טעלער, קלאַפּט מיט די גאַפּלען, ווארפט מיט די לעפלען. ליזא האַט זיך אויפגעהויבען פונ'ם רויטען קעסטעל, האַט זיך אַרויסגעגליטשט פון קיך אין דרויסען אַרויס. דניאל האַט אַראָפּגעוואַרפען די ברילען, אויפ־געשטאַנען, געוואַרען מיט אַ קאַפּ קלענער. רב סענדער האַט אַוועקגעוואַר־פען דאָס עסען).

מ א ד א ם ג א ל ד (אויף די אונטערשטע טרעפּ, אַביסעל העכער פונ'ם באַדען). ריקעל! וועסט זיי געבען עסען און צו גלעזלעך טיי. (צו יוכבד). איך האָב גאָר פערגעסען פרעגען, ווי אַזוי הייסט זי, אייער טאַכטער?

י ו כ ב ד . ריווע.

ר ב ס ע נ ד ע ר . רבקה הייסט דאָס.

ה ע ר ץ . דאָס איז אונזער חצי בעל־הבית.

ר ב ס ע נ ד ע ר (לעגט אַוועק דעם לעפּעל). חצי וואָס?

ר י ק ע ל . דאָס איז אונזער עקאָנאָם; ער האָט צו שאַפען אויף אַלע „מענטשען". דורך זיין האַנד נעמען מיר וואָס אונז קומט... זענט איהר, הייסט דאָס, טאָקי נאָהענטע קרובים מיט אונזערע בעל־־בתים?

י ו כ ב ד . ניט שטאַרק נאָהענט. נאָר מיר געהערען זיך אַן שטיקלעך פריינדלעך.

ר ב ס ע נ ד ע ר . שני שבשלישי׳ס. איהר ווילט וויסען, ווי אַזוי? (לעגט אַוועק דעם לעפּעל). אָט וועל איך אייך אויסרעכענען.

ה ע ר ץ . מהכתיתי, רעכענט אונז אויס, ס׳איז כדאי צו וויסען. (עסט). א מענש דאַרף אַלסדינג וויסען וואָס אויף דער וועלט טהוט זיך. (עסט).

ר ב ס ע נ ד ע ר . מיין פעטער, דאָס הייסט, אונזער ביידענס פעטער, — מחמת איך מיט מיין וויב זענען אויך אייגענע געשוועסטערקינדלעך, — האָבען זיך אָנגעקאָהרט מיט אייער מאַדאָמ׳ס מוהמע שוועסטער און ברודער. היינט פּאַרשטאָהט איהר שוין? (נעמט זיך צו׳ם עסען).

י ו כ ב ד . פּונקט קאָפּויר! (לעגט אַפּ דעם לעפּעל). אונזער מוהמע מיט אייער מאַדאָמ׳ס פעטער זענען געווען שוועסטער און ברודער.

ר ב ס ע נ ד ע ר (לעגט אַפּ דעם לעפּעל). מיינע ווערטער! ווי אַזוי האָב איך דען געזאָגט?

ה ע ר ץ (צו יוכבד׳ן). ווי אַזוי האָבען זיי דען געזאָגט? (עסט).

י ו כ ב ד (לעגט אַפּ דעם לעפּעל). דו האָסט געזאָגט, אַז אונזער פעטער מיט איהר מוהמע...

ר ב ס ע נ ד ע ר (לעגט אַפּ דעם לעפּעל, ווערד אין כעס). איך האָב געזאָגט? ווי האָב איך געקאָנט אזעלכעס זאָגען?

ה ע ר ץ (בעזונדער, אויף אַ זייט). ניט מעהר זאָלען זיי פֿאָר־מאַנען!

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. צו וואָס מתנות? מתנות איז ניט נויטיג...

י ו כ ב ד (צו דער טאָכטער, מיט אַ ציה ביי׳ם אַרבעל). ריוועלע, וואָס טהוסט דו? דו דאַרפסט שווייגען!

ר ב ס ע נ ד ע ר. מיינע ווערטער. יפה שתיקה...

ה ע ר ץ (אויף אַ זייט). דער איד רעדט, אַפּנים, תרגום־לשון...

מ א ד א ם ג א ל ד. און דאָס, וואָס זי קאָן שרייבען, איז זעהר גוט. עס מאַכט זיך אַ מאָל, מע דאַרף פֿארשרייבען דאָס גרעט פון דעם בוידעם, וואַרום מע טראָגט, מע שלעפּט, מע גנב׳עט.

ד נ י א ל. מע גנב׳עט! (ווינקט צו הערצ׳ען און צו ריקל׳ען).

ה ע ר ץ און ר י ק ע ל. נאָך אַ מין גנב׳נען!

ה ע ר ץ (בעזונדער, אויף אַ זייט). אַז אַך און וועה איז צו די גנבים!

מ א ד א ם ג א ל ד (צו רעווועטשקען). עס אַפּ און נעם זיך צו דער ארבייט. (צו דניאל׳ן). דניאל! זאלסט אַכטונג געבען צו די פערד, צי מען גיט זיי האָבער, צי מע שרייבט גלאַט אַזוי אַ גוט יאָהר. זיי האָבען זעהר ליעב שרייבען חשבונות... (מאַדאַם גאָלד אַפּ. נאָך דער מאַדאַם׳ס אַפּגאַנג ווערד איין אַנדערע שטימונג: דניאל טהוט אַן די ברילען, ווערד מיט אַ קאַפּ העכער, זעצט זיך אַוועק אין זיין גרויס־סען שטוהל, שרייבט. ריקעל גיט־אויף צו׳ם טיש. די געסט עסען. הערץ עסט מיט זיי. עס הערט זיך פון אויבען אַ קול: „דניאל"! „דניאל"!...)

ד נ י א ל (ווארפט אַראָפּ די ברילען, ווערד מיט אַ קאַפּ קלענער, פֿער־שפּילעט זיך, געהט אויף די טרעפּ). באָלד! באָלד! איך געה! איך געה! (דניאל אָפּ).

ר י ק ע ל (דערלאַנגט צו׳ם טיש). עסט, מיינע ליעבע נעסטע!

י ו כ ב ד. ווער איז אָט דער בייזער איד, אָט דער, וואָס מע רופט איהם דניאל? אָט איז ער גרוים און אָט איז ער קליין...

י ו כ ב ד . וואס דען? זיי דאַרפען וויסען אַלסדינג. זאָלען זיי ניט מיינען, אַז דו ביזט גלאַט אַזוי א „מענטש", גלייך מיט אַלע „מענטשען".

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . מאַמע! ס'איז נאָר שווער ביז מע פּועל'ט ביי זיך צו זיין ביי יענעם; נאָר קוים האָב איך מיך גע־שטעלט, בין איך גלייך מיט אַלע... (אַפּגעגעסען, נעמט זיך צו איין אַרבּיים, וואַשט און ווישט די פּעלער).

ר ב ס ע נ ד ע ר (בענשט מיט א ניגון, מאַכט מיט'ן קאָפּ). אור־הום... אמת, אמת... „על הארץ ועל המזון... רחם נא..." (שאָקעלט זיך).

ל י ז א (קומט פון דרויסען, ברעכט די הענד, געהט צו צום רויטען קעסטעל, זעצט זיך אַוועק, שפּאַרט אָן דעם קאָפּ אויף דער האַנד).

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . ווער איז אָט דאָס מיידעל?

ר י ק ע ל . דאָס איז אונזער געוועזענע פּאַקאַיאוו... היינט ערשט האָט מען זי אַפּגעזאָגט...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . פּאַר וואָס?

י ו כ ב ד . א נאַווינע וואָס מען שאָפט אַפּ א „מענטשען"! זיי נעמען צו, זיי שאָפען אָפּ.

ר ב ס ע נ ד ע ר (האַלט אין מיטען בענטשען). אור־אום... אור־הום... כחומר ביד היוצר... „הר־חמן..."

ר י ק ע ל (צו יובבד'ן). וואָס זאָגט אייער מאַן?

י ו כ ב ד (צו ריקלען). איהר וועט ניט פּארשטעהן. ס'איז פון דער גמרא. (דניאל קומט אָן פון אויבען).

ד נ י א ל (געהט ארום הינ און צוריק א מינוט אַהן וועדטער. שטעלט זיך אוועק אַקעגען ליזאַ'ן. רעדט שטיל). אומגליקליכע וואָס דו ביזט!... זאָלסט מיר געווען זאָגען פריהער חאָטש, פאַרברענט זאָל דאָס ווערען!... קום אהער... (ליזא געהט צו. ער זעצט זיך צוריק צום בריף). אָט דא האָסט דו איהר אדרעס... אהין זאָלסט דו

ה ע ר ץ (צו יוכבד'ן). ווי האבען זיי נעקאנט אזעלכעם זאגען? (עסט).

י ו כ ב ד (לעגט אַפּ דעם לעפּעל, רעדט צו דער טאכטער). נו? האט ער נישט געזאגט אזוי? זאג שוין דו. ריווע'לע, וואם שווייגסט דו?

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. וואם איז דער אונטערשיעד, אזוי געזאגט, אדער אזוי געזאגט? עסט בעסער, איהר האט שוין א מעת־לעת ניט געגעסען...

ה ע ר ץ (צו רב סענדער'ן). אייער טאכטער איז געוועכט, לאם איך האבען אזא יאהר! פאר'ן עסען, זאגט מען, געהט קיין טאנץ נישט... הכלל, זענט איהר, הייסט דאס, אייגענע. וואם זשע? זיי האבען אייך טאקי געשריבען, איהר זאלט קומען צו פאהרען?

ר ב ס ע נ ד ע ר. חם ושלום! מיר זענען אליין געקומען צו פאהרען, געבראכט אהער די טאכטער זוכען איין ארט. דערווייל האבען מיר זיך דערמאנט, אז מיר האבען דא רייכע קרובים, זענען מיר געקומען צו געהן. תחילת האבען זיי אונז אפילו נישט דערקענט...

י ו כ ב ד. פון וואנען זאלען זיי אונז קענען? יענע זענען, קיין עין הרע, אזוי רייך! מיליאנטשיקעם! (עס הערט זיך אַ קלינגען פון אויבען).

ה ע ר ץ. דאס מיינט מען מיך! זיי לאזען דען אפעסען? (עסט געהעדיג). אזוי ווי א הונט מוז מען חאפען און ווארגען זיך, דערוואַרגען זאלען זיי ווערען! (אַפּ).

ר י ק ע ל (צו יוכבד'ן). קומט דאך אוים, אז איהר זענט טאקי עפּים גאר...

י ו כ ב ד. וואם דען האט איהר געמיינט? אונזער משפּחה זענען לויטער בעלי־בתים. אונזער משפּחה...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. וואם דארפען זיי וויסען די משפּחה? דו טהוסט מיט מיר א שרוך?

פען פאהרען. (צו דער מאכטער). זיי געזונד, ריוועלע, שאנעוועע דיך, וועט דיר זיין, אם ירצה השם, גוט, בעסער ווי אין דערהיים.

ר ב ס ע נ ד ע ר. מיינע ווערטער: הכל תלוי במזל... (צו דניאל'ן). זייט געזונד, רב דניאל, און גיט השגחה אויף מיין קינד. (זיפצט).

ד נ י א ל. געבען השגחה אויף אייער קינד... יא־א־א! געבען אכטונג אויף אייער קינד. (רעווערשקע בעגלייט איהר פאטער און מוטער ביז אויף יענער זייט טהיר, קומט צוריק און נעמט זיך וויעדער צו דער ארבייט. — רב סענדער און יוכבד אפ. — פון אויבען, פון די טרעפ, קומט אן הערץ).

ה ע ר ץ. די מאדאם האט געהייסען שפאנען א וואגען און ארויסבעגלייטען אונזער ליזא'ן מיט כבוד. (נעמט זיך צום רויטען קעסטעל. צו דניאל'ן). און אייך האט מען געלאזט בעטען מחילה ארויף. נאטאן מאיסעיעוויטש וויל אייך זהען וועגען די פערד.

ד נ י א ל. וויעדער פערד! ער האט מיך שוין פערמוטשעט מיט די פערד! א פערד איז ביי זיי טהייערער פון א מענטשען! (לאזט זיך געהן). פאַרברענט זאל דאס וועלט! (דניאל אפ).

ה ע ר ץ. חא־חא־חא! דעם ערנסטען הונט קומט אן דער בעסטער ביסען... (צו ליזא'ן). מיך האסט דו ניט געוואלט פאר קיין חתן, ניין? שטעהט דיר ניט אן דער יחוס! דערפאר, וויל איך בין א „מענטש"? אודאי איז א בעל־הבית בעסער פון א „מענטשען". נאר אז די „מענטשען" וועלען אנהויבען חתונה האבען פאר די בעלי־בתים, און די בעלי־בתים פאר די „מענטשען", היינט וואס פאר א פנים וועט דעמאלט האבען די וועלט?

ר י ק ע ל (צו הערץ'ן). טאמער וואלסט דו שוין איינגענומען אביסעל שטומעניש, דו משומד איינער? א מענטש איז נעבאך אזוי אומגליקליך, קומט ער צו גהן מיט א מענה לשון!

צופאהרען... וועסט לאזען גריסען פון מיר. וועסט זאגען, איך וועל דאָרט זיין אפשר היינט נאָך, אויב איך וועל קאָנען, אָניט — איז מאָרגען... אומגליקליכע וואָס איהר זענט! (לויזא געהט צום רויטען קעסטעל, עפענט אויף, זוכט עפּיס און פערשליסט צוריק).

ר ב ס ע נ ד ע ר (האָט אָפּגעבענשט, שטעהט אויף פון טיש, וווישט זיך אָפּ די הענד אָן דער קאָפאָטע, געהט־צו צו דניאל'ן). נאָט אויף אָפּ שלום־עליכם. איך האָב געהערט, איהר זענט דאָ דער צווייטער בעל־הבית...

ד נ י א ל (טהוט אָן די בריללען, וועדד מיט אַ קאָפּ העכער). וואָס וועט איהר זאגען?

ר ב ס ע נ ד ע ר. גאָרנישט. איך האָב אויך נאָר געוואָלט בעטען, איהר זאָלט אכטונג געבען אויף אונזער קינד, השגחה געבען.

ד נ י א ל. אכטונג געבען? השגחה געבען? (קוקט אויף איהר און אויף ליזא'ן). אכטונג געבען אויף אייער קינד? (זיפצט). יאָ־אָ־אָ! אכטונג געבען, אכטונג געבען.

י ו כ ב ד. זי איז בייַ אונז טהייער... זי איז חלילה נישט קיין בת יחידה, נאָר זי איז די עלטערע בייַ אונז און סאָמע די גערעטע־נע... איך בעט אויך, גיט אכטונג...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. אויף מיר דאָרף מען ניט אכטונג געבען; איך קאָן, ברוך השם, מיין שטערטעל אַליין באשטעהן...

י ו כ ב ד (צו דער שׂכטער). נאָרעלע וואָס דו ביזט! (צו דניאל'ן). איהר פּארשטעהט... אַ שעו מיידעל איז דער פּרעמד...

ד נ י א ל. אַ שעו מיידעל איז דער פּרעמד... (קוקט אויף איהר און אויף ליזא'ן). דאָס איז דוקא פון די קלייַנע מעלות...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. מאָמע! דאָגה ניט פאָר מיר. קיינער וועט מיך ניט אויסחאָפען. איך בין ניט אַלט קיין צעהן יאָהר...

י ו כ ב ד (צו ריקלען). וואָס זאָגט איהר אויף איהר? קיין עין הרע, אַ בר־דעת! (צום מאָן). סענדער, טהו דיך אָן, מיר דאָר־

דאַרף געדענקען, אַז ער איז ניט מעהר ווי אַ „מענטש“ !... (צו רעוועטשקען). הערסט דו, מיידעלֿ? אַז דו וועסט זיין דאַרטען (ווייזט איהר אַרויף, אויף די טרעפּ), זאָלסט דו אין זינען האָבען, אַז דו ביזט אַ „מענטש“, און אַז דיין אָרט איז אַט־אַ־דאַ...

ה ע ר ץ (קומט צוריק פון דרויסען מיט רויטע אויגען). ווינציגער ביי אונז מיט אַ „מענטשען“... (צו ריקלֿען). מיך פערדרוסט נאָר איין זאַך: געגנוג זיי זינדיגען, לעגען זיי נאָך אַרויף די באָד אויף יענעם...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע ע . אַט דאָס מיידעלֿ האָט עפּיס געזינדיגט? מע האָט זי געחאַפּט מיט אַ גנבה? (ריקעל און הערץ שיסען אויס בויידע אַ געלעכטער).

ר י ק ע לֿ (צו רעוועטשקע'ן). ביזט נאָך גאָר אַ ציעגעלֿ, ווי איך זעה אַרויס!

ה ע ר ץ . אַ תמ'עוואטע מיידעלֿ. אַ וואַהלֿ מיידעלֿ, ווי איך בין אַ מענטש! איך האָב לִיעב אַזעלכע מיידלעך!... (וויל געבען רעוועטשקען אַ גלעזל אין בעקעל. ריקעל גיט איהם איבער די הענד).

ר י ק ע לֿ . אָהן הענט! ביזט ניט נאָטאָן מאיסעיעוויטש...

ה ע ר ץ . געראַטען! זיי (ווייזט אַרויף) מעגען אַלסדינג, מיר טאָרען ניט.

ר י ק ע לֿ . זיי זענען בעלי־בתים, מיר זענען „מענטשען“...

ה ע ר ץ . הערט איהר, ריקעל סערדצע? איך האָב שוין אַ צייט ניט געהאַלטען די כלי. די פינגער זענען מיר שוין פאַרקלֿיאָקנעט, צו אַלֿ־די שוואַרצע יאָהר! מע דאַרף אַרויסנעמען דעם אינסטרומענט. (נעהמט אַרויס פון אונטער'ן בעט די גיטאַרע). ס'איז פּאַסקורנע אויפ'ן האַרצען, דאַרף מען צעטרייבען אַ ביסעלֿ די מחשבות... שפּיעלֿען אַ פּריילֿיכס... וואָס זאָלֿ איך אייך שפּיעלֿען? (שטעלט אַן די גיטאַרע). מיך אַז מע הערט שפּיעלֿען, ווערד מען די כפּרה!... (קוקט אויף רעוועטשקע'ן און ווינקט אויף איהר מיט די אויגען). איך

ל י ז א (פאלט צו מיט א געוויין צו ריקל'ען). מאמע מיינע טהייערע!

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (צו הערץ'ן). וואס ווייגט זי?

ה ע ר ץ. זי האט זיך דערמאנט א ווייגענדיגם

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (צו ריקל'ען). וואס ווייגט זי?

ר י ק ע ל. ס'איז איהר אנגעזאלעט אויפ'ן הארצען, ווייגט זי.

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (געהט צו צו ליזא'ן). וואס איז אייך? (ברעכט די הענד). זאגט מיר...

ל י ז א (ברעכט די הענד). אוי, זאל אייך גאט היטען... איהר זאלט נישט ווייסען דאס. וואס איך!... (קוקט ארויך אויף די טרעפ א ווייל, מיט טרערען פולע אויגען, פאלט צו ריקל'ען אויף די הענד, ווייגט ווי א קינד). זייט געזונד, מאמע מיינע געטרייע!... איהר זענט מיר געווען א מאמע!...

ר י ק ע ל (גלעט ליזא'ן איבער'ן קאפ). נו, נענוג, נענוג ווייגען, קינד! ס'א גאט'ס זאך, א גאט'ס זאך... פאהר געזונד. זאל דיר גאט באגליקען, ווי דו ווינשט זיך אליין... אודאי, ווען דו זאלסט מיך פאלגען!... פאהר געזונד!... (קאן נים רעדען מעהר. בעהאלט דאס פנים אין פארטוך. עס הערט זיך א צוגעפאהרענע פוהר. הערץ טהוט א חאפ דאס רויטע קעסטעל אויף די פליצעס. אויף זייגע אויגען שטעהען טרערען. ער מאכט זיך פרויליך).

ה ע ר ץ. דאס קעסטעל איז, קיין עין הרע, גוט נעפאקט. אפנים, קיין מאל נישט געקרענקט... (טראגט דאס ארויס פון דער טהיר. ליזא עהט נאך מיט א גרויין, ברעכט די הענד, קוקט צום לעצטען מאל ארויף, אויף די טרעפ. ריקעל ווייגט אין פארטוך. רעווטשקע בעטראכט אלעמען, הערט נים אויף צו ארבייטען).

ר י ק ע ל (צו זיך אליין). אט־אזוי־א באגעהט מען זיך מיט א „מענטשען". א „מענטש" און א הונט איז ביי זיי אלץ איין שווארץ יאהר... א מצוה אויף איהר — אליין שולדיג... א „מענטש"

חיים, שמעיה,
יאָסעלֿ, טאָררעס,
חנא וחסדא!...
נעציקֿ איז דאָ?
דאָ — דאָ — דאָ!
פייוועלֿ איז דאָ?
דאָ — דאָ — דאָ!
אוי־וועה, בעריקֿ!
אוי זשע, שמעריקֿ!...

(וואָס ווייטער ווערד דאָס שפּיעלען אַלץ שטאַרקער און פּריוליכער. הערץ קאָכט זיך, ריקעל און רעוועטשקע קאָטשען זיך פּאָר געלעכטער, בעמערקען נישט, אַז פּון דרויסען־טהיר איז אריינגעקומען ריקעל'ס מאַן — פּ י ש ע ל).

פ י ש ע ל (קומט אַן מיט שטילע טריט, שטעהט און הערט, ווי הערץ קאָכט זיך אינ'ם ליעדעל און ווי ריקעל מיט רעוועטשקען לאַכען, טהוט אַ הוסט). קיין עין הרע, ביי אייך פּריליך! גוט יום־טוב אייך!

ה ע ר ץ. גוט יאָהר. נישטאָ וואָס צו טהון, שפּיעלט מען אַביסעלֿ אויפ'ן אינסטרומענט.

פ י ש ע ל (אויפגעבראַכט). נישטאָ וואָס צו טהון, שלאָגט מען זיך קאָפּ אַן וואַנט! (צום ווייב). פּרעגט נאָר נישט אויפ'ן קינד, וואָס סע מאַכט? אַבי ס'איז, דאַנקען גאָט, דאָ א גיטאַרע, און אָט דער פּוסטעקראַט ברעמזעט אויף איהר!

ר י ק ע ל. זעה נאָר, זעץ דיך אַוועק פּריהער, רוה זיך אָפּ. (הערץ טראָגט איהם אונטער אַ בענקעל).

פ י ש ע ל (קוקט אויף הערץ'ן, ווי אַ גזלן, וויל זיך ניט זעצען אויף דעם בענקעל, וואָס הערץ האָט איהם אונטערגעטראָגען, טהוט דאָס אַ וואַרף־אָפּ. נעמט זיך איין אַנדער בענקעל, זעצט זיך אַוועק). זאָג מיר נאָר, דו פּיפּערנאָטער, דו שמינדער בגעץ, דו גרינער אָגרעס, דו

וואלט א בעלן נעווען, אז אלע שענע מיידלעך מיט אלע שענע ווייב־לעך זאלען מיך הערען... ריקעל קרוין! וואם זאל איך איך זינגען אזעלכעם, ס'זאל איך נעמען?

ר י ק ע ל. נעמען זאל דיך שוין — ווייסט דו ווער? זינג אונז א אידיש לידעל — און א סוף.

ה ע ר ץ. א אידיש ווילט איהר? וועל איך איך זינגען יקום פורקן. (שפּיעלט און זינגט א פרויליכס, קלאַפּט מיט'ן פוס און מאַכט מיט'ן קאָפּ).

יקום פורקן —
חיים, שמעיה,
חנא וחסדא!
בעריל איז דאָ?
דאָ — דאָ — דאָ!
שמעריל איז דאָ?
דאָ — דאָ — דאָ!
אוי־וועה, בעריל,
אוי זשע, שמעריל!
בעריל, שמעריל,
חיים, שמעיה,
חנא וחסדא, —
יאקעל איז דאָ?
דאָ — דאָ — דאָ!
טאַרעם איז דאָ?
דאָ — דאָ — דאָ!
אוי־וועה, בעריל!
אוי זשע, שמעריל!
אוי זשע, יאקעל!
אוי זשע, טאַרעם!
בעריל, שמעריל,

ד נ י א ל (חאפט אן הערצ'ן פאר'ן קאלנער פון הינטען). אט וועל איך דיר געבען א נעם־ארום, וועט דיר ווערען פינסטער איז די אויגען! געה ארויף, מע רופט דיך, פארברענט זאל דאס ווערען!

ה ע ר ץ. אטא געח*איך. (צו פישלען). זייט געזונד, האט א גוטען יאריד!

פ י ש ע ל (צו הערצ'ן פון דער ווייטען). מיט'ן קאפ איז דער ערד! ברעך דיר אויס א פוס, אדער אהינצו אדער צוריקוועגס! (הערץ אפ).

ד נ י א ל (לעגט אויס אויפ'ן טיש געלד אין עטליכע קופקעלעך. רעדט צו פישל'ען). איהר דארפט ניט זיין קיין קוזי דאסינ פון דעם משוגע'נעם ליץ. זיינע ווערטער האבען א ממשות, פונקט אזוי ווי דער הונט ביילט. (עפענט אויף דאס טיש־קעסטעל, נעמט ארויס די ביכער).

פ י ש ע ל. ניין. איהר פארשטעהט א מעשה? ביי זיי א „מענטש" האט דען א וועדטה פון א מענטשען? מע איז פער־קויפט צו זיי. מע ווייסט נישט פון קיין שבת, פון קיין יום־טוב. מע קוקט נישט אן קיין ווייב, קיין קינד. און טאמער מאכט זיך, מע חאפט זיך ארוים איין מאל איז א יובל, מע קומט צו געהן — טרעפט מען איהם, אט דעם שארלאטאן, ברעמזען אויפ'ן צימבעל, און זיי שטעהען. די טעלעצעס, און קוקען אויף זיין בייז וואונדער!...

ד נ י א ל. נארישקייטען! (צעהלט געלד און ווארפט אויף ביינדלער). נארישקייטען!...

ר י ק ע ל. (צו דניאל'ן). נו, זאגט שוין איהר אליין!

פ י ש ע ל (צו דניאל'ן). ביי אייך איז דאס נארישקייטען. און ביי מיר איז א וועהטיג מיט א פארדראס! מע מעג טאקי זיין ביי יענעם א „מענטש", אבער א מענטש איז מען דאך, און א מענטש האט א גאל מיט איין אמביציע! (שלאגט זיך אין האנצען).

פוילע קיסליצע! וואס ביזט דו מיר א רב שמעלקע מיט מיין ווייב. וואס דו אונטערהאלסט זי מיט ליעדלעך און מיט אינסטרומענטען?

ה ע ר ץ. ערשטענס, אונטערהאלט איך ניט נאר אייער ווייב אליין. צופיעל כבוד פאר איהר. און צווייטענס, דארף מען ניט פארגעסען, אז מע איז ביי יענעם א „מענטש", איז נישטא קיין מאן, נישטא קיין ווייב, נישטא קיין שוועסטער, נישטא קיין ברודער.

פ י ש ע ל. אזוי נאר? הפקר ציבעלעם?

ה ע ר ץ. וואס דען? הוליע קבצן! ס'איז היינט א פרייע וועלט!

ר י ק ע ל (צום מאן). וויים איך, וואס ער וועט דיר דערצעהלען, אט דער חושים!

פ י ש ע ל (אויסער זיך). וואס פאר א חושים איז ער? ער איז ניט קיין חושים; ער איז איין אויסגעלאזענער יונג, א הולטיי, א שמד'ילניק, א כל־בו'ניק מיט אויסגעדרעהטע וואנצעס, וואס פארדרעהט דעם קאפ פרעמדע ווייבלעך מיט נארישע מיידלעך!

ה ע ר ץ. זעהט נאר! איך בין שולדיג, אז אלע מיידלעך מיט אלע ווייבלעך זענען נאך מיר די כפרה!

ר י ק ע ל. די כפרה מעגסט דו שוין זיין פאר אלע אידען! שלים־מזל!

ה ע ר ץ. סע טהוט זיך אביסעל! למאי דארטען? (ווייזט מיט די אויגען ארויף). וואס איך זעה מיך דארטען אן — טאטעניו! נישטא קיין מאן, נישטא קיין ווייב, מיינם אזוי דיינם — שותפות־דיגם... וואס דארפט איהר מעהר — איך האב אליין געזעהן, ווי אונזער מחותן האט ארומגענומען די מאדאם אט אזוי א, אט וועלאיך אייך ווייזען... (ציהט אויס די העכד צו ריקל'ען).

ר י ק ע ל (טהוט איהם א שליידער־אפ פון זיך). מיט'ן קאפ אין דער ערד! (דניאל קומט אן פון אויבען).

פ י ש ע ל . זיי האבען אלע פיינט! וואלסט בעסער געזעהען אפגעבען זי אהער, בעשטעלען פאר א „מענטשען", זאל זי זיין מיט דיר...

ר י ק ע ל . דא? פאר א „מענטשען" מיט מיר? א. ניט דערלעבען זאל איך דאס גאר, רבונו של עולם! מיין קינד וועל איך אוועקגעבען צו אט די וועלף, ס'זאל פון איהר וועדען חלילה אזא תכלית, ווי ס'איז געווארען פון פאניטשקען, אדער פון ליזא'ן... (צום מאן. זאגט איהם עפעס אויפ'ן אויער, ניט אוועקלעגענדיג די ארבייט).

פ י ש ע ל (טהוט א שפרונג־אפ). א חלירע! א מיתה משונה! זיעבעצעהן חלירע'ס! אכצעהן מיתה משונה'ס! (מיט די קולאקעס ארויף אויף די טרעפ). ס'זאל אייך אנחאפען און ס'זאל אייך קויקלען און אויסקויקלען איינציגוויז, און ס'זאל ניט בלייבען פון אייך קיין שריד ופליט! ס'זאל א רוח אין אייער... (עס הערט זיך פון די טרעפ אראפ א פרויען־קול: „דניאל!" „דניאל?").

ד נ י א ל (וועדר מיט א קאפ קלענער, שרייעט ארויף). איך געה! איך געה! (אין א זיוט, געהענדיג ארויף). אראפ און ארויף! אראפ און ארויף! פארברענט זאל דאס וועדרען! (דניאל אפ).

פ י ש ע ל . אומעדום דאס אייגענע!... (גלייבט זיך אויס די בוינער, קלויבט זיך געהן). דארט זוכט מען מיר שוין. מע שרייט שוין: „פישעל!" פון אלע זייטען: „פישעל! פישעל!" פישלעען זאל זיך זיי אין קאפ, רבנו של עולם! ס'זאל זיך זיי אזוי גלוסטען צו לעבען אויף דער וועלט, ווי מיר גלוסט זיך אוועקצוגעהן פון דאנען, חאטש די גרויסע פארגעניגענס וואס מע האט, אז מע קומט אהער... (זיפצט). אך־אך־אך! מילא, אז מען איז „מענטשען" ביי יענעם, דארף מען טאקי אזוי זיין פארקויפט? אפגעריסען מאן פון ווייב, מאמע פון קינדער, שוועסטער פון ברידער... פע! א

ד נ י א ל . וואָסער אַמביציע? (וואַרפט אויף ביינדלעך). אַמ־ביציע!... א מענטש מיט אַמביציעס! ווי קומט צו א „מענטשען" אַמביציעס?

ר י ק ע ל (צו דניאל'ן). זאָגט שוין איהר אַליין טאַקי, אַמ־ביציע גאָר!

פ י ש ע ל . אודאי אַמביציע! מע איז טאַקי ניט מעהר ווי א „מענטש" ביי יענעם, א „מענטש" האָט אַבער אויך א נשמה! א נאָנצע וואָך איז מען איינגעשפאַנט, ווי אַיין אייזעל, אוז טאָמער מאַכט זיך אַיין מאָל אַרויס זעהען זיך מיט'ן קינד, צי מיט'ן ווייב, טרעפט מען זיך דער שוואַרץ יאָהר ווייסט מיט וועמען!... (וויקעלט אויס פון א פּאַפּיער א שאָל, גיט ריקלען). נאָ, דאָס האָב איך דיר געקויפט א שאָל. קאָסט א דרייערל. א מציאה פון א גנב!...

ר י ק ע ל . טאַקי? אוי, איך וועל דאָס אַוועקגעבען פּיי־געלע'ן, זי גענהט נעבאָך נאָקעט... איך האָב זיך געזעהן מיט איהר יענע וואָך אין מארק אויף א מינוט. ווייזט אויס, אז קיין האָניג לעקט זי דאָרט ניט... אז אָך אוז וועה צו די יאָהרען, אז מע איז אַליין א „מענטש" ביי יענעם אוז מע דאַרף נאָך האַלטען א קינד הינטער די אויגען. מע איז פארקויפט. (נעמט זיך צוריק צו דער ארבייט).

פ י ש ע ל . פארקויפט? פון דעסטוועגען וואַלסט דו נאָך געקאָנט אויספיהרען, מאַהלט אייך, זיך זעהן מיט איהר אַביסעל אָפּטער. האָסט קיין צייט ניט געהן צו איהר? דו שלאָפסט אין שלייער? קאָן זי קומען צו דיר. מע טאָר זיך ניט דערווייטערען פון א קינד.

ר י ק ע ל . אָט זאָגט ער מיר מוסר. דערווייטערען זיך פון א קינד. די מאַמאָ וויל ניט וויסען פון קיין קינדער. די מאַמאָ האָט פיינט א „מענטשען". וואָס האָט קינדער. דאָס וויסט דו, צי ניין?

ר י ק ע ל . נו, יא. נעם, למשל, אט דו אליין טאקי. אט ביזט דו איצט א „מענטש" ביי יענעם. וועסט אנקלויבען עמליכע קערבלעך, וועסט דו מסתמא חתונה האבען אויך פאר א „מענטשען"?

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . פאר וועמען זאגט איהר?

ר י ק ע ל . פאר א „מענטשען".

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . פאר וועמען דען האט א מענטש חתונה? ניט פאר קיין מענטשען?

ר י ק ע ל (א פלעסק מיט די הענד). אוי, אידען! איז דאס מיידעל נאריש — מע קאן בלייבען אהן א בויך לאכענדיג! (עס קומט אן פון די טרעפ הערן מיט א פאק מלבושים).

ה ע ר ץ . דער אראפ, דער ארויף! דער ארויף, דער אראפ! איך האב עס געהאפט פון איהר א פעטשאטעק! דניאל האט זיך אויך נישט גענארט פון איהר! פריהער פון איהם, דערנאך פון איהר... דער אראפ, דער ארויף! דער ארויף, דער אראפ! (נעמט זיך צו די מלבושים, שפייעט אויפ'ן בערשטעל און בערשטעלט). ארויף און אראפ! אראפ און ארויף!

ר י ק ע ל . וואס קאיעט דאס מיט זיי היינט ווי א קדחת!

ה ע ר ץ (בערשטעלט). ווייסט זיי דער רוח—ארויף און אראפ! אראפ און ארויף! מע ריכט זיך אויך נעסט. די קראקאוועצקים דארפען באלד זיין. די מאמע מיט דער טאכטער. ארויף און אראפ! אראפ און ארויף! נאטאן מאיסעיעוויטש האט זיך אויסגעפוצט ווי א מויד. ס'איז א סברה, אז ס'וועט זיין א שדוך. ארויף און אראפ! אראפ און ארויף! (צו רעוועטשקע'ן). בארישני, ביזט נע־בליבען אהן ארבייט? עפיס זיצסט דו מיר, ווי א מחותנת'טע אויף א פרעמדער חתונה? נשמה מיינע, העלף מיר פוצען די מלבושים, קעצעלע! (גיט איהר דאס בערשטעל). אונזער מאראם

פּאסקודנע וועלט! (צו רעווועטשקע'ן). הערסט דו, מיידעלע! ביזט דאָ אַ נייע פּאקאיאווע מסתמא? דו וועסט דאָך אַמאָל חתונה האָבען? גאָט זאָל דיך היטען, זאָלסט זיין נאָך דער חתונה אַ „מענטש" ביי יענעם! דעם דריטען טאָג אַ שטיקעלע ברויט — אַבי אַליין. (צו ריקל'ען). און דו? מענסט זיין, נישקשה, אַביסעלע מעהר פּוז דער וויטען מיט דעם מוזיקאַנט, וואָס האָט אַרויפּגערעהט די וואַנצעם אַרויף, ווי עפּיס רעכטס... אַ גוטען! (פּישעל אַפּ).

ר י ק ע ל. (קוקט איהם נאָך אַ ווייל, צעלאַכט זיך). אָט וועל איך מיך געהן אַוועקזעצען קלאָגען אויף חורבן בית המקדש, חא־חא־חא!

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (איבערראַשט). וואָס לאַכט איהר?

ר י ק ע ל. וואָס זאָל איך ווייגען?

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. ער איז דען ניט נערעכט, אייער מאַן?

ר י ק ע ל. וועד זאָגט דען, אַז ער איז אומגערעכט?

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. למאי זשע טהוט איהר איהם אַן יסורים?

ר י ק ע ל. איך איהם? וואָס טהו איך איהם? וואָס ביז איך שולדיג, אַז מיר זענען ביידע פּארקויפּטע מענטשען? פּריהער, מיידעלע־ווייז, ביז איך געווען אַלע יאָהרען אַ „מענטש" ביי יענעם. געקלויבען, געקלויבען נדן, חתונה געהאָט פּאר איהם, געזעהן, ס'איז קיין תכלית ניט, ער וועט זיין ביי יענעם אַ „מענטש", און איך וועל זיצען ווי אַ פּריצה מיט צענויפּנעלעניטע העמד, האָב איך מיך געשטעלט פּאר אַ „מענטשען". און אַז מיין פּייגעלע איז אונטער־געוואַכסען, האָב איך זי אויך באשטעלט פּאר אַ „מענטשען"...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. פּאר אַ „מענטשען"?

ר י ק ע ל. פּאר אַ „מענטשען". מיר זענען „מענטשען", און אונזערע קינדער זענען „מענטשען", און אונזערע קינדס־קינדער, אפּנים, וועלען אויך זיין „מענטשען". שוין אזוי באשערט פּון גאָט. מיר זאָלען זיין „מענטשען"...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. באשערט פּון גאָט. מיר זאָלען זיין „מענטשען"?

(טהוט אַ זעץ איבער די קעשענע). חאַ־חאַ־חאַ! (צו רעוועטשקע'ן). וואָס קוקסט דו אַזוי אויף מיר מיט אָפענע אויגען? ווער ביזט דו? אַ נייע פּאַקאַיאַווע? און וואו איז לויזאַ?... (טהוט אַ פּויק און אַ מאַך מיט דער האַנד). דורכגעטרײַבען? חאַ־חאַ־חאַ! מיר איז בעסער פון אייך אלעמען אַט־דאָ־אַ, טשאַרט פּאַבערי!... איך האָב מיר מיין שטוב, פּיער ציפער מיט אַ קיך, פּאַראַל דע אַנאַר, מיט אַ פּולען קאַסטען מיט גרעטס, מיט אַ פּולע שאַפע מיט קלײדער, אוו ציערונג קעלקשאַז דע מאַניפיק!... ערשט נישט לאַנג האָט מען ביי מיר אַוועקגע'גנב'עט אַ פּאַר בריליאַנטענע אויהרינגלעך, טאַקי מיינער אַ חתן, אַ טשערקעס פון קאַווקאַז מיט ברענענדיגע אויגען, חאַ־חאַ־חאַ!... זעה נאָר, ווי זי קוקט אויף מיר!... (וווייזט אויף רעוועטשקע'ן).

ר י ק ע ל (צו הערצ'ן). זי איז מיר עפּעס צו פרייליך!

ה ע ר ץ. איך האָב מורא, אַז זי איז אונטער'ן גלעזעל.

פ א נ י ט ש ק ע. סע נעפּא ווהו! איך טרינק נישט! איך טרינק נישט קיין בראַנפּען, איך טרינק ווויין! שאַמפּאַנסקאַיע, פּאַראַל דע אַנאַר!... (חאַפּט ארויס אַ סיגאַרעטעל, הערץ טראָגט אונטער פּייער).

ה ע ר ץ. אַזוי? האָסט דו שוין אַ חתן, פּאַניטשקע?

פ א נ י ט ש ק ע. פּאַשאַל! וואָסער פּאַניטשקע? אויס פּאַניטשקע! פּאַניא יעפּימאַוונא, טשאַרט פּאַבערי! אַלע אפּיצערעז, פּאַלקאַוויקעס, גענעראַלעז — ווייסען נאָר פּאַניא יעפּימאַוונא, אי באַסטא!... פּאַר פּאַניא יעפּימאַוונא האָבען זיך צוויי סטודענטען געשלאָגען, פּאַראַל דע אַנאַר! מיך האָט מען אויך געשלאָגען, איהר זעהט? (פּערקאַטשעט די אַרבעל, וווייזט אַ בלויען צייכען). נאָט, קוקט, טשאַרט וואָס פּאַבערי, חאַ־חאַ־חאַ!... (לאַכט היסטעריש).

ר י ק ע ל (נעמט זי פּאַר אַ האַנד, זעצט זי אַוועק ביים אויוועז נעבען זיך). דערצעהל נאָר, קינד, וואו ביזט דו געווען די גאַנצע צייט? פּאַר וואָס זעהט מען דיך ניט?

האט פיינט, אז מע זיצט, ווי א פריצה. זיצען, זאגט זי, איז פאר א „מענטשען" אומגעווינד. (ער טהוט זי א קניפ אין בעקעל). בעקעלעך, ווי די פאמפעשקעס!

ר י ק ע ל (גיט איהם איבער די העגד). אזאס, דו משומד! מיינט, ס'איז איהם לייא.

ה ע ר ץ. מע דארף זי איינגעווועהנען בים־עכווייז, איידער זי וועט קומען ארויף אוז איידער אונזער נאטאז מאיסעיעוויטש וועט זיך מיט איהר בעקענען... שאט! אן געהט פאניטשקע! א גאסט!... ריקעל, צעווארפט דעם אויוועז! (עס קומט אן פ א נ י ט ש ק ע פון דרויסען, איין אויסגעפוצטע, איין אנגעפארבטע, פאלט ריקלע'ן אויפ'ן האלז).

פ א נ י ט ש ק ע. באז זשור, מאדאם!

ר י ק ע ל. טהו נאר א קוק — א גאנצע פריצה! פאניטשקע! פאר וואס זעהט מען דיך ניט? די גאנצע צייט מורא געהאט זיך בעווייזען? וואו ביזט דו אצינד? וואס מאכסט דו?

ה ע ר ץ. זעה נאר, אין איין קלאפ, ווי די עשרת בני המן! לאוז איהר איבערחאפען דעם אטהעם. (גיט איהר די האנד, טראגט איהר אונטער א בענקעל).

פ א נ י ט ש ק ע (צו הערצ'ן). מערסי, מאסיע! (פערנייגט זיך צו איהם).

ה ע ר ץ. דו רעדסט שוין אויף פראנצויזיש?

פ א נ י ט ש ק ע. חא־חא־חא! קיין אנדער שפראך רעד איך ניט אצינד, א חוץ פראנצויזיש. באז זשור, זשע וואו פרי, קעסקעסע דאניי מאא, קעלקשאז אדעוואואר ל'ארזשאז מאסיע — הא? פערשטאנעז וואס איך האב דא געזאגט?... איהר קוקט אויף מיר אוז וואונדערט זיך? בלאטע! ס'איז שוין ניט די פאניטשקע וואס אמאל!... אטאנדע! פאניטשקע איז שוין מעהר נישט קיין „מענטש" ביי יענעם! איך בין מיר אליין פאר זיך א „מענטש"!... וואאליא!

פ א נ י ט ש ק ע (צו רעווישקע'ן). אוועקט! אוועקט פון מיר! ריהר מיך נישט אן! דו ביזט א הייליגע!... איהר קאנט זיך נאך אלע אננעמען פון מיר, חא־חא־חא! ווי מיין חתן זאגט... איך האב א חתן א פאעטן, א דיכטער, שרייבט ער ליעדלעך, חא־חא־חא!

ה ע ר ץ. וויפיעל חתנים זי האט!

פ א נ י ט ש ק ע. וויפיעל חתנים. זאגסט דו? און דו האסט זיך ניט געשרבענט אמאל צו מיר, מאן שער אמי?... עי מי ראושא מיט די אויסגעדרעהטע וואנצעס, קום מיט מיר א וואלס, סיל וואו פלע! (חאפט הערצ'ן טאנצען. אויף די טרעפ בעווייזט זיך מאדאם גאלד, נאבדעם דניאל. מאדאם גאלד שטעהט א ווייל אויף די טרעפ, קוקט זיך איין, דערקענט פאניטשקע'ן).

מ א ד ם ג א ל ד (שטארק אויפגערעגט). וואס איז דאס? ביי מיר אין קיוף?? מיינע „מענטשען" זאלען זיך ערלויבען??? מיט אזא ????? דניאל, היינטיגען טאג זאלען מיר אפגעשאפט ווערען אלע „מענטשען"! דו הערסט? אלע „מענטשען"!!

ד נ י א ל (איינגעבויגען אין דרייען). אלע „מענטשען". אלע „מענטשען"!...

פ א נ י ט ש ק ע (ארויף צו דער מאדאם). דורכטרייבען אלע „מענטשען"? אייך איז גרינג „מענטשען" צונעמען און „מענטשען" אפשאפען! איהר ווארפט זיך מיט „מענטשען", מא שער מאדאם! אויב ס'איז איבער מיר, ארעוואאר אוועק פלעזיר! (מאכט איהר א קניקסען). גרייסט אייער עהרליכען תכשיט נאטאן מאיסע־יעוויטש. מיר וועלען זיך נאך אמאל בעגענענען מיט איהם!... און איהר ווארפט זיך נאר ניט אזוי מיט „מענטשען", מאדאם, ווארום „מענטשען" זענען אויך מענטשען, טשארט וואס פאבערי!...

מ א ד ם נ א ל ד (טופעט מיט די פיס). דניאל! וואס שטעהסט דו, ווי א לעהמענער גולם? ווארף זי ארויס! ווארף זיי אלעמען ארויס! אלעמען! אלע „מענטשען"! אין דער ערד אריין!

פ א נ י ט ש ק ע . וואס זאל איך דערצעהלען ? איך האב שוין דא אויסדערצעהלט אלסדינג !... נאר וואס דא טהוט זיך (ווייזט אויפ'ן הארצען) — דאס איז נישט קיינעמס עסק ! חא־חא־חא !... און דארט אויבען וואס הערט זיך ? (בעווייזט ארויף אויף די טרעפ). ליזא'ן אפנעשאפט און די צוגענומען ? ... (ווייזט אויף רעווטשקע'ן). זיי שאפען אפ און נעמען צו... אלע מאל נייע „מענטשען" ? אלע מאל נייע „מענטשען" ? חא־חא־חא ! „מענטשען", חא־חא־חא ! ... וואס האט איהר אראפגעלאזט די נאז אלע ? וואס קוקט איהר מיך אן ? וואס איך לאך, חא־חא־חא ? ס'איז מיר גוט, לאך איך ! ... חא־חא־חא ! ס'זאל זיי זיין אזוי גוט, ווי מיר ! (ווייזט ארויף אויף די טרעפ).

ה ע ר ץ . אמן !

פ א נ י ט ש ק ע . חאטש האלב ווי מיר !

ה ע ר ץ . אמן יהא שמיה רבה !

פ א נ י ט ש ק ע . דאס האב איך זיי, זיי צו פארדאנקען מיט דעם גוטסקייט, וואס מיר איז אצינד, חא־חא־חא ! ניט קיין טאג, ניט קיין נאכט, תמיד אויסגעפוצט, תמיד אנגעפארבט, תמיד פרייליך ! און מיין ברודער ? מיין ברודער איז פאר חרפה אוועק פון דאנען. אוועק, מע ווייסט ניט וואוהין. ס'איז א סברה, אז ער זיצט... (רעדט שטיל). ער איז א פ א ל י ט י ־ ט ש ע ס ק י . פריהער איז ער געווען א שטילינקער, איצט איז ער נעווארען א פ א ל י ט י ט ש ע ס ק י ... פאר בזיון, פאר צרות... (פוייזט). אוי, האט ער מיך אמאל ליעב געהאט ! ליעב נעהאט ! ליעב נעהאט ! (צעווייגט זיך היסטעריש).

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (געהט צו צו איהר, ווייל זי בערוהיגען). ווייניגט נישט... וואס איז אייך ? זאגט, וואס איז אייך ?...

ר י ק ע ל (ווייניגט אין פארטוך). אזא סוף אויף אלע אונזערע שונאים !

דאָס גרויסע געוויכט. א פּאָלקס־
שפּיעל אין פּיער אקטען.

נעשריבען אין יאָהר 1915.

אין דער ערד ארויז די „מענטשען“. איהר מאכט מיר א תל פון מיין שטוב! איהר פארפאסקודיגט מיר מיין שטוב!!!...

ד נ י א ל (אראפ צום טיש, תאפט ארויס דאס געלד פון טישקעס־טעל מיט די פאפיערען מיט די ביכלעך, טהוט דאס א וואנדערף דער מאדאם צו די פיס אינאיינעם מיט'ן בינטעל שליסלען, פערשפיעלט זיך פון אויבען ביז אראפ). גענוג! גענוג האב איך געשוויגען, פארברענט זאל דאס ווערען! (צו די דיענסטען הויך). איהר מאכט זיי א תל פון זייער שטוב! איהר פארפאסקודיגט זיי די שטוב! מיר, „מענטשען“, פארפאסקודיגען זיי זייער שטוב!... טהוט זיך אן! קומט! קומט אוועק פון דאנען! מיר טארען דא ניט זיין! ווער זענען מיר? וואס זענען מיר? מיר זענען ערגער פון ערגער! מיר זענען גארניט! מיר זענען דער רוח ווייסט וואס! מיר זענען „מענטשען“! „מענטשען“ זענען מיר! (אויסער זיך, די אויגען אנגעגאסען, שרייעט הויך). מענטשען! מענטשען!...

(פ א ר ח א נ ג).

די פֿאַרשוינען:

שימעלע סאַראַקער. אַ שנייַדער בן שנייַדער, אַ מענש אין די מיטעלע יאָהרען, מיט אַ קול נגינה.

עטי־מעני. זיין וויב. אַ טשיקאַווע אידענע.

ביילקע. זייער טעכטערעל. אַ מיידל אַ פֿאַרשוין.

מאטעל קאסאי. } שנייַדערייונגען. טשעפּקע בחורים.
קאפּעל פאלבאן. }

אסקאר סאלאמאנאוויטש (רב אשר) פיין. אַ איד אַ נגיד, איין אַריסטאָקראַט, מיט אַ בייכעל און מיט א ליסינע.

גערטרודא וולאדימיראוונא (נאלדע) פיין. זיין מאַדאַם. גרין ווי גראַז.

סאלאמאן אסקארָאוויטש פיין. זייער זוהנ־דעל. אַ שענער יונג.

קאלטון. אַ פּריקאַזטשיק ביי די פּויגס. אַ בחור אַ פּערזאָהענוש.

סאלאוויטשיק. אַ מאַדערנער שדכן מיט אַ קאַפּעליש.

גאלדענטאלער. אַ דירעקטאָר פון א באַנק.

הימעלפארב. אַ בוכהאַלטער. אַ מענטש מיט אַ צינגעל.

וויגדאַרטשוק. אַ געוועזענער מוזיקאַנט. אַ מענש מיט געדאַנקען.

רובינטשיק. אַ געוועזענער פֿאַריקמאכער. זיינער אַ חבר.

פערל די מיטניטשקע. אַ אידענע וואָס פערקויפט מעהל און מאַהלט ווי אַ מיהל.

מענדעל דער לאקיי. אַ געוועזענער משרת, איצט אַ „לאַקיי".

יוכבד די מויד. אַ שטובמיידל, אַ האַנאַריסטע נקבה.

ערשטער אקט.

אַ גרויס חדר, אויף בעל־מלאכה'שען צושטאַנד מעבלירט. אַ לאַנגער טיש. אויפ'ן טיש אַנגעוואַרפען שניט־סחורה, אַ גרויס־ער שער מיט אַ קרוידעל. בויִם טיש זיצען בוידע יונגען, מאַטעל קאסאַי און קאַפּעל פאלבאַן, פער־טיעפט אין דער אַרבייט און זיפצען. בויִם פענסטער שטעהט אַ נויה־מאַשין. צווישן טירען: אייגע אין דרויסען אַרויס, די אנדערע צו דער קיך צו.

מאטעל קאסאי. אויף גוי'שע קעפּ! וואָס זיפצסט דו, קאַפּעל?

קאַפּעל פאלבאַן. וואָס זיפצסט דו, מאטעל? דו מעגסט?

מאטעל קאסאי. לאַמיר זיך וועטען, אז איך וויים, וואָס דו זיפצסט.

קאַפּעל פאלבאַן. אז דו וויסט, היינט וואָס פרעגסט דו? (פויזע).

מאטעל קאסאי. קאַפּעל! אז דו וועסט מיר געבען דאָס וואַרט, אז דו וועסט קיינעם ניט דערצעהלען, וועל איך דיר עפּעס זאָגען.

קאַפּעל פאלבאַן (גיט איהם די האַנד). אט האסט דו מיין האַנד.

מאטעל קאסאי (קוקט זיך ארום). קאַפּעל! ביז וואַנען וועלען מיר זיך שפּיעלען אין בעהעלטעניש? צו־וואָס קאמעדיעס? צייט מיר זאלען זיך דורכשמועסען... איין מאל פאר אלע מאל — וואָס וועלען מיר דערמיט פּועל'ען? גאַרנישט מיט גאַרנישט. מיר בויידע האבען ליעב איין מויידעל, אז דער רוח נעמט אונז אוועק!

א קצב, א באקאליישטשיק, גבאים פון תלמוד תורה, הערערן און דאמען, און גלאט אידען און וויבער.

ארט — אַ אידישע שטאָדט אין דער אַלטער חיים.

ציט — פּאַר דער מלחמה.

איך דיך חאטש א קוש טהון! (זיי צעקושען זיך מיט אַ פּעטען הויכען סמאַצקעדיגען קוש. עס עפּענט זיך די דרויסען־טהיר און עס קומט־אַן ב י י ל ק ע מיט אַ פּעקעל סחורה, וויס־גרעטס. זי לעגט אַוועק דאָס פּע־קעל אויפ'ן טיש, טהוט אויס דאָס היטעלע, מאַכט צו־רעכט די האָר, גרייט זיך זעצען צו דער מאַשין).

ב י י ל ק ע. מאַטע! קאַסאי! קאַפּע! פּאַלבאַן! וואָס זיצט איהר, ווי די חתנים? פּאַר וואָס צענעמט איהר ניט דאָס פּעקעל? (בויעדע יונגען טהוען זיך אַ וואַרף צום פּעקעל. ביילקע צעלאַכט זיך).

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו ביילקען). ביילקע! מיר האָבען אייך געוואַלט עפּעס פּרעזענט אַ זאַך.

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן (זיפּצט). יאָ, עפּעס אַ זאַך פּרעזענט.

ב י י ל ק ע. ביידע איין זאַך? צי יעדער בעזונדער אַ זאַך?

מ א ט ע ל ק א ס א י. ס'איז איין זאַך, נאָר עס געהער זיך אַן מיט יעדען בעזונדער... פּון אונז ביידען...

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן. טאַקי פּון אונז ביידען, הייסט עס...

ב י י ל ק ע (פּערשטעלט זיך די אויערען). טרא־טאַ־טא־טאַ־טא! אַז איהר'ט רעדען ביידע מיט אַמאָל!...

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו קאַפּלען). לאָז מיך — איכ'ל רעדען.

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן (צו מאַטלען). רעד דו, רעד!

מ א ט ע ל ק א ס א י. אוי, ביילקע! וואָס וויסט איהר?... מיר קלויבען זיך שוין פּון לאַנג!...

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן (זיפּצט). נאָך פּון פּאַראַדעהרען!...

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו קאַפּלען). שלאָג זשע ניט איבער! ממה נפשך — אַדער איך, אַדער דו...

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן (צו מאַטלען). נו, רעד, רעד! וועט לאָזט דיך ניט?

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו ביילקען). האָבען מיר געוואַלט פּריהער א שמועס טהון מיט'ן טאַטען...

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן. מיט'ן בעל־הבית. הייסט עס...

קאפעל פאלבאן. דו מיינסט ביילקען? (לאזט ארויף די אויגען).

מאטעל קאסאי. מיר פאר דיין שכל, ליכטיגער פנים! וועמען דען מיין איך — דעם רב'ס מאכטער? פערשטעהט זיך, אז איך מיין ניט קיין אנדערע, נאר אונזער בעל־הבית'ס טעכטערעל, ביילקען מיין איך... איז דאך ממה־נפשך: אדער איך, אדער דו... ביידע קאנען מיר דאך פאר איין מיידעל ניט חתונה האבען... ווי מיינסט דו, קאפעל?

קאפעל פאלבאן. איך מיין, אז נייו.

מאטעל קאסאי. אויף מיר אזא יאהר, וואס פאר א שטיק חכם דו ביזט! וועמען, הייסט דאס, זי האט ליעב, דעם וועט זי נעמען... איז דאס קלאר?

קאפעל פאלבאן. קלאר, ווי דער טאג.

מאטעל קאסאי. לעבען זאלסט דו מיר, ביזט קלוג. ווי די וועלט! וואס זשע טהוט מען אבער, קאפעל סערצע, טאמער האט זי אונז ביידען גלייך ליעב?

קאפעל פאלבאן. נו־יא, וואס טהוט מען דעמאלט?

מאטעל קאסאי. אט אזוי האב איך דיך ליעב! דעמאלט איז דא נור איין עצה.

קאפעל פאלבאן. דהיינו, וואס פאר איין עצה, מאטעל?

מאטעל קאסאי. מיר'ן וואפענו גורל, ציהען קניפלעך. אוו וועט ס'וועט ארויסציהען דאס קניפעל — דער וועט זיין דער גליקליכער... האסט דו עס צעקייט? (קאפעל שאקלט מיט'ן קאפ). אויב אזוי, דארפען מיר זיך ביידע געבען תקיעת־כף, אז וואס מיר האבען אפגעמאכט איז הייליג, און אז מיר דארפען געהן ביידע האנד ביי האנד, זיך העלפען איינס דאס אנדערע איז א גוויט אוו אנוועניגדעו אלע מיטלעו, אז ביילקע זאל זיין אונזערע... דאס הייסט, זי זאל זיין מיינע אדער דיינע! איז דאס געמאכט? געב מיר נור דיין יד! (קאפעל ציהט איהם אוים די האנד). געב אהער די מארדע, לאם

ע ט י ־ מ ע נ י . דער טאטע נאך ניטא? (נעמט זיך צום קאשעק, לעדיגט איהם אויס). א יקרות געווארען אויף קנאבעל — זאל גאט היטען! א שטיקל גליק חאטש, וואס ציבעלעס איז וואלווע. און רעד מיט איהם, זאפּ־ער — דוקא קנאבעל! אט איז ער, דער ברויטגעבער, מע זאל דערמאנען משיח'ן! (עס קומט אן ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר מיט א מאדנעם גרויסען קאשקעט אויפ'ן קאפּ און מיט איין אלטער גע'לער ריפּסענער קאפּאטע. ווי ער קומט אריין וואַרפט ער ארא פּ די קאפּאטע, בלייבט מיט די ווייסע ארבעל, און א ציצה פון טלית־קטן קוקט ארויס פון א לייבעל, וואס שפּיעלט א ראלע פון א זשילעט, מיט גרויסע קעשענים און מיט נאדלען אין דער רעכטער לאפּ. אין באדד זעהט זיך א וויסער פּאדים. איבער'ן האלז העגנט ביי איהם א לאנגע סאנטימעטער־מאס, אויף דער נאז טהוט ער אן א פּאר ברילען, אויפ'ן קאפּ — א יארמלקע, וואס מע זעהט זי קוים ארויס פון די געדיכטע האר, און ער נעמט זיך גלייך צו דער שער, מאהלט פריהער מיט'ן קריי־דעל אויף דער שוואַרצער מאטעריע, וואס ליגט גרויט אויפ'ן טיש).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שניידענדיג, זינגט ער אונטער דער נאז). עמך — אונזער פאלק, שער און אייזען — עמך!... (צום ווייב). וואס האסט דו געזאגט — משיח?...

ע ט י ־ מ ע נ י (געבראכט פון קיך א פּאר טעפּלעך, זעצט זיך אוועק אן א זייט, שיילט קארטאפּליס). איך זאג, מע זאל דערמאנען משיח'ן. מע האט גערעדט פון קנאבעל, ביזט דו אנגעקומען.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צייכענט מיט'ן קרייד־דעל). א סמיכות הפּרשה! דערימאך געהען קאטשקעס בארווים און נעמן אהן פּלודערען... (די טאכטער און די יונגען לאכען).

ע ט י ־ מ ע נ י (בעלעדיגט). ער דרשנ'ט, און זיי קוועלען אז. טאמער וויסט דו, וואס איז דער נעלענדער?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואס זשע? אז מע רעדט פון קנאבעל, דערימאך איז וואס?

מ א ט ע ל ק א ס א י (קוקט אויף קאַפּלען בייז). דערנאָך האָבען מיר זיך בעטראַכט — נייז, ס׳טויג ניט: אויף צו פריהער דאַרפען מיר איבערדעזען מיט אייך...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. ווארום מיר ווייסען דאָך ניט, ווער פון אונז ביידען...

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו קאַפּלען). וואָס זשע חאַפּסט דו ביי מיר פונ׳ם מויל?

ב י י ל ק ע. שא! ווייסט איהר וואָס? לאָמיר נאָר ווארפען גורל, ציהען קניפּלעך. (מאַכט א קניפּעל אין נאָז־טיכעל). וועט ס׳וועט ארויסציהען דאָס קניפּעל, דער וועט רעדען.

מ א ט ע ל ק א ס א י. אוי! לעבען זאָלט איהר, ביילקע, נשמה טייערע! מיר האָבען טאָקי נאָר־וואָס אפּגערעדט צווישען אונז ביידע, אז מיר זאָלען ציהען קניפּלעך...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. ניט אויף רעדען — אויף אייז אנ־דער זאָך...

ב י י ל ק ע. אויף וואָסער זאָך?

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. אז מיר... אז איהר...

מ א ט ע ל ק א ס א י. א ביסעל א לשון! (קרימט איהם איבער). אז מיר... אז איהר!... אט וועל איך...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. נו, זאג דו, זאג!

מ א ט ע ל ק א ס א י. איז געבליבען ביי אונז אפּגעמאַכט: אזוי ווי מיר ווייסען ניט וועד, דאָס הייסט, וועמען, איך מיין, וועד וועמען... זאָלען מיר אויף צו פריהער ווארפען גורל, וועד ס׳וועט ארויסציהען דאָס קניפּעל, דער לאָז אייך... מיין איך. דעם זאָלט איהר... טפו — אז ער לאָזט ניט רעדען!

ב י י ל ק ע. חא־חא־חא! (עס עפענט זיך די דרויסען־טחיר און עס קאַטשעט זיך אַריין ע ט י ־ מ ע נ י מיט א גרויסען קאַשעק, אָנגעלאָדען מיט כל המינים גרינס פונ׳ם מאַרק. די יונגען טהוען זיך א וואַרף צו דער אַרבייט. ביילקע — צו דער מאַשין).

ס א ל א מ א ן (צו דער שניידעריו). אמשען ראד! (צום שניידער). און וואס הערט זיך, דאראנאי סאסיעד, וועגען מיין ליעטני קאסטיום?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אייער זומערדיגער קאסטיום? הלואי וואלט איך שוין אזוי זיין באוואהרענט מיט דירה־געלד צאה־לען אייער פאפאשע, ווי איהר זענט באוואהרענט מיט א זומער־דיגען גארניטער.

ע ט י ־ מ ע נ י (צום מאן). טאמער וואלסט דו איהם טאקי גע'דבר'ט, אז ער זאל דבר'ען זיין אבי, אז דער אבי זאל דבר'ן דעם שענעם פריקאזטשיק, ער זאל אזוי גוט זיין נישט דעקוטשען מיט'ן דירה־געלד?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (נעמט אראפ פונ'ם פלעקעל א זומערדיגען, נאר ניט קיין פערענדיגטען אנצוג. צום וויב). הערסט דאך, אז ער איז מבין כל דבור!... (ער מעסט אן אויף סאלאמאנען דעם וויסען פידזשאק). אויף מיר אזא יאהר, ווי עס ליגט אויף אייך אויסגעגאסטן! איך, אז איך נעם זיך צו א שטיקעל ארבייט, זעה איך, ס'זאל זיין עמך — שער און אייזען אונזער פאלק! אזא יאהר אויף מיר!

ע ט י ־ מ ע נ י. אמן!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שפיעגעלט זיך אין דעם פידזשאק). כ'וואלט א בעלן געווען אין דעם גרעסטען קלייד־מאגאזין זאל מען אייך דערלאנגען אזא מין שטיקעל ארבייט. נאר ווי לאנג קרענ־קען זיי! שער און אייזען אונזער פאלק — עמך!

ע ט י ־ מ ע נ י. אמן!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום וויב). ברוך הוא וברוך שמו אמן! ביזט אין שול, להבדיל, וואס דו האסט זיך צע'אמנ'ט?

ס א ל א מ א ן. קאגדא זשע?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ווען איהר'ט עס האבען פאר־טיג? הלואי וואלט איך שוין אזוי גיך געווען פארטיג מיט דירה־

ע ט י ־ מ ע נ י . זאג איך. אז קנאבעל איז מיט נאלד גלייך, און דו האסט אקוראט ליעב קנאבעל...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . דעריבער דארף קומען משיח? (קלאפט אין טיש). וואו איז מיין שער? (געפינט די שער). די שער איז דא! (ער נעמט זיך מיט דער שער שניידען איבער די ציוכענס, חאפט אראפ אלע מינוט די פאפיערענע מאס פון האלז, זינגט בעת מעשה א ליעדעל. ביידע יונגען און די טאבטער האלטען אונטער).

ע ט י ־ מ ע נ י (זיפצט). אט באלד וועט קומען א זאקיציע— דער שענער פריקאזטשיק פונ׳ם שענעם בעל־הבית׳ל, א חלירע זאל קומען אויף זיין קאפ און אויפ׳ן בעל־הבית׳ס הענט און פיס, און אויפ׳ן בעל־הבית׳ס זוהנדעל אויף אביסעל!... (ביידע יונגען לאבען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואס האסט דו צום בעל־הבית? וואס איז ער שולדיג, אז ער האט א דירה און מיר זיצען אין איהר? (צו די יונגען, וועלכע לאבען). טאמער וואלט איהר זיך געמומען בעסער צו די אייזענס? עס קומט באלד צוגעהן דעם בעל־הבית׳ס זוהנדעל געבען א מעסט־אן דעם גארניטער... (די יונגען טהוען זיך א נעם צו די אייזענס). איך האב איהם צוגעזאגט אויף היינט, בעדארף מען האלטען ווארט. שימעלע סאראקער איז ניט פון יענע בעל־מלאכות, וואס קאטארע שער און אייזען אונזער פאלק עמך... (עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט ארויין ס א ל א ־ מ א ן פ י י ן , א גלאטער, א ריינער, איין אויסגעפוצטער פון קאפ ביז פיס, ווי א ליאלקע. שימעלע סאראקער בעגעגענט איהם מיט א שמייכעל). מע זאל דערמאנען משיח׳ן... נאר וואס גערעדט פון איך.

ס א ל א מ א ן (העכער האלב גערעדט אויף רוסיש). ניעאוושעלי? (קוקט אויף בוילקען). פאקראיניי מיערינ, צו גוטען?

ע ט י ־ מ ע נ י . וואס זשע, צו בייזען וועט מען איך חלילה דערמאנען? וואס האבען מיר צו אייך?

ערייז). טהוסט, דאכט מיר, איז איידעלע ארבייט — שיילסט קאר־טאפלים — טא שיי! דו ווייסט דען איז אנדער מאכל א חוץ קארטאפלים? (זינגט) «נונטאג בולבעם! מאנטאג בולבעם! דיענ־סטאג בולבעם!...

ע ט י ־ מ ע נ י. שטעהט איהם ניט אן! אפשר געבראטענע טייבעלעך מיט מארצעפאנעס? (הערט אויף צו שיילען די קארטאפ־ליס, נאר זי בראקט זיי אויף קלייניע שטיקלעך, איבערלעגעדיג פון איין טאג אינ'ם אנדערען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואס זשע מיינסט דו? אז גאט וויל נאר, קאנען מיר נאך היינט האבען געבראטענע טייבעלעך מיט מארצעפאנעס... היינט איז דאך דער צווייטער מאי... היינט קעהר מען שוין וויסען. (קוקט אויפ'ן וואנט־זייגער). נישטא נאך קיין צעהן אזייגער. וויטער וואלט איך געשיקט אין באנק אריין א פרעג טהון, וויפיעל האט אויסגענומען מיין בילעט...

ע ט י ־ מ ע נ י. חא־חא! ו ו י פ י ע ל ער האט אויסגע־נומען? פריהער ווער געווואויר, אויב ער האט עפים אויסגענומען, אוז דערנאך ערשט — „וויפיעל"?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שטעלט אן די ברילען אויפ'ן זוייב). אזוי? חכמה מיינע! אז מיין בילעט האט אויסגענומען — דאס פערשפאר איך שוין פרעגען...

ע ט י ־ מ ע נ י. פון וואנען וויסט דו דאס? עמיצער האט דיר געשריבען א בריוועל?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (קוקט שפאטיש דורך די ברילען, ווי א מענטש, וואס וויסט עפים א סוד). אז איהר זאלט וויסען, וואס צאר א חלום מיר האט זיך היינטיגע נאכט געחלומ'ט, וואלט איהר זיך אויפגעהערט צו ווערטלעזן... נאר וואס איז מיט אייך צו רעדען? (צעשפילעט דאס לייבעל, וואס זעהט אוים ווי א זשילעט. בינדט אויף א אינוועניגסטע קעשעני, נעמט ארויס פון דארטען א פא־טשילע, וואו עס ליגט אינגעוויקעלט א גרעל פאפיער, צעהאקט און פער־

נעלד, וואס איך דארף צאהלען אייער טאטען, און אייער אופראור־ליאוושטשי דעקוטשעט, לאזט נישט לעבען!... אפשר וואלט נע־וועז א סברה, איהר זאלט א רער טהון מיט אייער פאפאשע, אז...

ס א ל א מ א ן (שלאגט איהם איבער). עטא ניע מאיא דיעלא...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). ער זאגט, ער מישט זיך נישט אין זיין טאטענ'ס געשעפטען.

ס א ל א מ א ן (צום שניידער און צו דער שניידערין). לאזט ניט ארא קיין אויג פון בוילקען). דא סווידאניא.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (בעגלויט איהם ארויס, נייגט זיך). דאסווידאניע, פראשטשאיטיע, לאזט גריסען אייער פאפאשע. זאגט איהם, אז ער זאל זיין רוהיג — כ'וועל איהם מיט גאט'ס הילף אין גיכען מסתמא אפצאהלען...

ע ט י ־ מ ע נ י (שרייט איהם נאך). אוז נאך מיט גרויס דאנק!...

ס א ל א מ א ן (ארויסגעלאזט דעם קאפ, שוין ביי דער טהיר). עטא מעניא ניע קאסאיעטסא. (אפ. — עס הערשט א קורצע אונאנגענעהמע שטילקייט, יעדער טהוט זיך זיין ארבייט).

ע ט י ־ מ ע נ י (שוילענדיג די קארטאפלים). דער רוח וואלט איהם גענומען, ער זאל זאגען דאטען דעם פאפאשע א גוט ווארט פאר אונז!...

מ א ט ע ל ק א ס א י (פרעסענדיג). דאס עפעלע פאלט ניט ווייט פון'ם בוימעלע...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן (שפייעט אויפ'ן פינגער און אויפ'ן פרעסעל). בורזשוק בלייבט בורזשוק...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (לעגט אוועק די שער. צו די יונ־גען). בורזשוק? איך וואלט א בעלן געווען זעהן, וואס וואלט איהר געזאגט, האלעראנצים, וועז איהר האט א טאטען רב אשר פיין, צי וואלט איהר בעסער געווען? גלאט אין דער וועלט ארויין — בורזשוק! עמך! (צום ווייב). אוז דו פארנעמסט זיך אויך מיט „קריטיקעם", פעטי־מעטי? (טהוט א קוק ארויין צו איהר אין טאפ

ב י י ל ק ע (ארבייטענדיג). אין דער טשאסנע קאמערטשעסקי?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. טשאסנע קאמערטשעסקי... און וועסט זיי א ווייז געבען די קוויטאנצייע, ניט אוועקגעבען, נאר א ווייז געבען... און א פרעג טהון, וויפיעל האב איך אויסגענומען?

ע ט י - מ ע נ י (טהוענדיג איהר ארבייט). וויעדער אמאל „וויפיעל"? — א קאמעדיע מיט איהם!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (אויפגעבראכט). גוטע יאהרען, ווער ס'א מבין אויף קאמערציעס! אז מיר חלומ'ט זיך א חלום, דערצעהלט זי מיר מעשיות — „א קאמעדיע!"... זי מיינט, איך בין גלאט אויפגעשטאנען אין דער פריה פלוצים פון דער העלער הויט און האב זיך איינגערעדט א לונג און לעבער... איך בין טאקי א שניידער, נאר שכל אויף אויסצונעמען דעם גרויסען געווינס האב איך גלייך מיט'ן גרעסטען נגיד! דאס אליין איז שוין א בריה'- שאפט — האלטען א בילעט עטליכע און צוואנציג יאהר, פנר'ען פאר א גראשען און דעם בילעט א מכה פארקויפען — דאס קאן נאר שימעלע סאראקער, אונזער פאלק שער און אייזען עמך... (פרעסט. זינגט בעת מעשה אונטער דער נאג עפיס א ניגון. חברה האלטען אונטער. גאך א פויזע צו דער טאבטער). האסט שוין געענדיגט? אצינד קאנסט רו געהן. (גיט איהר איבער די קוויטאנצייע פארזיכטיג). זעה נאר, זאלסט חלילה ניט פארליירען די קוויטאנצייע — ס'איז געלד! און א סך געלד!... (בוילקע אפ).

ע ט י - מ ע נ י. שמעון! וויפיעל בעטרעפט דאס?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואס?

ע ט י - מ ע נ י. אט דאס גרויסע געווינס, וואס דו זאגסט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שטעלט אן אויף איתר די בריל- לעז). און אז איך וועל דיר זאגען, וועסט דו וויסען? צוויי מאל הונדערט טויזענד.

ע ט י - מ ע נ י (דערשראקען). צוויי מאל טויזענד הונדערט?

סמאלצעווסט). אט וועט איהר הערען, וואס פאר א חלום עס חלומ׳ט זיך שימעלען. (אלע ווארפען די ארבייט, גרייט אויסהערען זיין חלום). איך האב פיינט פוסטע חלומות! שימעלען אז עס חלומ׳ט זיך א חלום, איז דא וואס צו הערען! שער אוז אייזען אונזער פאלק עמך... (טהוט אויס די ברילען). עס חלומ׳ט זיך מיר, הערט זשע, אז איך שטעה מיר אזוי ביי מיין טיש, ווי איהר זעהט מיך אטא, מיט מיין שער אין אייזען, אוז שנייד מיר צו א שטיקעל ארבייט. א נעוועלטנעם „פרינץ אלבערט" פון פיער אכציג איין ארשין. דער־ווייל, אזוי ווי איך שטעה פארטראכט מיט דער שער אין האנד, הויב איך אויף די אויגען אוז טהו א קוק, גלאט אזוי אין דער וועלט אריין, — רערזעה איך א בוים אין מיטען שטוב...

ב י י ל ק ע. אין מיטען שטוב א בוים?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אוז אויפ׳ן בוים וואכסען רעגר־לעך...

ב י י ל ק ע. אויפ׳ן בוים רעגדלעך?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. גאלדענע רעגדלעך. רוף איך מיך אנעט צו דער מאמע: עטי־מעני, זאג איך, זעהסט רעגדלעך? זאגט זי: איך זעה. זאג איך: וואס זשע שווייגסט דו? זאגט זי: וואס זשע זאל איך טהון? זאג איך: קריך, זיי מוחל, ארויף אויפ׳ן בוים אוז טרייסעל, אוז איך וועל, זאג איך, קלויבען... זאגט זי: קריך דו, וואס עפיס איך? זאג איך: וואס האסט דו מורא? ס׳וועט דיר חלילה אפפאלען? זאגט זי: לאז פוז מיינע שונאים פאלען גאנצע שטיקער...

ע ט י־ מ ע נ י. ס׳א ליגען. איך האב עס ניט געזאגט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). בהמה וואס דו ביזט — ס׳איז דאך א חלום! (צו דער מאבטער). אט דא האסט דו די קוויטאנציע... אז דו וועסט ענדיגען דאס שטיקעל ארבייט אויף דער מאשין, וועסט דו זיך מטריח זיין אין דער באנק — דו וויסט דאך וואו?...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (דורכגעצויגען אַ פּאָדעם און אַ לעק דעם פּינגער). איך האָב א גוטען סימן, אז היינט איז דער צוויי־טער מאי, וואָרום נעבעטען איז געווען די ציהונג. (קוקט אויפ'ן זיי־גער).

ק א ל ט ו ן . וואָסער ציהונג? (פּערוויבערט אַ גראָבע ציגאָר).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (פּערהוסט זיך פון קאָלטונס צי־גאָר). ווי טייער צאָהלט איהר, פּאָני קאָלטון, פּאָר אייערע האָלע־ווישקעס?

ק א ל ט ו ן . ערשטענס, רופט מיך ניט „פּאָני קאָלטון", הע־חע, רופט מיך ביי'ם אמת'ן נאָמען: יעפּים פּאָנטעלעמאָנאָוויטש— אזוי רופען מיך אלע.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . האָט קיין פּראָבלעם ניט, יעפּים פּאָנטאָלאָנאָוויטש...

ק א ל ט ו ן . ניט פּאָנטאָלאָנאָוויטש, נאָר פּאָנטעלעמאָנא־ווישט.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . לאָז זיין פּאָנטעלעמאָוויטש... אין חלומות גלויבט איהר? צי ניין?

ק א ל ט ו ן . פּאָר וואָס ניט? אָט האָט זיך מיר אנומעלטען ג'חלומ'ט, אז מע ציהט מיר א באָקצאָהן, איז טאָקי געשטאָרבען ביי מיר א שוועסטער נאָך פּריהער איידער עס האָט זיך מיר ג'־חלומ'ט. אקעגען וואָס איז דאָס געקומען צו רעד? (קוקט זיך ארום). וואו איז דאָס אייער טאָכטער, וואָס מען זהט זי ניט? (די יונגען קוקען זיך איבער).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . מיין בייליקע? זי וועט באַלד קומען. (זיפּצט). אי, אז גאָט זאל נאָר וועלען, בין איך היינט א גביר און שיט אן אָט אזא היטעל מיט געלד! (וווייזט איהם מיט ביידע הענד). עמך!...

ק א ל ט ו ן . זעהט איהר, דאָס וואָלט געווען א שכל אוו ס'וואָלט טאָקי געווען. חע־חע, זעהר־זעהר גוט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ניט צוויי מאָל טויזענד הונ־דערט, נאָר צוויי מאָל הונדערט טויזענד! אוי, אַט די ווייבער! נאָר אַ באשרייבונג פון זיי צו מאַכען, אַ קאָמעדיע מיט איהר!

ע ט י ־ מ ע נ י . אַזוי? איז שוין גאָר מיט מיר אַ קאָמעדיע?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואָס דען? מיט מיר? (עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט אַרײַן ק א ל ט ו ן דער פּריקאַזטשיק, אַ שוואַרצער יונגערמאַנטשיק, אביסעל א סאָטולעוואטער, אָנגעטהאָן אין נייעס פון קאָפּ ביז די פּיס, נאָר אַלסדינג העכנגט אויף איהם, ווי אַ זאַק. אַז ער רעדט, שמייכעלט ער און חאפּט זיך אַלע מאָל ביי די לאַנגע ארבעל, קאָטשעט זיי אַרויף. רעדט אַביסעל מיט דער סין און גיך, שליסט די ווערטער, ניט געקוויט. אויפ'ן קאָפּ איז ביי איהם אַ פּליך, נאָר צו־געדעקט מיט די עטליכע איבערגעבליבענע לאַנגע שווארצע גלאַנצענדיגע האָר. כסדר שוויצט ער. שימעלע סאַראָקער צום אַרויפגעקומענעם). א?? מע זאָל דערמאָנען משיח'ן! נאָר־וואָס געדרעט פון אייך.

ק א ל ט ו ן . חאטשבי צום גוטען, חע־חע? (קוקט זיך אַרום אויף אַלע זייטען).

ע ט י ־ מ ע נ י . וואָס זשע? צו בייזען וועט מען פון אייך רעדען?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (ווייזט איהם אויף אַ שטוהל). זיצט, פּאַני קאַלטון.

ק א ל ט ו ן . א דאַנק. איך בין נישט געקומען זיצען, חע־חע. איך בין געקומען פּאָ דיעלו. (קוקט זיך ארום, זוכט עמיצען). איהר ווייסט שוין, מן הסתם, וואָס איך בין געקומען?

ע ט י ־ מ ע נ י (קוקט איהם נאָך, ווי ער זוכט). הלואי וואָלטען מיר אַזוי ניט געוואוסט! וועמען זוכט איהר, וואָלט איך געוואָלט ווייסען — דעם נעכטיגען טאָג?

ק א ל ט ו ן (מאַכט זיך ניט הערענדיג). היינט איז שוין דער צווייטער מאי, חע־חע.

ק א ל ט ו ן . אידינע! עס רעדט זיך אזוי בדרך משל... מיינע בעלי־בתים האבען אביסעל מעהר בילִיעטען, און עס האט נאך פון זיי קיין אינער* נישט געוואונען. פון די זאכען פארגעסט. איהר זוכט בעסער איין עצה, וואו קריגט מען דירה־געלד, וואורום איהּ. דארף איהּ זאגען, חאטש ס'איז מיר זעהר ניט איינגענעהם, אז (קוקט אויפ'ן זייגער) אין א האלבע שעה ארום קום איהּ צו אייהּ מיט'ן סודעבנע פריסטאוו און וואדף איהּ ארויס פון דער דירה... (די וועדטער זענען ווי א דונער. אלע טהוען זיך א וואדף, בלויז־בען ווי געלעהמט. קיינער קאן קיין וואדט נישט אויסרעדען, אויסער איין עטי־מעני).

ע ט י ־ מ ע נ י (שטעהט אויף, געהט צו צו קאלטוצען). ארויס־וואדפען? מיט'ן פריסטאוו? וואס הייסט עס ארויסוואדפען? און נאך מיט פריסטאווס? הפקר פעטרישקע? שמעון! וואס שווייגסט דו איהם? איהּ קאן אליין אויהּ טרעפען צו די פיינערס! איכ'ל זיי פרענגען, צי ס'איז טאקי א יושר ארויסוואדפען שכנים, וואס זי־צען שוין עטליכע יאהר? איכ'ל זיי...

ק א ל ט ו ן (די הענד אין די קעשענים). האט קיין פאראיבעל ניט, מיין ליעבע אידינע! מיט די פיינערס, ווי איהר זאגט, קעהר זיהּ עס ניט אן נאר ניט! ס'איז אינגאנצען איבערגענגעבען געוואדרען צו מיר; דאס האב א י ך אייגענגעבען אויף אייהּ דעם איסק, און דאס ברענג א י ך צו אייהּ דעם סודעבנע פריסטאוו, און דאס וואדף א י ך אייהּ ארויס פון דער דירה, אויב איהר צאהלט מיר נישט אף חאטש פאר דריי חדשים...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . אזוי? דאס זענט א י ה ר גאר? ווי באלד אזוי, טא געהט זשע מיר אין דער ערד ארייין! עמהּ — אונזער פאלק שער און אייזען עמך! (נעמט איהם אן הינטען פאר'ן קאלנער און טהוט איהם א וואדף ארויס פון דער טהיר. עס הער־הערט זיך דארט א שמארקער קלאפ און א גערעדערי פון עטליכע קולות. אין א האלבע מינוט ארום קומען ארויין ש מ ו א ל ־ י א ס י ד ע ר

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (קוקט איהם אָן). וואָס וואָלט געווען די גוטסקייט?

ק א ל ט ו ן. וואָלט איהר פּארשפּאָרט, חע־חע, מיר אָפּלענגען פון איין וואָך אויף דער אַנדערער אוֹן פון איין חודש אויפֿ'ן אַנ' דערען. נאָר פון וואַנעט, למשל, וועט זיך עס ביי אייך נעמען פּלוצים אַזא גבירה'שאפט? א רייכער פּעטער איז ביי אייך געשטאָרבען אין אַמעריקע? צי וואָס?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (לענט אָפּ די ארבייט). ניין! מיין פּעטער איז אַמעריקע לעבט נאָך ביז הונדערט צוואַנציג יאָהר! (קוקט אויפֿ'ן וואַנד־זייגער). אָט נאָך א האַלבע שעה וועלען מיר ווי־סען... איך האָב, פּארשטעהט איהר מיך, א וויגריזשנע ביליעט האָב איך.

ק א ל ט ו ן (איבערראַשט). איהר האָט וויגריזשנע ביליעטען, האָט איהר, אוֹן אַז סע קומט צו דירה־געלט...

ע ט י מ ע נ י. ביליעטען? משטיינס געזאָגט — איינעם א ביליעט! אי דאָם — ליגט ער פארזעצט אוֹן פאר'משכונ'ט פון מתושלח'ס יאָהרען... מיינע שונאים מעגען דאָם פארמאָגען, וואָס ער האָט אין דעם ביליעט!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. פון דעסטוועגען קאָן אַזא בי־ליעט אויסנעמען דאָם גרויסע געווינסט... קיינער וויסט ניט וועמעס מאָרגען ס'איז...

ק א ל ט ו ן (שטעהט אויפֿ). אויב איהר מיינט דערמיט סלוק'עז מיר דירה־געלד, האָט איהר א טעות, מיין ליעבער שניידער. קיין וויגריזשנע ביליעטען געווינען ניט. בלאָטע! דאָם האָבען די קאַ־טאָרען אוֹן די בענק אויסגעטראַכט. גיכער וועט אויף אייך אייר־פאַלען אָט די סטעלי, זעהט איהר?...

ע ט י מ ע נ י. א קאַץ וואָשט זיך, א גוטער פריינד בענטשט. פאַלען זאָל אויף מיינע שונאים א דונער אין קאָפּ! — האָסט דו געהערט אַביסעל?!...

משה־וועלוועל דער באקאליישטשיק. גוט מארגען — גוט יאהר. וואוהין איז? זאגט ער: צום שניידער, צו שימעלע סאראקער נאך געלט. פרעג איך אים: "ער האט שוין געלט האט ער שוין? זאגט ער: יא...

ע ט י ־ מ ע נ י (צום באקאליישטשיק). וואס הייסט דאס?

מ ש ה ־ ו ו ע ל ו ו י ל (וויל אנהויבען דערצעהלען). דא איז אזא מעשה: דער שדכן סאלאוויטשיק...

פ ע ר י ל (לאזט אים ניט רעדען, מאהלט). ווי באלד אזוי, דארף מען גאהן, טראכט איך מיר, וואס מיר קומט ניט פאר רויכוואַרג און ניט פאר בריליאנטען. מיר קומט פאר מעהל קומט מיר, און מעהל איז דאס נויטיגסטע פונ'ם נויטיגסטען. אט ליגט א ברויט. (דערזעהט אויף דער פאליצע א האלבען ברויט; זי שטעהט אויף און נעמט דאס ברויט, האלט אין איין מאהלצן). דאס ברויט איז פון מיין מעהל געבאקען, מיין גוטס, מיין בלוט, מיין חיות, וואס פערמאג איך דען א חוץ דאס ביסעל מעהל? אז יעדער אייגיציגער וועט קומען און ווען נעמען ביי מיר מעהל אויף בארג, וואס וועט מיר בלייבען וואס? וואו וועל איך נעמען אויף אפצוצאהלען איז מיהל אריין וואו? וער וועט מיר אויסהאלטען מיינע קינדער וער?...

ע ט י ־ מ ע נ י. שאט! לאזט נאך עמיצען אויסרעדען א וואָרט. (צו משה־וועלוועלן). וואס האט איהר עפעס געוואגט דער שדכן סאלאוויטשיק?

מ ש ה ־ ו ו ע ל ו ו י ל. דער שדכן סאלאוויטשיק האט מיר געזאגט, אז ער האט פאר איך געלט...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). וואס איז דאס פאר א שווארץ יאהר? עמך!

ע ט י ־ מ ע נ י. מיינע צרות אויף זיין קאפ!

פ ע ר י ל. בין איך שוין ניט משוגע בין איך? (עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט אריין ס א ל א ו י י ט ש י ק דער שדכן,

קצב, אַ איד אַ גבר, נאָך מיט'ן פּאַרטוך פון דער יאַטקע, נאָך איהם משה־וועלווילן דער באַקאַלייטשיק, אויסגעשמירט אין הערינג, און פּערלדי מיטנישקע, אַ אידענע, אויסגעשמירט פון קאָפּ ביז די פּיס אין טעהל).

שמואל־יאָסי קצב. וועהר האָט דאָס געגעבען אזא וואַרף ארויס דעם שמינדער בנעץ? ער האָט אונז אַלעמען שיער געמזיק'ט! א גליק, וואָס איהר האָב איהם געגעבען א שטויס־אַפּ צוריק, אזוי אז ער האָט ביי מיר געקליבען די צייהן...

שימעלע סאַראַקער. דאָס האָב איהר איהם געוויזען וואו ינענע זייט טהיר געפינט זיך... זיצט, רב שמואל־יאָסי! זיצט, רב משה־וועלווי! וואָס הערט מען עפּים נייעס אויף דער וועלט?

שמואל־יאָסי קצב. א שענעם דאַנק אייך, וואָס איהר בעט אונז זיצען. מיר האָבען אַבער קיין צייט ניט צו זיצען — מיר זענען געקומען נאָך געלט... איהר דאַרפט וויסען, מיין ליעבער חייט, אז איך האָב אייך שטענדיג געגעבען פּלייש, ניט קיין ביינער...

משה־וועלווילן. און איך האָב אייך געגעבען באַקאַליי...

עטי־מעני (צו פּערלען). זיצט, פּערעל, פּאַר וואָס זיצט איהר ניט?

פּערל. א דאַנק, שוין גענוג געזעסען. (זעצט זיך אוועק און מאַהלט ווי א מיהל). איהר מיינט, איך וואַלט געקומען? מיינע שונאים און אייערע שונאים און אונזערע אַלעמענס שונאים זאַלען אזוי צייט האָבען א שטיקעל ברויט אויפצוועסען, ווי איך האָב צייט אוועקצולאָזען מיין קליטעל מיט מיין מעהל און געהן מאַנען אַלטע חובות מיט נעכטיגע טעג, אז סך הכל איז נישטא ביי מיר קיינער, אויף וועמען צו איבערלאָזען דאָס קליטעל אפילו, טאָמער טראָגט אז דער רוח א שווארץ יאָהר טאָמער, וואַרום דער זוהן איז ביי די ביכלעך. טאָג ווי נאָכט ביכלעך און ביכלעך, און די טאָכטער איז אין שטוב — א שטוב? וואָס שטוב? וועהר שטוב? משטיינס געזאָגט, א חורבה ניט קיין שטוב! דערווייל זעה איך משה־וועלווען גהט,

אט דאס ברויט, וואס איהר זעהט, איז פון מיין מעהל געבאקען, מיין גוטס, מיין בלוט, מיין חיות!...

ס א ל א ו י י ט ש י ק (שטופט אַוועק פון זיך די מיטנייטשקע, וואס הערט ניט אויף צו מאהלען). א מין אנשיקעניש אט די מיטנייטשקע — וואזמוטיטעלנא! (צום בעל הבית). דער חתן, וואס איהר פּרעדלאגאיע אייער טאכטער, איז א מענטש א סאמאסטאיאטעלנע... ער האט א טייערע דאלזשנאסט... ער איז א פּאלנע אופראוויאישטשע איבער א הויז. אַרנים סלאוואס, איהר קענט איהם גאנץ גוט — דאס איז דער אופראוולאישטשע פון דעם דאזיגען הויז, ק א ל ט ו ן. (ביי די שניידער־יונגען פּאלען אַרויס די פּרעסאייזענס פון די הענד. עס ווערד א סומאטאכע).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שפרינגט אַוש אונטער). אט דער יעפים פּאנטאלאנאוויטש? אט דער פּאסקודניאק, וואס כ'האב איהם נאר וואס ארויסגעשמיסען פון יענער זייט טהיר, שער אוו אייזען אונזער פּאלק עמך???... (עס קומט אַן ביילקע).

ב י י ל ק ע (פּערוויטעלט, קוים וואס זי רעדט). טאטע! א גוטע בשורה!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (טהוט זיך א וואַרף צו דער טאכטער). הא? וואס? וויפיעל?...

ב י י ל ק ע. דאס גרויסע געווינס! דאס גרעסטע געווינס!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (נאר צעטומעלט). עטי־מעני! דו הערסט?

ע ט י־ מ ע נ י (א פּלעסק מיט די הענד). גאט!...

פ ע ר י ל. וואס איז שוין ווייטער וואס? א נייער אומגליק? וועה איז מיר!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (אויסער זיך). אידען! גיט מיר אפּ מזל טוב — מיין בילייעט האט אויסגענומען! געווואונען!! דאס גרויסע געווינס!!! דעם גרעסטען פון אלע געווינסען!!! (לאזט זיך לויפען איבער דער שטוב).

אַ איד אין אַ קאַפּעליש׳ל, אפילו אין אַפּגעבאַרעטעס, אַ קורין ווייטיקעל, חאַטש ניט אַזוי ניי, הויזען בריוטע נאָר קורצע, שטיוועל אויסגעדרעהטע).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ברוך הבא, א איד א שדכן! מען זאָל דערמאָנען משיח׳ן! נאָר־וואָס, אָבער טאָקי די רגע, האָט מען דאָ גערעדט פון אייך.

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק. ניעאָר־זשעלי?

ע ט י ־ מ ע נ י. זאָגט נאָר, פּאָני סאָלאָוויטשיק, וואָס מיר נעאָוושעלי־שמעלי? וואָס האָט איהר דאָס אַרויסגעלאָזט פּאָר אַ קלאָנג אין שטאָדט, אַז איהר האָט פּאָר אונז געלט?

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק. אָט אַזוי פיעל געלט! (ווייזט מיט ביידע הענד). איהר קאָנט זיך גאָר ניט פּאָרשטעלען — ס׳איז טשטאָ ניבוד אָסאָבענע! (מאָכט מיט די פינגער).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אודאי אַ שידוך פּאָר אונזער טאָכטער? איך קען שוין סאָלאָוויטשיק דעם שרכן אויסגעבונ־דען!... (די שניידער־יונגען קוקען זיך איבער, נעמען זיך צו די פּרעס־אייזענס, זיפצען שטאַרק).

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק. טשטאָ זאָ וואָפראָס? נאָר אַלץ הייסט ביי אייך אַ שידוך! דאָס איז טשטאָ ניבוד זאָמעטשאָטעל־נאָ — לאָם איך אַזוי לעבען מיט אייך אוו מיט אייער ווייב, ווי איך זאָג אייך ניט קיין דבר שקר! איך וועל אייך דערצעהלען וועד דאָס איז, אוו איהר, אויב ס׳איז אייך ניט שטאַרק הייס, וועט איהר זיך בעטראַכטען אוו וועט זיך אַנחאַפּען מיט ביידע הענד! איין חסרון — צופיעל עולם... (צו די פּרעמדע). איזווויניטיע, גאָספּאָדאַ! (דער קצב אוו דער באַקאַליישטשיק רוקען זיך אַפּ אויף אַ זייט. נאָר פּעריל בלייבט זיצען. סאָלאָוויטשיק געהט צו צו איהר). איזווויניטיע, מאָדאָם! (זי ריהרט זיך ניט).

פ ע ר י ל. וואָס מיר איזווויניטיע? וועד מיר מאָדאָם? איהר האָט געבראָכט, זאָגט איהר, געלט דעם שניידער, וואו איז אייער געלט? מיר קומט פּאָר מעהל קומט מיר, נישט פּאָר בריליאַנטען!

פאר א מזל טוב? ווער איז דא געלעגען געווארען? צי חתונה געהאט? צי א קנס־מאל? צי וואס?

ס א ל א ו י י ט ש י ק (שטופט אַ פערלען). איוויניטיע, מאדאם! (דריקט דעם שנויד׳ער די האַנד). פאזדראווליאיו! (חאפט זיך ארום מיט איהם קושען).

ק א ל ט ו ן (לויפט אַריין ניט טוידט, ניט לעבעדיג). הא? וואס? טאקי איין אמת? וואס האב איך געזאגט? האט איהר זיך בער־דארפט אפעסען דאס הארץ?! איהר קאנט דא זיצען און זיצען... אט איז דער בעל הבית אליין אויף דא... (עס קומט אַן ר ב א ש ר פ י י ן. קאלטוין טרעט אַף אויף אַ זייט, פערלירט דעם לשון).

ר ב א ש ר פ י י ן (גיט די האַנד דעם דירעקטאר, ווייטער קיינעם ניט. רעדט מיט איהם צוויי ווערטער, וועגדט זיך צום שנויד׳ער פון דער ווייטען). מזל טוב איך, הערר סאראקער! איך בין זעהר צופריעדען, זעהר צופריעדען, וואס ביי מיר אין מיין שטוב האט איך בעגליקט... (עס קומט אַן סאַלאַמאַן. צום זוהן). דו הערסט, ס׳איז דאך טאקי איין אמת!...

ס א ל א מ א ן. סקאלקא? דוויעסטי טיסיאטש?... (די אויגען בלישטשען. צום שנויד׳ער פון דער ווייטען, זוכט מיט די אויגען דעם שנויד׳ער׳ס טאכטער). פאזדראווליאיו! פאזדראווליאיו! (צו ביילקען, שארט עלעגאַנט מיט׳ן פיסעל). אסאבענע בין איך גליקליך פאר אייך. אטשען ראד, אטשען סטשאסטליוו, מאדמואזעל סאראקין...

ב י י ל ק ע (נאך אַלין פערר׳יטעלט, מיט אַ שמויכעל). ערשטענס, ניט סאראקין, נאר סאראקער, און צווייטענס, וואס איז דא אזוי אויף א י י ך פאר א גדולה?

ס א ל א מ א ן. ווייל, פאנימאיעטיע לי... (ווייל עפּים זאגען, קוקט זיך אום און דערזעהט אויף זיך אַנגעשטעלט צוויי פאר אויגען פון די שנויד׳ער־יונגען. די יונגען טרעטען־אַף אַן אַ זייט, רעדען שטיל צווישען זיך).

פ ע ר י ל . לאָזט! לאָזט! ווּאו?

ס א ל א ו ו י ט ש י ק (שטופט אַף פערלען). איזווויניטיע, מאדאם! (וויל עפּעס זאָגען. אַלע איבעריגע קוקען זיך איבער אַהן וועדטער, שטוינען. מאַטעל קאָכאי און קאַפּעל פאַלבאַן האַבען זיך פער־שלאָגען אין אַ ווינקעלע, שטעהען בעטריבט, אַהן לשון).

ב י י ל ק ע (נאָך אַלץ אין היטעלע, פרויליך אויפגערעגט). די גאַנצע שטאָדט ווייסט שוין דערפון... דער דירעקטאָר, דער בוכהאַל־טער, די פיינס... זיי קומען אַלע באַלד אהער...

ע ט י ־ מ ע נ י (א פּלעסק מיט די הענד). אַלע אַהער? וועה איז מיר!... (פון גרויס צעטומעלטקייט זעצט זי זיך צו אויף אַ בענקעל, ווישט זיך מיט'ן פּאַרטוך דעם שוויים. עס עפענט זיך די טהיר און עס קומען אַרויין ה י מ ע ל פ א ר ב דער בוכהאַלטער, נאָך איהם — ג א ל ־ ד ע נ ט אַ ל ע ר דער דירעקטאָר).

ה י מ ע ל פ א ר ב . וואו איז דאָ דער שניידער?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (טרעט אַרויס מיט גדלות). דער שניידער — דאָס בין איך.

ה י מ ע ל פ א ר ב (בעטראַכט דעם שטוינענדען עולם). צום שניי־דער). איהר ווייסט שוין? אייער בילעט, וואָס איז אונזער באַנק, האָט אויסגענומען דאָס גרויסע געווינס. אונזער באַנק, די טשאָסט־נע קאָמערטשעסקי, איז די גליקליכסטע באַנק אין דער וועלט. שוין דאָס פיערטע מאָל, אז אין אונזער באַנק געווינט מען. יעדער, וועד עס קויפט ביי אונז א בילעט, האָט אַ שאַנס צו געווינען. אָט שטעהט דער דירעקטאָר, דער הערר נאָלדענטאָלער אליין, טאָמער גלויבט איהר ניט.

ג א ל ד ע נ ט א ל ע ר (קוקט אויף אַלעמען. צום שניידער). איהר זענט דאָס דער... דער... סאַראָקער? איהר ווייסט שוין? (דריקט איהם די האַנד). מזל טוב איהר, מזל טוב!

פ ע ר י ל (פריהער צום באַנקיר, דערנאָך צו די איבעריגע געסט). אידישע קינדער, איך בעט אייך, וואָס איז דאָ געשעהן? וואָס

טשטאָ ניבוד אסאבענע, איך זאל אזוי לעבען מיט אייך און מיט אייער ווייב!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (ווי צעדולם, לויפט ארום פון איינעם צום אַנדערען. שרייט איבער אלעמען). וואַרט נאָר אויסעט א ווייל! איך וועל אייך, איך וועל אייך אלעמען בעווייזען, ווער איז שימעלע סאראקער און וואס שימעלע סאראקער קאָז, און וואס בעדייט שער און אייזען אונזער פאלק עמך! (צום ווייב). נו, עטי־מעני, וואס זאגסט דו, אז מיר חלומ'ט זיך א חלום?

ע ט י ־ מ ע נ י. וואס דען? ביזט עפּים א יונגעלע?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (טוט אויס די ברילען. צו דער טאַכטער). קינדערלעך מיינע!... (צענעמט די הענד, קושט זיך מיט איהר, צעווייגט זיך. — לאַנגזאַם פאלט דער פאַרהאנג).

ענדע פון ערשטען אקט.

מ א ט ע ל ק א ס א י. נו, קאפּעל, וואָס זאָגסט דו אַצינד?

ק א פּ ע ל פ א ל ב א ן. וואָס זאָל איך זאָגן? באַשערט אַ מענטשען מיט אַ מאָל ווערען א... א... בורזשוק! אַ מיליאָנטשיק!

מ א ט ע ל ק א ס א י. איך פּארגין דאָס זיי מיט'ן גאַנצען האַרצען. וואָס וועט אָבער איצט זיין מיט א ו נ ז?

ק א פּ ע ל פ א ל ב א ן. וואָס ווילסט דו, ס'זאָל זיין?

מ א ט ע ל ק א ס א י (קוקט איהם אָן אַ ווייַלע). ביזט דו דאָך מאַקי אַ בהמה בצורת פערד!...

ר ב א ש ר פ י י ן (צום שניידער). אפשר דארפט איהר געלט? (נעמט זיך צו דער קעשעני).

ה י מ ע ל פ א ר ב (שפרינגט צו). געלט? ניין! פּאַזוואָלט! געלט — ביי אונז אין באַנק. (צום שניידער). איהר חאָט אַ קאַנטאָ ביי אונז, קאַנטאָקורענט... (קוקט אויפ'ן דירעקטאָר).

(די פּאַלגענדע רעדען אַלע אינאיינעם).

ש מ ו א ל־י א ס י ק צ ב (צו דער שניידערין). איז וויפיעל זאָל איך אייך שיקען פלייש?

מ ש ה־ו ו ע ל ו ו י ל ב א ק א ל י י ש ט ש י ק. דאָס איז יא — „אַז גאָט גיט מיט'ן לעפּעל, גיבט ליטעו מיט'ן שעפּעל"...

פ ע י ל (דערהערט, מע רעדט פון געלד, שלאָגט זי זיך צו צו רב אַשר פיין, דערנאָך צום דירעקטאָר). אַווי? מע צאָהלט געלט? אויף געלט בין איך פּאַרהאַנדן — איך בין איין אלמנה. מיר קומט פּאָר מעהל, און מעהל איז דאָס נויטיגסטע פון'ם נויטיגסטען! (צעהלט אויף די פינגער). איין מאָל א רובל מיט צוואַנציג פּאָר ראַזוועע מעהל, און פינף און זעכציג קאָפּיקעס פּאָר קאָרענע מעהל, אוי נאָך א מאָל פינף און זעכציג, און וויעדער פינף און זעכציג...

ס א ל א ו ו י ט ש י ק (שלעפּט זי אָפּ). איזווויניטיע, מאַדאָם! (דערזעהט סאלאמאָנען נעבען ביילקען. צום שניידער). פּאָסלושאיטע — האָב איך פּאָר אייך א אידעיע, גאָר א שפּאָנעל־נייע אידעיע, אַבער

אויסנעמען דאָס גרויסע נעווינס... (קנאַקט אויס די פינגער יעדען בעזונדער, שפּיגעלט זיך אין די בריליאַנטען. — פויזע). שמעון! שמעון?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (הרעהט אויס דעם קאָפּ צו איהר). וויעדער א מאָל שמעון? קאָצענער מח! וויפיעל מאָל א טאָג בעדאַרף מען דיר קלאָפּען אין קאָפּ אריין „סעמיאָן מאַקאַרעוויטש"! „סעמיאָן מאַקאַרעוויטש"! „סעמיאָן מאַקאַרעוויטש"!?

ע ט י - מ ע נ י. האָב קיין פּאַראיבעל ניט, סעמיאָן מאַקאַרעוויטש, וואָס טהוסט דו דאָרטען?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. זעהסט דאָך, וואָס איך טהו — איך לייען. (קאָן ניט אָפּרייסען זיך פּונ'ם בוך).

ע ט י - מ ע נ י. איך זעה, אז דו לייענסט. איך פרעג: וואָס דו לייענסט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. און אז איך וועל דיר זאָגען, וועסט דו וויסען? איך לייען א געשיכטע לייען איך.

ע ט י - מ ע נ י. וואָס פאַר א געשיכטע לייענסט דו?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ניט קיין געשיכטע, נאָר אזוי א באשרייבונג, א... א... א קריטיקע — און טשעפּע זיך אָפּ! (שאַקעלט זיך און לייענט וויטער).

ע ט י - מ ע נ י. ביזט אפּנים, אויפגעשטאַנען אויף דער לינקער זייט? (פויזע). וועדליג דו ביזט אין כעס. האָב איך מורא, אז דו לייענסט און וווייסט ניט, וואָס דו לייענסט.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (האַלט נאָך אַלץ אין שאַקלען זיך). מאַהל דיר, לאָז זיך דיר דאכטען, אז איך וויים שוין דוקא יא. וואָס איך לייען. איך לייען א קריטיקע פון אייניעם א לץ, וואָס מאכט חוזק פון דער גאַנצער וועלט. און הייסען הייסט ער שלום עליכם.

ע ט י - מ ע נ י. עליכם שלום!... אז ס'איז נישטא וואָס צו טהון, איז דאָס אויך אויך ארבייט! וואָס האָט ער צו דער וועלט?

צווייטער אקט.

אַ גרויס חדר, אַ מין קאַבינעט. חאַפּט דעם אָנבליק פון אַ מע־
בעל מאַגאַזין. וואָס פאַר סאָרט מעבעל ס׳איז דאָ אויף דער
וועלט — געפינט זיך דאָ. אַלסדינג איז ניט, אַלסדינג גלאַנצט.
דער בעל־חבית, ש י מ ע ל ע ס אַ ר אָ ק ע ר, געהט אַנגע־
טהאָן ניט און עלעגאַנט: אַ זיידענער חאַלאַט, נאָר־וואָס פון
דער נאָדעל אַרויס, אַ פיעלפאַרביגע סאַמעטענע זשילעט מיט
גאָלדענע קנעפּלעך. אַלץ איז ניט, פריש געפּרעסט. דאָס העמד
שעמעריט. דאָס בערדעל איז שטאַרק אַרומגעשוירען. גאָלדע־
נע ברילען. אָהן אַ היטעל. קוים צו דערקענען דעם פריהערי־
גען שניידער. זיין וויב, ע ט י ־ מ ע נ י — איינגעטונקען
אין זייד און אין סאַמעט, אַרומגענייהט מיט די בעסטע שפּי־
צען־ארביט. אויפ׳ן האַלז פּערעל, אין די אויהערען גרויסע
דימענטענע אויהרינגלעך, אויף אלע אַכט פינגער בלישטשען
פינגערלעך. — ער האַלט אַ ביכעל, שאָקעלט זיך און לייענט,
וווייזט אויס, מיט גרויס אינטערעס. זי זיצט גלאַט אַזוי און
שפּיגעלט זיך אין איהר ציערונג.

ע ט י ־ מ ע נ י (צום מאַן מיט אַ ניגון). שמעון! שמעון?
(ער הערט ניט. נאָך אַ מאָל מיט׳ן אויגענעם ניגון, נאָר אַ ביסעל העכער).
שמעון! שמעון?

ש י מ ע ל ע ס א ר אָ ק ע ר (אָפּגעריסען זיך פונ׳ם בוך, מאַכט
איהר נאָך מיט׳ן אויגענעם ניגון, וואָס זי). „שמעון! שמעון?“
סעמיאָן מאָקאַרעוויטש, ניט שמעון!

ע ט י ־ מ ע נ י. סעמיאָן מאָקאַרעוויטש, וויפיעל איז אויף
דיין גילדענעם זייגער?

ש י מ ע ל ע ס א ר אָ ק ע ר (נעמט אַרויס אַ גאָלדענעם זייגער).
דריי פערטעל אויף עלף. וואָס איז דען?

ע ט י ־ מ ע נ י. גאָר־ניט, גלאַט אזוי. פאַר דריי וואָכען איז
דער צייט האָבען מיר נאָך ניט געווואוסט, אז אונזער בילעט וועט

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . אין סינעמאטאגראף מיינסט דו? וואַרט אויס, אט וועל איך מאכען דאס געשעפט מיט דער פילם־קאמפאניע, וועלען מיר דעמאלט שוין געהן און נעהמ אלע נאכט און אהן א גראשען געלט.

ע ט י ־ מ ע נ י (פער'גנבה'ט). וועסט ניט זיין ברוגז? וועל איך דיר עפים זאגען.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . איך ברוגז? א סך מאל בין איך ברוגז? אבי א גלייבע זאך, קאנסט דו זאגען.

ע ט י ־ מ ע נ י . מיר געפעלט ניט די קאמפאניע מיט די צוויי זשולִיקעס, וואס דו האסט זיך מיט זיי סקאמפאניעט...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . דו קענסט זיי דען, וואס דו רופסט זיי זשולִיקעס?

ע ט י ־ מ ע נ י . דערפאר וואס איך קען זיי ניט, האב איך מורא, זיי זאלען דיך ניט אפנארען.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . מיך? אפנארען? בלאטע! ניט מיך נארט מען! איך מאך מיט זיי א גוטען קאנטראקט! זיי זענען ביי מיר גוט פארצוויאקעוועט! צוויי און צוואנציג פונקטען! שער און אייזען אונזער פאלק עמך!...

ע ט י ־ מ ע נ י . צוויי און צוואנציג פונקטען? און אויפ'ן דריי און צוואנציגסטען וועלען זיי ביי דיר צונעמען דאס געלט, ווי מיט די הענט.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שוין אין כעס). ביים דיר אף די צונג! בהמה! הער זיך צו וואס דו רעדסט! דו ווייסט דען, וואס דו רעדסט?

ע ט י ־ מ ע נ י . אט דאס איז דאך די מעשה מיט דיר, וואס מע קאן מיט דיר ניט רעדען — באלד וועדסט דו אין קאקעס!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (א קלאף מיט דער האנד אין טיש). פעטי־מעטי! ברענג מיך ניט ארויס פון די כלים!! (שטעהט אויף, שפאנט ארום עטליכע מאל הין און צוריק). דו פארגעסט זיך מיט

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . צו דער וועלט האט ער גאר ניט. נאר ער באשרייבט דא איינעם א שניידער, וואס איז געווען אמאל א קבצן אין זיבען פאלעס און איז מיט א מאל אויסגעוואכסען, געווארען א גביר...

ע ט י ־ מ ע נ י . זיין מאטענ'ס עסק! נו, און ווייטער וואס?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . און ווייטער גארנישט. לצ'ע־ווען ער פון איהם אפ און פון זיין ווייב... א רעכטער מיזר! איין אמת'ער עמך!...

ע ט י ־ מ ע נ י . מיינע צרות אויף זיין קאפ! וואס האט ער צום ווייב?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ער מאכט פון זיי ביידען אויסצודרעהען. נאר פון איהר. פון דער שניידערין. מאכט ער גאר א לעמעשקע — א רוח איהם אין זייט אריין!

ע ט י ־ מ ע נ י . מאכען זאל זיך איהם א מכה — טפו! איך וואלט אזא פאסקודסטווא אין די הענט ניט געהאלטען... און גלאט, וואס איז דאס פאר איין עובדה — א איד זעצט זיך אוועקעט אין מיטען דרינען לייענען א ביכעל, גלייך ווי שבת נאכ'ן טיש, און שאקעלט זיך!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואס זשע? אז איך ווער שיער ניט משוגע. איך זאל האבען עפים א טהועכע. געוואוינט געווארען ארבייטען — עמך!...

ע ט י ־ מ ע נ י . האסט שוין נענוג געארבייט. לאזען שוין דיינע שונאים ארבייטען פאר דיר! (פויזע). שמעון! טפו, מיין איך סעמיאן מאקאראוויטש! וואוהין געהען מיר היינט אויף דער נאכט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ווילסט אפשר אין טרעיאטער?

ע ט י ־ מ ע נ י . פע, טרעיאטער! (געהניצט). סקוטשנע! איך פארשטעה ניט א ווארט! מע זאל חאטשבי וועלען שפיעלען אויף אידיש! בעסער אין דער „לוזיאנע".

איהר, אדער גאָר פון א מויד, וואס ס'האט זיך איהר פארוואלט חתונה האבען און זי האט ניט קיין נדן...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . נו, וואס זשע מיינסט דו ? איז טאקי א רחמנות אויף איהר, אויף דער דאזיגער מויד.

ע ט י - מ ע נ י . בעראַרפסט דו, הייסט עס, בעוואהרענען די גאנצע וועלט ?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . אויף וויפיעל איך קאן.

ע ט י - מ ע נ י . אט צוליעב דעם טאקי האט דיר גאט געגעבען דאס גרויס געוויגם ?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . צוליב וואס דען ? צוליעב דעם, מיר זאלען עסען קאשע מיט יוך ?

ע ט י - מ ע נ י . אויף וויפיעל זשע וועט דאס דיר קלעקען ?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שוין גאר ווייד). נארעלע, דאס געשעפט מיט דער פילם-קאמפאניע וועט טראגען אויף אלסדינג. די גאנצע שטאדט איז מיר מקנא. ס'א סברה גאר, אז סע שמעקט מיט א האלבען מיליון... נאר וואס פארשטעהסט דו איז די מיליאנען ? עמך ! . . .

ע ט י - מ ע נ י . גוט איז דיר, אז דו פארשטעהסט, וואהרום דו ביזט דאך אויסגעוואכסען אין מיליאנען !

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . פון דעסטוועגען, אט זעהסט דו דאך... (זעצט זיך צוויק אויף זיין אָרט, צעשאקעלט זיך, קוקט אַריין אינ'ם זעלבען בוך. אין א ווייל אַרום, שטיל). עטי-מעני ! (אין א האלבע מינוט אַרום נאך א מאל, שוין העכער). עטי-מעני !

ע ט י - מ ע נ י . וואס פאר א עטי-מעני בין איך דיר ? איהם זאל מען רופען סעמיאן מאקאראוויטש, אוז מיך (מאכט איהם נאך) — „עטי-מעני ! " „עטי-מעני ! " . . .

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (געפינט זיך געשלאגען). וואס אמת איז אמת. האב קיין פאראיבעל ניט, איך האב גאר פארגעסען, אז דו הייסט שוין היינט ערנעסטינע יעפימעווענע.

וועמען דו רעדסט ! דיר מאהלט זיך אוים, אז דו רעדסט מיט שי־
מעלע דעם שניידער... דו פארגעסט, אז איך בין שוין היינט אוים
עמך ! אוים אונזער פאלק שער און אייזען ! איך בין שוין היינט
סעמיאן מאקאראוויטש סאראקער, אייגער
פון די גרעסטע, אויב ניט דער גרעסטער גביר אין שטאדט ! ... (גע־
העגדיג הין און צוריק געהט איהם אף דער כעס). גענה, הער, וואס מע
זאגט אויך מיר... און די מענטשען, וואס קומען אריין צו מיר...
און די געשעפטען, וואס מע לעגט מיר פאר — עמך !

ע ט י ־ מ ע נ י . ביי מיר ביזט דו דער אייגענער, וואס דו
ביזט נעווען...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . אט דאס איז טאקי דער אומ־
גליק ! וואלסט געמעגט האבען חאטש א ביסעלע מעהר דרך־ארץ...

ע ט י ־ מ ע נ י . אט באלד נעם איך אראף פאר דיר דאס
היטעל...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (א מאך מיט דער האנד). וואס
איז מיט דיר צו רעדען ? (פויזע). וואו איז ערגיץ בייקע, מיין
איך איזאבעלעטשקע ?

ע ט י ־ מ ע נ י . אויף וואס דארפסט דו בייקען ? מיין איך
איזאבעלעטשקען ?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . איך וויל, זי זאל מיר לייענען
די פאטשט וויל איך.

ע ט י ־ מ ע נ י . וויעדער א מאל די פאטשט ? האסט שוין
וויעדער בעקומען א פאטשט ?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . נאך א מין פאטשט ! (ווייזט
איהר אויפ'ן שרויבטיש א בארג מיט ניט קיין געעפענטע בריעף).

ע ט י ־ מ ע נ י . נייטיגע בריוולעך ! אודאי פון א אידען,
וואס מע האט איהם ארויסגעטריבען פון דארף מיט ווייב און קינ־
דער און פון איין אלמנה, וואס איהר מאן האט זיך געהאנגען איבער

איך בעט איבער אייער כבוד, נגידים חזירים, וואָס וויפיעל זיי עסען, אין זיי קאַרג.

ע ט י ־ מ ע נ י . עסען זאָלען דיך שוין ווערעם. א ביסעל א לשון פון א מויד !

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד (לאָזט זיך געהן מיט די שליסעלעך, שטעלט זיך אָפּ אויף א ווייליק, צו דער בעל־הבית'טע). מע רופט מיך י ו כ ב ד .

ע ט י ־ מ ע נ י . יוכבד ? גוט, וואָס דו האָסט מיר געזאָגט. געהּ אין דער ערד אַריין, יוכבד ! (יוכבד די מויד געהט אָפּ. — עטי־מעני צום מאַן). אַיין עזות פון א דיענסטמויד ! (שרייעט הויך). מענדעל ! מענדעל ! (עס קומט אַריין מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י אין א פראַק מיט א ווייסען שניפּס אויף א הויכען קאַלנער. די ליפּען זענען ביי איהם שוואַרץ און גראָב און פעט בעוואַכסען. דעם קאָפּ האַלט ער א ביסעל אויף א זייט. די הענד טעלעבענדען זיך ביי איהם, ווי אי־בעריגע).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י (בעלעקט זיך). מיך רופט איהר דאָס ?

ע ט י ־ מ ע נ י . וועמען דען רוף איך ? די רביצין ? געה נאָר געב אכטונג, איך האָב געשיקט די מויד נאָך אייניגעמאַכטס. זאָל זי זיך ניט צוחאַפּען דאָרט צו שטאַרק, ווי א הונגעריגע קאַץ צו דער סמעטענע...

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י (לאָזט זיך געהן און קעהרט זיך אום צוריק. רעדט צום בעל־הבית). בעל־הבית ! די קנאַקערס וואַר־טען דאָרטען אין פּערעדני.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואָסערע קנאַקערס ?

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י . אַט די צוויי, וואָס פונ'ם טרעיאַטער.

ע ט י ־ מ ע נ י . זאגסט דאָך אויף מיר, אז א י ך בין א קאצענער מח.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . זעהר גערעכט. איך בעט דיך מחילה... ווייסט דו, וואס איך וועל ביי דיר בעטען, ערנעסטינע יעפימעווע ?

ע ט י ־ מ ע נ י . אשטייגער, וואס וועסט דו ביי מיר בעטען, סעמיאָן מאקאראָוויטש ?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (מיט א רחמנות־פנים). א ביסעל איינגעמאכטס.

ע ט י ־ מ ע נ י . פלוצים אין מיטען דרינען איינגעמאכטס ? (שרייעט הויך אויף א קול). מויד ! מוי־ער ? (עס עפענט זיך א זיטיגע טהיר און עס קומט ארײן י ו כ ב ד ד י מ ו י ד).

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד (שטעלט זיך אַוועק. גרויס). מיך רופט איהר ?

ע ט י ־ מ ע נ י . ניין. וועמען דען רוף איך ? דעם רב ?

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד. איך האב דען קיין אַנדער נאָמען ניט, א חוץ „מויד" ?

ע ט י ־ מ ע נ י . און אז „מויד" — וואס שטעהט דיר דא אזוי ניט אָן ? א חסרון, אז מע איז א מויד ? (גיט איהר די שליסעלעך). נא ! גיעה נאר נעם א שעלעכל און ברענג איינגעמאכטס פאר'ן בעל־הבית, פונ'ם אפענעם סלאי, וואס מיט א שאל צוגעדעקט און מיט א טיכל איבערגעבונדען.

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד (נעמט די שליסעלעך). וויפיעל זאל איך ברענגען ?

ע ט י ־ מ ע נ י . האסט געדיענט, זאגסט דו דאָך, אין נגיד'ישע הייזער, בעראַרפסט דו אליין וויסען, וויפיעל א נגיד עסט איינגע־מאכטס.

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד . פארהאן אלערליי נגידים, פארהאן א נגיד, וואס עסט אויפ'ן שפיץ מעסער, ווי א פייגעלע, און פארהאן,

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד. (צו דער בעל־הבית׳מע). און ווייטער גארנישט ?

ע ט י ־ מ ע נ י. וואָס נאך האסט דו געוואלט ?

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד (פויזע). אז איהר וועט מיך דאס אנ־דערע מאל בעראַרפען רופען, זאלט איהר וויסען, אז איך היים יוכבר. (אָפּ).

ע ט י ־ מ ע נ י (צום טאָן). וואס איז דאס פאר איין אנשי־קענים ? דאס איז עפּים א גאסט שטראָף, ניט קיין מויד ! . . . (עס עפענט זיך די טהיר און מענדעל דער לאקיי לאָזט אַרייז אויינעם נאָכ׳ן אַנדערען ווי ג דאָ ר ט ש ו ק ע ן און ר ו ב י נ ט ש י ק ע ן, און אַליין געהט ער אָפּ. בוידע געהען אַנגעטהאָן גרויסהאַרטיג, געגאַלט ווי אַרטיסטען, מיט צילינדערם אין די הענד, טראָגען העכטשקעלער, גרויס־אַרטיג שניפסען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שטעהט אויף, נעמט אויף די אַרייגעקומענע זעהר העפליך). ברוך הבא געסט ! האָט איהר שוין געבראכט מיט זיך דעם איבערגעשריבענעם קאָנטראָקט ? (צום ווייב). ערנעסטינע יעפימעווונע ! היים געבען נאך איינגעמאכטם און א ביסעל ווישניק אויך אין איין וועגם. (עטי־מעני הויבט זיך אויף אהן חשק און געהט אַליין נאָכ׳ן ווישניק מיט׳ן פערבייסען. שי־מעלע צו די יונגע לייט). דעם קאָנטראָקט גיט אהער, וועלען מיר איהם דורכקוקען. (ווייגדאַרטשוק נעמט אַרויס א פערשריבענעם פאפיער). דאס היימט, דורכקוקען וועט איהם מיין טאכטער. איך בין, ניט פאר אייך געדאכט, קורץ אין דער עברי, האב איך א טעכטערעל, האט מיך גאט געבענטשט, א גראַטענע, איהר קענט זי — איז זי ביי מיר מיין גאנצער בוכהאלטער מיט׳ן פריקאָזטשיק מיט׳ן שרייבער מיט הכל בכל... לייענט און שרייבט און חשבון׳ט, ווי א וואסער... (טראָגט זיי אונטער א זילבערנע פושקע מיט פאפיראסען). פאני רוביג־טשיק ! פאני ווייגדאַרטשוק ! אנו, פערזוכט אקארשט פון די דאזיגע פאפיראסען ! ס׳איז שוין איין מאל פאפיראסען, פון די

שימעלע סאראקער (לעגט אוועק דאס בוך). א? ווינדארטשוק און רובינטשיק? מיינע שותפים פון דער פילם־קאמ־פאניע? פאר וואס קומען זיי ניט אריין?

מענדעלי דער לאקיי (אויף די גראבע ליפען בעווייזט זיך ביי איהם א שמייכעל). דערפאר, וואס איך לאז זיי ניט.

שימעלע סאראקער (פערוואונדערט). וואס הייסט, דו לאזט זיי ניט?

מענדעלי דער לאקיי (גאנץ ערנסט). אזוי איז דער איינפיהר ביי די נגידים. אז עמיצער קומט, איז אויב ער נעהט ארעם געקלייידעט, גיט מען איהם האלז און נאקעו און מע ווארפט איהם ארויס, און אויב ער נעהט שוין אנגעטהאן, בעדארף מען פרי־הער דאלאשען דעם בעל־הבית, און דערנאך ערשט, אז דער בעל־הבית הייסט, מע זאל איהם אריינלאזען, לאזט מען איהם אריין.

שימעלע סאראקער (שטוינט. צום ווייב). ערנעם־טינע יעפימעווענע! וואס זאגסט דו דערויף? עמך!...

עטי־מעני (צום מאן). וויים איך וואס! דו האסט זיך אוועקגעשטעלט אוים'טענה'ן מיט א משרת מיצקע דרינען, און די מויר וועט דארטען דערווייל אויפפרעסען דאס נאנצע איינגע־מאכטס. (צום משרת). געה טהו וואס מע הייסט דיר!

מענדעלי דער לאקיי (לאזט זיך נעהן, בלייבט שטעהן. צום בעל־הבית). איז וואס זאל איך זיי זאגען?

שימעלע סאראקער. וועמען?

מענדעלי דער לאקיי. די קנאקערס.

שימעלע סאראקער. נארנישט. שיק זיי אריין אהערצוצו! (מענדעל דער לאקיי אב, בעגעגענט זיך אויף דער טהיר מיט יוכבד די מויד, טונקט איין זוין פינגער אינ'ם איינגעמאכטס און טהוט א לעק. יוכבד טהוט איהם א זעץ איבער דער האנד, טראגט צו דעם בעל־הבית דאס איינגעמאכטס און לאזט זיך נעהן, בלייבט שטעהן א ווייל).

ר ו ב י נ ט ש י ק . ס'א געלעכטער !...

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק (פערחאפט זיך). דאס הייסט, דער שכל איז א גרויסער שכל. נאר פאר דעם, וואס ווייסט דעם שכל, איז דער שכל אוים שכל.

ר ו ב י נ ט ש י ק . גאלע גאר ניט !

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . איך פארשטעה ניט — איך בין א פראסטער עמה ! ממה נפשך — אדער מילכיג, אדער פלייש־שיג ! אדער אהין, אדער אהער ! און ביי אייך קומט אוים— אט אז ס'איז א גרויסער שכל, און אט איז דאס א געלעכטער, גאר קיין שכל ניט, — אזוי אז איך בין שוין גאר צערולט !...

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק (צו רובינטשיקען). שולדיג ביזט דו, אז דו שלאגסט מיך איבער ! איך וועל זיי געבען צו פארשטעהן דעם שכל מיט א גאנג...

ר ו ב י נ ט ש י ק . נו, געב זיי צו פארשטעהן, ווער לאזט דיך ניט ?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ניין ! איהר דארפט וויסען, אז מיר זענען גרויסע בעלנים דערויף... נאך אז איך בין געווען א... ניט היינט געדאכט, א פראסטער עמה, זענען מיר אלע וואך געגאנגען אין דער לוזיאנע, אבי ס'איז נאר געווען פאר וואס. און היינט, זינט נאט האט מיך בעגליקט מיט'ן גרויסען געווינס, איז כמעט נישטא די נאכט וואס מיר זאלען ניט געהן אהינצוצו. וואלט איך זעהר וועלען וויסען, ובפרט איצט, אז איך גיה אריין אין דעם מיט געלט, דעם... דעם... תמצית (מאכט מיט די פינגער). דעם שכל דער־פון. דא מוז דאך שטעקען עפיס א קונץ, עפיס... עפיס... (א קנאק מיט די פינגער). א מין עמך !

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק . געווים איז דא פארהאן קונץ !

ר ו ב י נ ט ש י ק . און נאך וואס פאר א קונץ !

אמת'ע עמך!... (בייזע יונגע לייט הויבען זיך אויף, נעמען מיט צוויי פינגער צו פֿאַפּיראָסען). יאָ, איז וואו, הייסט דאָס, האַלטען מיר אין דער הגדה? זאָגט מיר, איך בעט אייך, מיין ליעבער ווינדאָרטשוק און מיין טייערער רובינטשיק, וואָס איכ'ל אייך פרעגען: ווי קומט איהר, צוויי יונגע לייט, — האָט קיין פּראיבעל ניט, וואָס איך רעד מיט אייך אזוי אָפענטליך און פּראָסט, — ווי קומט איהר צו אזא גאַלדענעם עסק, ווי דאָס פילם־געשעפט?

ווינגדאָרטשוק. אַ! אין דעם איז אַ גאַנצע געשיכטע...

רובינטשיק. וואָס מע קאָן זי דערצעהלען אין דריי ווערטער. מיר זענען, ווי איהר קוקט אונז אָן...

ווינגדאָרטשוק (לאָזט איהם ניט רעדען). לאָז מיך, איך וועל זיי איבערגעבען אין דריי ווערטער. איך און מיין חבר רובינטשיק זענען מענטשען מיט געדאַנקען.

רובינטשיק. מיט קאָמבינאַציעס.

ווינגדאָרטשוק. און מיר האָבען פון שטענדיג אָן געהאַט אַ שייכות צו טהעאַטער. איך, צום ביישפיעל, בין געווען אמאָל אַ מוזיקאַנט, און אַ באריהמטער מוזיקאַנט, געשפּיעלט אין אַלע טהעאַטערען. און מיין חבר רובינטשיק איז אויך נישט קיין אבי־ווער — ער האָט געהאַלטען אַ פּאריקמאַכערסקי זאָוועדיעניע און פּלעגט געהן אין טהעאַטער אַריין גרעמירען די אָקטיאַרען. איך דאַרף איהם זאָגען אין די אויגען, דעם ממזר, — ער, אָז ער פּארגרעמירט עמיצען, איז עס נאָטור! דערווייל האָט זיך געטראָפען אַ מעשה. די צייט איז געווען שלעכט, ניט היינט געדאַכט, ניט פּאר אייך געדאַכט, האָב איך מיך בעשטעלט אין טהעאַטער־קינעמאַטאַגראַף שפּיעלען. איך שפּיעל אַ נאַכט, איך שפּיעל צוויי, איך שפּיעל דריי, איך הויב מיך אָן צוקוקען — וואָס איז דער שכל פון'ם קינעמאַטאַגראַף? לאָזט זיך אויס, אָז ס'איז אין דעם קיין שום שכל...

הערעז. האסט דאך עס ליעב. דו וואלסט דאך דארט געטאנט אוז געגעבטיגט!

ע ט י ־ מ ע נ י. אח דו האסט דאך עס נעבאך פיינט! (זעצט זיך אוועק ביי דער זייט אויף א ווייכער קושעטקע, שפארט זיך אן אויף א זיידען קישעלע מיט אויסגענייטטע קווייטען פון אלערליי פארבען, לעגט צענויף די הענד אזוי, מע זאל ארויסזעהן דאס גאנצע ביסעל ציע־רונג). נו, לאמיר האכען.

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק (פלייסט זיך צו זעצען מיט'ן פנים קעגען דער מאדאם, נאר רעדען רעדט ער צום בעל־הבית). איז וואו האלטען מיר?

ר ו ב י נ ט ש י ק. ביי דער פילמע האלטען מיר, ווי אזוי דאס רעדעל דרעהט זיך דארט ביי דער לאמטערנע...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). ביי דער טהיר פון אויבען, אקוראט אקעגען דעם לייליך, האסט דו געזעהן א לאמטער־נע? איז דארטען דא א רעדעל אוז סע דרעהט זיך. (ווייזט מיט די הענד, ווי סע דרעהט זיך. טהוט זיך א נעם צום קארפין, גיסט אן דריי גלעזלעך. צו די געסט). זאל זיך עס דארטען דרעהען. מיר'ן דערווייל נעמען צו די ליפען... לחיים! לאז גאט געבען, ס'זאל זיין איין מאל פאר אלע מאל עמך!... (טרינקט. די געסט ריהרען זיך צו מיט די ליפען). אצינד שיסט ווייטער!

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק. אלזא, נאך א מאל אין קורצען. (מאהלט מיט בוידע הענד). דא האט איהר א לייוועגט.

ר ו ב י נ ט ש י ק א געווייגטליכען לייוועגט.

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק. אויף דעם לייוועגט איז ניטא גאר־נישט.

ר ו ב י נ ט ש י ק. גאלע גארנישט.

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק. אוז אויף יענער זייט לייוועגט איז אויך ניטא גארנישט.

ווינדאַרטשוק (לאַזט איהם נישט). לאַז זיך דיענען! אט וועל איך זיי געבען צו פּארשטעהן די גאַנצע זאַך אקוראַט, זיי זענען א איר מיט פערשטאַנד. (רוקט זיך צו צום שנייידער). די זאַך איז א פּראַסטע זאַך. האַט איהר זיך צוגעקוקט, אז אקענען דער סצענע, איבער דער טהיר, איז פּארהאַן א לאַמטערנע מיט א רעדעל? איז אויפ'ן רעדעל, וואַס סע דרעהט זיך דאַרט ביי דער לאַמטערנע, אנגעצויגען א לענטע פון צעלאַאיר, א לאַנגע לענטע. (מאַכט מיט די הענד).

רובינטשיק (קוקט דעם חבר אין מויל אַריין און שאַקעלט צו מיט'ן קאָפּ). א פילמע הייסט עס.

ווינדאַרטשוק. איז אויף דער פילמע אַפּנעפּאַטאַגראַפּיערט אַלע בילדער, וואַס איהר זעהט אויפ'ן לייוועגט... האַט איהר עס צעקייט?

שימעלע סאַראַקער. האַט קיין פּראַיבעל ניט, וואַרט אָפּ איין ווייל־עטשקע. איך ווייל, פּארשטעהט איהר, אז מיין אידינע זאַל אויך זיין דערביי און זאַל אויך וויסען דעם שכל... דרעהט זיך אוים צום וויב, וועלכע קומט אַריין פון צווייטען חדר. נאַך איהר געהט נאַך מענדעל דער לאַקיי מיט אַ טאַץ. אויף דער טאַץ — א קאַראַפּין רויטע משקה מיט גלעזלעך. נאַך מענדלען געהט נאַך יוכבד די מויד אויך מיט אַ טאַץ. דאַס אַלץ וועדד אַוועקגעשטעלט אויפ'ן טיש. מענדעל און יוכבד אָפּ).

עטי־מענדי. אט האַט איהר ווישניק, אט שטעהט אייך געמאַכטס. איהר קאַנט נעמען, אז איהר ווילט...

שימעלע סאַראַקער. מע וועט נעמען, אם ירצה השם, געווים וועט מען נעמען. (גיסט אַן אין די גלעזלעך. וועגדט זיך צום וויב). ווילסט הערען דעם שכל פון „לוזיאַנע", פּאַר וואַס סע דרעהט זיך אוז מיר זעהען אַלסדינג אויפ'ן לייוועגט, וואַס אויף דער וועלט טהוט זיך אָפּ? זעץ דיך אקאַרשט צו, וועסט דו עפּים

ד י א י ד ע ן (אַלע אינאיינעם). וואָס מיר דאָלאָזשען? וועך מיר דאָלאָזשען? מיר דאַרפען האָבען אַ נדבה אויף דער היגער תלמוד־תורה!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שרייט צום לאָקיי). נאָרישער מענדיוק, א רוח אין דיין פּאָרעמט אוו מיטען אַריין! וואָס האָסט דו צו די אידען? לאָז זיי אַריין! (מענדעל טרעט אַפּ, נאָר ער בעוויזט די אידען מיט דער האַנד אויפ'ן קאָפּ, זיי זאָלען אויסטהון די היטלען. די אידען קווייטקלען זיך, צי זאָלען זיי אויספהון די היטלען, צי ניט. א פּאָר האָבען אויסגעטהאָן, די איבעריגע נאָך נים. געהען לאָנגזאָם).

ע ט י ־ מ ע נ י (צו די אידען). וואָס'ט איהר זאָגען?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. זיצט. איהר קאָנט געהן אין די היטלעוו. מיר זענען נאָך ניט קיין גויים. מיר זענען נאָך אידען דער־ווייל. (די אידען ווערען אַ ביסעל שטאַרקער ביי זיך, זעצען זיך אוועק. אייגער פון זיי, דער גבאי ראשון, ווענדעט זיך צום שניידער).

ג ב א י ר א ש ו ן. מיר זענען געקומען צו אייך, רב שמעון, אזוי ווי מיר האָבען געהערט פון אייך, אז זינט גאָט האָט אייך גע־האָלפּען, הערט איהר ניט אויף צו געבען, זענען מיר די גבאים פון דער היגער תלמוד־תורה און מיר דאַרפען אַ נדבה דאַרפען מיר...

ע ט י ־ מ ע נ י (נעמט זיך צו דער קעשעני. צו די אידען). צו וואָס אזא לאַנגע הקדמה? זאָגט, אז איהר ווילט א נדבה, וועט מען אייך געבען... אויסגאַב וועט זיך נעפינען ביי אייך?

ד י א י ד ע ן (פּרויליך. אַלע אינאיינעם). פון וויפיעל?

ע ט י ־ מ ע נ י (ציהט אַרויס אַ זילבערנע מטבע). פון א פּער־ציגער. (די אידען איבערראַשט, קוקען אייגער אויפ'ן אַנדערען, בלייבען אָהן לשון).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (האַפּט זיך אויף, ווערד אַלערליי קאָליראָן, ווייל אויסגיסען זיין צאָרן אויפ'ן ווייב, נאָר ער האָלט זיך איין, רעדט צו די אידען מיט אַ געלעכטער). מיין אידינע האָט נישט איינגעהערט, חאַ־חאַ, אז איהר זענט די גבאים פון דער היגער

ר ו ב י נ ט ש י ק . אויך גאָרנישט ! (שימעלע סאָראָקער קוקט אויפֿן ווייב איבעראַשט).

ע ט י ־ מ ע נ י (גלויבט ניט). דאָס וועט איהר שוין דערצעהלען דער באָבע אייערער ! וואָס הייסט נישטאָ גאָרנישט ? מיר געהען ניט אין דער „לוזיאָנע" ? עס קאָסט אונז קאָרנ געלט ? איין אַנדערער וואָלט זיך עס געוואונשען איך וויים אליין ניט וואָס, — זאָגען זיי, אז אויף יענער זייט לייוועט איז נישטאָ גאָרנישט ! מיר זענען דאָך עפּיס נישט קיין קליינע קינדער, וואָס מע וועט אונז דערצעהלען בבא־מעשיות !...

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק (מטושטש, שמייכעלט). האָט קיין פּאַראיבעל ניט, מאָדאָם, מיר זענען ספּעציאַליסטען. מיר ארבייטען אין דעם טאָג ווי נאכט. מיר האָבען דאָס געזונט מיט'ן לעבען אוועקגעלעגט דערווייל.

ר ו ב י נ ט ש י ק . ס'איז אונזער פּרנסה !

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צו ווינדאַרטשוקען). בקיצור, נו ! שיסט ווייטער !

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק . אלזא — גאָרנישט. דער רעכטער עיקר איז דאָס רעדעל, וואָס דאָרט אקענען, ביי דער לאָמטערנע. (דרעהט זיך אויס מיט'ן פּנים צוריק, ווייזט מיט דער האַנד אויף דער טהיר. אָלע דרעהען־זיך אויס צו דער טהיר). דאָרט, וואו עס דרעהט זיך די לענטע...

ר ו ב י נ ט ש י ק (דרעהט מיט דער האַנד). די פילמע הייסט עס... (עס עפענט זיך די טהיר און אין דער מינוט קומט פּאַר אַזאַ מין סצענע : עטליכע אידען רייסען זיך אַריינצוגעהן, מענדעל דער לאָקיי האַלט זיי אָפּ מיט ביידע הענד).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י . האָט צייט איין מינוט, ביז איכ'ל דאָלאָזשען.

ע ט י ־ מ ע נ י (פערבראכט די הענד). א שענע מעשה! סע שטעהט נאָך גאָרניט אין קאָנטראָקט אפילו?!

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק. מע האָט פערגעסען אריינשטעלען.

ר ו ב י נ ט ש י ק. מאָראָם! מע האָט גערעדט — איז געגנוג.

ע ט י ־ מ ע נ י (לאַזט אויס איהר בעס צו איהם). אַווי זאָגט א י ה ר? און אַז ס'וועט קומען צו עפּעס, וועט איהר נאכדעם זאָגען, איהר ווייסט ניט!... מיר קענען אייערע לייט! מיר זענען אויך מבינים אויף א טשאָר!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. זאָגסט דו, מע זאָל עס אריינ־שטעלען? איך זאָג אויך — אריינשטעלען. (צו ווי ג ד א ר ט ש ו ק ע ן, ווייזט איהם אויפ'ן שרייבטיש). פאַרקאָטשעט, זייט מוחל, די אַרבעל און שרייבט אריין.

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק (טהוט זיך א וואַרף צום שרייבטיש. שרייבט־צו אויפ'ן פאַפּיער, דערנאָך לייענט ער). „מיר, די אונטערגעשריבענע, געבען־צו נאָך א פּונקט, אַז דער הער סאראקער, די מאָראָם סאָראָ־קער, אַדער וואָר פון זייער פאמיליע, האָט דאָס רעכט, סאי ביי־טאָג, סאי ביינאכט, אריינצוקומען און זיצען אין יעדען פון אונ־זערע טהעאַטער־קינעמאַטאָגראַפען בחינם, אהן געלט". צופריעדען? (שימעלע קוקט אויפ'ן ווייב).

ע ט י ־ מ ע נ י. איך ווייל, אַז אין קאָנטראָקט זאָל שטעהן מיין שוועסטער פיינעל אויך.

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק. מאָראָם! סע שטעהט דאָך „די פא־מיליע סאָראָקער"!

ע ט י ־ מ ע נ י. איהר פאמיליע איז ניט סאָראָקער, איהר פאמיליע איז ווישקראָבענקא.

ר ו ב י נ ט ש י ק. די מאָראָם זענען געראָבט.

תלמוד־תורה. זי האָט, אפּנים, געמיינט גלאָט אַזוי א נדבה פאַר אַ אידען... קומט, איך וועל אייך געבען. (נעמט אַרויס אַ קליין שלי־סעלע פון דער זשילעט־קעשעני, געהט־צו צו דער אויזערנער שאַפע, פאַרעט זיך אַ ווייל, נעמט אַרויס אַ פּעקעל, פּיער פּינקּ־און־צוואַנציגער, און טראָגט עס צו צו די אידען). נאָט. אָט האָט איהר אַ נדבה און שרייבט אַריין אין בוך אַריין מיין נאָמען, מיין אמת'ען אידישען נאָמען — שמעון בר' מאיר סאַראָקער שענקט פאַר דער היגער תלמוד־תורה אַ הונדערטער. (די אידען שטעהען אויף אַלע איבערראַשט, דאַנקען איהם זעהר. אויגער פון זיי געפינט זיך צו זאָגען קוים עטליכע ווערטער).

ג ב א י ר א ש ו ן. רב שמעון! מיר זאָגען שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה. זינט די היגע תלמוד־תורה איז א תלמוד־תורה, איז דאָס דער ערשטער הונדערטער. זאָל אייך גאָט געבען הונדערט יאָהר גליק און הצלחה און אַלדאָס גוטס — אָמן.

ד ר. א י ד ע ן (אַלע). ברכה און הצלחה — אָמן. (געזעגע־נען זיך אַף פּרוינדליך און געהען אַף. די שטימונג איז א געשלאָגענע. עטי־מענע פּייערט. שימעלע פיהלט זיך ניט גוט, שפּאַנט אַרום, בלייבט שטעהן).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צו זיך אַליין). יאָ־יאָ. א גוואַל־דאָוונער שכל!... מענטשען טראָכטען צו... לענטע... לייוועגט... פילם... און דאָס לעבט! דאָס ריהרט זיך! עמך! (צו די יונגע לויט). איז וואו האַלטען מיר, הייסט דאָס? יאָ, מיר זאָלען ניט פערגעסען. ס'איז פאַראַן נאָך א פונקט, וואָס מיין ווייב וועט ניט דורכלאָזען בשום אופן! (צום ווייב). ערנעסטינע יעפימעווע! איך ווייל, אַז אין קאָנטראָקט זאָל שטעהן בפירוש, אַז דו און איך און אונזערע פריינד, למשל, האָבען דאָס רעכט צו געהן אין וואָס פאַר א טרעיאָטער מיר ווילען, און וועז מיר ווילען, סאי בייטאָג, סיי ביינאַכט, בחינם, אַהן א שום געצאָהלטס, הייסט עס.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צופריעדען). בלומען? פון וועמען איז?

ב י י ל ק ע (לייענט דאס קארטעל). סאלאמאן אסקארואויטש פיין. חא־חא־חא!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואס זשע איז דער געלעכ־טער? (צום לאקיי). קאנסט נעהן. (מענדעל אפ).

ב י י ל ק ע. וואס זשע? ס'איז ניט קיין געלעכטער? וואס איז נאר פלוצים פאר מתנות — בלומען? וואו איז ער געווען פאר דריי וואכען אין דער צייט, געדענקסט? אז מע האט ביי איהם געבעטען א טובה, ער זאל זאגען א גוט ווארט צו זיין פאטער וועגען דירה געלט, האט ער פערקנייטשט מיט די פלייצעס (מאכט איהם נאך) — „עטא דא מעניא ניע קאסאיעטסיא! "... (גיט איבער דעם פאטער די פאפיערען). דער קאנטראקט איז געשריבען אזוי, ווי מע האט געוועדט. (ווייזט אויף פאק בריף, וואס אויפ'ן טיש). אט דאס איז די היינטיגע פאטשט? (נעמט די בריף צו זיך). איך נעם עס צו זיך, דארט וועל איך איבערלייענען די פאטשט און וועל דיר נאכרעם איבערגעבען. (פערנייגט זיך צו די יונגע לויט, וועלכע האפען זיך אויף מיט א טראסק. — ביילקע אפ).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צו די יונגע לויט). א מאדנע מיידעל ביי מיר!... איין אנדערע אויף איהר ארט איז אזא ראס־קאש!... ביי אזא עשירות!...

ע ט י ־ מ ע נ י. זאג חאטש: קיין עין־הרע ניט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. א קליידעל, א בורנוסעל, א היטעלע א נייעס אז מע וויל איהר קויפען, קומט־אן מיט גרינע וועראם — זי וויל ניט! וואס'ט איהר טהון? (בויגט יונגע לויט זענען נתפעל). וואס דארפט איהר מעהר, מע רעדט איהר שדוכים — די שענסטע, די גרעסטע — וויל זי ניט הערען, ניט זעהען... שטעלט אייך פאר — רב אשר פיין האט איהר געהאנדלט מן הסתם? וויל ער מיט מיר א שדוך טהון — ער שטארבט! דאס הייסט, ניט אזוי

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וויבאלד אזוי, טא שטעלט ארײן אלע פרײנד אוו באקאנטע...

ע ט י ־ מ ע נ י (חאפט זיך אויף). באקאנטע? אט האסט דו דיר נאך, טאמער איז קארג! א מכה זיי — זיי זענען ניט קראנק צאהלען!

ר ו ב י נ ט ש י ק . די מאדאם זענען פאלקאם נערעכט. (צום חבר). שרייב ארײן מאדאם ווישקראבענקא מיט איהרע קינדער.

ע ט י ־ מ ע נ י . נייזן, זי יא, די קינדער נישט. זי האט קינ־ דער — מעג אויף זיי קומען איין אויסחאפענישן! איין שארלאטאן גרעסער פונ׳ם אנדערען...

ר ו ב י נ ט ש י ק . די מאדאם זענען פאלשטענדיג נערעכט! שרייב מאדאם ווישקראבענקא — אוו איין עק.

ע ט י ־ מ ע נ י . וואסער מאדאם? א שענע מאדאם! נעבאך איין עני׳טע, איין אביונ׳טע, אז אך אוו וועה איז איהר! (עס קומט אן ביולקע, אנגעטהאן פראסט ווי אלע מאל).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . גוט, וואס דו ביזט דא. קום אהער, וועסט דו מיר איבערלייענען דעם קאנטראקט, צי ס׳איז אלסדינג דא, וואס מיר האבען נעכטען אפגערעדט? (בוידע יונגע לייט שטעהען אויף, גריסען ביולקען, דערלאנגען איהר דעם קאנטראקט און זעצען זיך צוריק שוועק).

ב י י ל ק ע . (נעמט דעם קאנטראקט). מעג איך עס לייענען פאר זיך? (זעצט זיך שוועק אין א שטוהל, לייענט פאר זיך).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צו די יונגע לייט, שטיל). זי קאן שוין דוקא גוט!... אידיש אוו רוססיש אוו דייטש, אוו וואס איהר ווילט!... (עס קומט ארײן מענדעל דער לאקיי מיט א בוקעט).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י . צו איזאבעלא סעמיאנאוו־ נא מיט א קארטעל.

ב י י ל ק ע . צו מיר? (נעמט די בלומען).

ס א ל א ו ו י ט ש י ק . סאָרא היץ היינט — טשטא ניבוד אסאבענע! (בעטראַכט די יונגע לייט). און וואר זענען אַט די אידען? עפּיס זאהר קענטליך! (צַערמאַנט זיך). א? דאס זענען די דאזיגע? פּונ'ם טהעאַטער? דאס האָט איהר מיט זיי געמאכט דאס געשעפט. וואס די שטאדט קלינגט מיט דעם? (גיט זיי די האַנד). וואס זשע מאכט איהר? מע זאגט, אז איהר זשעברעווט געלט? (וווייזט מיט ביידע הענד).

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק . ע! מע זשעברעווט געלט! גאַרנישט, מהכתיתי, מע האָט פּרנסה.

ר ו ב י נ ט ש י ק . און מע לעגט אַפּ א קערבעל.

ס א ל א ו ו י ט ש י ק (צום שניידער). וויים איך, וואס הערט איהר זיי! איהר פּרעגט מ י ך! ס'איז א גאַלדען געשעפט! ס'איז א ברונעז, וואס שעפּט זיך ניט אוים! מענטשען ווערען נתעשר — זאגען זיי, מע לעגט אַפּ א קערבעל! (ביידע יונגע לייט ווערען בריטער ווי לענגער).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום שדכן). זאגט איהר, אז מע וויים שוין אין שטאדט פּונ'ם פילם־געשעפט, וואס איך מאך? אפשר וועט איהר פּערזוכען אונזער וויזניק? (גיסט איהם אן א גלעזעל).

ס א ל א ו ו י ט ש י ק . טשטא זא וואפּראם! אלע וויסען אוז אלע רעדען אוז אלע זענען אייך מקנא. (טרינקט אוים אוז פּערבייסט).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . מקנא?

ס א ל א ו ו י ט ש י ק . איך זאל אזוי לעבען מיט אייך אוז מיט אייער ווייב! וואס זשע? כ'וועל אויסטראכטען? מע שמועסט נאר, אז איהר ווערר א מיליאנער... הלואי, זאל אייך נאט העלפען! (צו די יונגע לייט). סעמיאן מאקאראוויטש איז א מענטש, וואס האבען ליעב אלייז גראב צו פּערדיענען, אוז עס אהרט זיי ניט.

ער וויל דעם שדוך, ווי זיין זוהן, און ניט אזוי זיין זוהן, ווי איך וואלט א בעלן געווען זיך משדך זיין מיט אזא אידען ווי פיין, וואס איך בין אמאל געווען זיינער א שכן...

ע ט י־מ ע נ י. זאג חאטש: ניט היינט געדאכט...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. איז דאך גוט? איצא? אז ער וויל, און דער זוהן וויל, און איך וויל אויך, וואלט מען דאך געקאנט ברעכען טעלער און א סוף? — זאגט זי אבער: לא! זי וועט זיך בעטראכטען. (בויעד יונגע לייט זענען נתפעל. — עס בעט ווייזט זיך מענדעל דער לאקיי).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י (קייעט). דער שלים־מזל איז שוין ווייעדער דא.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואסער שלים־מזל?

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. סאלאווייטשיק דער שדכן.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. סאלאווייטשיק? וואו איז ער?

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. דארט איז ער, אין פערעדני.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. פאר וואס געהט ער ניט אריין?

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. איך האב דאך אייך געזאגט שוין, אז איך בין ניט דאס ערשטע יאהר אין נגידישע הייזער, און ביי די נגידים איז דער איינפיהר, אז...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אז מע דארף פריהער דאלא־זשען? נו, האסט דו דאך מיר שוין דאלאזשעט. אצינדערט געה רוף איהם אריין! (מענדעל אָפּ). אוי, אט די פּאראקעס מיט די צערעמאניעס, הערט איהר, ביי די סטעקראטען, צווישען אונז נע־רעדט, גאט זאל ניט שטראפען פאר די רער!... (עס עפענט זיך די טהיר בריוט, מענדעל דער לאקיי לאזט ארויין סאלאווייטשיקען דעם שדכן, מאכט צו די טהיר, געהט אָפּ). ברוך הבא, א איד א שדכן! מע זאל דערמאנען משיח'ן. זיצט, פּאני סאלאווייטשיק.

געענטפערט — אונזער גאנצען ראזגאווער. (פערקאַטשעט די ערבעל, איז גרויס צעלעגען אויף טעלערלעך).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (האָט נישט קיין געדולד). וואָס טויג מיר, פּאני סאַלאַווייטשיק, ראזגאווארען? איהר ווייסט דאָך, אז איך בין א פּראָסטער עמך בין איך, און כ׳האָב ליעב אַניל ואשמח — אויפגענייהט און אויסגעפּרעסט. איהר זאָגט מיר די לעצטע שורה. דעם רעכטען שפּיץ!

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק. דער רעכטער שפּיץ איז — זיי וועלען אייך איינלאדען צו זיך אויף א וויזיט. דאָרט וועט זיין די גאנצע ריסטאָקראַטיע... נאָר קודם וועלען זיי זיין ביי אייך מיט א ווי־זיט, און אפשר נאָך היינט. דאָס קאָן סאַלאַווייטשיק!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). דו הערסט? (שטיל). מע דאַרף צוגרייטען כל המינים פּארבייסאָכצען... (צום שדכן). זענט איהר זיכער, אז זיי וועלען דא זיין?

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק (פערטרינקט דעם איינגעמאַכטס). אזוי ווי איך בין זיכער, אז מע רופט מיך סאַלאַווייטשיק.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. און דער „יאָט" אויך מיט זיי?

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק (דאָס לעצטע ביסעל איינגעמאַכטס). טשטאָ זא וואָפּראָס?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ער טאַקי, דער אלטער הייסט עס, האָט אייך א ל י י ן געזאָגט?

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק. טאַקי ער אליין, דער אלטער הייסט עס, האָט דאָס מיר געזאָגט: „מיר'ן זיין, זאָגט ער, ביים הערר סאראָקער מיט א וויזיט, זאָגט ער, אפשר נאָך היינט, — פּאַרט, זאָגט ער, נעווען א מאל אונזערער א שכן"...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. טאַקי מיט דעם לשון? (צום ווייב). געה זעה, ס׳זאל זיין אלסרינג... (עטי־מעני אָפּ).

אז יענער פערדיענט אויך. ווי פאני זאגט: לעבעדיגע־בעדיגע... (צום שניידער). ס׳איז אייך איצטער אוועק דאס גליק, סעמיאן מאקאראוויטש, וועט דאס שוין אייך געהן אוז געהן, ווי אין פסוק שטעהט: החילות לנפול, נפול תפול...

שימעלע סאראקער (צום ווייב). דו הערסט וועדטער? (גיסט איהם אן נאך א גלעזעל).

עטי־מעני (קוקט אויפ׳ן פלעשעל). איך הער, איך בין ניט טויב! (צום שדכן). וואס הערט זיך בעסער פון יענעם געשעפט, וואס מיר ווייסען?...

סאלאוויטשיק (צו דער שניידערין). וואס זאל זיך הערען, מאדאם? אויך אלע אידישע קינדער געזאגט געוואָרען! (צום שניידער און צו דער שניידערין). אז סאלאוויטשיקען פאלט איין א אידעע, מעג זיך שוין איבערקעהרען די וועלט, וועט ער זי דורכפיהרען... אט דאס נעה איך פון דאָרטען טאקי, פון די רעס־טאקראטען... א פריאם האב איך געהאט — „מאיא פאטשטעניע", און „סאדיטיעס", און „פאפיראסען", און „לעמאנאד"... מחמת די היטץ איז טרוקען אין מויל — טשטא ניבור אסאבענע!... (טרינקט אויס א צווייטען מאל, פערבייסט. שימעלע טראגט איהם אונטער די פושקע פאפיראסען).

שימעלע סאראקער. הכלל, געהט איהר דאס פון די פייגערס. איז וואו האלט דאס דאָרטען אין דער ספירה?

סאלאוויטשיק. עס האלט שוין גוט! הלואי וואלט איך שוין אזוי נעהאלטען מיט אלע מיינע פארטיעס, וואס איך פיהר... סאלאוויטשיקען, אז עס פאלט איהם איין א אידעע! (פערריבערט דעם פאפיראס). אויב ס׳איז איך ניט שטארק היים, וועל איך אייך דערצעהלען מיין היינטיגען וויזיט, ווי אזוי איך בין געקומען, און וואס איך האב געזאגט, און וואס זיי האבען געזאגט, און וואס איך האב זיי געענטפערט, און וואס זיי האבען מיר

ס א ל א ו י י ט ש י ק (שלאָגט איהם איבער). טשעפוחא! ווער רעדט פון אזעלכע זאכען? איהר וועט נאָך, אם ירצה השם, לעבען און לעבען! איהר ד א ר פ ט לעבען, וואָרום איהר טהוט א סך גוטס. מע. ווייסט — גוטס לאָזט זיך הערען... סליעדאָווא־טעלנא, פופציג טויזענד — דאָס איז מזומן?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. קלאָפ און צעהל. ביי מיר איז ניטא קיין מאניפאַרגעס, פוסטע דבורים, צוזאַגעבצען. ביי מיר, אז איך זאָג געבען, געב איך. עס איז, פאַרשטעהט איהר מיך, עמך!...

ס א ל א ו י י ט ש י ק. אַדנים סלאָוואָם — מיר האָבען שוין פון אַלסדינג אַפגערעדט. סליעדאָוואטעלנא, קאָן איך שוין געהן ווייטער. איך דאַרף נאָך לויפען און לויפען, רעדען און רעדען. זייט מיר געזונד און מאכט גוטע געשעפטען! פראָשטשאי־טיע! אם ירצה השם, אין גיכען אויף א קנס־מאָל... (צו די צווייי שותפים) אייך ווינש איך צו האַלבע מיליאָן אויף א חלק, און אייער שותף — א גאַנצען מיליאָן! דאָסווידאַניא, פראָשטשאיטיע! (אָפ).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צו די יונגע לייט). האָט קיין פאַראיבעל ניט — ביי מיר א שטוב, קיין עין הרע, אַלע מאָל נייע מענטשען מיט נייע געשעפטען... איצט דאַרף מען זיך א נעם טהון צו אונזער אייגענעם געשעפט. (טהוט אָן די ברילען, פערקאַטשעט די אַרבעל, געהט צום טיש). בעראַרף מען, הייסט עס, טהון א דעליקא־טנע ארבייט — לענען דעם טאַטען. (שרייבט זיך אונטער אויפ'ן פאַ־פּיער. נאָך איהם שרייבען זיך אונטער ביידע שותפים). און איצט בעראַרף מען, הייסט עס, אייך געבען די ממתקים... דאָס ביסעל מינץ... (געהט צו דער אייזערנער קאַסע). דאַרף איך אייך אָבער זאָגען, מיינע ליעבע שותפים, אז קיין מזומן געלט, ניט אויסגערעדט זאָל זיין, האָב איך ניט... איין אייזערנע קאַססע האָב איך טאַקי, נאָר אזעלפע געלטען האָלט איך נישט ביי זיך אין דער היים. דערויף איז דא, פאַרשטעהט איהר מיך, א באַנק... (עפענט אויף די קאַסע, נעמט ארויס א טשעק־ביכעל). די טשאַסנע קאַמערטשעסקי באַנק. דאָרטען

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק . טאקי מיט דעם לשון און מיט די ווערטער — איך זאל אזוי לעבען מיט איך און מיט אייער ווייב !... וואס מיינט איהר — סאלאוויטשיק איז עפּים א יונגעלע ?... נישׂ־מעהר, איך האב מיט איך צו רעדען נאך א פּאר ווערטער אויג אויף אויג. (צו די יונגע לייט). איזוויניטיע !... (נעמט שימעלען אויף א זייט). שלשה דברים — צוויי ווערטער. (ביידע שטעהען נאהענט צו דער ראמפּע).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום שדכן). איך וויים פריהער, וואס איהר ווילט מיר זאגען. איהר ווילט רעדען מיט מיר מכח'ז גרן, וויפיעל איך געב ?

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק (רעדט שטיל). זאלט איהר מיר געזונט זיין, וואס פּאר א חכם איהר זענט ! און איהר מיינט אודאי, אז דאס ווילען ז י י ווייסען ? אדער דער חתן ? באשוע סאחראני ! גלאט אזוי... וויבאלד עס האלט שוין אזוי נאהענט, אט־אט, איז טאמער, פּאנימאיעטיע, מע טהוט מיך א פּרעג, זאל איך ניט בלייבען שטעהן, ווי א לעהמענער גולם...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . איהר וויסט נאנץ גוט, זי איז ביי מיר איינע, און איבער הונדערט און צוואנציג יאהר איז עס איננאנצען איהרס...

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק . פון דעסטוועגען, באלי־מעני ?...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . פּופּציג טויזענד ליגט גרייט איז טשאסנע קאמערטשעסקי באנק, דאס הייסט, ליגען ליגט דאר־טען דריי מאל פּופּציג טויזענד, נאר פּופּציג טויזענד — דאס איז פּאר דער טאכטער בעזונדער, און אזוי ווי זי איז ביי מיר איינע, איז איבער הונדערט צוואנציג יאהר, אז מע וועט א רוף טהון אהין, זייט זשע מוחל, עמך... (ביידע יונגע לייט הערען זיך צו).

מיך לערנען שרייבען. מיך מע זאָל געווען לערנען שרייבען, וואָלט איך געווען איין שרייבער אין דער וועלט! א סימן האָט איהר — נעמט דאָס גרעסטע געשעפט אין דער וועלט, וועל איך עס אייך ארומנעמען מיט'ן קוק...

ווינגדאָרטשוק (געזעגענט זיך). ס'איז ביי אייך זעלטענע פעהיגקייטען!

רובינטשיק (געזעגענט זיך). א טאָלאָנט! א בעוונדערער טאָלאָנט!

שימעלע סאָראָקער (שטאַרק צופריעדען. קוועטשט זיי די האַנד). טאָקי? איין עבירה וואָס מיין אידינע איז דאָ ניטאָ. זי וואָלט חאָטש געהערט, וואָס לייט זאָגען... (גיט איבער דעם טשעק צו ווינגדאָרטשוקען. רובינטשיק קוקט אין איהם אַריין. ווינגדאָרטשוק דערלאַנגט דעם חבר אין זייט אַריין מיט'ן עלענבויגען, לעגט אַריין דעם טשעק צו זיך אין טיימטער אַריין, ווערד בעמערקבאַר נערוועז, פערשפּרעט זיך און קלויבט זיך געזעגענען).

ווינגדאָרטשוק. מיר האָבען צוגענומען ביי אייך אזוי פיעל צייט...

רובינטשיק. אוז אנגעדולט א קאָפּ...

שימעלע סאָראָקער. וואָס רעדט איהר? מיר האָבען דאָך עפּים געמאַכט א געשעפט מיט גאָט'ס הילף!

ווינגדאָרטשוק. אוז א גוט געשעפט דערצו!

רובינטשיק. א גלענצענדעם!

שימעלע סאָראָקער. היינט וואָס זשע רעדט איהר? ווי באַלד אזוי, מוז מען פאַר'ן אוועקגעהן אויסטרינקען חאָטש נאָך צו גלעזעלע פוז אט דעם דאָזיגען ווישניק (גיסט אַן דריי גלעזלעך שטעהענדיג) אוז צו־ווינשען זיך, אז דער האַלבער מיליאָן זאָל זיך ניט לאָזען ווארטען אוז די שטאָרט זאָל וויסען, וואָס הייסט עמך!... (קלינגען מיט די גלעזער, טרינקען שטעהענדיג). אציגר קאָנט איהר געהן געזונטערהייד אוז זייט מצליח... (ווינגדאָרטשוק אוז רובינ־

האלט איך מיין נאנצען קאפיטאל, און וועז איך דארף, אוז וויפיעל איך בעדארף — שרייב איך אויסעט א טשעק, גיט מען מיר... (לעגט אוועק דאס טשעק־ביכעל אויפ'ן טיש). נאר וואס דען? אז עס קומט צו שרייבען רוסיש, בין איך קורץ אין דער עברי. דערוויך האב איך א טאכטער, איז זי ביי מיר, ווי איהר וווייסט שוין, מיין גאנצער בוכהאלטער. (עס קומט אן עטי־מעני). טהו נאר א רוף אהער בייל־קען אויף א מינוטקעלע. זי דארף מיר עפּעס אנשרייבען.

ע ט י ־ מ ע נ י . איזאבעלעטשקע? מיר דאכט, אז זי איז ניטא אין דערהיים. אט וועל איך געהן א קוק טהון. (געהט אב).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . נישט גוט, הערט איהר, אז מען איז א בלינדער מענטש... אז מע קאן ניט שרייבען קיין רוסיש, איז נאך ערגער, ווי אהן א ברילל... (פויזע). אדער שא? וווייסט איהר וואס? אפשר וואלט געווען א סברה, אז איהר זאלט זיין אזוי גוט, אן האט איהר איך א טינט אוז פעדער, אוז זיך מטריח זיין טאקי אליין אויסשרייבען אט־א־דעם טשעק? וועד פון איך קאן בעסער שרייבען? (וויגדארטשוק אוז רובינטשיק טהוען זיך בוידע א ווארף צום שרייב טיש. וויגדארטשוק נעמט זיך צום טינט אוז פעדער. שימעלע טהוט אן די ברילען, טויט מיט'ן פינגער אין טשעק־ביכעל, ווי א מענטש, וואס איז קלאהר אין הלכות טשעקס). אט דא, אין דער רעכטער האנד, זעהט איהר? זייט זשע מוחל, שטעלט אוועק מיט ציפער פופצעהן טויזענד... איין איינס, מיט א פינף, מיט דריי — יא, מיט דריי נולען. אט אזוי... אוז דארטען, אונטען, שטעלט אוועקעט מיט ווערטער פעטנאצעט טיסיאטשי... רובליי דארף מען ניט — סע שטעהט שוין. אט אזוי... האט איהר געשטעלט? אצינד גיט, זייט מוחל, די פּען אהערצו, וועלען מיר וויעדער א מאל אוועק־לעגען דעם טאטען. (פערקאטשעט וויעדער די צרבעל, חתם'עט פּא־וואליונקע, שוויצט). אוף! פּשוט איינגעמיעדט זיך היינט שרייבע־דיג. (פאכט מיט'ן טשעק אין דער לופטען). אוז ווער איז שולדיג? — טאקי מיין טאטע אליין. ער, עליו השלום, האט נישט געוואלט

ע ט י ־ מ ע נ י (צום מאַן). עפּעס רעדט זי פּאַרשטעלט, אַווי מאָדנע, אַז מע קאָן גאָרנישט פּאַרשטיין!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). ווי קומסט דו צו פּאַרשטעהן, אַז מיר רעדען? (צו דער טאָכטער). פון דעסטוועגען איינס צו אַנדערן גענהער זיך ניט אָן — אַז מע'ט אונז אַיינלאַדען צו די פּיינערס מיט א וויזיט, אוון וואָר שמועסט, אַז זיי וועלען אַליין זיין ביי אונז מיט א וויזיט, וועסט דו מסתמא זיך ניט אָפּזאָגען מיט אונז מיטצוגעהן — פּאָרט רב אָשר פּיין!

ב י י ל ק ע. דאָס וועלען מיר זעהן... מיר'ן זיך נאָך בעטראַכטען — אַדער איכ'ל מיטגעהן, אַדער איכ'ל ניט מיטגעהן...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (אויפגעבראַכט). וואָס הייסט, דו וועסט ניט מיטגעהן? אוון וואו ביז איהר? ביז איהר א טאַטע, צי ניין?

ע ט י ־ מ ע נ י (וויל מאַכען שלום). וויים איך וואָס, זעהט נאָר אַביסעל! איידער מע האָט געהאָפט דעם בער, קריעגט מען זיך שוין פּאָר דער פּעל... די פּיינערס זענען נאָך דערווייל ביי אונז נישט געווען, אוון אונז האָט מען נאָך נישט גערופּען, אוון צו מעלער ברעכען איז נאָך ווייט....

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (נאָך מעהר אין כעס). מזל טוב! אַט איז זי אויך דאָ! (צום ווייב). ווער בעט דיך פּאר א רודף־שלום־ניצע? (צו דער טאָכטער). מיר וועלען זיך מיט דיר ניט קריעגען, ווי מיר האָבען זיך ניט געקריעגט ביז אַהער קיין מאָל... מיר, עמך, וויסען, אַז מיט גוטען מאָכט מען תמיד בעסער ווי מיט בייזען... דו זאָג מיר, טאָכטער, וואָס איז מיט דיר דער מעהר, וואָס זינט נאָט האָט מיך בעגליקט מיט'ן גרויסען געווינס, זעה איך ניט, דו זאָלסט זיין צופריעדען, אויפגעלעגט, גליקליך, עפּעס גלייך ווי גאָרנישט איך האָב אויסגענומען דעם הויפּט־טרעפער...

ב י י ל ק ע. וואָס האָסט דו געוואָלט? איך זאָל טאַנצען אין די גאָכען?...

טשעק געזעגענען זיך העפליך, געהען אַפּ. שימעלע בעגלייט זיי צו דער טהיר. — אין אַ האַלבע מינוט קומט אַריין עטי־מעני). אָט באַלד קומט אַהער בייַלקע. (קוקט זיך ארום). און וואו זענען די צוויי שלים־מזל'ען? שוין אַוועקגענאַנגען? און ווער האָט דיר אַנגעשריבען דאָס, וואָס מע דאַרף? צי דו האָסט דאָס אַפּגעלאָזט אויף איין אַנדערש מאָל?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואָס פּאַר אַפּלאָגאַכטסען? איך האָב פיינט אַפּלאָגען! ביי מיר איז אומר ואוכל — אויפּגענייטט און אויסגעפּרעסט! עמך!...

ע ט י־ מ ע נ י. ווער זשע האָט דיר אַנגעשריבען?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. טאַקי זיי אַליין. איך האָב געזאָגט און זיי האָבען געשריבען.

ע ט י־ מ ע נ י (אַ פּלאָסק מיט די הענד). זיי האָבען געשריבען? ווער וויים, וואָס זיי האָבען דיר דאַרטען אַנגעשריבען. האָסט ניט געקאָנט וואַרטען אויף איזאָבעלאָטשקען? (אויף די ווערטער קומט אַן בייַלקע).

ב י י ל ק ע. איך בעט אייך, רופט מיך ניט איזאָבעלאָטשקע, רופט מיך ביי מיין אמת'ן נאָמען בייַלקע, אַזוי ווי איך הייס!

ע ט י־ מ ע נ י. שוין! אָט האָסט דו דיר די אַנדערע טעג יום טוב! מיר זענען דען די, וואָס מיר זענען געווען?

ב י י ל ק ע. אָט דאָס איז טאַקי די צרה, מאַמע, וואָס מיר זענען ניט די, וואָס געווען. דאָס הייסט, זיין זענען מיר טאַקי די אייגענע וואָס געווען, נאָר מיינען מיינען מיר, אַז מיר זענען ניט מיר... דעריבער טהוען מיר ניט דאָס, וואָס מע דאַרף, געהען ניט אַהין, וואו מע דאַרף, און נעמען אויף ניט דעם, וואָס מע דאַרף, און דער וואָס איז אונזער גלייבען און אונזער אמת'ער פרייַנד — יענעם לאָזען מיר אין שטוב ניט אַריין...

ב י י ל ק ע (חאַפּט זיך ביים קאָפּ). אומגליקליכע וואָס איך בין! (אַנטלויפט).

ע ט י ־ מ ע נ י. נו? צו וואָס האָסט דו עס בעדאַרפט? צערייצט א קינד...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (חאַפּט זיך אויף ווי איין אָפּגעבריהטער). פּעטי־מעטי! ברענג מיך ניט אַריין אין כעס!...

ע ט י ־ מ ע נ י. זאָג מיר נאָר, וואָס סטראָשעסט דו מיך מיט דיין כעס?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. דרך ארץ! האָלט ס'מויל! דאָכט זיך, דו ווייסט, ווער איך בין? עמך!!...

ע ט י ־ מ ע נ י זעה נאָר, ווער עס האָלט זיך גרויס! נאָדעל־פּאָדעם האָט דיר געלאָזט גערעסען!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (אונטער זיך). מיר זאָגסט דו אזעלכע ווערטער?! מיר?! וואָס א יעדער נעמט אַראָפּ דאָס היטעל, אז איך געה אין גאָס?!

ע ט י ־ מ ע נ י. יעדער, נאָר ניט איך. ביי זיך ביזט דו אפשר א פּריץ, ביי מיר — א שניידער א פּאָלגוץ!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. שוויג, דו צרה, וואָרום איך וועל דיר ווייזען, ווער איך בין!

ע ט י ־ מ ע נ י. ווער די כּפּרה — דו קאָנסט דאָס ניט דערלעבען!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. טפּו זאָלסטו ווערען!

ע ט י ־ מ ע נ י. טפּו זאָלסט דו ווערען! (עס עפענט זיך די טהיר און עס בעווייזט זיך מענדעל דער לאָקיי).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י (קייעט). אין זאָל וואָרטען אויף אייך געסט.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (א חאַפּ־אויף). געסט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואר זאגט דען טאנצען אין די גאסען ?... איך מיין, דו וואלסט בעדארפט עפּיס אזוי... (ווייזט מיט די העגד). עפּיס לעבען... עפּיס, עפּיס — עמר...

ב י י ל ק ע . איכ'ל דיר זאגען דעם גאנצען אמת, טאטע. אז דו צווינגסט מיך, איך זאל דיר זאגען, וועל איך דיר זאגען... עס נעהט מיר ניט איין... ס'איז מיר קיין זאך ניט ליעב... קיין זאך ניט טייער... אלסדינג איבער נויט... יעדע זאך מיט גוואלד... דעם, וואס איך וויל זעהען, קאן איך ניט... דעם, וואס איך זעה, וויל איך ניט... איך קאן מיין הארץ ניט עפענען, וואדום איהר'ט מיך ניט פארשטעהן... איהר ווילט מיך ניט פארשטעהן אוך קאנט מיך ניט פארשטעהן, וואדום דאס גרויסע געווינסן האט אייך אזוי דעם קאפ פארדרעהט, אז איהר זעהט ניט די וועלט פאר זיך... וואס איז וויים זעהט אייך אוים שוואדץ, אוך וואס שוואדץ זעהט אייך אוים וויים...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . קומט אוים, אז ס'איז נאר איין אומגליק, וואס איך האב אויסגענומען דאס גרויסע געווינסן ?...

ב י י ל ק ע . פאר וועמען ס'א גליק, פאר וועמען איין אומ־גליק... אייער גליק איז מיין אומגליק... (כמעט דורך טרערען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (חזר'ט איבער איהרע וועדטער) אונזער גליק איז איהר אומגליק... (צום וויב). וואס זאגסט דו דע־רויף ? פארשטעהסט עפּיס א וואדט ?

ע ט י ־ מ ע נ י (צום מאן). דו זאגסט דאך, אז נאר איך פאר־שטעה ניט, אוך אז דו פארשטעהסט אלסדינג... דאס זאגט זי דיר, זי גיט דיר אנצוהערעניש, אז זי וויל ניט מיטגעהן צו די גבירים — זי האט זיי פיינט....

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (חזר'ט איבער איהרע וועדטער). דו? אוך א י ך זאג אנדערש ! (העכערט מיט א טאן). איך, אז איך זאג גענהן — גענהט מען ! (א זעץ אין טיש). עמך !... שער אוך אייזען !...

דריטער אַקט.

ערשטע בילד.

אַ פּאָדער־צימער, פּערצויגען מיט אַ צווייטען פּאָרהאַנג, אַזוי אַז ווי נאָר דאָס ערשטע בילד איז צו ענדע, הויבט זיך באַלד אויף דער צווייטער פּאָר־האַנג, און דאָס צווייטע בילד פון דריטען אַקט קאָן אַנהויבען צו געהן זיין וועג גלייך, אַהן אַנטראַקט. — דאָס פּאָדער־צימער דאַרף זיין לאַנג געבוג, ענטהאַלטן אַ טישעל מיט אַ שפּיעגעל, אַ העגער און אַ קאָרב אויף שטעקלעך מיט שירעמס. אַ וואַנד־זייגער און אַ פּאָר שטוהלען פון שטרוי. אויפ'ן פּאָרהאַנג אַ צוגעמאכטע טיר, געמאָהלט. אייגער אַדער צווויי אריינ־גאַנגס פון די זייטען. — ביי דער אויסגעמאָהלטער טיר שטעהט מ ע נ ־ ד ע ל ד ע ר מ ש ר ת. נעבען איהם, אין אַ פּאָזע פון אונטער־טעניגקייט, שטעהען בוידע שניידער־יונגען, מ א ט ע ל ק א ס א י און ק א פ ע ל פ א ל ב א ן, ווישען זיך דעם שוויים, דינגען זיך מיט מענדעל דעם לאָקיי, וואָס האַלט די הענד אין די קעשענעס, קייעט און זעהט אויס, ווי אַ מענש, וואָס האָט אַ סך צו זאָגען.

מ ע נ ד ע ל. ווי איהר זעהט מיך אַ שווימענדיגען, ביי אייז אנדערען וואָלט איך ניט געגומען פּאָר אויא זאָך — איהר זאָלט מיר אנשיטען אט די שטוב מיט גאָלד. און ערשט נאכדעם וואָלט איך איהם געגעבען דעם וועג. וואָרום... וואָרום איהר ווייסט גאָרניט, וואָס פּאָר א שטרענגער בעל־הבית דאָס איז! (בויידע יונגען איבער־רַאשט).

מ א ט ע ל ק א ס א י. שימעלע סאָראָקער א שטרענגער בעל הבית? איהר טרייבט קאָטאָווע!

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. איהר מאכט פון אונז חוזק!

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. חוזק? לאָז יענעם אוים־וואכסען א חוזק אויף דער נאָז! ער האָט מיר אַנגעזאָגט אפשר

ע ט י ־ מ ע נ י . וואסערע געסט?

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י . דער הערר פיין, די מאדאם פיין...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (מיט אַ מאַל אויסגעניכטערט זיך). וואָס זשע שוויינסט דו? (צום ווייב). ערנעסטינע יעפימעוונע! היים שטעלען דעם סאמאוואר! היים דערלאַנגען ווישניק און וויין און איינגעמאכטס, אַלערליי איינגעמאכטסען!... (וויל זיך לאַזען געהן).

ע ט י ־ מ ע נ י (שלעפט דעם מאַן צוריק). וואוהין פליהסט דו? אין א חאלאַט ווילסט דו אויפנעמען אזעלכע געסט? (צום לאַקיי). וואָס שטעהסט דו, ווי א לעהמענער גולם? זעהסט דאָך, דער בעל־הבית געהט אין חאלאַט. טראָג איהם אַריין אהער די קאפאָטע! (מענדעל אַפ). און איך וועל דערווייל געהן אויפנעמען די געסט. (מאַכט זיך צורעכט אַקעגען שפיגעל, געהט אַפ. — מענדעל דער לאַקיי ברענגט א שווארצען סורדעט, טהוט־אַן דעם בעל־הבית. שימעלע פער־שפּוליעט זיך אויף אַלע קנעפּלעך, בויגט זיך און נייגט זיך, מאַכט אַ רעפעטיציע, ווי אַזוי ער וועט אַריינקומען און פּאַרשטעלען זיך פאַר די געהויבענע געסט. הינטער זיינע פּלייצעס מאַכט איהם מענדעל נאָך מיט אַלע פישטשעווקעס. מיט ברייטע טריט לאַזט זיך שימעלע סאַראַקער צו דער טהיר. מיט די זעלבע טריט געהט נאָך מענדעל. — דער פּאַרהאַנג פאַלט).

ענדע פון׳ם צווייטען אקט.

קאָפּעל פאלבאָן. אויף צוויי ווערטער, נישט מעהר.

מענדעל ד׳ער לאקיי (חזר׳ט). מאָטעל פאלבאָן און קאָפּעל קאסאי, מאָטעל פאלבאָן און קאָפּעל קאסאי.

מאָטעל קאסאי (פערריכט איהם). ניט מאָטעל פאל־באָן און קאָפּעל קאסאי, נאָר פערקעהרט.

קאָפּעל פאלבאָן. מאָטעל קאסאי און קאָפּעל פאלבאָן.

מענדעל דער לאקיי. אהאָ! און דאָס וואָרט „בחורים" מוז געזאָגט ווערען נעפּרעמענאָ? (ביידע בחורים הויבען אָן צו ווערען נערוועז).

מאָטעל קאסאי. דערווייל געהט דאָך ביי אייך אוועק די צייט.

קאָפּעל פאלבאָן. און עס קאָן אָנקומען ער אלייז...

מענדעל דער לאקיי. פּאר איהם האָט קיין מורא ניט — ער איז נאָר ניטאָ אין דער היים. געגאָנגען שפּאַציערען, גע־מאכט א געשעפּט, א גוואלדאָוונע געשעפּט! אַוועקגעקויפט אלע טרעיאטערס, וואָס אין שטאָדט! אלע טרעיאָטערס וועלען שוין איצט זיין אונזערע... אז איהר וועט וועלען גהען אין טרעיאָטער, דארפט איהר פריהער אָנקומען צו אונז. (ביידע בחורים קוקען זיך איבער). אוז מיר, אז מיר'ן וועלען, וועלען מיר אייך אָרייגלאָזען, און אז מיר'ן ניט וועלען, וועט איהר א ברירה האָבען שטעהן אין דרויסען... איהר שפּיעלט זיך מיט אונז? (זעהט, אז די בחורים ווערען ניט נתפּעל פון דעם, פּרובט ער ווייטער). דאָס ווייסט איהר, אז מיר זענען רייכער פון די פיינערס? זיי שלאָגען אונז אפּ די טירען... פּריהער האָבען זיי געשיקט צו אונז דעם שדכן דריי מאל א טאָג... דערנאָך זענען זיי אליין געקומען... אלץ צוליעב'ן שידוך... זיי נעהען אויס... זיי זענען נאָר די כּפּרה נאָך אונזער באָרישני! און זייער בנ'אָק — ביז אָהער! (ווייזט אויף די אויהערען). נעמט איין א מיתה משונה! און זי אין איהם — אויך פערליאָפּעט.

טויזענד מאל, אז א איד פון א גאנץ יאהר, וואס געהט ניט רייך אנגעטהאן, זאל ניט אריבערטרעטען די שוועל... און טאמער א בעל־מלאכה, למשל, א שניידער — זאל איך איהם טרייבען האלז אין נאקען! (ביידע יונגען שטוינען).

מאטעל קאסאי (צום חבר). וואס זאגסט דו דערויף? וואלסט זיך געגלויבט, אשטייגער?

קאפעל פאלבאן. א מענטש בייט זיך. בעקומט מען געלט, ווערד מען א בורזשוק גלייך מיט אלע בורזשואקעס.

מאטעל קאסאי (נעמט ארויס דאס בייטעלע, קראצט ארויס א מטבע, גיט איבער דעם לאקיי). נאט אייך, לאז שוין זיין, ווי איהר זאגט...

קאפעל פאלבאן. אבי געהט און רופט זי ארויס אהערצוצו.

מענדעל דער לאקיי (בעטראכט די מטבע, בעהאלט אין קעשעני). איז וועמען, זאגט איהר, זאל איך ארויסרופען? נאר זי, די בארישני, הייסט עס, צי...?

מאטעל קאסאי. נאר זי. נאר זי.

קאפעל פאלבאן. קיין אנדערען דארף מען ניט!

מענדעל דער לאקיי. און וואס זאל איך איהר זאגען?

מאטעל קאסאי. זאגט איהר, אז צוויי בחורים וואר־טען אויף איהר, דארפען איהר זאגען נאר צוויי וועטער.

קאפעל פאלבאן. ניט גלאט בחורים, נאר בחורים, וואס האבען געארבייט מיט איהר דריי יאהר ביי איין טיש.

מענדעל דער לאקיי (קייעט, בעטראכט זיך). ניין. בחורים אליין טויג ניט. מאלע וואסערע בחורים ס'איז דא אויף דער וועלט! מע דארף האבען נעמען! נעמען דארף מען!

מאטעל קאסאי. וויבאלד אזוי, טא זאגט איהר: מאטעל קאסאי און קאפעל פאלבאן דארפען אייך זעהען.

מ א ט ע ל ק א ס א י . ס'וועט קומען צו עפּיס, וועסט דו אויסחאפּען פּריהער.

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן . איך וועל ניט חאפּען. פּון וואס וויל־סט דו אנהויבען?

מ א ט ע ל ק א ס א י . איך וועל אנהויבען אזוי... (שטעהט אויף, הוסט זיך אויס, רעפּעטירט מיט א ציטערדיגער שטימע). „דאס, וואס מיר זענען געקומען, בייל־קע, דאס, וואס ס'חאט אונז געבראכט אהער, גהער זיך ניט אן מיט קיינעם"...

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן . „נאר מיט איך אליין".

מ א ט ע ל ק א ס א י (צום חבר). נו, דו וויל־סט רעדען, רעד דו! (זעצט זיך אוועק).

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן . ניין, רעד דו, רעד!

מ א ט ע ל ק א ס א י . וואס זשע שלאגסט דו מיך איבער? (שטעהט אויף, הוסט זיך אויס, לעגט אוועק די האנד אויפ'ן הארצען, רעפּעטירט ווייטער). „דא האנדעל־ט זיך נאר וועגען אייך, בייל־קע, וועגען אייער גליק, וועגען אייער גורל אויפ'ן גאנצען לעבען. ס'איז ניט אונזער עסק זיך אריינמישען אין פּרעמדע געשעפּטען — מיר וויסען דאס. נאר מיר האבען זיך ניט געקאנט איינהאל־טען מהר, וויל מיר זענען געווא־ירע געוואלרען, אז איהר פערבינדט זיך, אדער אנדערע פערבינדען אייך אויפ'ן גאנצען לעבען מיט א מענטשען, וואס איז אייך ניט וועדטה... ניט וועדטה צו זיין מיט אייך אונטער איין דאך, צו עטהעמען מיט אייך איין לופט..."

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן . גוט געזאגט!... און אז זי וועט דיך א פּרעג טהון: אקעגען וואס איז דאס געקומען צו רעד?

מ א ט ע ל ק א ס א י . וועל איך איהר זאגען דעם גאנצען אמת, אזוי ווי מיר האבען זי ביידע ל־יעב שוין פון וויים איך וועז אז, מיר געהען אוים...

ק א פּ ע ל פּ א ל ב א ן . מיט ל־ייב און לעבען! (הערט זיך נו מיט איין אויער). שא! מיר דאכט, זי געהט...

מ א ט ע ל ק א ס א י. פערליעבט?

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. שוין לאנג? פון וועז אז?

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. פון וועז אז — וויים איך ניט. נאר ס'איז טאג ווי נאכט ביי זיי קוצעניו־מוצעניו, אדער ער צו איהר, אדער זי צו איהם, און נאר געקאצקיט זיך, און נאר גע־סמאצקיט זיך... איז ווי אזוי זאל איך איהר זאגען? צוויי בחורים — קאטע ל פאסאי, מאפע ל פאלבאן? טפו! איך האב מיך פערפלאנ־טעט איבער איך! אז איהר דרעהט מיר א מח!...

מ א ט ע ל ק א ס א י. זאגט ניט קיין נעמעז; זאגט נאר „צוויי בחורים" — און א סוף!

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. אבי איין עק זאל עס האבען!

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. ביי מיר האט איהר גע־פוע ל ט. איך גלויב נאר טאמער מאכט זיך, עס קומט אז אהער די חלירע...

מ א ט ע ל ק א ס א י. וואסער חלירע?

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. ער מיינט אודאי עטי־מעני'ן.

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. וואסער עטי־מעני? עטי־מעני פארגעסט! זי הייסט שוין ניט עטי־מעני, נאר ערנעסטינע יעפימעווגע. (געהט און קעהרט זיך אום צוריק). זיצט דערווייל אט־א־דא־א, אדער אט־א־דא. (בעזעצט זיי, געהט און קייעט און חזר'ט). מאקע ל פאסאי, פאטע ל פאלבאן, קאטע ל פאסאי, מאפע ל פאלבאן... (אפ. בוידע שניידער־יונגען זעצען זיך אוועק פארזיכטיג אויף די שטרויענע שטוהלען, רעדען צווישען זיך שטיל).

מ א ט ע ל ק א ס א י. א מאדנער לאקיי!

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. עפים א חושים! (פויזע).

מ א ט ע ל ק א ס א י. ווער וועט אנהויבען פריהער, איך צי דו?

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. הויב דו אן פריהער, דערנאך וועל איך.

דער דאָזיגער שטוב! איהר ווייסט ניט, וואָס פאר אַ שטוב ס'איז געווארען! אוו וואָס פאַר אַ מענטש דער טאָטע איז געווארען! זינט ער האָט אויסגענומען דאָס גרויסע געווינס, איז איהם ניט צו דערקענען! איך האָב איהם קיין מאָל ניט געזעהן אזוי אין כעס... איצט — אַ מינדסטע זאַך, ווערד ער אויפגערעגט מיט סכנות! לאָזט קיין וואָרט ניט רעדען! קיין קאָפּ ניט אויפהויבען! אוו דער עיקר — ער ווי'ל מיך פערשלייערען פאר אַט־אַ־דעם־אַ... (פערשטעלט זיך).

מ א ט ע ל. מיר ווייסען! מיר האָבען שוין געהערט! מיר ווייסען אַלסדינג!...

ק א פ ע ל. אַט דער בורזשוק? — ניט דערלעבען זאָל ער!...

ב י י ל ק ע. ער איז דאָ געווען ניט לאַנג... זיי זענען דאָ אלע געווען... געבעטען אונז צו זיך... צוגעזאָגט, אַז מיר'ן זיין... האָב איך אַבער געזאָגט דערנאָך, אז איכ'ל ניט זיין — האָט דער טאָטע אונז אָפּגעשפּיעלט א וויצאָט — ס'איז געווען אַלסדינג: געשרייען, אוו טרערען, אוו וואָס איהר ווילט... נאָר איך האָב זיך אוועקגעשטעלט איין מאָל פאר אלע מאָל — ניין, אוו ניין, אוו ניין! וואָס בין איך? עפּים א קוקלע, וואָס איכ'ל זיך לאָזען קויפען, צי פארקויפען?...

מ א ט ע ל. אוו ק א פ ע ל (בויידע). געראָטען!... זעהר געראָטען!

ב י י ל ק ע. איך וועל ניט געהן! — איך וועל ניט געהן אין ערגיץ!... איכ'ל אַנטלויפען פון זיי! איכ'ל לויפען אין דער וועלט אריין — וואוהין די אויגען וועלען מיך טראָגען! דעם דרי־טען טאָג א שטיקעל ברויט — אַבי ניט... (פערשטעלט זיך מיט בויידע הענד דאָס פּנים, ווויינט שטיל).

מ א ט ע ל. בייַלקע! נשמה'ניו! האַרצעניו! ווויינט ניט! מיר'ן אייך העלפען!

ק א פ ע ל. אין פייער אוו אין וואסער!

מ א ט ע ל ק א ס א י (הערט זיך צו). וועד? בייל־קע?
(פערשפּילעט זיך אויף אלע קנעפּלעך, גרייט ארויסצוטרעטען, הוסט זיך אוים. — עס קומט אַן ב י י ל ק ע. די יונגען געהען אקעגען).

ב י י ל ק ע (ציהט זיי אויס ביידע העגד). גוט, וואס איהר זענט געקומען! גאָט אליין האָט אייך געבראַכט!... וואו זענט איהר געווען ביז אהער? כ'האָב שוין אלע אויגען ארויסגעקוקט אויף אייך! איך האָב שוין פערלוירען די האָפענונג...

מ א ט ע ל. וואס וויסט איהר, בייל־קע, נשמה'ניו, די צרות וואס מיר האבען?

ק א פ ע ל. מע לאזט דען צו צו אייך?

ב י י ל ק ע. וועד?

מ א ט ע ל. אט דער שומר ישראל אייערער!

ב י י ל ק ע. אך! וואס וויסט איהר, וואס פאר א שטוב ס'איז געווארען! אוז מיינע צרות האבען דען א שיעור?!

מ א ט ע ל. מיר שלאגען זיך צו אייך שוין פון וויים איך ווען, שלאגען מיר זיך...

ק א פ ע ל. ווי דורך אייזערנע טויערען...

מ א ט ע ל (צו קאפּלען). שלאג זשע מיך ניט איבער! (קאפּעל ווערד אנשוויגען). מיר האבען אייך געוואלט זאגען... איהר וויסט ניט, ווי אזוי איהר זענט אונז טייער, אונז איינגעבאקען אין הארצען!...

ק א פ ע ל. ווי א שוועסטער! ווי אייז אייגענע שוועסטער!

ב י י ל ק ע. ניט דאס... ניין... ניט איצט אין די צייט דע־רויף... איצט דארף מען מיך ראטעווען.

מ א ט ע ל. מיר זענען גרייט פאר אייך אויף אלסרינג!

ק א פ ע ל. אין פייער און וואסער!...

ב י י ל ק ע. אט, אט, אט! אט דאס איז דער עיקר! איהר דארפט מיר העלפען זיך ראטעווען פון דאנען, ארויסראטעווען פון

איבערמאָרגען אויך ניט... מחמת ער איז תמיד זעהר באשעפטיגט. ער האָט געמאכט אַ קאָנטראָקט מיט אַ גאנצער קאמפּאניע דאר־טען... אַ געשעפט. אַ גרויס געשעפט. זעהר אַ גרויס געשעפט!...

מאָטעל קאָסאָי. יאָ, מיר ווייסען.

קאָפּעל פּאָלבאָן. מיר האָבען שוין געהערט.

עטי־מעני. וואָס האָט איהר געהערט?

מאָטעל קאָסאָי. אַז רב שמעון האָבען געמאכט אַ גרויס געשעפט.

קאָפּעל פּאָלבאָן. אוועקגעקויפט די גאנצע שטאָדט...

מאָטעל קאָסאָי. מיט אַלע טהעאטערס...

קאָפּעל פּאָלבאָן. און מיט אַלע האָטעלען...

עטי־מעני (איבערראשט). ווער האָט דאָס אייך געזאגט?

מאָטעל קאָסאָי. אַלע זאָגען!

קאָפּעל פּאָלבאָן. די גאנצע שטאָדט!

עטי־מעני. די גאנצע שטאָדט?

מאָטעל קאָסאָי. פון איין עק ביז׳ן אנדערען.

קאָפּעל פּאָלבאָן. עס קאָכט, ווי אַ קעסל!

עטי־מעני. קאָכען זאָל זיי אין הארצען און אין בויך! פון וואָנען וויסען זיי שוין אזוי גיך? אפּנים, דער שרכן האָט צע־פויקט — אט אַ לאָנגע צונג!... איז קאָנט איהר איהם, מיין מאָן, הייסט עס, איצטער ניט זעהען. נאָר אויב איהר דאַרפט איהם שטאַרק האָבען, קאָנט איהר זאָגען מיר.

מאָטעל קאָסאָי. מיר דארפען גארנישט ניט.

קאָפּעל פּאָלבאָן. מיר זענען אריינגעקומען גלאָט אזוי.

עטי־מעני. צו־גאָסט, הייסט עס? מהכתיתי. זעהר שען פון אייך. אַנקוקען קאָן איך נישט אט־א־יענע־א, די קבצנים, די שלעפּערס, גאָט זאָל ניט שטראָפען פּאָר די רעד, וואָס וויפיעל מע

ב י י ל ק ע (אויפגעלעבט). וועט איהר מיר העלפען? איך האב געוואוסט, אז איהר וועט מיר קומען צו הילף!... איך וויל זיי אנלערנען!... טאקי מיין טאטען מיט מיין מאמען וויל איך אנ־לערנען!... איך וויל זיי אנשרעקען! מאכען א סקאנדאל!... אנט־לויפען! אין מיטען נאכט אנטלויפען!... ניט וויים, אין דער צווייי־טער שטאדט, אין דער ערשטער סטאנציע — נאר אנטלויפען!... אוי, וועלען זיי זיך איבערשרעקען! אוי, וועלען זיי מיך זוכען! דע־מאלט וועל איך אויספיהרען אלץ, וואס איכ'ל וועלען!...

מ א ט ע ל. אוי, לעבען זאלט איהר, בייל־קע, וואס פאר א חכמה איהר זענט!

ק א פ ע ל. קלוג ווי די וועלט!

ב י י ל ק ע. וועט איהר מיר העלפען לויפען?

מ א ט ע ל און ק א פ ע ל. וועו?

ב י י ל ק ע. חאטש אפילו היינטיגע נאכט!... זיי וועלען אוועקגעהן אהין, איך וועל בלייבען אליין... וועט איהר זיין גרייט אט דא אונטער מיין פענסטער (ווייזט מיט דער האנד). איהר דארפט צוגרייטען א פוהר... און איהר דארפט דאך געלט. (נעמט זיך צו דער קעשעני).

מ א ט ע ל און ק א פ ע ל (בויידע). וואס געלט? וועו געלט? מע דארף ניט — מיר האבען געלט!...

ב י י ל ק ע. געדענקט זשע, ווי באלד זיי געהען אוועק, עפענ איך דאס פענסטער... אוי, די מאמע געהט! (טהוט זיך א ווארף אין איין זויט. פון דער אנדערער זייט קומט אן ע ט י ־ מ ע נ י. בויידע בחורים בלייבען ווי געלעהמט).

ע ט י ־ מ ע נ י (בעטראכט זיי). זעה נאר! קאפען? מאטעל? אודאי צו מיין מאן? וואס זשע מאכט איהר? ביי וועמען ארבייט איהר? פאר וואס זיצט איהר ניט? ממה נפשך, אז איהר זענט שוין דא, מעגט איהר זיך צוזעצען אויף א ווייל... איהר ווילט זעהען מיין מאן? היינט קאנט איהר איהם ניט זעהען... מארגען אויך ניט...

מ א ט ע ל ק א ס א י . און ער זאגט, אז איהר האט איהם אנגעזאגט, אז טאמער קומט צו געהן א שניידער, זאל מען איהם געבען האלז אין נאקען...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן . בשם אלקי ישראל — צו אלדע שווארצע יאהר!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (אויסער זיך). איך האב אזוי געזאגט? איך? (חאפט דאס גלעקעל און קלינגט ווי אויף א שרפה. עס קומט צולויפען ניט טוידט ניט לעבעדיג עטי־טעני).

ע ט י ־ מ ע נ י . ווער קלינגט דאס? (דערזעהט די בחורים). איהר זענט נאך דא? (די יונגען ווילען זיך ארויסרוקען. שימעלע האלט זיי צו).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . דאס האב א י ך גע־קלונגען... וואו איז ער ערגיץ, דער שענער לאקיי, דער לץ, דער שמינדער בגץ?...

ע ט י ־ מ ע נ י . וואס איז דען? וואס דארפסטו איהם?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . דארפען דארף איך איהם אויף טישטשע כפרות! איך האב איהם נאר געוואלט געבען א וויסטען, א פינסטערען סוף — ער זאל מיר אויפהערען טרייבען מענטשען פון שטוב! (צו די יונגען). וואס זשע מאכט איהר עפים גוטס? שוין לאנג פארבענגט זיך נאך אייך... פארט געארבייט ביי איין וואגשטעק אזא צייט... קומט אריין, וועלען מיר א ביסעל זיצען, שמועסען, נעמען צו קאפלעך עמך...

ע ט י ־ מ ע נ י . משוגע מיינע שונאים! ווער וועט דיך לאזען אצינדערטאג אפילו א טראפען צו די ליפען? האסט פארגע־סען, אז אט בערארפען מיר גרייטען זיך צו אזא וויזיט?... (א קוק אויפ'ן זייגער). און ס'איז טאקי צייט אנהויבען אנצוטהון זיך... מאטעל און קאפעל וועלען קיין פאראיבעל ניט האבען — זיי זענען הייטיגש מענטשען — זיי וועלען בעסער אריינקומען איין אנדערס מאל...

גיט זיי אוך וויפיעל מע טהוט זיי, איז זיי קאַרג, ווי אין אַ לעבעריגען זאַק... האָט איהר, הייסט עס, אַלסדינג? עס טהוט מיר הנאה! אוך ס'איז זעהר פיין פון אייך, וואָס איהר פארגעסט נישט אייערע אַלטע בעלי־בתים. קומט אריין אַמאָל. וווייסט איהר וועך? אם ירצה שם, יום טוב... (בייעד בחורים קוקען זיך איבער, שטעהען אויף). דער־מאָלט וועט מיין מאַן זיין פריי... נאָר איהר זאָלט ניט רעדען מיט איהם פון דעם, וואָס ס'איז געווען אמאָל. ס'איז איהם ניט איינגענעהמען... איהר פארשטעהט דאָך, קיין פינגער אין מויל דאַרף מען אייך ניט אריינלעגען — איהר'ט איהם אַפבייסען... (די בחורים רוקען זיך מיט'ן הינטען צו דער טיר, ווישען זיך דעם שוויים). געהט געזונטערהייד אוך זייט געזונט. געדענקט זשע, למען השם, יום טוב, אם ירצה שם, וועט איהר זיין אַנגעלעגטע געסט. איך וועל אייך מכבד זיין מיט וויִשניק אוך מיט איינגעמאַכטם... געהט געזונט. זייט געזונט! (עטי־מעני געהט אָפּ רעכטס. די שנוידער־יונגען נעמען זיך לינקס אוך אַקוראַט ביי'ם אריינגאַנג בעגעגענען זיי זיך מיט ש י מ ע־ל ע ס א ר א ק ע ר , וואָס קומט אַן פון גאַס מיט'ן אויבער־ראַק אוך מיט'ן שטעקעל).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . אַ! ברוך הבא, געסט! וואָס טהוט איהר דאָ אין מיטען מיטוואָך שבת־צו־נאכטם? אוך פאר וואס זעהט מען אייך ניט די גאַנצע צייט? וואָס באהאַלט איהר זיך? עמך — אונזער פאַלק, שער אוך אייזעו...

מ א ט ע ל ק א ס א י . צו אייך צוטרעטען איצט איז ווי צו אַ קייסער! מיר זענען דאָ געווען וויפיעל מאָל, לאַזט ער אונז ניט צו.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ווער?

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן . אָט דער ביינבערעבער, דער משרת.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואָס האַרכט איהר איהם? איהר געהט גליך! איהר זענט דאָך פון מיינע לייט — עמך!...

ע ט י ־ מ ע נ י . פיהלסט דו ניט, ס'זאל דיר ברעכען די ביינער? אדער ס'זאל חלילה שטעכען אין א זייט?

ב י י ל ק ע . ד'י ביינער זאלען ברעכען — דאס ניט. נאר אין דער זייט שטעכט א ביסעל...

ע ט י ־ מ ע נ י (פערבראכט די הענט). וועה איז מיר — ס'איז די פלענציע! (עס קומט ארויס פון שטוב שימעלע מיט א וויים העמד אריבער די הויזען, האלט זיך ביים קאלנער).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (דעם קאפ ארויף, זעהט ניט די טאכטער). עטי־מעני — טפו! מיין איך ערנעסטינע יעפימעווגע! וואו ביזטו? וואס פאר א מין העמד האסט דו מיר צוגעגרייט? מיט א קאלנער אויף דערווארגען צו ווערען? עס שפארען מיר ארויס די אויגען פון קאפ! חאטש טהו זיך אן א מעשה! חאטש שריי עמך!

ע ט י ־ מ ע נ י . גערה, טהו אויס, וועל איך דיר געבען איין אנדער העמד. וואס דארף מען שרייען?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (האלט זיך ביי'ם האלז). דיר איז גרינג צו זאגען איין אנדער העמד! ניט אהין, ניט אהער — א ריינער עמך!... (דערזעהט די טאכטער). וואס איז דאס? דעם קאפ פערבונדען?

ע ט י ־ מ ע נ י . דאס קינד איז ניט געזונט. זי האט פלענציע...

ב י י ל ק ע . צו דער אינפלוענצי איז נאך ווייט... א ביסעל ניט געזונט...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (פארגעסט אינ'ם קאלנער). וואס זשע שווייגט מען? פאר וואס לעגסט דו זיך ניט צו? לאז מען שיקען נאכ'ן דאקטאר! (קלינגט).

ב י י ל ק ע . צו וואס? מע דארף ניט. ס'וועט איבערגעהן אזוי... איך וועל זיך צולעגען — טאמער וועל איך זיך איבערשלאפען... מיך ניט וועקען...

מ א ט ע ל א ו ן ק א פ ע ל (צופריעדען, ביידע אינאיי־נעם). בעסער איין אַנדערס מאָל.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (ציהט זיי אויס די האַנד). פארגעסט זשע ניט דעם זיי געזונט און קומט אריין שבת... נאָר געהט גלייך. פרעגט ניט קיינעם. קוקט ניט אויף דעם גיהנם־שמש, וואָס ביי דער טיר. אַז ער וועט אייך ניט צולאָזען, זאָלט איהר איהם ווייזען, ווער איז עמך!... (ביידע יונגען אַפּ אין איין זייט. שימעלע אַפּ אין דער צווייטער זייט. עטי־מעני קלינגט אין גלעקעל. עס קומט אַרויס יובבד די מויד).

ע ט י ־ מ ע נ י . אַט־דאָ־א, זעהסט דו, גיה, ברענג די באַרשט, קאָהר אויס, רויס אויף אוך מאָך, ס'זאָל זיין ריין.

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד (קוקט זיך איין). אַוואָ? דאָ איז, דאָכט זיך, גענוג ריין! וואָס זאָל איך דא קעהרען? וואָס זאָל איך רוימען?

ע ט י ־ מ ע נ י . מויד! מע זאָגט דיר, זאָלסט רייניגען — דארפט דו רייניגען! האָסט דאָך געזעהען צווי שלים־מזל'ען זענען דא נאָר־וואָס געזעסען, אַנגעפאָסקודעט מיט זייערע שטיוואָלעס — שטעלט זי זיך אַוועקעט פרעגען שאלות וואו אוו וואָס! (יובבד די מויד קנייטשט מיט די פּליייצעס, גיהט אַפּ. עס קומט אַן בוילקע, דעם קאָפּ פערבונדען מיט א ווייסע פעטשוילע).

ב י י ל ק ע (האלט זיך ביים קאָפּ). וואָס איז דא פאר א קלינגעריי?

ע ט י ־ מ ע נ י . דאָס האָב איך געהופען די מויד אהער... (אונרוהיג). וואָס האָלסט דו זיך ביים קאָפּ, טאָכטער?

ב י י ל ק ע . גאָר ניט, מאָמע, ס'וועט איבערגעהן...

ע ט י ־ מ ע נ י (נאָך מעהר אונרוהיג). פיהלסט דו ניט קיין פיבער, חס וחלילה? א קעלט אין לייב?

ב י י ל ק ע . קיין פיבער ניט, נאָר אזוי א ביסעל קאָלט...

ע ט י ־ מ ע נ י . — מענדעל דער לאקיי און יוכבד די מויד קוקען זיך אי־ בער אָהן ווערטער, חאַפּען זיך מיט די הענד ביי די זייטען און פערגעהען זיך אין אַ לאַנגען גלעזכטָערא־וואָס געהט אַלע מאָל העכער, קרעשטשענדאָ. — עס ווערד אויף אַ וויילע אויסגעלאָשען דאָס ליכט. אין דעם אויגענבליק ווערד פערשוואונדען די דעקאָראַציע און עס ענטשטעהט דאָס צוויטע בילד פונ׳ם דריטען אַקט אָהנאונטערבראָכען).

ע ט י ־ מ ע נ י . לעג דיך צו, שלאָף געוונט, מ׳עט דיך ניט וועקען... (בייַלקע אַפּ).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (בעאונרוהיגט, צום ווייב). אפשר וואָלטען מיר פּאַרט געשיקט נאָכ׳ן דאָקטאָר? (עס קומט אַן מענדעל). געה, מענדעל, טהו א שפּרונג אויף איין פּוס, ברענג אַהער דעם דאָקטאָר.

ע ט י ־ מ ע נ י . לאָז שוין זיין שפּעטער, אַז מיר׳ן קומען פּונ׳ם וויזיט, איצטער לאָז זי בעסער שלאָפען... (צו מענדלען). מע דארף ניט רופען דעם דאָקטאָר. (מענדעל בלייבט שטעהן).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . טאָמער וואָלטען מיר אַפּ־געלאָזט דעם וויזיט אויף איין אַנדערס מאָל?

ע ט י ־ מ ע נ י . ביי מיר האָסט דו גע׳פּועל׳ט. איך דאַרף דעם וויזיט אינגאַנצען אויף כּפּרות...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואָס הייסט? נו, און דער שדוך? געהאַרעוועט, געשלאָגען זיך קאָפּ אַן וואַנט, געאַקערט מיט דער נאַז די ערד. געקומען צום רעכטען שפּיץ, לאָזט זיך אוים עמד!...

ע ט י ־ מ ע נ י . וויבאָלד אזוי, געה זשע טהו זיך אַן! (עס קומט אַן יוכבד די מויד מיט אַ באַרשט, מיט א פּלעדערווויש און מיט אַ נאַסע שמאַטע). זעה נאָר, אַ מויד! מע האָט איהר געזאָגט א ביסעל צוקעהרען, איז זי געקומען מיט׳ן גאַנצען קלאָפערגעצייג!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . איז וואָס זשע זאָגסט דו? זאָל מען ניט שיקען נאָכ׳ן דאָקטאָר? (צום משרת). וואָרט אוים א ווייל! (צום ווייב). טאָמער איז דאָס טאָקי אינפּלוענציע?

ע ט י ־ מ ע נ י . האָסט דאָך געהערט, אַז דאָס קינד וויל שלאָפען... זי האָט געבעטען, מע זאָל זי ניט וועקען.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . נע מאָלע באַבא חלאָפּעטי — זיך געקויפט ליכא נאָ מפטיר... צו וואָס האָט מיר געטויגט דער גאַנצער טאַראַראַם מיט׳ן גאַנצען עמך? (אַפּ אין שטוב אַריין. נאָך איהם

פוג׳ם הויז. ער האַלט זיך פון דער ווייטען, נאָר גדול׳דיג, מעשה אופראַוולי־אַי־וישטשי, וואָס האָט צו שאַפען איבער אלע־מען און איבער אלץ. — ס׳אַלע־ווייטשיק דער שדכן איז אויך דאָ; אַנגעטהאָן יום־טוב׳דיג, שוינט, זיצט ניט איין אויף איין אָרט.

מאדאם פיין. מע דארף ניט זיין שעהן, מע דארף ניט זיין קלוג; מע דארף נאָר האָבען גליק.

ערשטע דאמע. אַקעגען וואָס איז דאָס געקומען צו רעד, געטרודא גרינאַרעוונא?

מאדאם פיין (לאָזט דורך פאַרביי). איהר פערשטעהט? מיין מאָן האָט אַהן א שיעור וויגרישנע בילעטען פון וויים איך ווען אָן. האָט ער ניט געוואונען. און דער, מיט רעספעקט צו מעלדען, האָט מעהר ניט ווי איין בילעט, דארף זיין בילעט אַקוראַט אויסנעמען, און דוקא דאָס גרויסע געווינס! (די זייטיגע דאַמען קוקען זיך איבער און שמייכלען פיעלדיטיג). איהר וועט מיר גלויבען, צי ניין? נאָר איך פערזיכער אייך, אַז דעם טאָג, וואָס מע האָט מיר אַנגעזאָגט די בשורה, אז דאָס גרויסע געווינס האָט אויסגענומען אט דער... סאַראַקער, בין איך געווען אַ טוידטע. פריהער האָב איך ניט געגלויבט. דערנאָכדעם, אַז מיין מאָן איז געקומען, און מיין סאַלאַמאָן נאָך איהם, און האָבען מיר געזאָגט, אז זיי האָבען אליין געזעהען מיט זייערע אויגען דעם דירעקטאָר גאָלדענטאַלער, און אז ער האָט זיי אליין געזאָגט, אז די מעשה איז אמת, איז מיר געווא־רען, מיט רעספעקט צו מעלדען, אזוי שלעכט, אז ס׳איז מיר אפ־גענאַנגען אַ מינוט צו הלש׳ען! אַ גאַנצע נאָכט דערנאָכדעם האָט מען מיר געלעגט קאַלטע האַנטיכער. איך האָב בעקומען אַ מיז סאָאַזמע, צי וואָס... און נאָך איצט, אַז איך דערמאָן זיך, געהט מיר איבער אַ פראָסט איבער׳ן לייב... (די זייטיגע דאַמען שאַקלען מיט די קעפ: „אַי־אַי־אַי!").

דריטער אקט.

דאס צווייטע בילד.

אַ נגידיש הויז. — אַ שען־בעליוכטער זאַל. — דער בעל־הבית, ר ב א ש ר פ י י ן, א פארפונדעווועטער גביר, אַ איד מיט אַ בייכעל און מיט אַ ליסינע, א גרויסער שווייגער, לאַזט נישט ארויס די ציגאַר פון מויל, זיצט ארום אַ גרין טישעל מיט דריי גלעסט און מע מאַכט אַ פּרעפּעראַנסעל. די איבעריגע אַריסטאָקראַטישע גלעסט זיצען ארום די שפּיעלער, קוקען אריין אין די קאַרטען מיט גרויס אינטערעס. פון די שפּיעלער הערען זיך פּאַר אויסציגע ווערטער מיט פּויזען: „זיעבען פּיק"... „פּאַס"... „זעכס טרעף"... „פּאַס"... „פּאַס, פּאַס... — ביי אַ צווייטען טיש, אויף וועלכען עס ליגען אַלערליי אלבומען, גרויסע און קליינע, זיצט די מ אַ ד אַ ם פ י י ן, פּונקט דער היפּך פון איהר מאַן: אַ גרינע, אַ דאַרע, נאָר אויסגעטונקען אין בריליאַנטען, מיט איהרע גלעסט, די ווייבער פון די אריסטאָקראַטען, — אלע אויסגעפּוצט און בעהאנגען מיט ציערונג. די דאַמען זיצען סטאַטשנע, ווי אמת'ע אַריסטאָקראַטקעס, בלעטערען די אלבומען. נאָר אַ פּאָר פון זיי זיצען פון בוידע זייטען ביי דער מאַדאַם פיין און פיהרען מיט איהר א געשפּרעך אין א האלבער שטימע. די אי־בעריגע דאַמען, וואָס זענען פערטיעפט כלומר'שט אין די אל־בומען, הערען זיך צו צום געשפּרעך מיט איין אויהער און קוקען זיך איבער צווישען זיך פיעלדייטיג, מאַכען דערביי מאַדנע גרימאַסען. — ק א ל ט ו ן, י ע פ י מ פּ א נ ־ ט ע ל ע מ א נ א ו י ט ש, האָט זיך צוליעב דער שמחה, וואָס ביי די פיינס, אָנגעטהאָן גרויסארטיג, אין אַ פּראַק מיט אַ ווייסען שניפּס און מיט ווייסע הענטשקעס, און געגומען אויף זיך די ראָלע פון איין אָבער־אויפּזעהער, וואָס בעדיענט די געסט נישט אלס דיענער, חלילה, נאָר אלס גומער פריינט

לאָזט דורך מיט אַ פרוינדליך־פאַני־בראַטסקי שמויכעלע דעם שניידער מיט א נייעם ציליגדערהוט אַנַיפ'ן קאָפּ, די שניידערין, מאַדנע אַנגעטהאָן מיט אַלע פארבען פון א רעגענבויגען. — אַלע געסט וועגדען אַן זייערע אויגען צו די אריינגעקומענע).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (ציהט אויס קאָלטונ'ען די האנד). וואָס מאַכט א איד, יעפים פּאַנטאַ... פּאַנטאַ...

ק א ל ט ו ן (פערלעגט די הענד אַהינטער און זאָגט איהם אונטער שטיל). פּאַנטעלעמאַנאַוויטש.

ע ט י־ מ ע נ י (אַ ציה דעם מאַן פאר'ן אַרבעל). קום! מיט וועמען האָסט דו זיך אַוועקגעשטעלט רערען? א פּנים פון חלשות!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). ס'איז דאָך קאָלטון, אונזער געוועזענער אופּראַוולייושטשע, עמה! האָסט איהם ניט דערקענט? (דער בעל־הבית, רב אשר פיין, מהוט אַ וואָרף די קאַרטען, שטעהט אויף און טהוט זיך אַ לאָז מקבל פּנים זיין די ליעבע געסט. — די מאַדאַם פיין איז אויך אויפגעשטאַנען. — פון א זייטיגער טיר קומט ארויס ס א ל א מ א ן, לאָזט זיך אקעגען די אריינגעקומענע געסט).

ר ב א ש ר פ י י ן (געהענדיג אקעגען די געסט). ברוך הבא, געסט! מע קוקט שוין לאנג ארוים אויף אייך. וואָס אזוי שפּעט? וואו איז אייער טאַכטער?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (בלייבט שטעהן אינ'ם ציליגדער אויפ'ן קאָפּ). שולדיג איז זי! (ווייזט אויפ'ן ווייב). אַז מע האָט גענומען זיך אַנצוטהון, איז וואָס מע זאָל ניט אַנטהון — איז שלעכט. און אז מיר זענען שוין גאָר אינגאנצען געווען פארטיג אַרום און אַרום (בעטראַכט זיך אין זיין נייעם אַנצוג), זאָגט זי מיר, אז זי וועט ניט געהן מיט מיר, ביז איך וועל ניט אַנטהון קיין צעלענדער. זאָג איך: צו וואָס טויג מיר דער צעלענדער? דער קוי־מען אויפ'ן קאָפּ? זאָגט זי מיר: אַלע סטעקראַטען אַזוי. זאָג איך:

ע ר ש ט ע ד א מ ע . ער איז דאָך אָט־אָט, זאָגט מען, אייער מחותן, געשטרודאַ גריגאָרעוונאַ!

מ א ד א ם פ י י ן (לאָזט דורך פארבי). דאָס איז־געזונט איז מיט שידוכים... איך האָב תמיד געבעטן גאָט, אז פאָר מיין סאַלאָמאָן זאָל ער מיר צושיקען א שידוך פון דער פרעמד, פון א גרויסער שטאָדט, מיט א גרויסע משפחה... אזא זוהן, ווי מיין סאַלאָמאָן... איך בעראַרף איהם ניט לויבען — מע קען איהם... צום סוף מישט זיך אריין אין מיטען דער שטן, ליובאָוו, מיט רעספּעקט צו מעלדען!... (די זייטיגע דאָמען מאַכען א גרימאַסע; איינע פון זיי שטילער־הייט: „א ליובאָוו פון פופציג טויזענד!“...).

צ ו ו י י ט ע ד א מ ע . געשטרודאַ גריגאָרעוונאַ! ס'איז אמת, וואָס מע זאָגט, אז ער גיט דער טאָכטער פופציג טויזענד?

מ א ד א ם פ י י ן . לאָז זיך אייך דאָכטען, אז ער גיט פינף און זיבעציג טויזענד... און אז ער זאָל שוין געבען אלץ הונדערט טויזענד? ער קאָן ניט? אינגאַנצען איין קינד!... איהר דארפט אָבער ניט פארגעסען, ווער איז ע ר , מיט רעספּעקט צו מעלדען, און ווער זענען מ י ר ?

ע ר ש ט ע ד א מ ע . דערפאר איז אָבער דאָס מיידעל, זאָגט מען, זעהר א שענע.

צ ו ו י י ט ע ד א מ ע . און א גראָטענע, זאָגט מען...

מ א ד א ם פ י י ן (לאָזט דורך פארבי). וועז עס קומט א שדכן, אשטייגער, און לעגט מיר פאָר דעם שידוך, וואָלט ער זיכער געעפענט ביי מיין מאָן מיט'ן קאָפּ די טיר. נאָר וויבאַלד עס האָט זיך אריינגעמישט אין מיטען, מיט רעספּעקט צו מעלדען, ליובאָוו... (עס עפענט זיך די טיר און עס בעווייזט זיך ק א ל ט ו ן און רופט אויס גדול'דיג און מיט הכנעה צו גלייכער ציים די נעמען פון די נאָר־וואָס אָנגעקומענע געסט).

ק א ל ט ו ן . סעמיאָן מאַקאַראָוויטש סאראָקער! ערנעסטינא יעפימאָוונא סאראָקער! (בויגט זיך אויס פאר זיי שטאַרק הכנעה'דיג,

צ ו ו י ט ע ד א מ ע . און אויף אלע קראנקע, רבונו של עולם!...

ר ב א ש ר פ י י ן (צום שניידער). וואו איז אייער טאָכטער? פאר וואָס זעהט מען זי ניט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . פלוצים פארשלאָפט געווא־רען. געהאָפט א פארקיהלעכץ. און אפשר גאָר אטשאָדעט געווא־רען. נעבאך געבליבען אין דער היים.

ר ב א ש ר פ י י ן (בעזעצט דעם גאסט אויבענאָן. שימעלע צעלעגט זיך גאנץ ברייט. אלע זעצען זיך אויף זייערע ערטער. דער בעל־הבית טראָגט איהם אונטער א קעסטעל ציגאַרען). וואָס רויכערט איהר? איך מיין, וואָס האָט איהר בעסער ליעב, — פאפיראָסען, אדער ציגאַרען? א שאָד, אר־וואַ, וואָס אייער טאָכטער איז ניט געקומען!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . דעם אמת זאָגענדיג, רויכער איך ניט קיין ציגארען און ניט קיין פאפיראָסען. נאָר גארנישט, ווי זאָגט דער גוי: „אט פריביטקא האלאָווא ניע באָליט". (נעמט א ציגאר).

א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט . אט פריביטקא גאלאָווא ניע באָליט — חא־חא! גוט געזאָגט! (אלע איבעריגע לאַכען).

ס א ל א ו י י ט ש י ק . חא־חא! זאמעטשאטעלנא!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (טראָגט צו די ציגאר צום מויל). ווער פון אייך איז א הייסער איה, וואָס קאָן געבען פייער? (עטליכע געסט טהוען זיך א חאַפ צו די קעשענים, און עס ווערען איהם אונטער־געטראָגען עטליכע שוועבעלעך מיט א מאָל). א שענעם דאנק אייך! (טראָגט צו די ציגאָר צום פייער, פיפקעט און פיפקעט — עס רויכערט זיך ניט).

ס א ל א ו י י ט ש י ק (געשטאָנען פון דער ווייטען, לויפט צו). איזוויניטיע! איהר האָט פארגעסען אפביימען דעם פטום.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום שדכן). וואָס בין איך — א מעוברת'ע אידינע, וואָס איך זאָל בייסען דעם פטום?

און אז די סטעקראטען וועלען זיך אפשניידען די נעזער, בין איך אויך מחויב? (טהוט אויס דעם צילינדער. קאלטזון לויפט אונטער, וויל איהם נעמען אוועקלעגען. דער שניידער גיט נים).

א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט. חא־חא! אפשניידען די נעזער — גוט געזאגט! (אלע לאכען. עס וואכסט אויס סאלאוויטשיק דער שדכן).

ס א ל א ו י י ט ש י ק. חא־חא! זאמעטשאטעלנע! אז סעמיאן מאקאראוויטש זאגען א וואָרט, איז דאס טשטא ניבור אסאבענע!

ר ב א ש ר פ י י ן (נעמט דעם שניידער פאר א האנד). קומט, וועל איך אייך פארשטעלען פאר מיינע געסט! (פיהרט איהם צו צו יעדען בעזונדער, הויך): מאקאר סעמיאנאוויטש סאראקער... זייט בעקאנט... מאקאר סעמיאנאוויטש סאראקער...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (רייסט איהם איבער). האט קיין פאראיבעל ניט, איהר האט איבערגעדרעהט די יוצרות אויף דער לינקער זייט... (אין דער זעלבער צייט האט מאדאם פיין געחאפט די מאדאם סאראקער, פריהער זיך גוט צעקושט מיט איהר אין די פיסקלעך, דערנאך האט זי גענומען זי פארשטעלען פאר די איבעריגע דאמען).

מ א ד א ם פ י י ן. וואו זשע איז אייער טאכטער?

ע ט י ־ מ ע נ י. עפים נישט מיט אלעמען... כ'האב מורא, אויב ניט די פלענציע...

מ א ד א ם פ י י ן. זאל גאט היטען! פון וואנען נעמט איהר עס? עס מאכט זיך, א מענטש ווערד נישט געזונט. אט בין איך אליין אויך געווען, מיט רעספעקט צו מעלדען, א גאנצע וואך נישט מיט אלעמען... (בעזעצט די שניידערין אויבענאן).

ע ר ש ט ע ד א מ ע (שטיל). חוץ איהר שאדען אויף אונז געזאגט געווארען...

וואָם מע האָט מיר פאַרגעלעגט, איז דאָם דאָם בעסטע, דאָם שענסטע און דאָם בכבוד'סטע -- און מילאַנען איז ביי גאָט... (בלאָזט דעם רויך). איהר קאָנט זיך גארניט פאַרשטעלען, וויפיעל געשעפטען מע האָט מיר פאַרגעשלאָגען! איהר האָט ניט אזוי פיעל האָר אין קאָפ! און אלע, די גאַנצע וועלט, זענען מיט אמאל געווארען מיינע בעסטע גוטע פרוינד, ממש די כפרה! (עס דערהערט זיך אַ קלונג. קאַלטון טהוט זיך א גליטש צו דער טיר).

ק א ל ט ו ן (רופט אויס). העגריף פעליקסאָוויטש הימעלפארב!

ר ב א ש ר פ י י ן (נעמט הימעלפארבען פאר דער האנד, פיהרט איהם צו, שטעלט איהם פאַר פאַר די געסט). העגריף פעליקסאָוויטש הימעלפארב. בוכהאלטער פון דער קאמערטשעסקי באנק.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . איין אלטער באקאנטער! (גיט איהם די האנד). וואָם הערט זיך עפעס נייעס? עמה!...

ה י מ ע ל פ א ר ב . יאָ. אַלטע־אַלטע באקאנטע. (צום בעל־הבית). איך בין געווען דער ערשטער, וואָם האָט אנגעזאגט זיי די גוטע בשורה, אז זיי האָבען געוואונען דאָם גרויסע געווינם. (צום שנייידער). וואָם? בין איך ניט געווען דער ערשטער?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . דער ערשטער, ניט דער ערשטער, נאר פון די ערשטע.

א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט . דער ערשטער, ניט דער ערשטער, נאר פון די ערשטע — חאַ־חאַ! גוט געזאגט! (אַלע לאַכען).

ס א ל א ו ו י ט ש י ק . אז סעמיאָן מאקארעוויטש זאגען, איז טשטאָ ניבוד אסאבענע!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום שדכן). וואָם האָב איך דען דאָ געזאגט אזעלכעם?

ה י מ ע ל פ א ר ב (צום שניידער). יעדענפאלס, אויף אונזער באנק האָט איהר זיך ניט צו בעקלאגען.

א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט . א מעוברת'ע אידינע — חאַ־חאַ! גוט געזאגט! (די איבעריגע לאכען).

ס א ל א ו י י ט ש י ק . זאמעטשאטעלנא, חאַ־חאַ! (אין דער זעלבער ציט פערנעמען זיך די דאמען מיט דער שניידערין; וועד עס טראַגט איהר אונטער א שטוהל אויף צו זיצען, וועד עס רוקט איהר אונטער א בענקעלע אונטער די פיס, וועד עס בעווייזט איהר איין אלבום. די מאדאם פיין שיינט און שמייכעלט, גיט אַבטונג, מע זאל אלעמען גע־בען טיי. דעם טיי סערווירט קאַלטון קונציג, ווי אַ פאַקוסניק).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (חאַפט קאַלטונען פאר'ן פראַק). יעפים פאַנטאַלאַנאַוויטש! וואס דרעהט איהר זיך ארום, ווי א חזן אויפ'ן ונעריצך? שטעהט א ווייל! איך האָב אייך געוואלט עפים פרענגען. געדענקט איהר חאטש אייערע וועדטער פאר דריי וואכען, אז א ווינטשנע בילעט האט נאָך קיין מענטש ניט ג־ווואונען זינט די וועלט שטעהט, אז ס'א שווינדעל, האט איהר ג־זאגט? עמך! (די מאדאם פיין איז אויסער זיך פון דעם סקאַנדאַל, וואס דער מחותן רעדט מיט איהר פּריקאַזטשיק. זי ווינקט צום מאַן, ער זאל ראַטעווען די לאַגע, פארגלעטען דעם סקאַנדאל).

ר ב א ש ר פ י י ן . אייך קומט מזל טוב, סעמיאן מא־קאראוויטש. איהר האט געמאכט, זאגט מען, א גרויס געשעפט.

א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט . א מיליאנען־געשעפט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . צו מיליאנען איז נאָך ווייט. נאר אז גאט וועט וועלען, וועט זיין מיליאנען אויך...

א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט . מע זאגט, אז איהר האט געמאכט א סינדיקאט אויף אלע קינעמאטאגראפען פון שטאדט?

נ א ך א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט . אין אמעריקא רופט מען דאס „טראסט".

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ווי אזוי מע רופט דאס אין אמעריקא וויים איך ניט. איך וויים נאר, אז פון אלע געשעפטען,

ביי אונזער דירעקטאָר, הערר גאָלדענטאָלער. האָט אונזער דירעק־
טאָר געהייסען נישט מאָכען קיין וואָפּראָסען און אַרויסגעבען... נאָך
זיין הייסען אַרויסגעבען האָט מען געזעהען, אַז ער איז ברוגז —
און איז ערעכט. וואָרום ווי דאָס געשעפט זאָל ניט זיין גרויס, קאָנט
איהר נישט בעראַרפען אין איין טאָג אַלע הונדערט און פופציג
טויזענד. סלִיעדאָוואטעלנאָ, דא בעראַרף זיין נאָך איין אַנדער פּרי־
טשינע, וואָס איהר ווילט זיך אריבערטראָגען מיט אייער קאָנטא־
קורענט אין איין אנדער באַנק. איך פּרעג אייך ניט, אין וואָסער אַ
באַנק, וואָרום פּאַר קאָנקורענציע האָבען מיר קיין מורא נישט.
איך פּרעג נאָר, וואָס פּאַר אַ פּריטשינע? אדרבא, זאָגט, אַט שטעהען
מענטשען... (דער עולם הויבט אָן וועלען נייגיעריג. מע רינגעלט אַרום
דעם שניידער מיט'ן בוכהאַלטער. די דאַמען הערען זיך צו פון דער
וויטען. וואָס דאָ טהוט זיך — פּארשטעהט נאָך קיינער ניט. און ווינצי־
גער פון אלעמען — דער שניידער).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום בעל־הבית פיין). וויפיעל,
זאָגט ער, האָב איך אַרויסגענומען, אַט דער יאָקעל בן פּלעקעל?
אַט דער עמך?

ר ב א ש ר פ י י ז. ער זאָגט: הונדערט און פופציג
טויזענד..

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. חאַ־חאַ־חאַ! א רעכטער ליץ!
(צום בוכהאַלטער). יונגערמאַן! געהט לעגט זיך שלאָפען!

ה י מ ע ל פ א ר ב. שלאָפען געהט שוין איהר בעסער —
איך איז צייט. איך בין נאָך א יונגערמאַן און וויל נאָך געבען אַ
לעב־אונטער. מע זאָגט, ס'וועלען זיין טענץ אויך. איהר טאנצט
דאָך ניט, סעמיאָן מאַקאַראָוויטש, און איך טאָנץ.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. טאנץ, טאנץ געזונטערהייט.
אָבער וואָס איז דאָס פּאַר הונדערט פופציג טויזענד, וואָס דו
זאָגסט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . לאָם איך עם אויסקרענקען, וואָם איך האָב צו אייך דערלעגט! אויך אַלע ארעמע בעלי מלאכות געזאָגט געוואָרען — עמך!

ה י מ ע ל פ א ר ב (צום שנייידער). ספּראָשיוואַיעטסיא, ווי־באַלד אַזוי, וואָם זשע איז די מעשה, וואָם איהר האָט אונז עפּים פּלוצים אין מיטען דרינען אַוועקגעוואָרפען? דאָם ווערד אַנגערופען טשאָרנע ניעבלאַגאָדארנאַסט, אַדער געצאָהלט מיט שטייגער... דאָם הייסט, איהר האָט אונז חלילה נישט אומגליקליך געמאַכט, נאָר סע פערדריסט. אַמביציע! ביי אונז איז דאָך עפּים נישט קיין בענקעל, ווי אנדערע בענק. אונזער באַנק וואָלט געמעגט שטעהן אין יעהופּיז, וואָלט זי אויך נישט פּארשעמט געוואָרען! ביי אונז שפּיעלט א ראָלע ארויסגעבען ק"ן אלפּים, אזוי ווי — פּו! (א מאָל מיט דער האנד).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (פּאַרשטעהט ניט; טרינקט זיין טיי, קוקט זיך ארום). וואָם ווילּ דער יאָט — ווייסט איהר ניט?

ה י מ ע ל פ א ר ב (האלט אין איין רעדען). מיר שטעהען ניט חלילה אין אייער געלט. פּאַזשאַלאַי, עס ווילט זיך האָבען אזא קליענט, ווי איהר. פּאַר וואָם ניט? נאָר צוריק, וואָם האָבען מיר געטהאָן אייערד איהר האָט געוואונען די צוויי הונדערט טויזענד? נישט מעהר, עס פּארדריסט אונז, וואָם איהר האָט פּלוצים, אין מיטען דרינען, ארויסגענומען דאָם גאנצע געלט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (לאכט בריייטליך). וואָסערע לאָקשען? וואָסערע פּלאָמען? וואָם דרעהט ער א יאָרמעלקע, אָט דער שמויגער? . . .

ה י מ ע ל פ א ר ב (הערט ניט אויף). די ערשטע מינוט, אז מיר האָבען דערזעהן אייער טשעק אויף אזא סומע, איז אונז גע־וואָרען א ביסעל קאַלעמוטנע, און מיר האָבען געוואָלט שיקען צו אייך אַנפרענען, אויב ס'איז ניט קיין טעות. נאָר אזוי ווי מיר האָ־בען געהערט, אז איהר מאכט א קאַלאַסאַלען געשעפט, א סינדי־קאָט, און אז איהר בויעט פּיתום מיט רעמסס, האָבען מיר אַנגעפרענט

ה י מ ע ל פ א ר ב . אט דערפאר, ווייל אזוי פיעל האָט איהר געהויסען געבען.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . מאכט איהר מיך, הייסט עס, פאר א משוגע'נעם?

ה י מ ע ל פ א ר ב . ניין. דאָס וויל איהר מיך מאכען פאר א ליגנער, אדער פאר א שווינדלער, אדער איהר טרייבט קאָטאָווסם — באָך וואָס זנאיעט! (דער עולם ווערד נאָך מעהר נייגיעריג און מע רינגעלט זיי ארום נאָך ענגער).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (א ביסעל שוין אונרוהיג). וואָס זאגט איהר, איך בעט אייך, אויף דער קאָמעדיע? איך גיב א אידעו א טשעק אויף פופצעהן טויזענד קאָרבעו, דערצעהלט ער מיר הונ־דערט פופציג טויזענד! — עפיס א מאָדנער מין עמך!

ר ב א ש ר פ י י ן . פון פופצעהן טויזענד ביז הונדערט פופציג טויזענד איז אזא חילוק, ווי פון יככה ביז יבבה.

ס א ל א ו ו י ט ש י ק . זאָמעטשאָטעלנע!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואָס דערצעהלט איהר מעשיות? איך אליין האָב געשריבעו דעם טשעק... דאָס הייסט, ניט איך, געשריבעו האָט ער, דער ווידאָרטשוק, נאָר איך האָב גוט געקוקט בשעת איך האָב גע'חתמ'עט דעם טשעק (מאָהלט אין דער לופטען ציפערעו): איין איינס, אוו א פינף, אוו דריי נולעו...

ה י מ ע ל פ א ר ב (מאָהלט אויך אין דער לופטען). איין איינס, אוו א פינף, אוו פיער נולעו!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (מאָהלט אין דער לופטען). דריי נולעו!

ה י מ ע ל פ א ר ב (מאָהלט אין דער לופטען). פיער נולעו!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . זעהט נאָר, ווי ער דרעהט מיט דער האַנד, אט דער פיפערנאָטער: פיער נולעו! פינף נולעו! זעכס הונדערט נולעו! אוו מיט ווערטער איז ניט געשטאָנעו בפירוש: פעטנאָצעט טיסיאָטשי? וואָס וועט איהר איצטער זאָגעו, עמך?

ה י מ ע ל פ א ר ב (שוין מיט כעס). וואָפֿערוויך, וועל איך אייך בעטען, איהר זאָלט מיך ניט דוצען...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ניט וואָסען? (צוגעמאַכט איין אויג).

ה י מ ע ל פ א ר ב. ניט דוצען! ניט זיין מיט מיר אויף „דו"... איך בין טאַקי יונגער פון אייך, א סך יונגער. נאָר קיין „מאָלטשיק" בין איך אייך ניט.

ר ב א ש ר פ י י ן (וויל מאַכען שלום). וויים איך וואָס? וועז?

ס א ל א ו י י ט ש י ק (אויך אין מיטען). טשעפוחא!

ה י מ ע ל פ א ר ב. אוז וואָוטאַריך, וואָס מאַכט איהר זיך גע'פֿגר'ט: „וואָסערע הונדערט פופציג טויזענד?" איהר וועט אפשר זאָגען, אז ס'איז ניט אייער טשעק, וואָס האָט געבראַכט עפּים איינער א קרעמענטשוק, אַדער א ראַמאַנטשוק?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ניט קרימענטשוק אוז ניט ראַמאַנטשוק, נאָר וויגדאַרטשוק. דאָס איז איינער פון מיינע צוויי שותפים, וואָס האָבען געמאכט מיט מיר דעם... דעם פילם־געשעפט... איך האָב איהם דאָס אויסגעשריבען א טשעק אויף פופצעהז טויזענד...

ה י מ ע ל פ א ר ב. איהר קעהרט וועלען זאָגען: אויף הונדערט פופציג טויזענד?...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. דאָס קעהרט א י ה ר וועלען זאָגען! איך זאָג נאָר אזוי פיעל, וויפיעל דאַרט שטעהט געשריבען.

ה י מ ע ל פ א ר ב. אויב איהר זאָגט אזוי פיעל, וויפיעל דאַרט שטעהט געשריבען, מוזט איהר זאָגען הונדערט אוז פופציג טויזענד.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואָס איז עפּים?

מ ע נ ד ע ל ׳ ד ע ר ׳ ל א ק י י (זוכט מיט די אויגען). נישט געווען דא איזאבעלא סעמיאנאוונא? אויב אזוי — זענט איהר אויף גרויסע צרות... בעל־הבית! אייער טאכטער איז ארוים דורכ׳ן פענסטער אוז — פיו־איט!...

ע ט י ־ מ ע נ י (ברעכט די הענד). וועה איז מיר! ווינד איז מיר! איין אומגליק האט מיך געטראפען! א בראך אויף מיין קאפ! איך וויים שוין וואס דאס איז! איך האב געוואוסט, אז ס׳וועט אזוי זיין!... זי האט מיר אבער געזאגט: „מאמע! איכ׳ל לויפען אין דער וועלט אריין!“...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). אזוי? וואס זשע האסט דו געשווייגען? בהמה! פאר וואס האסט דו נישט געזאגט מ י ר? !... (חאפט זיך ביים קאפ). מיין טאכטער! מיין קינד! !... א כפרה דאס געלד! א כפרה אלסדינג פאר מיין קינד!... (חאפט ארוים דעם טייסטער פון זיוט־קעשעני, רייסט ארא פון זיך דעם גאלדענעם זייגער מיט׳ן קייטעל, שרייט צום ווייב). עטי־מעני! נעם ארא! געב אהער די פערעל! די אויערינגלעך! די פינגערלעך! דאס גאנצע בי־סעל ציערונג!... (עטי־מעני פאנגט איהם, טהוט אויס און גיט איהם איבער. ער נעמט דאס אלסדינג צענויף אין ציליגדער אריין און טראגט דאס צו די עסטע). אידען! נאט אייך אפ אט דאס אלעס, וואס איך פערמאג! טהוט מיט דעם, וואס איהר ווילט, — אבי העלפט מיר אפזוכען מיין טאכטער! העלפט מיר, העלפט מיר אומקעהרען מיין קינד!... (ברעכט אויס אין א געוויין. עטי־מעני ווינט מיט איהם. דער עולם שטוינט. דער פארהאנג פאלט).

ענדע פונ׳ם דריטען אקט.

ה י מ ע ל פ א ר ב (הויך). סטאַ פּיאַטדעסיאַט טיסיאַטש — קעהרט איהר וועלעז זאגען! סטאַ פּיטדעסיאַט טיסטש רובליי!

ר ב א ש ר פ י י ן. פע! דאַ איז עפּים א מיאוס'ע מעשה! (די דאַמען האַבען זיך שוין אויך צענויפגעקלויבען אַלע. מע פיהלט, אַז דאַ קומט עפּים פאַר. עטי־מעני געהט צו די לעצטע).

ע ט י ־ מ ע נ י. וואַס טהוט זיך דאַ, שמעון... מיין איך סעמיאַן מאַקאַרעוויטש? (אין דער גאַנצער ציט, וואַס דאַס קומט פאַר, שטעהט קאַלטון ביי דער זיט, שמויכעלט מעפיסטאַפעליש, קוקט פון אייגעם אויפ'ן אנדערען און קוועלט. עס דערהערט זיך א קלונג. קאַלטון גיט זיך א גליטש צו דער טיר און רופט אויס).

ק א ל ט ו ן. מאַקסים וואַסילעוויטש גאַלדענטאַלער! (אויף אַ ווייל דרעהען אלע אויס די אויגען צו דער טיר).

ר ב א ש ר פ י י ן (בעגעגענט דעם דירעקטאַר, ווייל איהם פאַרשטעלען, שפּרינגט ארויס הימעלפּארב מיט היץ).

ה י מ ע ל פ א ר ב. שאַט! אַט איז דער דירעקטאַר אליין! (צו גאַלדענטאַלערען). מאַקסים וואַסילעוויטש! אויף וויפיעל איז געווען דער טשעק פון הערר סאראַקער, וואַס מיר האַבען ארויס־געצאַהלט איינעם א מאיראַוויטש, אדער וויגדאַראַוויטש, אדער וויגדאַרטשוק — יאַ, וויגדאַרטשוק?

ג א ל ד ע נ ט א ל ע ר (מיט קאלטע לונג און לעבער). הונדערט פופציג טויזענד רובעל — וואַס איז דען?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (די אויגען בלאַנזען). עטי־מעני!... וואו זענען מיר? (דערזעהט זי, שרייט ניט מיט זיין קול). גוואלד, אידען, ראַטעוועט! ליופט! יאַגט! חאַפּט! מע האַט מיך בע'גנב'עט! בע'גז'ל'ט! בריל־הדל געשטעלט! צוגענומען איננאנצען! געמאכט פאר א קבצן! העלפט מיר! העלפט מיר חאַפּען די גזלנים! (חאַפּט דעם ציליגדער, ווייל זיך לאַזען לויפען. עס עפענט זיך די טיר און עס רייסט זיך אריין מ ע נ ד ע ל דער לאקיי מי איין איבערגע־שראַקען פנים).

קאפעל פאלבאן. אוּן וועגען דעם, וואָס וועט זיין ווייטער?

מאטעל קאסאי. אויך נערעטט...

קאפעל פאלבאן. אָז וואָס?

מאטעל קאסאי (אויפגערעגט). אָז וואָס! דו ווייסט דאָך וואָס, היינט וואָס פרעגסט דו? זי האָט מורא, טאָמער יאָגט אונז אַן דער פאָטער, וועלען מיר אלע האָבען א ווייסטען סוף.

קאפעל פאלבאן. לכן דעריבער, וואָס זשע איז די עצה?

מאטעל קאסאי. איז די עצה, אז מע זאָל וואָס פריהער שטעלען א חופה, — דעמאָלט מעג ער שוין קומען מיט'ן רב אוּן מיט דער רביצין, איז פארפאלען... איצט בלייבט איבער נאָר איין זאַך: וועט פון אונז ביידען זאָל זיין דער גליקליכער?

קאפעל פאלבאן (דערשראָקען). נו יא. דאָס איז דאָך די גאנצע זאַך...

מאטעל קאסאי. איז דאָך שוין וועגען דעם ביי אונז לאנג אָפגערעדט געוואָרען: אָדער מיר'ן עס איבערלאָזען פאר איהר אליין, פאר ביילקען הייסט עס, לאָז זי זאָגען, וועט איז איהר אויסדערוועהלטער... אָדער אז ניט, וועלען מיר וואָרפען גורל...

קאפעל פאלבאן (אונרוהיג). אָבער דערווייל האָט זי דיר נאָך נאָרניט געזאָגט, וועט... דאָס הייסט, וועמען?...

מאטעל קאסאי. שוטה! זי זאָל מיר זאָגען, וואָלט איך דאָך דיר געזאָגט...

קאפעל פאלבאן. הייסט עס, אז די גאנצע זאַך העננט נאָך אין דער לופטען?

מאטעל קאסאי (קוקט אין דער לופט). פערשטעהט זיך, אין דער לופטען... נאָר דערווייל שאָדט נישט, מע זאָל באַצייטענס צוגרייטען אלץ, וואָס מע בעראַרף צו דער חופה...

פיערטער אקט.

קומט פאר אויף א סטאנציע אין איין אינפאהר־הויז. — צוויי חדרים. — אין איין חדר, א גרויס, א ליכטיגס, שטעהען צוויי בעטלעך ביי די וואנט, פערבעט און צוגעקלויבען. — א טישעל, עטליכע שטוהלען, א קאנאפע, א שפיגעל, ביליגע בילדער אין פראסטע רעמלעך אויף די וואנט. — א פאר טעפ מיט בלומען. — צוויי טירען: איין טיר צום פראנט, אין דער גאנ ארויס, די צווייטע טיר אין צווייטען חדר אריין, וועל־כעס איז געשלאסען. — ביי דער צווייטער טיר שטעהט מאטעל קאסאי, צוגעלעגט איין אויהער. — אין מיטען חדר שטעהט קאפעל פאלבאן. — זיי רעדען שטילערהויד.

קאפעל פאלבאן (צו מאטלען). נו?

מאטעל קאסאי (טרעט אפ פון דער טיר אויף די שפיץ פינגער). זי שלאפט נאך...

קאפעל פאלבאן. א וועלטעלע — אזא נאכט נישט געשלאפען!...

מאטעל קאסאי. היינט דער שרעק! די פחדים! עס האט זיך איהר אלע וויי־ע אויסגעווייזען, אז מע יאגט אונז נאך פון הינטען...

קאפעל פאלבאן. פון וואנען וויסט דו דאס?

מאטעל קאסאי. זי האט עס מיר געזאגט.

קאפעל פאלבאן. וועז?

מאטעל קאסאי. היינט... אין דער ציים, וועז דו ביזט געגאנגען זארגען וועגען עסען אוז וועגען שטעלעז דעם סא־מאוואר, האבז מיר דא דערווי־ל געשמועסט...

קאפעל פאלבאן. וועגען וואס?

מאטעל קאסאי. וועגען אלעס...

ליכער, וועל איך דיר פערגינען מיט'ן גאנצען הארצען... וואס האב איך צו דיר?... אונזער ביידענס וואונש איז דאך נאר זעהען ביילקעז גליקליך...

קאפעלי פאלבאן. דאס אייגענע איך — טאמער ביזט דו, אין דיין גליק... וואס דער עיקר איז ביילקע... אלזא, איך געה. (טהוט זיך אן). און דו זעה, געב אכטונג... (לאזט זיך צו דער טיר, קעהרט זיך אום, שטעהט א ווייל און געהט אפ).

מאטעלי קאסאי (צו זיך אליין). אט א לעמעשקע! ער האט נאך א האפענונג... מיר דאכט, אז א בלינדער קאן שוין זעהען, אין וועמען ביילקע איז פארליעבט... (הערט זיך איין). מיר דאכט, זי ריהרט זיך שוין... (עס עפענט זיך די טיר פון צווייטען חדר און עס בעווייזט זיך אויף דער שוועל ביילקע, א שוינענדיגע, א שמייכלענדיגע).

ביילקע (מאכט צורעכט די צעקודעלטע האר, קוקט זיך ארום). נישטא קיינער? וואו איז קאפעלי?

מאטעלי קאסאי. אוועקגענאנגען ברענגען אידען, א חופה אוז דעם גאנצען איבעריגען קלאפערגעציינג, ווי מיר האבען אפגערעדט...

ביילקע. מוז עס טאקי היינט געשהן, מאטעלי?...

מאטעלי קאסאי. ניין, וואס דען? אפלענגען אויף מארגען? און טאמער טראגט עס אן דעם טאטען אהערצוצו?...

ביילקע. אוי, רער נאר נישט, מאטעלי! איך קאן נאר וועגען דעם ניט טראכטען! (געהט צו נעהענטער). עס ווילט זיך מיר נאר נעמען נקמה, באווייזען, אז איך בין א מענטש פאר זיך, אז איך בין פריי... נאכדעם מעגען זיי שוין קומען, זאגען וואס זיי ווילען... אך, מאטעלי, מאטעלי! א אידישע טאכטער קאן זיך באפרייען פון איהר טאטע־מאטע נאר דעמאלט, וועז זי גיט אפ איהר פרייהייט צו איין אנדערען...

קאפעל פאלבאן. למשל, אשטייגער?

מאטעל קאסאי. אשטייגער, למשל, א מניז אידעז...

קאפעל פאלבאן. דאס איז ניט שווער. מע וועט זיי באצאהלען צו האלבע רובל, וועלען זיי קומען צו לויפען.

מאטעל קאסאי (לעבעדיג). לאם איך האבען אזא יאהר, וואס פאר א פלאן דאס איז!

קאפעל פאלבאן. אוז טאמער האבען זיי ניט קיין רב, קאן איך באשטעהן, אז א פראסטער איד, אבי איין עהרליכער, וועט מסדר קדושין זיין.

מאטעל קאסאי. כלעבען, קאפעל, ביזט א חכם! א קאפ־מענטש!

קאפעל פאלבאן. איי, טאמער האבען זיי ניט קיין חופה? קאן מען זיך בענשהן מיט פיער שטאנגען, פון אויבען אי־בערגעבונדען מיט א גרויסע פעטשייל, — וואס איז דא דער אומגליק?

מאטעל קאסאי (חאפט איהם ארום). ביזט וועדטה, מע זאל דיך קושען, קאפעל!... נעם טהו אלסדינג, וואס דו זאגסט, זאל זיין גרייט!... דו וועסט געהן, אוז איך וועל בלייבען דא — מע קאן זי דאך ניט לאזען אליין...

קאפעל פאלבאן. זאל גאט היטען! (וואקעלט). די זאך איז נאר אט וואס: אפשר זאלען מיר פריהער וויסען, ווער וועמען... דערנאך ערשט געהן?...

מאטעל קאסאי. צו וואס, נארעלע, פערלירען צייט? דערווייל וועט וועדען שפעט, אוז טאמער טראגט איהם אז דער גוטער יאהר... דו גרייט צו אט די אלע שאלעמויזען. דערנאך, אז דו וועסט קומען שוין מיט'ן גאנצען קלאפערגעצייג, וועלען מיר באשליסען מיט איהר, אהין צי אהער... ממה נפשך, וועמעס גליק עס וועט זיין... איך פערזיכער דיך, אז טאמער ביזט דו דער גליק־

ב י י ל ק ע (קוקט אויף מאָטלען מיט אַ שמייכעל). אַך, מאָטעל! טשיקאַווער מאָטעל וואָס דו ביזט! דו ווילסט איין איבעריג מאָל ארויסרייסען ביי מיר דאָס ווארט פון מויל, אַז איך האָב דיך ליעב, ווי דאָס לעבעדיקס... ווייסט שוין קאָפּעל אַלעם? האָסט דו שוין גע־רעדט מיט איהם?

מ א ט ע ל ק א ס א י . ניין, ביילקע, איך קאָן נישט. איך האָב קיין האַרץ נישט!... דער בחור איז בלינד. ער האָט נאָך אלץ אַ האָפענונג, טאָמער איז ער, ניט איך, דער אויסדערוועהלטער...

ב י י ל ק ע (פערטראַכט טרויעריג). אַ רחמנות... דער יונג איז פארליבט אין מיר...

מ א ט ע ל ק א ס א י . מיט סכנות!

ב י י ל ק ע . וואָס זשע טהוט מען? זאָל א י ך מיט איהם רעדען?

מ א ט ע ל ק א ס א י . אויב דו קאנסט... איך האָב איהם געוואָגט, אַז דו דארפסט היינט ביי־דער לעצטער מינוט באשטימען, ווער פון אונז צוויי איז דיין באשערטער... און אז דו וועסט ניט באשטימען, האָב איך איהם איינגערעדט, אז מיר'ן ווארפען גורל, ציהען קניפּלעך. ווער ס'וועט ארויסציהען דאָס קניפּעל — דער...

ב י י ל ק ע (צעלאַכט זיך הילכיג). חאַ־חאַ־חאַ! חאַ־חאַ־חאַ־חאַ!

מ א ט ע ל ק א ס א י (איבערראַשט). וואָס איז דער געלעכ־טער?

ב י י ל ק ע . מיר איז איינגעפאַלען אַ געדאַנק! איי, אַ געדאַנק! (חאַפּט אַ ווייס טיכעל, מאַכט א קניפּעל און נאָך א קניפּעל). איך האָב דאָ צוויי קניפּלעך. און אזוי ווי דו ביזט עלטער, וועל איך דיר געבען ציהען צום ערשטען, וועסטו האָבען ארויסגעצויגען דאָס קני־פּעל — חאַ־חאַ־חאַ!... (עס הערען זיך טריט פון דרויסען. ביילקע טרעט אַפּ צום פענסטער. עס קומט אַן קאָפּעל פאַלבאָן אַ פערשווינטער, אַנגעלאַ־דען מיט גאַנצע פּעקלעך און שקאַרמוצען).

מ א ט ע ל ק א ס א י . וועד רעדט פון פרייהייט? וועד וויל דאס וועמעס פרייהייט? בייל־קע, נשמה טייערע! האבען מיר דען ניט געשוואירען איינס דאס אנדערע טרייע און אייביגע ליעבע? זענען מיר ניט געבונדען איינס מיט דאס אנדערע שוין פון לאנג, נאך איידער דיין טאטע האט געטראפען דאס גרויסע גליק, אדער דאס גרויסע אומגליק, אויסצונעמען דעם הויפטטרעפער? נישמעהר, מיר האבען דאס מיט וועדטער נישט ארויסגעזאגט, ביז ס׳איז געקומען די רעכטע צייט... איצט קומט אויס עפים גלייך, ווי עמיצער פון אונז וואלט צוריקגעצויגען...

ב י י ל ק ע (מיט פייער). איך ציה קיין מאל ניט צוריק! איך באקלאג מיך נאר אויף מיין מזל, פאר וואס זאל איך, א געליעבטע בת־יחידה, א ציטעריגע ביי טאטע־מאמע, באדארפען איהר בעסטע שמחה, דעם בעסטען יום־טוב פון איהר האַרצען, פראַווען חאַפענדיג, בגנבה, גלייך ווי איך טהו עפים א פארבראכען... פארגעס ניט, מאַטעל, אז דער טאטע איז מיר פּאַרט א טאטע, און די מאמע — א מאמע!...

מ א ט ע ל ק א ס א י . אויב עס איז א רחמנות אויף טאטע־מאמע, איז דא צוויי וועגען: אדער צו וואַרטען ביז זיי וועלען קומען אהער, אדער פערקערעווען די האלאבלים און פאהרען צוריק אהיים...

ב י י ל ק ע . זאל גאט היטען! דעמאלט בין איך א פארלוירענע! דו קענסט ניט דעם טאטען! דו מיינסט, אז דאס איז דער איד וואס געווען? גאט זאל מיך ניט שטראפען, — זינט ער האט אויסגענומען דאס גרויסע געווינס, איז ער צעוויילדעוועט געוואָרען! ניין! איך דארף איהם אפּטהון אא זאך, וואס מע קאן שוין צוריק נישט חאפען!

מ א ט ע ל ק א ס א י . הייסט דאס, נאר צוליעב דעה אליין?...

קאָפּעל פּאלבאָן. נאָך איידער דאָס אומגליק האָט געטראָפען מיט'ן גרויסען געווינס...

ביילקע. זעהט איהר? — אויף אַ גלייבע זאָל פאַלען אַלע גלייך... (נעמט דאָס טיכעל מיט די צווויי פאַרטיגע קניפּלעך, דרעהט כלומרשט אַ נוי קניפּעל, ציהט עס אויס צו זיי ביידע). וועט פון אייך איז עלטער?

קאָפּעל פּאלבאָן (איז שוין גרויט געווען אויסצוציהען די האַנד). דו ביזט עלטער, מאָטעל, אויב איך האָב קיין טעות...

מאָטעל קאסאָי. מיט א יאָהר און מיט אַ וואָך.

ביילקע (צו מאָטלען). ווי באַלד אַזוי, בעדאַרפסט דו... מיין איך, בעדאַרפט איהר, מאָטעל, ציהען דער ערשטער... (טראָגט איהם אונטער די צווויי עקען פונ'ם טיכעל. מאָטעל קאַסאָי קלערט כלומר'שט אַ ווויילע, וואַקעלט, ציהט פאַמעליך מיט צווויי פינגער בויים שפּיץ פון עק טיכעל און שלעפּט אַרויס א קניפּעל. ביילקע באהאלט דאָס טיכעל).

מאָטעל קאסאָי (טרייסעלט אַפּ די העגט, קוקט אויף קאָפּלען מיט ענטשולדיגונג). נו?

קאָפּעל פּאלבאָן (בלאַס, זיפצט אַפּ. צו מאָטלען). דיין גליק... לאָז נאָט געבען... (קאָן ניט רעדען וויטער פון אויפרעגונג. שלינגט די טרערען).

ביילקע. אייי־פע, קאָפּעל, איך האָב זיך ניט געריכט אויף אייך... געהאלטען פאר א גוטען פרייגד...

מאָטעל קאסאָי (צו ביילקען). קאָפּעל זאָגט דען עפּים? אדרבה!...

קאָפּעל פּאלבאָן. אדרבא! לאָז מיר אַנגעהן, וואָס איך ווינש איהם און איך ביידען... ס'איז דאָך א גורל, א לאָטעריע...

מאָטעל קאסאָי. ער זאָל געווען ארויסציהען, וואָלט ער...

קאפעל פאלבאן. אָ! שוין אויפנעשטאנען בייַלקע? (צו בייַלקען). אָ גוטער אויפשטאנד אויף אייך!... אוף! איך האב זיך עס אביסעל אנגעלאפען! (לעגט עווק די פעקלעך מיט די שקאר־מוצען, ווישט זיך דעם שווייס).

מאטעל קאסאי. איז חאטש ניט געווען אומזיסט דאס לויפען? (בעטראכט וואס אין די פעקלעך טהוט זיך).

קאפעל פאלבאן. חלילה! וואס הייסט אומזיסט? אט באלד קומען צוגעהן א בינטעל אידען מיט'ן גאנצען קלאפערגע־צייג, ווי מיר האבען אפגערעדט... (ווייזט אויף די שקאַרמוצען). און דאס איז גוטע זאכען אויף צו פערבייסען: לעקאך, הערינג און א ביסעל משקה...

מאטעל קאסאי. בראווא, קאפעל, ביזט ווערטה א מעדאיל!... אצינד בלייבט נאך איבער איין זאך: א מנין וועלען מיר האבען. א מסדר קדושין אויף. א חופה אויך. מיט לעקאך און בראנ־פען און מיט פארבייסען זענען מיר שוין אויך בעוואהרענט. און א כלה האבען מיר אויך. די פראגע איז נאר, ווער פון אונז צוויי איז דער חתן? דאס דארפסט דו... (פערחאפט זיך). מיין איך, דאס דארפט איהר, בייַלקע, באשטימען — עס איז געווענדט אן דיר... מיין איך, אן אייך...

בייַלקע. אך! מיר איז שווער, מיר איז אונאייניגענעה־מען... איהר ווייסט, אז איך בין אייך ביידען דאנקבאר... איהר האט פאר מיר ביידע אזוי פיעל געטהאן...

מאטעל קאסאי. און מיר זענען ערשט גרייט צו טהון...

קאפעל פאלבאן. אין פייער און אין וואסער!

בייַלקע (טראכט כלומרשט אַ ווייַלע). שאט! ווייסט איהר וואס מיר איז נאר־וואס איינגעפאלען? לאמיר וואַרפען גורל!...

מאטעל קאסאי. דאס אייגענע האבען מיר שוין מיט קאפעלען לאנג געטראכט...

קאָפּעל פּאלבאָן. פון ביידע צדדים. (חערט זיך צו). מע געהט. מע געהט... (עס קומט אויפן נאָך דאָס אַנדערע אַ מנין אידען פון אַלערלייַ מינים — מיט היטלען און מיט קאַפּעליושלעך, מיט לאַנגע קאַפּאָטעס און מיט קורצע וווישטיקלעך.— אויפער מיט גראָבע פּאות און מיט אַ יאַרמעלקע אונטער'ן וווייבען קאַפּעליוש, אונטערגעבונדען די קאַפּאָטע מיט אַ רויטע פּעטשיילע, — שפּיעלט די ראָלע פון אַ רב. — נאָך אויפער האַלט אַ פּלעשעל מיט אַ גלעזעל — ער וועט דאָס זיין דער שמש. פּיער אַנדערע אידען האַלטען די פּיער שטאַנגען, פון אויבען אַ גרינע שאַל מיט באַהאַמאַ, — דאָס וועט זיין די חופּה. אַ פּאָר וווייבער האָבען זיך אויך אריינגערוקט, שטעהען פון דער וווייטען מיט פרומע פּנימ'ער גרויס צו ענטפערען „ברוך הוא וברוך שמו אמן". אויך וונגלעך קונדיסים זענען געקומען אָנקוקען אַ שטילע חופּה און אפשר חאַפּען אַ שטיקעל לעקאַך).

קאָפּעל פּאלבאָן (מהוט אַ וואונק צום אידען, וואָס שפּיעלט די ראָליע פון אַ רב). נו?

דער איד (צו קאַפּלען). נו־נו! (מהוט אַ וואונק צו אויפער פון די וווייבער, זי זאָל נעמען די כלה. — יענע געהט־צו צו בוילקען, נעמט אַרויס אַ גלעזל פּעטשיילע).

די אידינע. וואר איז דאָ דער חתן? (רופט צו קאַפּלען).

קאָפּעל פּאלבאָן (וווייזט אויף מאַטלען). דער חתן איז — ער.

מאָטעל קאָסאָי (געהט צו). דאָס בין איך.

די אידענע (גיט איהם די גלעזל פּעטשיילע). אָט מיט דער פּעטשיילע, זייט מוחל, דעקט איבער דער כלה דאָס פּנים. דאָס וועט זיין דאָס באַדעקענס. (מאַטעל נעמט די גלעזל פּעטשיילע, געהט־צו פאַמעליך צו בוילקען און דעקט איהר איבער דאָס פּנים. די אידינע נעמט בוילקען פּאר אַ האַנד, טהוט אַ וואונק צו קאַפּלען, ער זאָל נעמען דעם חתן פּאר אַ האַנד. ער פיהרט זיי אַרונטער דער חופּה).

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן . איך זאל געווען ארויסציהען, וואלט איך... איך ווינש אייך, איהר זאלט אייך עלטערען אין... אין... אלדעם גוטס.

מ א ט ע ל ק א ס א י . אמן! קום אהער, לאמיר זיך צע־קושען. (נעמען זיך ארום, מאטעל מיט קאפלען, און צעקושען זיך).

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן . דעם אמת אויב איהר ווילט ווי־סען, האט מיר דאס הארץ געזאגט שוין לאנג, אז דער גליקליכער ווער זיין מאטעל, ניט אזוי... ווי קום איך? איך בין פון תמיד אזוי שלים־מזל... שלים־שלים־מזל... און איך האב צו קיינעם ניט קיין טענות... נאט איז מיין ערות, ווי איך האב אייך ליעב געהאט, ביילקע, און האב אייך ליעב נאך אצינד... און וואס פאר א גוטער פריינד איך בין צו מיין חבר מאטעל... איך זאג אייך נאך א מאל, אז וואס איך ווינש אייך ביידען, מעג עס מיר אנגעהן חאטש האלב... אוי, איך האב געהאט א שטיקעל האפענונג — בין איך ניט שולדיג. איך בין דאך נישט מעהר ווי א מענטש... איך האב אבער אין זינען נעהאט אויך די אנדערע זייט, אז טאמער חלילה לאזט זיך אויס מיט מיר א בוידעם — אזוי פאהר איך גלייך אוועק קיין אמעריקא. א סימן האט איהר... (צעשפיליעט זיך, ציהט ארויס פון בוזעם־קעשעני א ביכעל). אט האב איך מיר צוגעגרייט א פאס... (מאטעל קאסאי און ביילקע קוקען זיך איבער. ביידע זענען גערוהרט).

ב י י ל ק ע . צו וואס אזוי ווייט, אזש קיין אמעריקא? בלייבט דא, און לאמיר זיין גוטע פריינד.

מ א ט ע ל ק א ס א י . פארגעס ניט, קאפעל, ווער עס בעט דיך...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן . מיר'ן נאך האבען א ישוב... דער־ווייל בין איך נאך א היגער און באדארף פריהער פראווען אייער חתונה. איך בין דאך עפעס א מחותן... פון חתן'ס צד.

ב י י ל ק ע . ניין, פון כלה'ס צד.

מ א ט ע ל ק א ס א י . פון ביידע צדדים.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (דערזעהט בייל̈קען. לאָזט זיך צו איהר מיט אַפּענע ארעמס). טעכטערל̈עך מיינע טייערע! אָבי דו ל̈עבסט אוֹן מיינע אויגען זעהען דיך! (בייל̈קע פּאַלט איהם אין די הענד אַריין. בוידע ווייזען).

ע ט י ־ מ ע נ י (פּערבראכט די הענד, פּאַלט אויף אַ שטוהל, שאַקעלט זיך אוֹן ווייזט, ל̈ייענדיג מיט אַ ניגון פּוֹן תחינות). וועה איז מיר אוֹן ווינד איז מיר! א דונער איז מיר אוֹן א בראָך איז מיר! צו וואָס מיר האָבען זיך דערל̈עבט אוֹן וואָס מיר זעהען מיט די אויגען! מיט וואָס האָבען מיר זיך פּארזינדיגט ביי גאָט, אז אונזער קינד זאָל אונז אָזוי פּארשוואַרצען דאָס פּנים? וואָס טהוט זיך דא אוֹן מיט וועמען וויל זי דאָס געהן צו דער חופּה, פּארווייסט אוֹן פּארפּינסטערט בין איך געוואָרען?!...

ס א ל א ו ו י ט ש י ק (האָט שטיל̈ערהייד געהאָפּט אַ פּאָר ווערטער מיט די אידען אוֹן געוואויירט געוואָרען אין איין מינוט אַלס־דינג. — צו עטי־מעני'ן). איזווינישטיע, מאָדאָם! איהר ווייסט נאָרניט וואָס איהר רעדט. אייער טאָכטער האָט שוין חתונה געהאַט נאָר־וואָס... מיט אַט דעם יאָס... (ווייזט אַן אויף מאָטל̈ען). אייך קומט מזל טוב!...

ע ט י ־ מ ע נ י (פּערוואַרפּט דעם קאָפּ אויף צו חל̈ש'ען). אוי, א דונער איז מיר! אוי, א שלאָק איז מיר! א קויל̈ האָט מיך געטראָפען! א שפּיעז אין הארצען אַריין!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. שאָ! שטיל̈! געגוג דיר צו ל̈ענען קנייטל̈עך! נאָרישע קל̈אָגמוטער! בהמה וואָס דו ביזט! דיין קינד זאָל געווען חל̈ילה שטאַרבען, אַדער אוועק'שמד'ען זיך, וואָלט געווען בעסער? הערט נאָר איין אומגל̈יק — איהר טאָכטער האָט חתונה געהאַט פּאר איהר גל̈ייכען, געגומען א שניידער, איין אמת'ען עמך — איז איהר ביטער! (צו דער טאָכטער). וועט איז דייז באשערטער? (ווייזט אויף מאָטל̈ען און אויף קאָפּל̈ען). דער? צי יענער? איך בין נאָך נישט קל̈אָהר אָקוראַט...

ד ע ר א י ד (צום חתן). אי־א? טבעת? ... (דער חתן פער־שטעהט ניט).

ד י א י ד י נ ע. א רינגעל, א פינגערעל, אויף מקדש זיין...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן (מהוט זיך אַ חאַפּ צו די קעשענים). א פינגערעל? ס'איז דאָ, ס'איז דאָ... אַלסדינג האָב איך באדארפט אין זינען האָבען... יעדע זאַך באזאָרגען... אפילו א קרושין פינגערעל... (ציהט אַרויס אַ פּאַפּיערעל פון קעשעני, וויקעלט אַרויס פון דאָרט אַ גאַלדען רינגעל, גיט דאָס איבער צו מאַטלען).

ד ע ר א י ד (צו מאַטלען). טהו אן דאָס פינגערעל דער כלה און זאָג מיר נאָך איטליכס וואָרט! (זאָגט, מאַטעל זאָגט איהם נאָך). „הרי את... מקודשת לי... בטבעת זו... כדת... משה וישראל"... מזל טוב!

ד ע ר ע ו ל ם. מזל טוב! מזל טוב! (קאַפּעל פאַלבאַן און מאַטעל קאַסאַי חאַפּען זיך אַרום און קושען זיך. — אין דעם סאמע רעכטען טומעל עפענט זיך די טיר און עס רייסען זיך אַריין: ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר, ע ט י ־ מ ע נ י א ו ן ס א ל א ן ו י ט ש י ק דער שדכן מיט זיי. עס ווערד אַ סומאַטאַכע).

ב י י ל ק ע (פאַלט־צו צו מאַטלען אויף די העכד). דער מאַטע!... די מאַמע!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (קוקט זיך אַרום, דערקענט ניט די מאַכטער אונטער דער גאלער פעטשיילע). וואו איז זי ערגיץ? וואו איז מיין קינד? וואָס שווייגט איהר, אידען? עמך!...

ע ט י ־ מ ע נ י. דו הערסט דען ניט איהר קול?

ס א ל א ן ו י ט ש י ק (שטופט זיך דורך). פאזוואלטיע!... איזווינטיע, נאַספאדא! אט דאָס איז זי דאָך! (רייסט אַרונטער די גאלע פעטשיילע פון בויקע'ס פנים). זאמעטשאטעלנא! דאָס איז א מעשה, וואָס טשטאָ ניבוד אַסאַבענע!...

אפשר מיינסט דו, אז ס׳האָט זיך מיר ניט גע׳חלומ׳ט פריהער מיט א נאכט א בעזער חלום? ס׳זאָל נאָר אויסגעהן אויף זייער קאָפּ, רבונו של עולם!

ע ט י־מ ע נ י. אמן!

ד י ו ו י י ב ע ר (מאַכען א פרום פּנים). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. נאָר געגוג. חאָפּט זיי דער וואָטעמאַכער! אבי מיין קינד האָט זיך מיר אָפּגעזוכט, בין איך צופריעדען, הויב איך אויף די הענט צו גאָט און זאָג: גם זו לטובה!...

ע ט י־מ ע נ י. אמן!

ד י ו ו י י ב ע ר (פרום). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. איי, וואָס איך בין געבליבען אָהן פאָדעם? — ס׳האָט מיך גאָט געשטראָפט דערפאָר, וואָס עס האָט זיך מיר פערוואָלט וועלען א מיליאָנטשיק... און יחוס האָט זיך מיר פערגלוסט... דער קאָפּ האָט זיך מיר פארדרעהט, איך בין געווען שבור... עפּים ווי אָטשאָדעט... איצט איז ארויס דער טשאָר, האָב איך זיך אויסגעניכטערט, זעה איך, אז איך בין געווען א נאָר און אז איך בין וועדטה שמיץ... (צום עולם). אידען! איהר האָט גע־הערט מן הסתם, אז איין ארעמער שניידער האָט אויסגענומען דאָס גרויסע געווינס, די צוויי הונדערט טויזענד? דאָס בין איך. שי־מעלע סאראָקער איז מיין נאָמען... די צוויי הונדערט טויזענד זענען אויסגערונען, אוועק מיט׳ן ווינט און מיט׳ן רויך, און שימעלע איז צוריק דער אייגענער עמהּ, וואָס געווען... איצט איז ביי מיר א שמחה, א יום־טוב, — מיין טאָכטער האָט חתונה געהאָט למזל — וואו איז דער לעקאָך און בראָנפען? לאָמיר נעמען צו קאָפּעלעך משקה און טרינקען לחיים פאָר אונזער פאָלק, שער און אייזעז עמך!...

קאפעל פאלבאן (וויזט אויף מאטלען). ער איז דאס דער גליקליכער... מיר האבען געווארפען גורל...

שימעלע סארקער (איבערראשט). וואסער גורל?

קאפעל פאלבאן. אזוי ווי מיר ביידע זענען געווען פארליעבט, האבען מיר געצויגען קניפלעך, האט ער אריסגעצויגען. הייסט עס, איז ער זוכה בגורל.

סאלאוויטשיק. זאמעטשאטעלנא! האב איך ניט געזאגט, אז איינער פון די צוויי וועט נעמען אייער טאכטער? איך זאל שוין טאקי אזוי לעבען מיט אייך און מיט אייער ווייב!...

שימעלע סארקער. וואס זשע האט מען נאך באדארפט אנטלויפען? האט איהר דאך געקאנט זאגען מיר, וואלט דאך עס געווען שען און פיין און שא און עמך...

מאטעל קאסאי. ווער האט געקאנט מיט אייך רעדען?

ביילקע. נאך דעם אומגליק, וואס האט געטראפען, זינט דו האסט אויסגענומען דאס גרויסע געווינם...

שימעלע סארקער. וואסערע לאקשען? וואסערע פלאמען? אוים אומגליק! אוים גרויסער געווינם! מע האט צוגענומען, אויסגעצאפט, אויסגעמאנטשעט און אויסגעכמאליעט אינגאנצען ביז דער לעצטער פרוטה. נישט געלאזט, איהר זאלט זאגען, אפילו א סימן. געבליבען דער אייגענער עמך, וואס געווען...

ביילקע (איבערראשט). ווער איז דאס געווען? וואו? ווען?

עטי־מעני. אט יענע צוויי שלים־מזל'ען, וואס פון טרעיאטער...

ביילקע. וויגדארטשוק און רובינטשיק? ווי אזוי איז דאס געשעהען?

שימעלע סארקער. ווי אזוי ס'איז געשעהען, איז פארפאלען... צוגענומען ווי מיט די הענט און אוועק וואו דער ווייסער פעפער וואכסט... קיין האהן האט אפילו ניט געקרעהט... און

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . דאָס אַנדערע, וואָס זי האָט זיך באַהעפט מיט איהר גלייכען אוּן האָט זיך אויסדערוועהלט א מאַן פון אונזער פאַלק, שער אוּן אייזען עמך, נישט געוואָלט הערען אפילו פון יענעם פיפערנאָטער דעם ריסטעקראָט, וואָס האָט זיך צוגעשמייכעלט צו די פופציג טויזענד, וואָס איהר האָב געהאָט בדעה איהר צו געבען נדן אוּן וואָס די צוויי ממזרים, זשולִיקעם אוּן אפע־ריסטען האָבען ביי מיר אויסגעמאַנטאָשעט מיט נאָך הונדערט טוי־זענד — די כפרה זאָלען זיי זיין מיט'ן געלד פאַר מיר אוּן פאַר אייך אוּן פאַר כל ישראל.

ע ט י ־ מ ע נ י . אמן.

ד י ו ו י י ב ע ר (פרום). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ווי באַלד אַווי, בעראַרף מען נעמען נאָך אמאל צו קאַפּלעך לחיים לכבוד דעם פאַר־פאַלק אוּן לכבוד זייערע פרויען אוּן גוטע פריינד אוּן לכבוד אַלע אונזערע עמך... (בעגעגנט זיך מיט די גלעזלעך, טרינקט. אַלע טרינקען מיט). אוּן גאָר א בעזונדערען לחיים וויל איך טרינקען צו דעם, וועלכען מיין טאָכטער האָט אויסדערוועהלט. (צו מאַטלען). לחיים, מאַטעל! לאָז גאָט געבען, אז דיין „זכה בנורל" זאָל זיין מיט מעהר גליק אוּן מיט מעהר אריכת־ימים, ווי מיין „זכה בגורל" איז געווען!

ע ט י ־ מ ע נ י . אמן.

ד י ו ו י י ב ע ר (פרום). אמן, ברוך הוא וברוך שמו! (שי־מעלע אוּן מאַטעל צעקושען זיך).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שוין גאָר פריילִיך). ישקני — הערט מיך אויס, אידען! אז גאָט האָט אַזוי געפיהרט, מיר זאָלען זיך בעגעגענען מיט אייך אָט א דא אויף אזא שמחה, איז א יושר, מיר זאָלען זיך טאַקי פרעהען, חאָפען א טענצעל, אַזוי ווי גאָט האָט געבאָטען. מיר'ן זיך נעמען פאַר די הענט, איהר וועט מיר העלפען זינגען, אוּן מיר וועלען חאָפען א טענצעל, דאָס הייסט, געהן דעם

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן (טהוט זיך אַ וואַרף צו די פּעקלעך מיט די שקאַרמוצען. בינט אויף און לעגט אויס אויפֿ'ן טיש). אָט דאָ איז פּאַרהאַן אַלסדינג, אי צו טרינקען, אי צו פּערביסען... (ער און דער איד, וואָס דיענט אַלם שמש, שטעלען אויס אויפֿ'ן טיש די פּלעשלעך מיט די גלעזלעך).

ס א ל א ו ו י ט ש י ק (נעמט אויף זיך די ראַל פון אַ סאַר־ווער און פון אַ טאַסטמיסטער און בעזעצט צום טיש גאַנץ אויבען אַן חתן־כלה, דערנאָך די מחותנים שימעלען מיט עטי־מענין). איזווינימיע, אייך קומט דער אויבענאָן. (צו די אידען). עולם! צום טיש! (צו קאַפּלען). חתנ'ס צד! גיט אַן די גלעזלעך! (צו די וויבער). וויי־בער! נעמט לעקאַך, מאַכט מזונות! (טיילט זיי אויס לעקאַך, לעגט אַליין אויך אין מויל אַריין. וווייזט מיט די אויגען אויף די קינדער). און גיט די ממזרים אויך צו שטיקלעך לעקאַך — ס'א מצוה! און ס'איז טאַקי גוטער לעקאַך אויך — טשטאַ ניבוד זאַמעטשאַטעלנאַ! (קייפט). לחיים, חתן כלה! לחיים, מחותן! לחיים, מחותנת'טע! לחיים חתנ'ס צד און כלה'ס צד! און לחיים, אידען אַלע! לאַמיר זיין נעזונט און טאַנצען אויף פּרעמדע און אויף אייגענע חתונות! (טרינקט. אַלע בעגעגענען זיך מיט די גלעזלעך און טרינקען און פּער־בייסען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ישקני — הערט זשע מיך אויס, אידען, די מעשה דערפון איז אַזוי: ביי מיר איז היינט א צווייענדיגער יום־טוב. ערשטענס, וואָס סע האָט זיך אָפּגעזוכט מיין קינד, מיין בת יחידה, מיין אויג אין קאָפּ. זיין זאָל זי מיר געזונט און שטאַרק און זאָל מיך איבערלעבען!

ע ט י־מ ע נ י. אמן.

ד י ו ו י י ב ע ר (מיט אַ פּרומע מינע). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!

אמת'ען עמך... (דער עולם שטעלט זיך אַוועק אַרום דעם מחותן, פּלעס־קען צו מיט די הענד, חאַפּען אונטער אַ פּרעהליכען נגון, און עס וואַכסט אויס דער איד, וואָס האָט מסדר קדושין געווען, און צו דעם נאָך אַ איד, און ביידע לאָזען זיך טאַנצען).

סאָלאָוויטשיק (שטעלט אַפּ דעם ערשטען אידען). פּע־טער! ווער זענט איהר?

דער איד (טאַנצענדיג). איך בין דער איד, וואָס כ'האָב מסדר קדושין געווען.

סאָלאָוויטשיק. און ווער איז דער אַנדערער? (ווייזט אַן אויפ'ן צווייטען, וואָס טאַנצט).

דער איד (טאַנצענדיג). גלאָט אַ איד.

שימעלע סאַראַקער. זעהר גערעכט. דאָס איז אַ בראַ־ווער איד! פון די אמת'ע עמך!... (פערקאַטשעט די פּאָלעס און געהט אַ פּריילעכם).

סאָלאָוויטשיק. און ווער בין איך? (ער האָט פער־קאַטשעט די אַרבעל און לאָזט זיך אַקעגען איהם. ביידע שטייגען איבער איינם דאָס אַנדערע אין טאַנצען, וואָס געהט אַלע מאָל שטארקער און לע־בעדיגער. ביז עס ריסט זיך אריין אין רעדעל אויך די אידינע, וואָס האָט געשפּיעלט די ראָלע פון איין אונטערפיהרערין, און געהט אַ „קאָ־זאַטשקע", מאַכענדיג מיט דער גאָלער פעטשיילע איבער'ן קאָפּ אַלערליי מאניפּולאַציעס. — קאָפּעל פּאָלבאָן קאָן זיך ניט בעהערשען און טאַנצט אויך אין קאָהן, מאַכט פּריסאַדקעס. — אַלע זינגען, אלע פּלעסקען. העכער פון אַלע הערט זיך שימעלע'ס קול).

שימעלע סאַראַקער. שטארקער, אידען! לעבעדי־גער! לעבעדיגער! עמך, שער און אייזען אונזער פּאָלק — עמך!!!...

פּאָרהאַנג לאַנגזאַם.